

Intrapreneur for Change

อย่างก้าวการเดินทาง ร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง

โครงการผู้นำแห่งอนาคต

คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Intrapreneur for Change

อย่างก้าวการเดินทาง ร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง

ดำเนินการโดย

ผู้เขียน / ภาพ ที่ปรึกษา	ปณิตตา จันทร์อร่าม รศ. ดร.อนุชาติ พวงสำลี / ดร.อดิสร จันทรสุข / สินี จักรธรานนท์ / พรจรรย์ ไกรวัตนุสสรณ์
บรรณาธิการ	รศ. ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์
พิสูจน์อักษร	พิรุณ อนวัชศิริวงศ์
ออกแบบปกและรูปเล่ม	วิชาดา ถาวรประภาสวัสดิ์
ประสานงานการผลิต	ปณิตตา จันทร์อร่าม
พิมพ์ที่	บริษัท ภาพพิมพ์ จำกัด
พิมพ์ครั้งที่ 1	สิงหาคม 2561 จำนวน 1,000 เล่ม
ราคา	200 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ปณิตตา จันทร์อร่าม .

Intrapreneur for Change : อย่างก้าวการเดินทาง ร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง.--
นครปฐม : โครงการผู้นำแห่งอนาคต คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561.

248 หน้า.

1. ความบันเทิงใจ. 2. การพัฒนาชุมชน. I. ชื่อเรื่อง.

153.35

ISBN 978-616-8139-73-8

ผู้นำแห่งอนาคต

LEADERSHIP FOR THE FUTURE

ETHICAL • COLLECTIVE • TRANSFORMATIVE

ลลล
สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ

จัดพิมพ์โดย

โครงการผู้นำแห่งอนาคต

คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
999 อาคารประชาสังคมอุดมพัฒน์ ชั้น 4 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170

โทรศัพท์ 02-441-5222 โทรสาร 02-441-5223

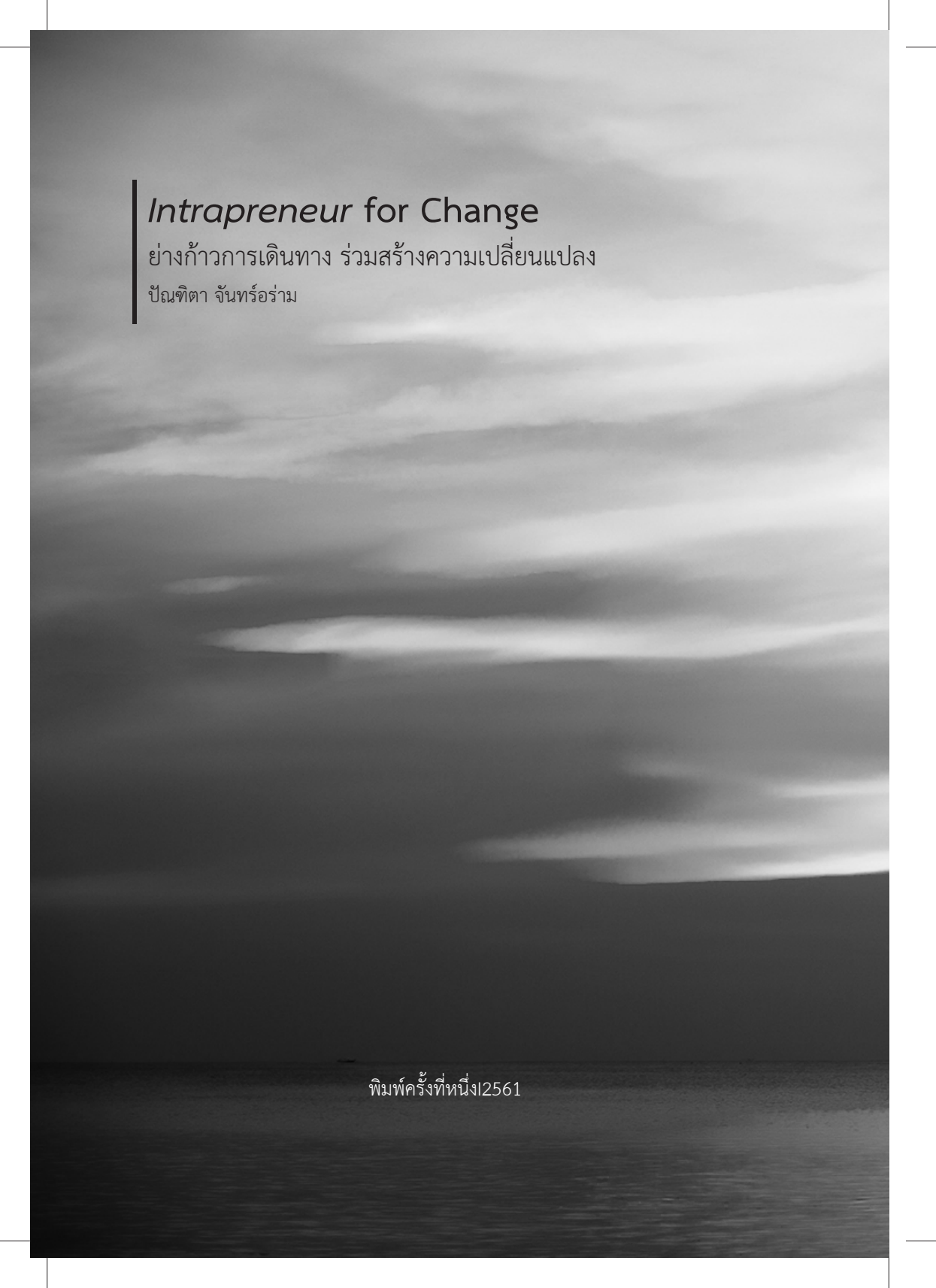
อีเมล collectivelff@gmail.com

เว็บไซต์ <https://www.leadershipforfuture.com/>

เฟซบุ๊ก โครงการผู้นำแห่งอนาคต Leadership for the Future

© สงวนลิขสิทธิ์โดย โครงการผู้นำแห่งอนาคต

หนังสือเล่มนี้ใช้หมึกพิมพ์ถั่วเหลืองแทนการใช้หมึกที่มีส่วนผสมของปิโตรเลียม
เพื่อลดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

Intrapreneur for Change

อย่างก้าวการเดินทาง ร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง

ปณิธา จันทรอร่าม

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง 2561

คำนำพุดพิมพ์

โครงการผู้นำแห่งอนาคต คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

“โครงการผู้นำแห่งอนาคต” เป็นโครงการภายใต้การดำเนินงานของคณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) มีจุดมุ่งหมายเพื่อหนุนเสริมขบวนการขับเคลื่อนทางสังคมให้มีความสามารถในการสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนบนฐานสุขภาวะทางปัญญา โดยโครงการฯ ทำหน้าที่เสริมสร้างศักยภาพในมิติทางจิตวิญญาณและการเติบโตบนวิถีสุขภาวะทางปัญญาแก่เครือข่ายผู้นำและภาคี สสส. โดยยึดโยงอยู่บนฐานปฏิบัติการจริงทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงประเด็นปัญหา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านภาวะการนำกระบวนการนวัตกรรมที่ศันใหม่ นำไปสู่การสร้างจินตนาการใหม่ และค่านิยมใหม่ในการเปลี่ยนแปลงประเทศ

ข้อค้นพบจากการทำงานในพื้นที่ปฏิบัติงานจริงที่ผ่านมาของโครงการฯ พบว่าการหนุนเสริมการทำงานแก่ผู้นำในพื้นที่เป็นหนึ่งในการสร้างผลกระทบที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นรูปธรรม ในปีนี้ซึ่งของการดำเนินงานโครงการฯ จึงได้หนุนเสริมการทำงานของ 4 พื้นที่นำร่อง (ชุมชนวัฒนธรรมไทยเบ็งบ้านโคกสูง จ.ลพบุรี, ขอนแก่นนิเวศปรีดี จ.ขอนแก่น, มูลนิธิบ้านครุฑน้ำ จ. เชียงราย และสมาคมประชาสังคมพังงาแห่งความสุข จ.พังงา) อย่างต่อเนื่อง และด้วยเจตย์ที่มุ่งสร้างความยั่งยืนให้กับการทำงานด้านการเปลี่ยนแปลงสังคม โครงการฯ จึงร่วมมือกับบริษัทนักเปลี่ยนแปลงจำกัด (School of Changemakers) ออกแบบทดลองสร้างโมเดลการทำงานใหม่ โดยนำเอาเครื่องมือนวัตกรรมทางสังคมมาเสริมศักยภาพแก่ผู้นำการขับเคลื่อนทางสังคมพร้อมกับส่งกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีจิตอาสาที่เรียกว่า Intrapreneur ไปโค้ชติดตามการทำงานของแต่ละพื้นที่เพื่อเป็นกัลยาณมิตร ร่วมคิด พุดคุย ช่วยหนุนเสริมการนำความรู้ด้านนวัตกรรมทางสังคมไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อย่างสอดคล้องกับบริบทที่แตกต่างกัน

หนังสือ *Intrapreneur for Change: อย่างก้าวการเดินทาง ร่วมสร้างความเปลี่ยนแปลง* เป็นการถ่ายทอดเรื่องราว ประสบการณ์ และการเรียนรู้ในแง่มุมต่าง ๆ ของ Intrapreneur ทั้งสี่ ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีจิตอาสาและมองเห็นโอกาสในการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความรู้และประสบการณ์ของพวกเขาที่ได้ร่วมทำงานกับผู้นำในพื้นที่ครั้งนี้ถูกถ่ายทอดออกมาผ่านวิธีการเขียนเชิงเรื่องเล่า แน่นอนว่าในการทำงานร่วมกันของกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันทั้ง อายุ ประสบการณ์ และมุมมองการทำงาน อาจเกิดการปะทะความคิดกันเป็นธรรมดา แต่จุดหมายการเดินทางของทั้งสองฝ่ายที่มีภาพชัดเดียวกัน คือ ความปรารถนาที่จะให้สังคมดีขึ้นจึงเกิดเป็นการผสมความร่วมมือที่เรียกได้ว่าเป็นนวัตกรรมของการนำรวมอย่างแท้จริง เปรียบเสมือนน้ำกร่อยซึ่งเป็นบริเวณที่น้ำทะเลและน้ำจืดมาปะทะกันเกิดเป็นพื้นที่ใหม่ที่แตกต่างอย่างลงตัว ก่อเกิดเป็นบริเวณที่ให้สิ่งมีชีวิตและพืชพันธุ์ทั้งหลายได้เติบโตและงอกงาม โครงการฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะบอกเล่าเรื่องราวของ Intrapreneur ทั้งสี่และสะท้อนมุมมองการทำงานของคนรุ่นใหม่ที่มีใจจะสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้กับใครก็ตามที่อยากจะถูกชักชวนมาเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงสังคมได้ เห็นว่า ไม่ว่าเราจะเป็นใคร ทำงานอะไร อยู่ส่วนไหนของประเทศก็ตาม หากมีใจที่มุ่งอยากเห็นประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นก็ล้วนสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งสิ้น

คำจากพี่เขยน

ปิ่นชิตดา จันทร์อร่าม

การเดินทางอย่างกะทันหันเริ่มต้นขึ้นหลังจากผู้เขียนตอบรับโจทย์การทำงานครั้งนี้อย่างไม่ทันตั้งตัว โจทย์ของหนังสือที่เกิดจากสมมติฐานที่ว่า ผู้คนจากสองฟากฝั่งความคิด วิถีชีวิต ถิ่นกำเนิด ที่ตัดสินใจข้ามสะพานมาพบปะกันอย่างจริงจังเพื่อเดินทางไปยังจุดหมายเดียวกันด้วยเรือลำเดียวกันนี้ จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ความเปลี่ยนแปลงภายใน และประสบการณ์ในการทำงานในพื้นที่ปัญหาจริง ซึ่งสิ่งที่ปรากฏขึ้นอาจนำไปสู่แรงบันดาลใจใหม่ในการทำงานด้านการเปลี่ยนแปลงสังคม

ฟากคลองหนึ่งที่อยู่ทิศชีวิตให้การเปลี่ยนแปลงประเด็นปัญหาสังคมโดยไม่เคยคิดเรื่องการแสวงหาผลกำไรหรือความมั่งคั่งได้อื่นนอกเสียจากความมั่งคั่งทางใจ กับอีกฝั่งที่เติบโตมาในสายการทำงานเชิงธุรกิจห้อมล้อมไปด้วยวิถีคิดกลยุทธ์การทำงานและเครื่องมือนวัตกรรมต่าง ๆ มากมาย ผู้เขียนได้ร่วมลงเรือที่อุดมไปด้วยความแตกต่างนี้ เพื่อเก็บเกี่ยวข้อมูลความเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ ความคิดทัศนคติต่าง ๆ เรียงร้อยออกมาเป็นเรื่องเล่าในเกือบทุกอย่างก้าวการเดินทางของพวกเขาที่เกิดขึ้น กระนั้นก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าผู้เขียนเองได้รับผลกระทบในทุกครั้งที่ออกก้าวเดินไปพร้อม ๆ กับพวกเขาเช่นกัน ในระหว่างกระบวนการทำงานผู้เขียนได้ท่องเที่ยวไปยังพื้นที่แปลกต่างมากมาย ทั้งสวยงาม ตรึงใจ และหดหู่ เศร้าหมอง ผลกระทบคือ การเปิดตา เปิดใจ ขยายอาณาเขตโลกของผู้เขียนให้กว้างและกว้างขึ้น

จากเชียงรายสู่ขอนแก่น โคราสลุงและพังงา วนเปลี่ยนเวียนสลับพร้อมกับผู้คนที่ร่วมเดินทางที่ผลัดเปลี่ยนไปมา 4 คนจากฝั่งธุรกิจที่หอบเครื่องมือและจิตอาสาที่เต็มกระเป่าเพื่อนำไปใช้ในพื้นที่ทำงาน และในทุกครั้งที่ทุกคนเดินทางกลับสู่ภูมิลำเนาของตนกระเป่าของพวกเขาเริ่มขยายขนาดใหญ่ขึ้น ส่วนขยายที่เป็นไปตามสมมติฐาน ‘การเรียนรู้ใหม่เกิดขึ้นจริง ประสบการณ์ใหม่เกิดขึ้นจริง มุมมองในการทำงานใหม่เกิดขึ้นจริง’ และผู้เขียนหวังว่า หนังสือที่เรียกได้ว่าเป็นบันทึกการเดินทางการทำงานของอาสาภาคธุรกิจในพื้นที่ปฏิบัติงานจริงเล่มนี้ จะทำให้แรงบันดาลใจใหม่ ๆ เกิดขึ้นจริงกับผู้อ่านแรงบันดาลใจที่อาจจะเบาบางเพียงชนกแต่อาจช่วยพุงงปีกของผู้อ่านให้โฉบบินออกไปสู่อาณาจักรที่รอคอยพลังความคิดและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จะมาร่วมสร้างความเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน

อยู่ระหว่างเดินทาง
14 กรกฎาคม 2561

คำนิยม

สินี จักรธรานนท์ - ผู้อำนวยการมูลนิธิธิดา ผู้ริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อสังคม (ประเทศไทย)

ขอขอบคุณ ‘โครงการผู้นำแห่งอนาคต’ ที่ให้เกียรติผู้เขียนได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ “Intrapreneur for Change” บันทึกที่บอกเล่าเรื่องราวของคนหนุ่มสาว ผู้มีโอกาสดำเนินชีวิตคิดค้นในชุมชนทั้งในเมืองและชนบท ได้เห็น ได้เข้าใจปัญหาและความท้าทายของคนในชุมชน รวมทั้งได้เรียนรู้วิถีคิดที่สร้างสรรค์ การทำงานที่มุ่งมั่น ยืนหยัดอดทนของผู้นำและสมาชิกชุมชน ในการรับมือกับอุปสรรคนานัปการ ที่สำคัญยังคงคนหนุ่มสาวเหล่านี้ได้ใช้ทักษะและความรู้ด้านวิชาชีพ ประกอบกับประสบการณ์ทำงานในภาคธุรกิจ มาหนุนเสริมให้ผู้นำและสมาชิกชุมชนเหล่านั้น ได้เห็นวิถีคิดใหม่ โอกาสใหม่ ทรัพยากรและเครื่องมือใหม่ รวมทั้งทางเลือกใหม่ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ผู้เขียนอ่านบันทึกกว่า 200 หน้ารวดเดียวจบ ด้วยความสนใจในภูมิหลังและวิถีคิดของ “Intrapreneur for Change” ทั้ง 4 ที่ต่างวัย ต่างวิชาชีพ มีทักษะและประสบการณ์ชีวิตที่หลากหลาย มีมุมมองต่อปัญหาสังคมที่แตกต่าง แต่มีใจและเป้าหมายเดียวกัน นั่นคือ การใช้พลังสร้างสรรค์ของตนในฐานะเป็นพลเมืองเข้มแข็งผู้มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและรักความเป็นธรรมในสังคม มาร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีแก่ชุมชนรากหญ้า ในจังหวัดลพบุรี เชียงราย ขอนแก่น และพังงา ภายใต้การนำและการสนับสนุนของ School of Changemakers พันธมิตรของ ‘โครงการผู้นำแห่งอนาคต’ ที่หลอมรวมคนหนุ่มสาวทั้ง 4 นี้เข้ากับผู้นำชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่ที่พวกเขาไม่คุ้นเคย

‘Intrapreneur for Change’ ให้ความสำคัญกับคนเล็กเล็กที่ใจใหญ่ ที่กล้าท้าทายความเชื่อและวิถีปฏิบัติของผู้นำชุมชน โดยอาศัยความอ่อนน้อมถ่อมตน การรับฟังอย่างใคร่ครวญ ประสานกับเครื่องมือและทรัพยากรที่ตนคุ้นชิน มาคิดวิเคราะห์และนำเสนอทางเลือกในการรับมือกับปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ คนหนุ่มสาวเหล่านี้ใช้เวลากว่าครึ่งปี เดินทางสำรวจพื้นที่ ทำความรู้จักกับคนในชุมชน ปรับตัวเพื่อเรียนรู้ชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมที่หยั่งรากลึก เพื่อให้เข้าถึงต้นตอของปัญหาและอุปสรรคที่

ขีดขวางความก้าวหน้า หลายครั้งที่พวกเขาต้องกุมขมับ ครุ่นคิดใคร่ครวญ อดหลับอดนอน ทุ่มเทพลังกายใจเพื่อหาทางออก แต่ด้วยแรงสนับสนุน กำลังใจและความปรารถนาดีของผู้นำที่ผ่านร้อนผ่านหนาวและสมาชิกชุมชนที่เปี่ยมล้นด้วยทุนทางสังคม คนทั้งสองฝ่ายจึงสามารถประสานพลังคลี่คลายปัญหา และร่วมสร้างทางออกที่เชื่อว่าจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาละส่วนอย่างถึงที่สุด

ขอเชิญชวนให้คนหนุ่มสาวและผู้กระหายที่จะเรียนรู้ปัญหาของชุมชนในสังคมไทย และกำลังมองหาโอกาสที่จะใช้ทักษะความรู้ความสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคมวงกว้าง อ่านบันทึกฉบับนี้ ผู้เขียนเชื่อว่า เรื่องราวของ ‘Intrapreneur for Change’ ที่จะเข้าใจความหมายเมื่อได้อ่าน จะเป็นแรงบันดาลใจและแรงกระตุ้นให้คนหนุ่มสาวและผู้รักการเปลี่ยนแปลง ตั้งคำถามกับตนเองเรื่องจิตสำนึกและหน้าที่ของพลเมืองเข้มแข็ง ที่ผู้เขียนหวังว่าจะนำไปสู่การลงมือทำ หนึ่งในนั้นคือการเดินตามรอยทางที่ ‘Intrapreneur for Change’ ได้ก้าวนำไป

ด้วยความเชื่อมั่นในพลังของผู้รักการเปลี่ยนแปลง
14 กรกฎาคม 2561

- 16 บทนำ
- 31 วันวิสาข เหยียญรุ่งเรือง:
มหาบัณฑิตสาขาการเงิน ผู้รักศิลปะและการเดินทาง
- 76 ธนัน รัตนโชติ:
นักวางแผนกลยุทธ์ด้วยการผสมผสานความคิดกับฐานใจ
- 126 ณพี ธีระพิจิตร:
คนรุ่นใหม่บนถนนสายจิตอาสาและธุรกิจเพื่อสังคม
- 170 ยุรนนท์ ยิ้มสาระ:
จากอาชีพอะสอนชีวิต ถึงการรังสรรค์ชีวิตเพื่อสังคม
- 220 บทส่งท้าย:
หมายเหตุจากชุมชนแห่งความเปลี่ยนแปลง

เมื่อแรกได้ยินคำว่า *Intrapreneur* ส่วนใหญ่คงยอมรับว่าเป็นคำไม่คุ้นหู ไม่รู้ความหมาย ยิ่งไปค้นหาความหมายก็อาจจะยิ่งสับสนในความหมายที่หลากหลาย ตามแต่ใครจะนิยามหรือพูดถึงไว้ในต่างกรรมต่างวาระกันไป ศัพท์ตะวันตกไม่ชินตาซินหาคำนี้ แปลเป็นไทยว่า ‘ผู้ประกอบการภายใน’ ซึ่งยังใช้กันอย่างไม่แพร่หลายนักในประเทศไทยเรา แต่ในประเทศตะวันตกเป็นคำที่ใช้กันโดยทั่วไปแม้จะไม่มีคำนิยามชัดเจนในพจนานุกรม และใช้มาไม่นานเหมือนคำว่า Entrepreneur

ส่วนใหญ่เราจะรู้จักมักคุ้นกับคำว่า Entrepreneur ที่แปลว่า ผู้ประกอบการ อันเป็นศัพท์ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในภาคธุรกิจ บุคคลที่เขาเรียกว่าเป็น Entrepreneur (ผู้ประกอบการ) ก็จะหมายถึงผู้ที่มีความชำนาญการในฐานะที่เป็นผู้สร้างงาน หรือมีทักษะความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship skill) นั่นก็คือเป็นผู้ที่สามารถเปลี่ยนไอเดียให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ที่เรียกว่า activity product service หรือสามารถแก้ปัญหาสู่ข้อสรุป (solution) ให้กับองค์กรได้ ทั้งยังมีความสามารถในการรวมคนและพร้อมที่จะลุกขึ้นมาทำให้เกิดผลจริง

Intrapreneur คือใคร

สำหรับคำว่า *Intrapreneur* ซึ่งมาจาก intra - ภายใน สนธิกับ (entre) preneur - ประกอบการ โดยเปลี่ยนคำ entre เป็น intra จึงเป็น Intrapreneur คำนี้จะมีความหมายอย่างไร บุคคลที่เราเรียกว่า Intrapreneur เหมือนหรือต่างจาก Entrepreneur อย่างไร

แน่นอน Intrapreneur ย่อมต้องมีคุณสมบัติที่ก่อปรด้วยทักษะสามารถ เช่นเดียวกับ Entrepreneur แต่ Intrapreneur ไม่ได้ทำงานบนโจทย์ที่ตัวเองริเริ่มขึ้นเองอย่าง Entrepreneur หากแต่เห็นโอกาสบางอย่าง เห็นช่องว่างบางประการในโจทย์หรือปัญหานั้น จึงยื่นมือเข้าไปร่วมคิดร่วมทำ Intrapreneur อาจต้องเผชิญกับความยากลำบากในระหว่างการทดลองนำแนวคิดแนวปฏิบัติ หรือนวัตกรรมที่ทำทลายมาใช้

จึงจำเป็นต้องมีความความมุ่งมั่น พยายาม และอดทนอย่างมากที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลง เหตุใดจึงปรากฏศัพท์แสงจากฟากธุรกิจในการดำเนินการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการของฟากประชาสังคม (ในสังคมที่แบ่งออกเป็นฟากฝั่งต่าง ๆ ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม เป็นอาทิ) ใน “โครงการผู้นำแห่งอนาคต” ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) หรือกล่าวได้ว่าเป็นภาคส่วนที่ทำงานในภาคประชาสังคม ที่หลายคนอาจมองว่าเป็นองค์กรเส้นขนานกับฟากธุรกิจ ไม่น่าที่จะมาบรรจบพบกันได้

ประสบการณ์การเรียนรู้ที่โครงการผู้นำแห่งอนาคตได้รับจากการทำงาน ในมิติความรู้ที่เชื่อมโยงงานวิชาการกับงานปฏิบัติการในพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้เกิดข้อค้นพบว่าผู้นำการขับเคลื่อนสังคมหรือองค์กรยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเครื่องมือใหม่ ๆ และนวัตกรรมในการทำงาน เช่น วิธีการทบทวนและออกแบบกลยุทธ์เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างยั่งยืน การวัดผลกระทบทางสังคม การทำกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise – SE) และการสื่อสารความเข้าใจสู่สังคม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่เรียกว่า “**นวัตกรรมทางสังคม**” (Social Innovation)

นวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) ความหมายตามหลายลักษณะของราชบัณฑิตยสถาน (2554) คำว่า นวัตกรรม แปลว่า การกระทำหรือสิ่งที่ทำขึ้นใหม่หรือแปลกจากเดิม เมื่อเชื่อมเข้ากับคำว่า ทางสังคม แล้ว คำว่า นวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) จึงหมายถึง *สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่อันมีคุณค่าทางสังคม ซึ่งจำเป็นต้องเป็นที่ยอมรับของสังคม นำไปใช้ได้จริง และสามารถนำไปใช้ในสังคมอื่นได้* อย่างไรก็ดี ความหมายคงไม่สำคัญเท่าเป้าประสงค์ของผู้ที่สร้างและนำไปใช้จนเกิดประโยชน์ต่อสังคมอันเป็นคุณค่าที่แท้จริง

หนึ่งในเครื่องมือสำคัญของภารกิจในครั้งนี้คือการนำ กิจการทางสังคม หรือ SE ของฟากธุรกิจมาใช้เพื่อความยั่งยืน จะเป็นไปได้อย่างไรนั้น ลองพิจารณาแนวความคิดของ SE ที่ว่าหมายถึงกิจการที่มีจุดมุ่งหมายหลักในการแก้ไขปัญหาของสังคม โดยใช้กลไกการบริหารจัดการที่ดีของภาคธุรกิจมาบวกกับความรู้และนวัตกรรมของสังคม เพื่อให้มีความยั่งยืนทางการเงินจากรายได้หลักที่มาจากผลิตภัณฑ์หรือการบริการโดยไม่ต้องพึ่งพาเงินบริจาค และมีการนำผลกำไรที่เกิดขึ้นไปลงทุนเพื่อขยายผล นั่นก็หมายความว่า Intrapreneur จะนำหลักคิดและวิธีดำเนินการของ SE ไปประยุกต์นำทางให้แก่พื้นที่ที่เขาจะลงไปปฏิบัติการกิจอันสำคัญยิ่งในครั้งนี้

จะนำไปสู่ความยั่งยืนของภาคประชาสังคมได้อย่างไร ?

ในการสร้างความยั่งยืนของภาคประชาสังคมนั้นส่วนใหญ่ดำเนินงานภายใต้การขอเงินทุนสนับสนุน นี่จึงเป็นโจทย์ที่นำไปสู่เป้าหมายหนึ่งของโครงการผู้นำแห่งอนาคต ที่มุ่งยกระดับศักยภาพในการทำงานสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมบนฐานสุขภาวะทางปัญญาอย่างยั่งยืน โครงการผู้นำแห่งอนาคตมองเห็นว่าเครื่องมือเหล่านี้จะช่วยหนุนเสริมองค์กรที่ทำงานขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความยั่งยืนได้ จึงได้ร่วมมือกับ School of Changemakers (SOC) หรือ บริษัทนักเปลี่ยนแปลง จำกัด หรือที่พวกเราจะเรียกกันคุ้นปากว่า School ให้ทดลองสร้างโมเดลการทำงานใหม่ โดยนำเอาแนวคิดและวิธีการดำเนินงานของการทำกิจการเพื่อสังคม (SE) มาเสริมศักยภาพแก่ผู้นำการขับเคลื่อนทางสังคม

แต่ทว่าแก่นแกนความรู้ใหม่ที่ไม่น่าคุ้นชิน อาจมีพลังไม่มากพอที่จะช่วยขับเคลื่อนองค์กรเพื่อสังคมไปสู่ความยั่งยืนได้ ทาง School จึงส่งผู้ทำหน้าที่โค้ชซึ่งเรียกว่า “Intrapreneur” เข้าไปร่วมทำงานกับประชาสังคมในแต่ละพื้นที่ เพื่อหนุนและเสริมความเข้าใจในการใช้นวัตกรรมทางสังคมเพื่อความยั่งยืน

ทำไมต้อง Intrapreneur ?

พรจรรย์ ไกรวัตนุสสรณ์ แห่ง School of Changemakers ผู้นำคำนี้เข้ามาใช้ในโครงการโดยให้เหตุผลว่า “Entrepreneur คือคนที่เห็นแก่นเห็นโอกาสแล้วลุกขึ้นมาทำเอง แต่ Intrapreneur คือคนนอก ส่วนใหญ่คนที่เห็น Entrepreneur เป็นคนในองค์กร คือเขามีโจทย์แล้วและเขาก็สร้างงานขึ้น (innovate) หรือใช้ความเป็นตัวเองใส่เข้าไปแล้วก็แก้โจทย์นั้น ส่วน Intrapreneur ทุกอย่างที่เขาทำไม่ใช่โจทย์ของเขาเอง แต่เขาเห็นโอกาสอะไรบางอย่าง เห็นช่องว่างอะไรบางอย่างเลยเข้าไปทำในฐานะโค้ช ซึ่งโค้ชในที่นี้ก็คือคนนอกองค์กร ชุมชน ซึ่งองค์กรหรือชุมชนเขามีโจทย์หรือปัญหาอยู่แล้ว เราจึงใช้คำว่า Intrapreneur”

School ได้ดำเนินการประกาศคัดเลือก Intrapreneur ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์เนื่องจากจะพบเห็นได้ว่าเฟซบุ๊กเป็นแหล่งรวมตัวของคนรุ่นใหม่หลากหลายความสามารถ รวมทั้งความสามารถด้านธุรกิจ และแล้วเพียง 7 วันเท่านั้น ก็ได้ผู้สมัครจำนวนมากที่อยากมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาสังคม และพร้อมที่จะเข้า

ร่วมโครงการในฐานะ Intrapreneur for Change

แน่นอนในการทำงานที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนได้นั้น ปฏิเสธไม่ได้ว่า ‘ปากท้อง’ เป็นเรื่องสำคัญลำดับต้น ๆ เหมือนกัน Intrapreneur จึงจำเป็นต้องมีเงินหล่อเลี้ยงเพียงพอในการดำรงชีวิตและใช้จ่ายระหว่างการทำงานได้อย่างไม่ต้อง ‘กั๊กก้อนเกลือกิน’ ไม่เช่นนั้นการโบกมือลาอาจเกิดขึ้นได้

4 พื้นที่แห่งการเปลี่ยนแปลง

พื้นที่นำร่องถูกคัดสรรมา 4 แห่ง ใน 4 จังหวัด 4 ภูมิภาค ผู้สมัครทั้งหมดจึงได้รับการคัดเลือกมาเพียง 4 คน เพื่อก้าวเข้าไปทำหน้าที่เป็น Intrapreneur ในแต่ละพื้นที่แห่งการเปลี่ยนแปลง กระบวนการคัดเลือกตกเป็นภาระของ School of Changemakers - สำนักแห่งนักเปลี่ยนแปลง จนในที่สุดเราก็ได้ผู้สอบผ่าน ที่นำไปสู่การนัดหมาย Intrapreneur ทั้งสี่มาสนทนาพาทีเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงเป้าหมายของโครงการฯ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะตกลงว่าใครจะไปในพื้นที่ใด การจับคู่ 4 คน 4 พื้นที่เกิดขึ้นในวันนั้น โดยทาง School เล่าถึงโจทย์ของแต่ละพื้นที่ให้ทั้งสี่ฟังก่อนการจับคู่โค้ชที่ดีที่สุดสำหรับพื้นที่นั้น ๆ

พื้นที่แห่งการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 แห่งนั้น มีที่ไหนบ้าง...

ชุมชนไทยเบิ้ง บ้านโคกสูง
อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี

**“บ้านเอียบบ้านโคกสลุงมีพรานหมายมุ่งเอาชีวิตสาว กล่าวขาน
เป็นเรื่องราวว่าสาวเจ้าเป็นเสื้อสมิง เล็งปืนแล้วจ้องยิง เล็งปืนแล้วจ้อง
ยิง โอแม่หญิงสิ้นลมไปผืน โคกสลุงจึงเป็นตำนาน คนโบราณเรียกลูกสาว
หลงใหม่ โคกสาวหลงจึงค่อยเปลี่ยนไป เรียกชื่อใหม่เป็นโคกสลุงเอ...”**

เพลงรำโทนนี้เป็นหนึ่งในหลายสิ่งอันแสดงถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม ที่ชาวไทย
เบิ่ง ต.โคกสลุง อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี พยายามรักษาและสืบทอดต่อไปยังรุ่นลูกรุ่น
หลาน จนมีการจัดตั้งกลุ่มสถาบันไทยเบิ่งโคกสลุงเพื่ออนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน และพัฒนา
ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยเบิ่ง ซึ่งเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ชุมชนที่จะนำไปสู่เป้าหมาย
หลักคือ ความสุขร่วมของชุมชน

ไทเบิ่ง หรือ ไทยเบิ่ง เป็นคนไทยพื้นถิ่นที่มีถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดลพบุรีมา
ยาวนานกว่าสองทศวรรษ พื้นที่ของกลุ่มไทยเบิ่งอยู่ในเขตรอยต่อของภาคกลางและภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีเส้นทางติดต่อระหว่างภูมิภาคทั้งสอง ผู้คนที่
อาศัยในพื้นที่แถบนี้มีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตน เป็นลักษณะวัฒนธรรม
ผสมผสานระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง สำเนียงภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์
เฉพาะคือเป็นภาษาไทยกลาง แต่สำเนียงจะเหน่อและมีภาษาไทยลาวปนอยู่บ้าง

ประทีป อ่อนสลุง หรือ “พ้อมืด” ประธานสถาบันไทยเบิ่งโคกสลุงเพื่อการ
พัฒนา หนึ่งในแกนนำโคกสลุงที่ทำงานเปี่ยมด้วยหัวใจ และเปิดใจให้กับโอกาสในการ
เรียนรู้ จึงได้เข้าร่วมเวทีสัมมนาและการอบรมต่าง ๆ รวมทั้งโครงการผู้นำแห่งอนาคต
ทำให้พ้อมืดเห็นจุดแข็งของชุมชนคือทุนทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าชัดเจนขึ้น ซึ่งนำไป
สู่คำถามที่ว่า ‘เราจะสร้างความสุขร่วมให้กับชุมชนได้อย่างไร’ หนึ่งในยุทธศาสตร์ที่จะ
นำไปสู่เป้าหมายของชุมชนคือการพัฒนาโดยการนำเอาศาสตร์ที่เป็นภูมิปัญญามาต่อยอด
โดยตั้งใจที่เน้นการสรรและสร้างภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ
อย่างมีความสมดุล เกิดการสร้างงานในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มทอผ้า กลุ่มแปรรูป
ผ้าทอ กลุ่มข้าวหอมมะลิ และโฮมสเตย์ ให้เกิดความยั่งยืน

ขอนแก่น เป็นเมืองที่ถูกพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลายอย่างแบบก้าวกระโดด แต่หลายมิติไม่ได้ติดตามไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำที่มีมากขึ้น ความเอื้ออาثرที่ผู้คนเคยมีต่อกันค่อย ๆ ลดน้อยถอยลง ผกผันกับความเร็วของรถราบนท้องถนน ความสูงของตึกรามบ้านช่อง ฯลฯ คำถามที่เกิดขึ้นคือนักพัฒนามองข้ามผลกระทบที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และการเกื้อกูลกันในสังคม ไปหรืออย่างไร ด้วยความตระหนักรู้ในภาวะการณ์นี้ เมื่อปีกลายนี้เอง พฤษภาคม 2560 พรรณมา จารุสมบุญรัมย์ (স্য) จึงได้ริเริ่มจัดตั้ง ‘กลุ่มขอนแก่นนิวสปีริต’ ขึ้น

ขอนแก่นนิวสปีริต เป็นกลุ่มของคนเล็ก ๆ ที่มีพลัง ตื่นตัว สร้างสรรค์ และรวมพลังผู้มีภาวะผู้นำที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในขอนแก่นมาเชื่อมร้อยเข้าด้วยกัน สร้างพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนทำงานภาคประชาสังคมในจังหวัดขอนแก่น เพื่อให้เกิดความเกื้อกูลหนุนเนื่องกันของคนในเมืองขอนแก่นในบริบทของเมืองที่ถูกพัฒนาอย่าง

ขอนแก่นนิวสปิริต จ.ขอนแก่น

ภาพจาก ทีมสื่อขอนแก่นนิวสปิริต

รวดเร็ว หากแต่ด้วยความใหม่ของกลุ่มขอนแก่นนิวสปิริตที่เพิ่งเริ่มตั้งไข่ จึงเกิดโจทย์การสร้างเครือข่าย หรือประชาคม (community) ระหว่างคนทำงานภาคประชาสังคม ขึ้นขนานกับโจทย์การทำให้ภาคประชาสังคมในเมืองขอนแก่นเข้มแข็งด้วยเครื่องมือ “นวัตกรรมทางสังคม” อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน

ทั้งโอกาสและความท้าทาย เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้มาร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มขอนแก่นนิวสปิริต ได้พินิจมองตนจาก จุดแข็งกับจุดอ่อน ผสานการมองให้กว้าง และมองให้เห็นว่าอะไรคือโอกาสและความเสี่ยง ในการพัฒนา “เมือง” ซึ่งต้องไม่ละเลยต่อการพัฒนา “พลเมือง” เพื่อการก้าวไปอย่างมีคุณภาพ สมาชิกที่มาร่วมตัวกันมักได้เห็นความเคลื่อนไหวของกันและกันในโอกาสต่าง ๆ ทำกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือกัน ได้พบปะกันในหลายวาระหลายเวที ตลอดจนตามงานบุญ งานบวช ซึ่งทำให้ได้แต่งเติมเสริมพลังให้แก่นกัน

มูลนิธิบ้านครูน้ำ
อ.เชียงแสน จ.เชียงราย

เด็กไร้สัญชาติ เด็กเร่ร่อน เด็กชายขอบ อาจเป็นคำเรียกเด็กที่ไกลตัวสำหรับใครหลาย ๆ คน แต่สำหรับ “ครูน้ำ” นุชนารถ บุญคง พวกเขาเหล่านั้นอยู่ใกล้ตัว ใกล้เสียจนเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของเธอ กว่า 15 ปีกับการทำงานในประเด็นปัญหาเด็กเร่ร่อน ผ่านการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชน ในเขตชายแดนจังหวัดเชียงราย เพื่อให้เด็กชายขอบได้รับสิทธิตามครรลองของสิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชน ด้วยประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ระหว่างการทำงานบนสถานการณ์ปัญหาชายแดนที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้พบปัญหาที่ต้องรีบแก้ไขเร่งด่วนในปัจจุบัน คือการหารายได้เพื่อเลี้ยงตัวเองไปพร้อม ๆ กับการหาทุนในการดูแลเด็ก ๆ และปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่และการทำงานของเจ้าหน้าที่ให้เข้าเกณฑ์มาตรฐานของบ้านพักเด็ก ตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนด จึงนำมาสู่โครงการหารายได้ลดรายจ่ายเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กร

มูลนิธิบ้านครูน้ำ ระบุรายละเอียดไว้ในเว็บไซต์ขององค์กร ดังนี้ “ตั้งอยู่ในตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นองค์กรพัฒนาเอกชน ที่ทำงานให้ความช่วยเหลือกลุ่มเด็กเร่ร่อน เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอตส์ เด็กกลุ่มเสี่ยงต่อการเข้าสู่ขบวนการค้ามนุษย์ รวมถึงเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ในเขตอำเภอแม่สาย-เชียงแสน จังหวัดเชียงราย ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และได้ส่งเสริมเด็กทางด้านการศึกษา วิชาการ และวิชาชีพ โดยยึดหลักการทำงานตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็ก และได้เปิดบ้านพักฟื้นฟูสำหรับเด็กกลุ่มนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 เป็นต้นมา”

26 ธันวาคม 2547 คลื่นยักษ์จากธรณีพิบัติที่ถูกขนานนามว่า ‘สึนามิ’ ถาโถม
เข้าใส่สรรพสิ่งที่ยาวงหน้า นำความสูญเสียและความโศกเศร้ามาสู่ผู้ประสบภัยในครั้ง
นั้น และเฉพาอย่างยิ่งชาวพังงาอย่างสุดศดณานับ

‘คนไม่ทิ้งกัน’ ปรากฏเป็นภาพชัดเจนในช่วงที่เกิดภัยพิบัติดังกล่าว หลังเหตุการณ์
มหันตภัยทำให้พังงามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย หนึ่งในกรเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ
คือการรวมตัวกันของแกนนำขบวนการภาคประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดพังงา จน
เกิดเป็นเครือข่ายสภาพลเมืองพังงาแห่งความสุข พลังมตเกิดขึ้นจากประชาชนตัวเล็ก ๆ
ก่อร่างเป็นเครือข่ายที่ผนึกกำลังกันอย่างแน่นแฟ้น นำมาซึ่งอำนาจต่อรองที่แข็งแกร่ง
ของกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ ภายใต้ 10 ยุทธศาสตร์ที่นำไปสู่เป้าหมายหลัก คือการพัฒนา
ให้จังหวัดพังงากลายเป็นพื้นที่แห่งความสุข การทำงานอย่างทุ่มเทจริงจังทำให้

เครือข่ายสภาพลเมืองพังงาแห่งความสุข จ.พังงา

หลายกลุ่มเครือข่ายในพื้นที่พังงากลายเป็นพื้นที่ต้นแบบในการศึกษาดูงาน เช่น การจัดการภัยพิบัติ การพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ โครงการอาหารปลอดภัย การจัดการสวัสดิการชุมชน และการจัดการขยะ ฯลฯ มีผู้คนจากต่างถิ่นเดินทางมาดูงาน สร้างความภาคภูมิใจให้กับ ไมตรี จงไกรจักร นายกสมาคมประชาสังคมพังงาแห่งความสุข และเหล่ากรรมการ สมาชิกของสมาคมประชาสังคมพังงาแห่งความสุข

ยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนของประชาสังคมพังงาแห่งความสุข ประกอบด้วย 10 ด้าน ดังนี้ 1) สร้างระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน กระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ทั้งการท่องเที่ยว เกษตร ประมง อุตสาหกรรมเชื่อมโยง 2) สร้างระบบการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาตามวิถีชุมชน 3) สร้างความมั่นคงในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยอย่างเป็นธรรม 4) สร้างระบบการมีส่วนร่วม ในการฟื้นฟู อนุรักษ์ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 5) สร้างระบบความร่วมมือในการฟื้นฟูจารีตประเพณี วัฒนธรรม ตามความหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์และอัตลักษณ์คนพังงา 6) สร้างระบบความร่วมมือสู่ พังงาเมืองปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และปลอดภัยเมื่อภัยมา 7) สร้างระบบการมีส่วน ร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อลดภัยพิบัติทางธรรมชาติ สร้างครอบครัวแห่งความสุขอย่างยั่งยืน 8) สร้างระบบการจัดสวัสดิการชุมชน สู่สวัสดิการสังคม โดยความร่วมมือ 4 ฝ่าย ชุมชน ท้องถิ่น รัฐ และเอกชน 9) สร้างระบบป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพ สร้างภูมิคุ้มกัน และ สร้างความเป็นธรรม เท่าเทียมในระบบการดูแลสุขภาพอย่างมีส่วนร่วม และ 10) สร้าง ระบบการเมืองภาคพลเมือง ประชาธิปไตยชุมชน การมีส่วนร่วมให้เกิดธรรมาภิบาลโดย การบริหารองค์กรทุกระดับ

แต่ยุทธศาสตร์ในแต่ละด้านเหล่านี้จะยืนยันไปได้สักเพียงใด ในเมื่อคณะทำงาน ต่าง ๆ อันหมายรวมถึงชาวบ้านที่มาช่วยกันทำงาน ใช้กระบวนการวิธีแบบจิตอาสา ไม่มีค่าตอบแทนแต่อย่างใด เช่นนี้แล้วใครจะประกันได้ว่าจิตอาสาจะดำรงคงอยู่อย่างต่อเนื่อง นี้จึงนำไปสู่โจทย์ในการจัดตั้งสถาบันพัฒนาการเรียนรู้พังงาแห่งความสุข เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ทั้งยังมีเงินกองกลางหมุนเวียนภายในสมาคมเพื่อให้ 10 ยุทธศาสตร์สู่ ความสุขถูกขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่ความสุขที่ยั่งยืนของชาวพังงาต่อไป

Intrapreneur กับก้าวอย่างสู่พื้นที่แห่งการเปลี่ยนแปลง

โจทย์ทุกโจทย์มาพร้อมกับความท้าทายและอุปสรรคที่แตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ แขนงนำในแต่ละพื้นที่ก็มีลักษณะแตกต่างกัน แม้ทาง School จะสอบถามความสนใจแรกของ Intrapreneur ทั้ง 4 หลังจากได้ฟังเรื่องราวและโจทย์การทำงานอย่างคร่าว ๆ ความสนใจถูกใช้เป็นปัจจัยแรกในการจับคู่ แต่การทำงานร่วมกันชนิดที่เรียกว่า ‘ร่วมมือ’ ได้ เป็นสิ่งที่โครงการฯ ตระหนัก กล่าวคือโครงการนี้ให้ความสำคัญกับ ‘เคมี’ ที่ตรงกันของคนทำงานกับทีมงาน ผู้นำ และองค์ประกอบของพื้นที่นั้น ๆ

การพูดคุยและสังเกตเป็นตัวช่วยในการสำรวจ ‘เคมี’ ของแต่ละคนจนจับคู่ได้ในที่สุด 4 คู่ 4 สโตน์ ได้ทำงานร่วมกันครั้งแรก ณ เวทีพัฒนาศักยภาพเครือข่ายด้วยเครื่องมือสนับสนุนความยั่งยืนการขับเคลื่อนทางสังคม ซึ่งเป็น 1 ใน 3 เครื่องมือที่ใช้เป็นโมเดลการทำงานในพื้นที่ในครั้งนี้

ข้อต่างที่มุ่งตรงสู่เป้าหมายเดียวกัน

โมเดลการทำงานของโครงการผู้นำแห่งอนาคตปีที่ 4 ประกอบด้วยเครื่องมือ 3 สิ่งที่ใช้หนุนเสริมการทำงานของพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน ได้แก่ 1) เครื่องมือนวัตกรรมทางสังคมผ่านการจัดเวทีพัฒนาศักยภาพเครือข่ายด้วยเครื่องมือสนับสนุนความยั่งยืน การขับเคลื่อนทางสังคม 3 ครั้ง 2) Intrapreneur และ 3) การจัดเวทีอบรมเสริมศักยภาพด้านการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง

Intrapreneur กับงานภาคประชาสังคม ที่เป็นแนวทางของโครงการ Intrapreneur for Change ถือเป็นสององค์ประกอบที่ต่างซัพพอร์ตกัน ทว่าจะมาผนึกกำลังร่วมกันเพื่อก้าวไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน

‘สองขั้ว’ ต่างที่มา ต่างประสบการณ์ ต้องมาทำงานร่วม การเรียนรู้ระหว่างกันย่อมต้องเกิดขึ้นเป็นธรรมดา แต่ผลจากการเรียนรู้จะช่วยสะท้อนคุณค่าของการดำรงชีวิตอยู่บนโลกใบที่อัดแน่นไปด้วยปัญหานี้ได้อย่างไร สิ่งใดจะช่วยพยุงวิกฤตการณ์ความบิดเบี้ยวบนโลกของคนตัวเล็ก ๆ ที่ไม่มีพลังวิเศษ หากแต่เติมไปด้วยพลังมดที่พร้อมจะออกมาทຸ່มเทไปด้วยกัน – พลังที่พร้อมรับการพຸ່มพຸ່กกลับคมจนแกร่งกล้า เพื่อก้าวไปข้างหน้าอย่างทรนงองอาจ

ความหวังที่จะมีผู้คนตื่นรู้ในปัญหาร่วมและเกิดแรงขับเคลื่อนเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม ไปสู่ความดีงาม และดียิ่ง ๆ ขึ้น ความหวังที่จะมีผู้ออกมาช่วยพลังมดให้เข้มแข็ง เป็นประกายความคิดและเจตจำนงในการบันทึกเรื่องราวของ Intrapreneur – ผู้ทຸ່มเทด้วยตัวและหัวใจเพื่อก้าวไปร่วมเปลี่ยนแปลงสังคม ในโครงการ Intrapreneur for Change นี้

เพราะเราหวังว่าเรื่องราวของเขาและเธอ - คนเมืองที่เต็มไปด้วยความรู้ความสามารถ และมีจิตตลโงอยากทำอะไรบางอย่างเพื่อสังคม จะเป็นสายลมที่พัดใบเรือให้ตั้งตรงบนยอดเสากระโดง และพร้อมจะนำพาเรือให้แล่นไปสู่จุดหมายปลายทางได้...

วันวิสาข เจริญรุ่งเรือง

มหาบัณฑิตสาขาการเงินผู้รักศิลปะและการเดินทาง

“คนเมืองอาจจะคิดว่า...ต่างจังหวัดมีไว้เที่ยวอย่างเดียว
แต่ไม่ได้มีความคิดว่าเราอยู่ในเมืองมีความพร้อมแล้ว
จะไปช่วยคนต่างจังหวัดได้อย่างไรบ้าง
จะรู้ก็แค่ว่ามีภาระบริจาคเงิน บริจาคของ
แต่ถ้าเรามีตัวกลางมาประสานความร่วมมือ
ระหว่างคนเมืองกับชุมชน เอาคนสองกลุ่มมาทำงานร่วมกัน
มันจะเป็นอีกเรื่องหนึ่งไปเลย”

ความคิดนี้ก้องอยู่ในห้วงคำนึงของ วันวิสาข์ เจริญรุ่งเรือง แม้ในช่วงแรกอาจจะไม่แจ่มชัดนัก ยังไม่ได้เรียงร้อยเป็นถ้อยคำออกมาจากความคิด แต่หลังจากการทำงานในโครงการ Intrapreneur for Change ความคิดดังกล่าวจึงถูกถ่ายทอดออกมาผ่านประสบการณ์และการเรียนรู้ที่เธอได้พบจากพื้นที่ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พื้นที่ที่อุดมไปด้วยคุณค่าทางวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์ ต่างจากที่อื่นใด และยังได้รับการสืบสานมาอย่างยาวนานจากบรรพบุรุษถึงปัจจุบัน จนเกิดคำถามว่า “คุณค่าเหล่านี้จะคงอยู่ไปอย่างไร?” และนี่คือโจทย์ของวันวิสาข์ ในฐานะ Intrapreneur แห่งชุมชนโคกสูง

ก่อนจะเดินทางมาถึงพันธกิจของ Intrapreneur for Change ของผู้หญิงคนหนึ่งก้าวเดินบนถนนสายชีวิตเพื่อเรียนรู้ว่าเราชอบอะไร เราทำอะไรได้ดี และอะไรที่ไม่ใช่เรา...

ชีวิตในแบบฉบับทั่วไป

ในช่วงเวลาทศวรรษมาแล้ว หรืออีกนัยหนึ่งเป็นช่วงก้าวผ่านเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ การใช้อินเทอร์เน็ตยังไม่แพร่หลายอย่างทุกวันนี้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทำได้ไม่สะดวกนัก ทั้งการแนะนำของโรงเรียนที่ไม่ได้ถูกออกแบบเพื่อให้นักเรียนเข้าใจสาขาวิชาต่าง ๆ อย่างกว้างขวางพอที่จะมองไปถึงสาขาอาชีพที่หลากหลายได้ กอปรกับเวลานั้นเป็นช่วงที่เรียกกันว่ายุคเศรษฐกิจตกต่ำ เยาวชนจึงถูกสั่งสอนให้เลือกในสิ่งที่มั่นคงสำหรับชีวิต วันวิสาข์เป็นหนึ่งในเยาวชนเหล่านั้น เธอจึงตัดสินใจสมัครเข้าเรียนวิศวกรรมศาสตร์ เพียงเพราะชอบในรายวิชาบางตัว ซึ่งเธอก็สอบได้และเรียนได้จนสำเร็จการศึกษา

“ในยุคนั้นพ่อแม่ไม่อยากจะให้เรียนแนวศิลปะ และช่วงนั้นเป็นช่วงฟองสบู่แตก จะไปเรียนสถาปัตย์ก็ไม่มั่นใจ แต่ถ้าเกี่ยวกับการวาดรูปก็คงเป็นสถาปัตย์ แต่เป็นคนไม่ได้ชอบวาดอาคารก็เลยไม่ได้อยากเรียนขนาดนั้น เราทั้งชอบวาดรูป ชอบเคมี ชอบหลายอย่าง แต่การแนะนำการศึกษาบ้านเรามันไม่ได้บอกว่าเรียนอันนี้ไปแล้วทำอะไร เราก็มองไม่เห็นอนาคตเรามากขนาดนั้น คือเด็กก็จะคิดได้แค่เรียนแล้วสอบอะไรต่อ”

เธอมีหลักในการเรียนรู้ว่าคนเราต้องเรียนรู้ในสิ่งที่ไม่ชอบด้วยเช่นกัน ด้วยว่า สิ่งที่สำคัญสำหรับการทำงาน การใช้ชีวิตนั้นสิ่งสำคัญที่เราต้องเรียนรู้ แม้เราอาจจะไม่ถนัดก็ตามที

“แต่จริง ๆ พอทำงานมาเรื่อย ๆ ก็รู้แล้วว่า ถึงจะเรียนในสิ่งที่ชอบ เราก็ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่ไม่ชอบไม่ถนัด เช่น บัญชี การเงิน การบริหาร ตอนนั้นเราก็เรียนให้จบได้ถึงแม้จะมีวิชาที่ชอบอยู่น้อย ตอนจบมาเอาตรง ๆ เราก็ไม่รู้จะเอาไปทำอะไร คือรู้ว่าวิชาอุตสาหกรรมเกี่ยวกับกระบวนการ เกี่ยวกับโรงงาน แต่เราก็ไม่คิดไปทำงานในโรงงาน เราก็เลยไปทำงานธนาคาร เหมือนไปปรับกระบวนการในแบงก์แทน”

เมื่อ ‘ทำได้’ กับ ‘ชอบทำ’ ไม่ตรงกัน หลังสำเร็จการศึกษาวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาอุตสาหกรรม จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เธอจึงเลือกทำงานธนาคาร ประมาณ 2 ปี ก่อนไปศึกษาต่อระดับปริญญาโททางด้านการบริหารธุรกิจ หรือ MBA สาขา Finance ที่สหรัฐอเมริกา

“ทำงานธนาคาร 2 ปีแล้วก็ไปต่อโท เราก็ไปตามสเต็ป ไม่ได้มีอะไร คือสมัยนั้น (ค.ศ. 2002) มันไม่ได้มี internet หรือ social media ให้เราหาข้อมูล เราก็เลยไปตามนั้นก่อน คนสมัยนี้เกิดมามี internet ใช้ก็จะนึกภาพไม่ออกว่าการหาข้อมูลอะไรมันไม่ง่ายขนาดนี้ โอกาสมันมากกว่านั้น อาจจะไม่ต้องเรียนจบตรงก็ได้ยังสามารถทำนู่นทำนี่ได้ และที่เลือกเรียนต่อ MBA เพราะเราไม่ได้อยากเป็นวิศวกรอยู่แล้ว เราก็เลยมาเรียนเชิงธุรกิจมากขึ้น จะได้เป็นการเปิดโลกทัศน์ด้านธุรกิจเรามากขึ้น เพราะการเข้าใจพวกตัวเลขการดำเนินงาน กำไร ขาดทุนมันก็เป็นเรื่องจำเป็นอยู่แล้วไม่ว่าคุณจะทำอะไร”

เส้นทางสายใหม่ที่มีศิลปะนำทาง

เส้นทางตามชนบทที่เลือกเดินมาตลอด หนีไม่พ้นความอึดอัดกับการไม่ได้ทำในสิ่งที่ตัวเองชอบ ในที่สุดเธอก็เริ่มเติมเต็มสิ่งที่คิดว่าชอบให้กับชีวิต แต่แล้วสิ่งที่คิดว่าใช่ กลับไม่ใช่อย่างที่สุด เพราะกระบวนการในการรำเรียนไปคนละทางกับที่คิด

“ความอึดอัดมันก็มีอยู่แล้ว ก็เลยมาเรียนแพชชั่นดีไซน์ที่หลัง แต่พอเรียนแล้วก็ไม่ได้ชอบขนาดนั้น ก็เลยคิดว่าจะเอาอย่างไรกับชีวิตดี รู้สึกว่ามันเป็นกระบวนการของ

แพชั่นที่เราไม่ได้ชอบ มันเยอะไป เว้นแ้วไป อาจจะเป็นเพราะวิธีการสอน พอเราเรียนรวมกับคนที่พื้นฐานไม่เท่ากันเราก็จะรู้สึกอึดอัด ครูที่สอนถึงแม้จะเป็นชาวต่างชาติ แต่เขาก็ให้เราทำตาม ทำแบบนั้นแบบนี้ ก็ตลกดี รู้สึกว่าเรียนออกแบบดีไซน์ทำไมเป็นแบบนี้ อาจจะเป็นสไตล์การสอนของแต่ละคนที่เขาตีกรอบคาดหวังว่าเราต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนี้

“เราเรียนออกแบบสองที่ ที่แรกเรียนคอร์สสั้น ๆ ที่ที่สองเรียน 2 ปี อันนี้จะรู้สึกอึดอัดเพราะแพชั่นควรจะให้เราออกนอกกรอบ แต่เขาเอาระบบการศึกษามาตีกรอบ ว่าต้องเรียนก็เปอร์เซ็นต์ ต้องสอบ ต้องทำตามครูแบบนี้ เรารู้สึกว่ามันไม่ใช่เหมือนเรียนเพื่อให้จบแล้วได้ประกาศนียบัตร ซึ่งจริง ๆ อาจไม่ต้องเรียนขนาดนั้นก็ได้อันก็ได้ผลเหมือนกัน แล้วเราก็อาจจะไม่ชอบการทำแพชั่นโชว์ รู้สึกว่าทำไมจะต้องมาเหนื่อยกับ 3-4 เดือนเพื่อโชว์ คือเราไม่ชอบแพชั่นตรงที่มันมาเร็วไปเร็ว คิดแทบตายแล้วก็มีมาใหม่ เราชอบอะไรที่ใช้ได้นานกว่านั้น อาจจะไม่ชอบสไตล์ที่เปลี่ยนเร็ว คือแพชั่นมันเปลี่ยนนิดเดียวก็กลายเป็นคอลเลกชันใหม่ ซึ่งจริง ๆ ฟังก์ชันมันเหมือนเดิมหรือรายละเอียดมันเปลี่ยนแค่นิดหน่อย เลยรู้สึกว่ามันไม่ได้มีสาระมากสำหรับเรา รู้สึกว่าเอาเวลาไปคิดอย่างอื่นดีกว่า แต่มันก็เป็นธุรกิจที่ทำเงินได้ถ้าเรามีสไตล์ที่ชัดเจน และยึดเป็นแนวทางให้คนจำได้ คือเราเป็นคนไม่ได้อินกับการผลิต เลยรู้สึกว่าไม่เหมาะกับด้านนี้เพราะว่าเป็นงานที่ค่อนข้างเสียสุขภาพ อดหลับอดนอน ทำให้ช่วงนั้นสุขภาพแย่งด้วย”

แต่อย่างไรก็ดี การเรียนด้านออกแบบเสื้อผ้าอาภรณ์ในครั้งนี้ ทำให้วันวิชาชีพได้พบสิ่งที่ “ใช่” ในสิ่งที่ “ไม่ใช่” ได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งนำไปสู่การเปิดสอนศิลปะในสื่อใหม่

“แต่การที่ได้มาสัมผัสก็ทำให้รู้ว่างานด้านนี้ต้องใช้ความอดทนและความคิดสร้างสรรค์มากแค่ไหน ข้อดีของการได้ลงมือทำคือทำให้เรารู้ว่าเราเหมาะกับอะไร ดีกว่าแค้คิดแล้วปล่อยให้ความคิดนั้นอยู่แต่ในหัว เลยพบว่าเราชอบอะไรที่มันเป็นหลัก คือการสอนหลักการจะก็มันก็ยังเหมือนเดิม การสอนออนไลน์มันเหนื่อยแค่อัดวิดีโอ ตัดต่อวิดีโอ ทำครั้งเดียวจบ พอโพสต์ไปคนก็เข้ามาเรียน เราเลยลองเปิดเพจสอนวาดภาพออนไลน์”

การเดินทางคือการเปิดมุมมองใหม่

นอกจากการเรียนรู้และทำในงานศิลปะที่ตนรัก วันวิสาขยังใช้เวลาส่วนหนึ่งไปกับการออกเดินทางด้วยเหตุผลที่ว่า การเดินทางคือการเรียนรู้อีกแบบหนึ่ง เธอชอบเรียนรู้สิ่งใหม่ พร้อมก้าวออกไปเพื่อเปิดโลกเปิดมุมมองใหม่

“เวลาเดินทางไกลมันทำให้อยู่กับตัวเองมากขึ้น เช่น ไปไอซ์แลนด์ก็ได้อยู่กับธรรมชาติ เพราะข้างทางไม่มีบ้านคน ทำให้จะรู้สึกถึงความยิ่งใหญ่ ความสวยงามของธรรมชาติที่หาไม่ได้ในเมือง ในเมืองมีแต่คน มีแต่รถ ไปเที่ยวธรรมชาติจะรู้สึกเติมเต็มมากกว่า ไปอินเดียจะเห็นวัฒนธรรมการเป็นอยู่ที่แตกต่าง เห็นวรรณคดีที่แตกต่าง อินเดียเป็นประเทศที่สวยโต่ง ไม่ว่าจะด้วยความเชื่อหรืออื่น ๆ คือถ้าเที่ยวธรรมชาติก็จะเติมเต็มความรู้สึกว่าโลกเรามีสิ่งสวยงามให้ไปพบเจอ แต่ถ้าไปเที่ยวต่างวัฒนธรรมก็จะย้อนกลับมานึกถึงบ้านเรา ว่าบ้านเราต่างหรือดีกว่ายังไง มันทำให้เห็นสิ่งเดิมในมุมใหม่ด้วย”

นี่คือผู้หญิงคนหนึ่ง ที่มีประสบการณ์ทั้งจากการทำงานและการศึกษาระดับสูงในสาขาการเงิน หากหัวใจมีอีกส่วนหนึ่งคือความรักในศิลปะและเติมเต็มความรักนี้ ด้วยการเปิดสอนวาดรูปทางออนไลน์ พร้อมไปกับการจัดสรรชีวิตเพื่อการเดินทางท่องเที่ยว – ไซท์ท่องเที่ยวเพื่อเปิดโลกทั้งโลกภายนอกและโลกภายในของเธอเอง ก่อนจะนำพาเธอไปพบกับอีกก้าวหนึ่งที่ท้าทาย...

ก้าวแรกกับโครงการ Intrapreneur for Change

ภาพเลือน ๆ ที่ปรากฏขึ้นในห้วงคิดเรื่องมุมมองความสัมพันธ์เชิงส่งเสริมกันระหว่างคนเมืองกับคนชนบท ถูกสะกิดให้กระจ่างขึ้นเมื่อวันวิสาขเลื่อนกระดานเฟซบุ๊กไปเจอข่าวประกาศรับสมัคร Intrapreneur จากเพจของ School of Changemakers จึงตัดสินใจสมัคร

“เคยไปกอดติดตามเพจ School of Changemakers วันหนึ่งมาเจอเขาประกาศหา Intrapreneur ก็เลยลงสมัครไปด้วยความสงสัยว่าอะไรคือ Intrapreneur อะไรคือการไปช่วยคนในท้องถิ่น แต่รู้สึกว่ามันเป็นงานที่น่าสนใจและน่าสนใจ มารู้ทีหลังว่ามีคนสมัครถึง 34 คน เลยถามเขาว่าทำไมถึงเลือกเรา เขาบอกว่าจริง ๆ ก็มีคนที่

คุณสมบัติเหลือเลิศมาสมัคร แต่อาจจะตอบคำถามอย่างไม่ตั้งใจ ถามคำตอบคำ แต่เขาอ่านจากที่เราตอบ คำตอบมันดูมี passion ดูอยากทำจริง และดูมีทักษะตรงกับที่องค์กรท้องถิ่นเขาขาดอยู่”

แน่นอนการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการเพื่อสังคมอย่างง่ายดายนี้ ไม่ใช่กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานเพื่อสังคมครั้งแรกของเธอ ด้วยความรักในการเรียนรู้ วันวิสาข์เคยสมัครเรียนเสริมศักยภาพหลากหลายรูปแบบมาก่อน หนึ่งในนั้นคือการเรียน Coaching กับ โค้ชหนุ่ม (นภัส มรรคดวงแก้ว) ซึ่งเป็นกระบวนการดึงศักยภาพการแก้ปัญหาโดยอาศัยการเข้าใจ และมุมมองของปัญหาบนฐานของการใช้จิตสำนึก หลังจากที่ได้เรียนรู้ทักษะดังกล่าว เธอก็ได้มีโอกาสนำทักษะนี้ไปทำงานจิตอาสาให้กับเด็ก

“โค้ชมี 2 แบบ คือ โค้ชที่สอนในสิ่งที่ตัวเองเก่ง กับโค้ชที่เป็นแบบนักกีฬา คือเขาไม่ต้องเล่นเป็นหรือเก่งขนาดนั้นแต่เขาสามารถดึงศักยภาพ หรือเข้าใจมุมมองเข้าใจปัญหาและสามารถแก้ปัญหาได้ เห็นโค้ชหนุ่มจากหนังสือ ตอนนั้นเขาเพิ่งกลับมาเมืองไทย เขาทำงานด้านนี้ที่ต่างประเทศมาก่อน พอเราเห็นหนังสือเราก็ไปตามเฟซบุ๊ก พอเขาเปิดสอนเราก็ลองไปเรียนดู เพราะก่อนหน้านี้ก็เคยเรียน NLP (Neuro-linguistic programming) ซึ่งมันจะเป็นอีกแนวหนึ่ง คือเป็นแนวจิตใต้สำนึก แต่ Coaching แบบนี้คือเป็นจิตสำนึกอย่างเดียว ก็เลยอยากรู้ว่าเป็นอย่างไงจะได้รู้ทั้ง 2 แบบ เรียนกับเขาได้ 2 ครั้ง จึงมีโอกาสไปช่วยโค้ชแบบจิตอาสา 2 ครั้ง คือจุดประสงค์การเรียนคือเราเรียนเพื่อใช้กับตัวเอง ไม่ได้คิดจะใช้กับคนอื่น”

จากจุดประสงค์แรกเรียนรู้เพื่อใช้กับตัวเอง สู่การขยายผลเมื่อมีโอกาสไปใช้เพื่อเด็ก ๆ

“แต่เราก็คิดว่าเราจะไปทำบุญในแบบช่วยเหลือคนอื่นด้วยการใช้ศาสตร์การโค้ช ครั้งแรกจัดที่วัดพระธาตุดอยผาส้ม อ.สะเมิง เชียงใหม่ ที่นั่นจะมีหลวงพ่อก็เขาเป็นแนวพระนักพัฒนา เช่น เรื่องปลูกป่า ทำฝาย และก็จะมีส่วนที่คนรักเด็กยกมาไว้ส่งลูกมาอยู่ที่นี่ เพื่อฝึกอาชีพ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นเด็กมัธยม แต่บางทีมันก็มีปัญหาว่าสิ่งที่เด็กทำอยู่อาจจะไม่ใช่สิ่งที่เขาต้องการทำ หรืออาจจะมีปัญหาเรื่องการสื่อสาร ทางทีมงานก็จะเข้าไปโค้ชให้เขาพูดว่าปัจจุบันเขามีปัญหาอะไร และเป้าหมายของเขาอยากเป็นอะไร จะทำยังไงจากจุดปัจจุบันไปสู่เป้าหมาย ตอนนั้นมันติดอะไรอยู่ คือเราจะโค้ชให้เขารู้ว่าปัญหาเกิดขึ้นเพราะอะไร และจะออกจากปัญหาอย่างไร”

สิ่งสำคัญที่วันวิสาขีได้จากการเข้าคอร์สอบรม Coaching คือ *ทักษะการฟัง* การฟังและประสบการณ์ความผิดพลาดในชีวิตทำให้เธอพัฒนานตนเองจากการเป็น “คนร้อน” มาเป็น “คนเย็น” ซึ่งสิ่งนี้แหละที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เธอได้ตระหนักชัดในเวลาต่อมาว่า ความใจเย็นเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานกับชุมชน

“เมื่อก่อนเราเป็นคนใจร้อน นี่ใจเย็นลงแล้วนะ ใจร้อนแล้วจะทำอะไรพลาดง่าย ตอนเด็กตัดสินใจเปลี่ยนนู่นนี่ มันก็ทำให้เราเหนื่อย เราก็ค่อย ๆ มาพิจารณาตัวเอง ถ้าเราช้าลงกว่านี้คิดหนึ่ง ไม่ต้องพยายามควบคุมทุกอย่าง พอเราลดการควบคุมลงมันก็อยู่ได้ง่ายขึ้น แต่มันไม่ได้เปลี่ยนไปในทันที มันค่อย ๆ เปลี่ยน ค่อย ๆ เข้าใจการใช้ชีวิตมากขึ้น อาจจะเพราะเริ่มเหนื่อยเริ่มขี้เกียจ เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาเร็ว ถ้าช้าลงแล้วแทนที่เราจะมัวแต่ไปโฟกัสให้อะไรเป็นไปดังใจ เราก็ยอมรับในระดับที่เราทำได้ แล้วไปเอ็นจอยไลฟ์ก็บ๊ออะไรอย่างอื่นดีกว่า ถ้าเป็นอารมณ์ตอนนั้นถ้ามีงานแบบนี้ งานที่ทำกับชุมชนไม่น่าจะคุยกันรู้เรื่อง อาจจะไม่ได้มีความอดทนฟังขนาดนี้ การได้ไปเรียน Coaching มันทำให้เราต้องฟังให้เป็น ไม่ทำให้เราเอาความคิดไปควบคุมคนอื่น ไม่คิดว่าตัวเองรู้ไปหมด”

ก่อนการทำงานจิตอาสาโดยใช้กระบวนการกับเด็ก ๆ วันวิสาขีก็เช่นคนทั่วไปที่เคยบริจาคสิ่งของให้ชุมชนที่ประสบปัญหาต่าง ๆ และก็พบผู้คนไม่น้อยที่ทำงานด้านอาสาสมัครในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งสำหรับเธอแล้ว เห็นว่านั่นยังไม่ได้แก้ปัญหาที่ต้นเหตุ และนี่จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่เธอเลือกสมัครเป็น Intrapreneur for Change - โค้ชเพื่อการเปลี่ยนแปลง

“จิตอาสาที่เคยเห็นมันเป็นเหมือนการช่วยชั่วคราว เอาของไปแจก สร้าง ทาสี โรงเรียน มันเป็นการช่วยเชิงวัตถุซึ่งมันก็ดีแต่มันไม่ได้ช่วยแก้ต้นตอปัญหาจริง ๆ การแก้ปัญหามันต้องแก้ที่วิธีการคิดของคน อาจจะเป็นกระบวนการจัดการ หรือเขาอาจจะขาดกระบวนการจัดการความรู้ ขาดทักษะความเข้าใจอะไรบางอย่าง เพราะฉะนั้นก็เลยเลือกมาทำงานนี้ มันดูส่งผลระยะยาว เพราะการทำงานแก้ปัญหาจำเป็นต้องผ่านกระบวนการบางอย่างก่อนที่จะสามารถแก้ปัญหาได้ ไม่ใช่ไปแค่ถ่ายรูปแล้วจบ”

ความใฝ่รู้ทำให้เธอมีเครื่องมือการทำงานร่วมกับชุมชนมากมายอย่างไม่มีข้อสงสัย แต่การทำงานเพื่อสังคมเชื่อว่าคนที่มีอาวุธพกติดไว้อย่างเดียวจะทำได้ สิ่งสำคัญ

ไม่แพ้กันก็คือการตอบคำถามให้กับตัวเองว่า งานนี้เติมเต็มคุณค่าชีวิตได้อย่างไร

“เราเป็นคริสเตียน มันจะมีคำสอนหนึ่งคือ เวลาที่เรามีปัญหาให้เราออกไปช่วยคนอื่น การออกไปช่วยคนอื่นมันทำให้เราเลิกหมกมุ่นกับตัวเอง แทนที่จะโฟกัสว่าเราทำไม่ไม่มี ไม่ได้ ไม่เป็นอย่างนั้น แต่การออกไปทำเพื่อคนอื่นมันจะทำให้เราเลิกโฟกัสตรงนี้ ทำให้เรารู้สึกว่าเรามีอะไรดี ๆ ไปช่วยคนอื่นได้ รู้สึกว่าถ้าเรารู้สึกแยแล้วเรายู่กับตัวเองมันจะยิ่งแย่ ถ้าเราไปอยู่กับกลุ่มคนที่ดี ๆ ที่เขาไปช่วยเหลือคนอื่นเราก็จะซึมซับสิ่งดี ๆ มาด้วย ถึงแม้ว่าเราไม่รู้ว่าจะช่วยคนได้มากแค่ไหน แต่เราก็ได้ลองทำดู”

ทำไมต้องโคกสลุง ?

แม้การเลือกลงพื้นที่ชุมชนโคกสลุงไม่ได้มาจากการเอื้อขึ้นของวันวิสาขะเอง แต่โคกสลุงคือพื้นที่หมายมั่นเอาไว้ในใจตั้งแต่แรก เหตุเพราะเธอเป็นคนที่ชอบศึกษาเรียนรู้วิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสะท้อนความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์ที่เธอสนใจ

“คัดเลือกโคกสลุงกับขอนแก่นไว้เพราะเป็นคนชอบอะไรที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต คือเนื้อหาสิ่งที่เขาทำมันเป็นสิ่งที่ตรงกับเรา เราชอบศิลปวัฒนธรรมเพราะมันก็เหมือนวิถีชีวิตซึ่งมันแสดงผ่านการแต่งกาย อาหาร การใช้ชีวิต วัฒนธรรมมันสะท้อนคน มันสะท้อนความคิดจิตใจทั้งความรู้ ทักษะ มันเหมือนเป็นการสะท้อนตัวตน และตัวตนของแต่ละพื้นที่มันไม่เหมือนกัน ผลงานที่ออกมามันก็เลยไม่เหมือนกัน มันจะมีเอกลักษณ์ความแตกต่าง นี่แหละคือเสน่ห์ดึงดูดเรา รู้สึกว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งสวยงามที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งมันแตกต่างกันและน่าศึกษาน่าเรียนรู้ ปกติเป็นคนชอบท่องเที่ยว เที่ยวหลายแบบเที่ยวธรรมชาติ เที่ยวเมืองนอก เที่ยวพิพิธภัณฑ์แนวเทคโนโลยีก็ไป มันก็รวม ๆ กัน เพราะเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวคน เป็นวิถีชีวิตคนทั้งหมด”

ข้อสรุปบางประการจากที่เธอได้ไปร่วมทำงานกับชุมชนที่อุดมไปด้วยวัฒนธรรมแห่งนี้คือ :-

“อะไรที่มันดีก็อยากไปรู้ไปเห็นไปสัมผัส อย่างการได้สัมผัสวิถีชุมชนโคกสลุง มันพิเศษตรงที่เขามีความรักใคร่กลมเกลียวกันและมีเอกลักษณ์ของตัวเอง คนรุ่นผู้ใหญ่ก็หวงแหนและอยากถ่ายทอดสิ่งดี ๆ เหล่านี้สืบต่อให้คนรุ่นหลังรักษาต่อไป เป็นชุมชนที่มีรากเหง้าจริง ๆ และมีความสุขในวิถีชีวิตตัวเองจริง ๆ ประทับใจตรงนี้”

จากหัวลำโพงถึงโคกสลุง – ปลายทางแห่งการเริ่มต้น

ความประทับใจมากมายเกิดขึ้นตลอดระยะเวลาหลายเดือนที่วันวิสาข์ได้ไปอยู่ในชุมชน แม้จะมีประสบการณ์ไม่น้อยในการเดินทางไปในแดนดินต่าง ๆ แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่า การเดินทางสู่เมืองลพบุรีครั้งนี้ได้สร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับเธอ ภาพประทับใจต่าง ๆ ถูกบรรจุบันทึกไว้ในความทรงจำของเธอ...

14 ธันวาคม 2560

ครั้งแรกกับการลงไปทำงานในพื้นที่ชุมชนของวันวิสาข์ และเป็นครั้งแรกที่เธอได้เดินทางไปตำบลโคกสลุง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี สาวชาวกรุงที่ทำงานเป็นที่ปรึกษาด้านการปรับปรุงระบบและกระบวนการทำงาน (Consulting Manager) กับที่ท่าเรือบขรริมพุดน้อย แต่ด้วยอัยยาศัยที่เป็นคนง่าย ๆ ทำให้เธอเข้ากับชาวโคกสลุงได้เป็นอย่างดี อย่างเมื่อถึงเวลากินน้ำพริกผักปลาอาหารพื้นบ้านเธอก็กินเข้าปากเข้าคอด้วยความพึงใจในรสชาติ แม้ว่าความเป็นคนที่ดูเรียบร้อยอาจทำให้ทีมทำงานเป็นกังวลใจว่าเธอจะมีความกังวลใจในเรื่องใดหรือไม่ แต่เมื่อได้พูดคุยไต่ถามก็พบว่านั่นมิใช่ที่ท่าของผู้มีความกังวลแต่อย่างใด หากแต่เป็นบุคลิกปกติของเธอ

เมื่อแรกที่เดินทางถึงพิพิธภัณฑิ์พื้นบ้านไทยเบ็ญ โคนสลุง สิ่งที่ได้เห็นสร้างความ ตื่นตาให้ผู้พบเห็น เจ้าตัวถึงกับเอ่ยปากว่าสวยงามกว่าที่คาดคิดไว้ และแน่นอน กองทัพ ต้องเดินด้วยท้อง ยามนั้นเป็นเวลาที่มีพ้อมืด (ประทีป อ่อนสลุง) แห่งสถาบันไทยเบ็ญโคนสลุง เพื่อการพัฒนา กำลังตั้งวงกินอาหารพื้นบ้านร่ท่อยู่ อาหารหลายอย่าง อาทิ น้ำพริก ปลาร้า ปลาอย่าง ผักบุงต้มที่มีทั้งดอกและลูกดูแปลกตา ถูกจัดสำรับไว้ตรงหน้า พ้อมืด ชวนพวกเรากินข้าวด้วยกัน กลิ่นหอมของปลาอย่างเคล้ากลิ่นน้ำพริก มีใครหรือจะปฏิเสธ ทั้งเมนูเร่งรัดแต่ชวนน้ำลายสอที่เพิ่มเข้ามาอย่างไข่เจียวซึ่งเป็นเมนูสำรองเผื่อใครไม่ชิน กับผักพื้นบ้านที่เข้ากับทุกอย่างได้ดี หลังได้ตักอาหารเข้าปาก ผู้มาเยือนทุกคนรวมทั้งวัน วิสาขรัฐสีถึงรสชาติที่แปลกต่างและชวนเย้าล้น กินไปฟังสรรพคุณที่มาของอาหารไป รายรอบตัวคือบรรยากาศของชุมชนที่แสนสงบ

นี่เป็นวิถีที่คนเมืองอย่างเธอต้องการหลบหนีออกมาเพื่อพักจากความวุ่นวาย

หลังมื้ออาหารเธอช่วยเก็บกวาดแครงไม้ไผ่ เพื่อเริ่มทำงานตามเป้าที่ตั้งไว้ใน การสำรวจต้นทุนที่ชุมชนไทยเบ็ญมีอยู่ ด้วยการพูดคุยกับพ้อมีต พ้อมีตเริ่มด้วยการเล่าถึงประวัติ ความเป็นมาของบ้านโคกสูง การต่อสู้ต่าง ๆ ทั้งกับภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อดำรงไว้ ซึ่งความเป็นชุมชนและวัฒนธรรมไทยเบ็ญ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับทุนทรัพย์ที่ได้รับมาจากภาค ส่วนต่าง ๆ

เมื่อพ้อมีตเล่าถึงการที่เอกชนจะมาขอทำ CSR ซึ่งฟังดูน่าจะเป็นเรื่องที่ดี ว่า กันว่า CSR ที่ย่อมาจาก Corporate Social Responsibility หมายถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร ซึ่งก็คือการดำเนินกิจการภายใต้หลักจริยธรรมและ การจัดการที่ดี อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน แต่พ้อมีตรู้ว่ามันไม่ได้เป็นไปตามคำบอก กล่าวที่ให้ความหมายหยาบ ๆ เขาจึงปฏิเสธเพราะบริษัทเหล่านั้นแท้จริงเป็นต้นตอของปัญหา สารพัด วันวิสาข์เห็นด้วยกับพ้อมีตอย่างยิ่ง เธอเสริมว่า CSR ส่วนใหญ่เข้ามาทำงานเพื่อ สังคมเพียงผิวเผิน แม้จะมีบางบริษัทเข้ามาในชุมชนและปลูกฝังให้เด็กในชุมชนตั้งแต่เล็ก แต่ก็ยังมัน้อย ที่ทำของเธอเป็นผู้รับฟังอย่างตั้งใจ เห็นคล้อยและพร้อมเอ่ยคำแนะนำ เกี่ยวกับการจัดงานลานวัฒนธรรมที่กำลังจะเกิดขึ้น

ราคาอาหาร โฮมสเตย์ แพคเกจทัวร์ การเรียนรู้วิถีชุมชน ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้า
ขาวม้าต่าง ๆ ที่เคยจัดทำไว้ รวมถึงต้นทุนของผลิตภัณฑ์แต่ละอย่าง คือข้อมูลที่วันวิสาข์
จะต้องรู้ เธอจึงต้องใช้โอกาสนี้ในการซักถามจากพ่อมืด และเก็บไว้เป็นฐานสำหรับขบคิด
ต่อไป

ในส่วนของผู้ที่สืบสานงานวัฒนธรรม แน่ละ เยาวชนในชุมชนจะเป็นกำลัง
สำคัญต่อไปทั้งในวันนี้และในวันหน้า วันวิสาข์ได้คุยกับกลุ่มแม่ลีดข้าวเปลือกไทยเบ็ง ซึ่ง
เป็นกลุ่มเยาวชนที่เข้ามาช่วยงานวัฒนธรรม โดยนำทักษะการไถ้ขที่เคยทำกับเด็กและ
เยาวชน มาช่วยเพื่อเข้าถึงความต้องการที่แท้จริงของเยาวชนกลุ่มนี้ จนได้ความว่าเหล่า
สมาชิกกลุ่มแม่ลีดข้าวเปลือกไทยเบ็งกลุ่มนี้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมทางภูมิปัญญา
ที่สืบต่อกันมา แต่ยังขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองบางคนเหตุผลเห็นว่าเป็นการเสีย
เวลา ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะในเรื่องของรายได้

แต่ความบ่ายคล้อยค่อย ๆ เสือนลับ การพูดคุยดำเนินไปอย่างไม่มีที่ท่าเหน็ดเหนื่อย
วันวิสาข์สอบถามถึงรายละเอียดงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อนำไปคิด
กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนให้เกิดรายได้ ที่จะทำให้ชุมชนสามารถบริหาร
จัดการตัวเองได้อย่างยั่งยืน ไม่ต้องคอยรับทุนจากหน่วยงานใด สร้างความอิสระในการ
ทำงานได้มากกว่าที่เป็นอยู่ และนำไปสู่การยอมรับของผู้ปกครองของเด็ก ๆ ที่สนใจมา
ทำงานสืบสานวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชุมชน

ยามเย็น พ่อมีตชวนไปดูอาทิตย์อัสดงตรงขอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ วันวิสาข และคณะผู้เดินทาง ไม่รอช้า กระโดดขึ้นท้ายรถกระบะพร้อมมะม่วงเปรี้ยวกับพริกเกลือ เครื่องดื่ม - อาหารที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเบ็ง เอาไว้แก้ลมบรรยากาศขณะรถแล่น ป้าแดงน้องสาวพ่อมีตผู้ดูแลร้านค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนนั่งกับวันวิสาขด้านหลัง เธอจึงมีไกด์ นำทางตลอดเส้นทาง เนื่องจากด้านทิศตะวันออกของบ้านโคกสูงคือเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ และติดกับทางรถไฟสายแก่งคอย - บัวใหญ่ ซึ่งพิพิธภัณฑ์ไทยเบ็ง โคกสูง ก็ตั้งอยู่ด้านทิศนี้ สามารถมองเห็นสันเขื่อนได้จากด้านหลังพิพิธภัณฑ์

รถเคลื่อนตัวได้พักเดียวเราก็ขึ้นมายู่บนสันเขื่อน แสงทองยามเย็นทาบทาลง บนเขาพะยาเดินตรงด้านทิศตะวันตก ตำแหน่งนั่งที่ท้ายรถกระบะของวันวิสาข ทำให้ได้ชื่นชมกับแสงทองยามตะวันกำลังลับไปในเทือกเขาอย่างเต็มตา ขณะที่หน้ารถมุ่งหน้าไปในทิศตะวันออก มองเห็นผิวน้ำในเขื่อนสุดลูกหูลูกตา ลมปะทะใบหน้า รถค่อย ๆ เคลื่อนห่างออกมาจนเห็นเส้นถนนนำสายตาบอกเวลาแสงสุดท้ายของวัน

พ่อมีตจอดรถตรงทางรถไฟที่เป็นสายรถไฟลอยน้ำในช่วงสถานีเขื่อนป่าสัก - โคกสูง - สุรนารายณ์ วันวิสาขลงจากรถเดินเท้าย้อนไปตามแนวทางรถไฟ จังหวะดีที่มีรถไฟกำลังจะผ่านมา จึงได้เห็นภาพวิวทางรถไฟบนพื้นน้ำกว้างใหญ่ ประดับด้วยเทือกเขาระยะไกล และจังหวะที่รถไฟสายพิเศษแล่นผ่านไปด้วยความเร็วเหมือนลากลมแรง ให้พัดมาปะทะใบหน้า หากแต่เพียงชั่ววูบเดียว รถไฟขบวนสั้นนั้นก็หายไปบนหนทาง แสนไกลเกินระยะสายตา

ยื่นกินลมชมวิว สานบทสนทนากับพอมืดได้สักพักก็พากันกลับขึ้นรถ พอมืดพาลัดเลาะไปบนสันเขื่อนที่ล้อมรอบบ้านโคกสูงไว้ทั้งด้านทิศเหนือ ตะวันออก และทิศใต้ พนังกั้นน้ำหรือสันเขื่อนนี้สร้างขึ้นเพื่อกั้นน้ำไม่ให้ท่วมหมู่บ้าน เพราะระดับน้ำในเขื่อนสูงกว่าหลังคาบ้านในชุมชนโคกสูง พอมืดพาวนชมบ้านเรือนของชาวโคกสูงยามหัวค่ำ เดือนเต็มดวงเริ่มฉายแสงสว่าง ได้เวลาอาหารมื้อค่ำ

วันวิสาขและเพื่อนร่วมทางได้อาศัยโฮมสเตย์บ้านยายเหน่ (ประเสริฐ ขวดสูง สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์และกลุ่มทอผ้าที่กระตุก) เป็นที่พัก จึงผูกปิ่นโตกับยายเหน่ทั้งมือเช้าและมือค่ำ สำหรับมือค่ำโดยปกติชาวโคกสูงจะต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยอาหารพื้นบ้าน

วันวิสาขเขียนบรรยายมือค่ำในวันนี้ไว้ในเฟซบุ๊กส่วนตัวดังนี้

“พอพระอาทิตย์ตก เราก็ก็กลับมาล้อมวงกินข้าวเย็นกันที่พิพิธภัณฑท์กับข้าวมีหลากหลาย เป็นอาหารตามฤดูกาล จัดเป็นแนวเพื่อสุขภาพได้เลย เพราะที่นี่ไม่ทำออกหวาน ไม่ใส่กะทิ ที่ติดใจมากคือ ปลาจ่อม มันจะคล้าย ๆ แหนม รสชาติออกเค็ม ๆ นัว ๆ อร่อยแบบบอกไม่ถูก มีอาหารหลายอย่างที่ไม่เคยกินมาก่อน แล้วก็มีบางอย่างที่เคยกินแต่ไม่ได้กินแบบที่คนที่นี่เขากินกัน เช่น มะละกอดิบต้มทั้งเปลือก กับข้าวโพดอ่อนต้มทั้งเปลือก ซึ่งกินกับน้ำพริก อร่อยมาก”

หลังอิ่มจากอาหารมือที่เอริคอรอย ก็ได้นั่งฟังเรื่องเล่าของคำว่า *ดาวเคียงเดือน* ว่ากันว่าวันที่เดือนเต็มดวงหนุ่มไทยเบ๊จจะออกเที่ยวเกี้ยวสาว ฝ่ายสาวเจ้าจะม้วนยาสูบไว้ให้หนุ่มที่มาช่วยตำครกกระเดื่อง วันวิสาขน์ั่งชมเดือนเต็มดวงเหนือหลังคาพิพิธภัณฑลิมเย้นพัดผ่านตะผิวกายอย่างบางเบา ในแดนดินถิ่นที่เต็มเปี่ยมไปด้วยมนต์เสน่ห์ เธอซิมซัรับกลิ่นอายวิถีชีวิตชาวโคกสลุงด้วยความอึ้งใจ ก่อนหลับตานอนในมุ้ง ณ โสมสเดย์บ้านยายเหน่

บันทึกบนหน้าโซเซียลมีเดีย

วันรุ่งขึ้น นับเป็นวันที่ดีที่สุดอีกวันหนึ่งในรายการชีวิตและการทำงานของวันวิสาขน์ี่คือบันทึกของเธอบนกระดานเฟซบุ๊ก

15 ธันวาคม 2560

“ยามเช้าท่ามกลางอากาศเย็นสบาย เสียงนกร้องเจื้อยแจ้ว ได้ถุ่นบ้านนี้มีก๊อผ้าโบราณเรียงรายหลายเครื่อง เป็นที่ที่ชาวบ้านยังใช้ทอผ้าอยู่จนถึงปัจจุบัน เลยเดินดูผ้าที่ทอค้างไว้ บรรยากาศบ้านไม้ทรงไทยแบบนี้ทำให้นึกถึงบ้านย่าตอนสมัยเด็ก ๆ เลยถึงเวลาอาหารเช้า เราออกไปนั่งทานกันนอกชาน ใช้น้ำป่าเหนือเตรียมกับข้าวให้ 4 อย่าง มีปลาทอด ผัดหน่อไม้ ไข่เจียว และต้มกระดูกหมูใบมะขามอ่อนเครื่องดำ ชอบสุดเลย อันหลัง ที่นี่ยังมีอาหารอีกมากมายที่ไม่เคยเห็น และยังไม่ได้อลอง เช่น แกงสามสิบใส่ไก่บ้าน, แกงไข่น้ำ, แกงบอนปลาอย่าง, แกงผักหวานใส่ไก่บ้าน, คั่วไอ้เอ็บกับหน่อไม้ส้ม, ขนมเบื้องไทยเบ็ง, ขนมกรวย, ขนมกระดังงา เป็นต้น ซึ่งบางอย่างต้องรอวัตถุดิบตามฤดูกาล หรือบางอย่างต้องกินช่วงหน้าร้อนถึงจะอร่อย

“ช่วงสายพวกเราก็กลับมาที่พิพิธภัณฑ์เพื่อพูดคุยกับทางกลุ่มอาชีพ ซึ่งก็คือลุงป้าน้าอาที่ประกอบอาชีพทอผ้า ทำอาหาร และโฮมสเตย์ จากการคุยกันก็ทำให้ได้รู้ถึงวิธีการทำงาน ปัญหา สิ่งที่ต้องการ ความรู้สึกของคนในกลุ่มนี้ การที่เราเป็นคนนอก มีความรู้ ความคิด ประสบการณ์ที่แตกต่าง มันช่วยเสริมมุมมองใหม่ ๆ ให้กับพวกเขา ทั้งในเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ การคิดต้นทุน ยอดขาย ค่าใช้จ่าย รวมถึงทักษะความรู้ที่จำเป็นต้องเพิ่มเติม

“ที่ประทับใจคือมีคุณป้าคนหนึ่งบอกว่า งานนี้ทำให้เขาได้รู้พื้นที่ทักษะการทอผ้าที่เขาได้ช่วยแม่สมัยเด็ก ๆ ขึ้นมา ถ้าไม่อย่างนั้นความรู้ด้านนี้ของเขาก็คงหายไปตามกาลเวลา การพัฒนาอาชีพและศักยภาพคนเป็นกระบวนการที่ใช้เวลาและต้องทำอย่างต่อเนื่อง ที่แน่ ๆ คนกลุ่มนี้ที่เราได้นั่งคุยด้วยก็ได้เรียนรู้อะไรใหม่ ๆ และเปลี่ยนแปลงตัวเองจากการลงมือทำ ทำให้เห็นว่าคนช่วงอายุ 45-65 ปี ก็สามารถดึงศักยภาพออกมาทำประโยชน์ให้กับตัวเองและชุมชนได้

“ปิดท้ายด้วยเจ้าถิ่นสองแม่ลูก เสือกบักจ๊กกะแหล่นเป็นหมาที่เป็นมิตรและหวงที่มาก ไม่ว่าจะนั่งคุยกันตรงไหนหรือจะเดินไปที่บึงท้ายพิพิธภัณฑ์ ก็จะเดินตามไปด้วยตลอด ไม่รู้ว่าหนังที่มาถ่ายทำที่โคกสลุงมีสองตัวนี้ติดเข้าไปด้วยไหม”

จากการลงพื้นที่ครั้งแรกสะท้อนออกมาเป็นข้อความที่จรดลงบนสื่อออนไลน์อย่างเฟซบุ๊ก ซึ่งจะเรียกว่า รีวิว การเดินทางมาโคกสลุงก็คงไม่ผิด ทำให้เห็นบรรยากาศวิถีชีวิต และความคิดของชาวบ้านและของเธอเองได้เป็นอย่างดี แม้วายอดโลกของข้อความที่เธอตั้งใจเล่าลงไปบนหน้ากระดานข้อความนั้นไม่มากเท่าโพสต์การท่องเที่ยวอื่น ๆ ของเธอเอง แต่นั่นไม่ใช่จุดประสงค์ที่เธอต้องการ จริงแล้วเธอเพียงปรารถนาบันทึกความทรงจำดี ๆ เหล่านี้ไว้

แม้เมื่อเวลาผ่านไป เฟซบุ๊กจะเป็นเครื่องเตือนความทรงจำว่าครั้งหนึ่งเธอเคยได้รับความประทับใจอะไรบ้างจากโคกสลุง ทั้งยังขอพวาระณาตัวเป็นกระบอกเสียงเล็ก ๆ ให้คนเมืองได้รับรู้ว่ามีที่ท่องเที่ยวดี ๆ ที่โคกสลุง ที่สำคัญอาจได้ช่วยจุดประกายการทำงานเพื่อสังคม ขยายให้เห็นว่ามีการทำงานระหว่างคนเมืองกับชุมชนที่จะก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่าการบริจาคแบบที่เห็นและเป็นอยู่อย่างมีพิกัดสองสั้ย

แล้วการเดินทางครั้งใหม่ก็มาถึง

4 กุมภาพันธ์ 2561...

หูดเสียงสะท้อนออกจากหัวจักรรถไฟชั้นสอง ต่วน 75 กรุงเทพ-หนองคาย
รถไฟเทียบชานชาลาที่ 11 สถานีหัวลำโพงพอดีกับเสียงหูดหวิวปลิวหายกับอากาศของ
เช้าต้นเดือนกุมภาพันธ์ราว 23 องศา บรรยากาศสบาย ๆ ไม่มีร้อน พาวินวิสาข์มุ่งหน้า
สู่ตำบลโคกสูง อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี อีกครั้งหนึ่ง

วิวทัศน์ข้างทางเริ่มต้นจากบ้านเรือนในตัวเมืองของมหานครกรุงเทพฯ ไล่เรื่อยไป
เป็นทุ่งนาว่างเว้ง จนเข้าเขตสระบุรี แก่งคอย แก่งเสือเต้น เจาลาง ๆ ของเทือกเขาเริ่ม
ปรากฏในช่วงระยะผ่านไปราว 60 กม. สันเขาเริ่มเข้าใกล้ ผลอเพียงแล็บเดียวแนว
หน้าผาหินก็เข้าใกล้ราวจะประชิดตัว เกิดช่องแคบ ๆ ให้รถไฟขบวนสั้นผ่านลอดไปได้
เพียงไม่นานทิวเขาก็หายลับ กลายเป็นผืนน้ำกว้างขยายสุดสายตา นกน้ำบินถลาผ่านตา
วินวิสาข์ใช้โทรศัพท์บันทึกภาพขณะรถไฟไหลผ่านพื้นน้ำบริเวณเขื่อนป่าสักฯ แดดสะท้อน
ระลอกน้ำก่อประกายวาวระยิบ

อีกราวสิบนาทีรถไฟก็พาเรา
มาถึงสถานีรถไฟบ้านโคกสูง ประจวบ
เวลาที่รถไฟสายท่องเที่ยวพานักท่องเที่ยว
เที่ยวจากเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์มาเที่ยวชม
ตลาดริมทางรถไฟ ในตลาดแห่งนี้เต็มไปด้วย
ด้วยสินค้าพื้นบ้านนานาชนิด ทั้งอาหาร
การกินอย่างปลาย่าง ผักพื้นบ้าน ไป
จนถึงเสื้ออี๋หัวหรือเสื้อกระโจม (เสื้อผ้า
ของไทยเบ็งแต่ดั้งเดิม) วันวิสาขเดีนสำรวจ
ตลาด พักใหญ่ ๆ คุณประทีป อ่อนสูง
หรือพ่อมัตก็มารับเพื่อเดินทางเข้าสู่
ชุมชนโคกสูง ที่หมายปลายทาง

วันนี้ พิพิธภัณฑสถานบ้านไทยเบ็ญง โคคสลุค คีคคักเป็นพิเศชเนื่องจกมกีการจคตบรรมสอนททำ ผลิตภคณทจกเศชไม้ เนื่องจกปีน้สลาบ้นอตุคคศึกษาลึง 3 แห่ง ได้แก่มหาวทิยาลัยราชภคภูทพสตุรี มหาวทิยาลัย ศิลปากร มหาวทิยาลัยเทคโนโลยีราชมงคคธัญบุรี ได้เข้า มาททำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วร่วม (Participatory Action Research) กับชุมชนหลายคคองการด้วย กัน

เมือมาถึงจุดหมายปลายทาง ได้รับการคตอรับ จกคคีมุ่ย (พยอม อ่อนสลุค) ผู้รับผิตชอบคคองการสาน อตุคคภคณไทยเบ็ญงบ้านคคอสลุค ด้วยการพาชมผลงานท ได้จกการอบรรมการย้อมผ้าจกสีธรรมชาติ การทอผ้า โดยนำวัสดุอื่นเข้าไปประกยุคตคคแต่งเพิ่มช้้น ด้วยว่าวันวิสาข มีคความสนใจในเรื่องศิลปะโดยเฉพะในเรื่องเสื่อผ้า อากรณ้อยู่เป็นทุนเดิม เธอจึงมีคความสนใจเป็นพิเศชกับ วิธีการย้อมเส้นผ้าจกสีธรรมชาติจนได้เฉดสีหลากหลายสวยงาม

ช่วงบ่ายคล้อยหลังเสร็จสิ้นภารกิจ พ่อมีดชักชวนให้ไปชมหมู่บ้านโคกสูง จากมุมสูงที่เห็นได้จากเขาพระยาเดินธง จุดชมวิวที่สูงที่สุดของบ้านโคกสูง มีหรือที่ใคร จะไม่ตอบตกลง

รถกระบะคันแดงนำผู้โดยสารไปตามเส้นทางนหลวงก่อนแล่นไปสู่ถนนขึ้นเขา ที่เป็นลูกรัง อาทิตย์ใกล้จะลับ อุณหภูมิลดต่ำแตกต่างจากด้านล่างมาก วันวิสาขยืน มองทิวทัศน์ด้านหน้า เพื่อนป่าสักชลสิทธิ์ หมู่บ้านโคกสูง โรงงานอุตสาหกรรมเกษตรที่ รายล้อม พ่อมีดชี้ให้เห็นตำแหน่งที่ตั้งต่าง ๆ มองไป เก็บภาพไว้ในห้วงบันทึกของความ จำและไว้ในเครื่องบันทึกภาพ ขณะที่ความรู้สึกนึกคิดก็ทำงานไปด้วยโดยปริยาย

สิ้นแสงแห่งวัน ได้เวลาเดินทางกลับ เพื่อเข้าโฮมสเตย์ที่พัก ผ่อนกายผ่อนคลาย ปล่อยให้แวบคำนึงถึงงานที่หวังให้ก่อเกิดผุดขึ้น...

วันนี้ นับเป็นครั้งแรกในการสอนชุมชนเรื่องการเงิน วันวิสาข์เริ่มต้นห้องเรียนเล็ก ๆ ด้วยการอธิบายความหมายของรายได้ ค่าใช้จ่าย กำไร ขาดทุน บางคนคิ้วขมวด เพราะภาษาว่าด้วยสิ่งเหล่านี้ของวันวิสาข์มีใช้สิ่งที่ชาวบ้านคุ้นเคย พ่อมีดีจึงช่วยแจงด้วยภาษาที่เข้าถึงชุมชนมากขึ้น วันวิสาข์ชวนคิดต้นทุนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ เธอพยายามทำความเข้าใจเกี่ยวกับขบวนการทอผ้าเพื่อนำไปสู่การคิดราคาต้นทุนในแต่ละขั้นตอน อันมีรายละเอียดที่เธอเองก็ไม่เคยรู้มาก่อน ทำให้เธอได้รับความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการผลิตที่กว่าจะเป็นผ้าทอผืนหนึ่ง ๆ ไม่ใช่งานที่ทำได้ง่าย ๆ

เมื่อคิดราคาต้นทุนผ้าทอเสร็จสรรพ วันวิสาข์เริ่มชวนกลุ่มโฮมสเตย์คิดต้นทุนบ้าง เมื่อผู้เข้าร่วมเรียนรู้ไปด้วยกันบางคนหลุดออกนอกทาง พ่อมีดีจะช่วยดึงกลับเข้ามาให้คิดอยู่ในกรอบของงาน เพื่อไปสู่เป้าประสงค์ที่จะทำให้ชุมชนสามารถคิดต้นทุนได้ การทำงานระหว่างพ่อมีดี พี่มุ่ย และวันวิสาข์เป็นไปในลักษณะหนุนเสริมกัน จนจบการสอนเพื่อเสริมความรู้ตามแผนที่ได้วางไว้

และแล้วก็ได้เวลาออกเดินทางกลับ เธอตั้งใจจะกลับโดยรถไฟเช่นเดียวกับขามา

แต่หูดเสียงกลับไม่ปรากฏ นายสถานีแจ้งว่ารถไฟจะมาล่าช้าไปราว 4 ชั่วโมง เธอจึงตัดสินใจเข้าเมืองลพบุรี เพื่อเดินทางกลับด้วยรถตู้โดยสาร แม้แผนไม่เป็นไปตามแผน การเดินทางผิดจากที่คาดไว้ การจัดอบรมชาวบ้านที่กำหนดการเปลี่ยนแปลงและต้องปรับอยู่ตลอด ทว่าก็ไม่ใช่ปัญหา ด้วยว่าได้ฝึกปรือการพิจารณาตนมาพอควร จนทำให้เธอเปลี่ยนผ่านสู่ความเข้าใจในความเป็นไป ความไม่ได้ตั้งใจเป็นธรรมดาโลก เธอจึงไม่รู้สึก ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคแต่อย่างใด

“ถ้าเป็นในเมือง กำหนดการมันก็ต้องเป็นไปตามเวลา แต่ถ้าเราลงไปที่ชุมชน บางทีชาวบ้านเขาติดธุรกิจ ติดนู่นนี่ เราก็ไม่สามารถไปบังคับเขาได้เพราะเขาต้องทำมาหากิน เรามีหน้าที่ต้องปรับกำหนดการให้มันเข้ากับเขา ตัดเนื้อหาที่ไม่จำเป็นต้องรู้ไปก่อน เอาเท่าที่ได้ก่อน เพื่อให้เขาเข้าใจคอนเซ็ปต์บางอย่างเบื้องต้น คือมันต้องบริหารจัดการทั้งเวลาที่มีอยู่ให้เหมาะสมเอง”

โคกสลุงก่อเกิดการเรียนรู้ใหม่

ภาพของชุมชนในมโนทัศน์ของคนเมืองอย่างวันวิสาขาก่อนได้สัมผัสพื้นที่จริง เป็นภาพการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ทำมาหากินไปตามครรลอง และเฝ้ารอคอยความช่วยเหลือ แต่ภาพทั้งหมดถูกลบหายทันทีในครั้งแรกที่เธอได้สัมผัสกับพื้นที่จริง ได้พบพ้อมีด แกนนำที่ร่วมต่อสู้เพื่อ “บริรักษ์” คุณค่าทางวัฒนธรรมของชาวไทยเบ็ญมาอย่างยาวนาน เธอไม่เคยคาดคิดว่า “คนต่างจังหวัด” จะเปี่ยมไปด้วยพลังแห่งการต่อสู้ที่คนเมืองอย่างเธอไม่มี...

“มุมมองคนเมืองอย่างเรา เราเห็นว่าคนต่างจังหวัดมีชีวิตที่ดูซิด ๆ เขาคงไม่ได้คิดจะลุกมาทำอะไรที่เป็นระบบ เหมือนน่าจะใช้ชีวิตแต่ละวันไปเรื่อย ๆ มีความสุขกับสิ่งที่เป็น แต่ไม่ได้คิดจะทำอะไรพัฒนาอะไรขนาดนั้น เหมือนเขารอความช่วยเหลือ รอให้คนมาบอกมากกว่า แต่พอได้เจอกับพอมิตคนละเรื่องเลย เขาเก่ง มีความตั้งใจจริง คือไม่รู้ว่ามีมิตเรียนจบอะไร เขาไม่ได้มีโอกาเรียนเท่าคนเมือง แต่เขากลับพัฒนาตัวเองได้เยอะ อาจเพราะเขาเข้าร่วมกิจกรรมฝึกพัฒนาภายในมา เขาเลยแตกต่าง

“เรื่องหนึ่งที่ทำให้เรามีมุมมองที่เปลี่ยนไปคือ การได้ฟังเรื่องการต่อสู้กับการตั้งโรงงานปุ๋ยซึ่งมีทุนหนาแห่งหนึ่ง และการเรียกร้องไม่ให้พื้นที่โคกสลุงเป็นเขตอุตสาหกรรม โดยใช้วิธีการอธิบายว่าพื้นที่ดังกล่าวอุดมไปด้วยวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีคุณค่า สิ่งเหล่านี้เหมาะสมกับวิถีแบบเกษตรกรรมมากกว่าอุตสาหกรรม จนสามารถรักษาพื้นที่ที่ทรงคุณค่านี้ไว้ได้ รู้สึกว่าทำไมเขาทำได้ขนาดนั้น เขามีจุดยืนชัดเจน ไม่ถอย ถ้าเป็นคนอื่นยื่นเรื่องไป 2-3 ครั้ง ไม่ได้ก็เลิก แต่นี่ไม่ใช่ กลับสู้ต่อจนสำเร็จในที่สุด เขาไม่ใช่ภาพเอ็นจีโอที่ใช้กำลังอย่างที่เคียดคิด แต่พอมิตไม่ได้ใช้อารมณ์เวลาพูดคุย เขาจะคุยกันด้วยเหตุผล”

ความเรียบง่ายที่เต็มไปด้วยความสมัครสามัคคี แกนนำชุมชนที่เข้มแข็ง ต่างจากภาพคิดอย่างสิ้นเชิง ทำให้ตลอดระยะเวลา 7 เดือนที่วันวิสาขฯ ทำงานร่วมกับพอมิต และชุมชนโคกสลุง สร้างความประทับใจให้เธออย่างมาก ทั้งยังทำให้เธอเห็นความยากลำบากของการทำงานในพื้นที่จริง ซึ่งต่างจากการทำงานในห้องแอร์ในสำนักงานอย่างสิ้นเชิง

“ถ้านับตั้งแต่ตอนที่เจอวันแรก ตอนเวิร์กชอป ก็จำได้ว่าจับคู่กับพอมิตคุยกัน ตอนนั้นรู้สึกพอมิตยังไม่ไวใจคนนอกอย่างเรา เขาเป็นคนช่างสังเกต และมีความคิด เขาให้จับคู่เล่าเรื่องตัวเองว่าทำอะไรมา มีความสนใจอะไร พอได้ฟังสิ่งที่พอมิตเล่า จึงรู้ว่าเขาเป็นคนมีหลักการ มีสาระ เราเลยรู้สึกประทับใจกับแกนนำคนนี้ เขามีความคิด มีจุดยืนชัดเจน และรู้สึกดีที่ได้ทำงานกับคนที่ตรงไปตรงมาแล้วก็ทำอะไรกระชับเป็นขั้นเป็นตอน คือทำงานเป็นระบบ

“ตั้งแต่ได้ลงพื้นที่ไปพอมิตเขาจะช่วยชี้แนะให้กับชาวบ้าน คนที่มาจ้างอบรมหรือมานั่งคุยกันก่อนว่าเรามาทำอะไร เพื่ออะไร เขาจะค่อนข้างเป๊ะเลย เราทำงานด้วยแล้วเราไม่เหนียวมาก ไปได้เร็ว อีกหนึ่งความประทับใจ คือเราได้เรียนรู้ว่าคนที่เขาอยู่ใน

พื้นที่จริง ๆ มันมีปัญหาอุปสรรคเยอะ มันไม่ได้ง่ายเหมือนทำงานออฟฟิศ เขามีความพยายามสูงมากในการจะผลักดันให้อะไรแต่ละอย่างมันเกิด ต้องใช้การประสานงาน ต้องใช้การเจรจากับหน่วยงาน ก็เลยรู้สึกว่าเออคนมันต้องต่อสู้จริง ๆ ในการให้ได้อะไรมาแต่ละอย่าง ก็รู้สึกชื่นชมว่ามีความตั้งใจสูง มันเป็นมุมมองที่ประทับใจเรา รู้สึกโชคดีที่ได้ร่วมงานกับคนนี้

“ปกติเราเคยมองว่าถ้าเป็นชาวบ้านในพื้นที่ เขาจะมีความเป็นอยู่เรียบง่าย แล้วก็ไม่ได้จะต้องกระตือรือร้นอะไรมากกับชีวิต เหมือนไปเรื่อย ๆ กับชีวิต แต่กับพอมิตินี้จะเป็นอีกแบบเลย มีความเป็นผู้นำสูงมาก ยอมรับว่าไม่คิดว่าจะได้เจอแบบนี้”

เรียนรู้ศักยภาพของชาวบ้านจากประสบการณ์ตรง

อุปสรรคคือสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอในการทำงาน แต่ด้วยแกนนำที่มีระบบ ชัดเจน ทำให้อุปสรรคในการทำงานครั้งนี้ไม่ได้เกิดจากพื้นที่ หากแต่เป็นอุปสรรคจากตัวเธอเอง นั่นคือเรื่องเวลา ช่วงเริ่มโครงการเธอมีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบในโครงการวางระบบบริหารทางการเงินให้กับบริษัทมหาชนแห่งหนึ่ง รวมถึงงานครูอาสาสมัครด้านแพชชั่นให้กับการไฟฟ้า และรับผิดชอบโครงการ CSR ให้กับธนาคารแห่งหนึ่ง แม้ไม่ใช่งานประจำ แต่ด้วยภาระงานที่หนักจึงทำให้ไม่มีเวลาลงพื้นที่ได้อย่างเต็มที่ แต่เธอก็พยายามบริหารจัดการเวลาจนได้ โดยเลือกวันที่เว้นว่างจากภาระงานเพื่อลงพื้นที่ ซึ่งก็ด้วยพอมิตินี้แหละที่เป็นปัจจัยสำคัญทำให้เธอผ่านอุปสรรคนี้ไปได้

การทำงานของวันวิสาขีในพื้นที่ที่อุดมด้วยวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีอัตลักษณ์ที่เธอรักจะเรียนรู้เป็นทุนเดิม ทำให้โจทย์การทำงานเป็นเรื่องที่เราเข้าใจได้ไม่ยากนัก เธอเริ่มจากการให้ความรู้เรื่องการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการต้นทุนค่าใช้จ่ายเพื่อให้ชาวโคกสูงสามารถทำงานชุมชนได้อย่างยั่งยืน เพราะการบริหารจัดการต้นทุนเป็นพื้นฐานสำคัญในการต่อยอดไปสู่การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน แม้ใครอาจจะมีความกังวลในเรื่องเม็ดเงินที่จะเข้ามา และอาจก่อหวนความแตกแยกในชุมชนขึ้น แต่ในมุมมองของเธอ เรื่องเงินเป็นเรื่องไม่ได้ซับซ้อนซ่อนเงื่อนอะไร

“ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการเรื่องเกี่ยวกับเงินเป็นเรื่องจำเป็น ส่วน mindset งานเพื่อสังคมก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง มันต้องควบคู่กันไป เราต้องเข้าใจที่มาที่ไปอย่างแท้จริงทั้งสองด้าน ว่าทำไปเพื่ออะไร ได้ผลยังไง ทำแล้วชีวิตเขากับชุมชนดีขึ้นยัง การเห็นตัวเลขแล้วเกิดแรงจูงใจอยากทำก็เป็นสิ่งดี ทำแล้วเกิดผลที่ดีต่อตัวเองและชุมชนก็ไม่จัดว่าโลก แต่ถ้าทำแล้วเบียดเบียนเอาเปรียบคนอื่นเพื่อประโยชน์ตัวเองเป็นหลัก อันนั้นถึงจัดว่าโลก จริง ๆ แล้วเรื่องเงินเรียบง่ายนะ แค่ยอมรับความจริงอย่างเป็น อย่าตีความไปเอง เพราะตัวเลขมันไม่โกหก”

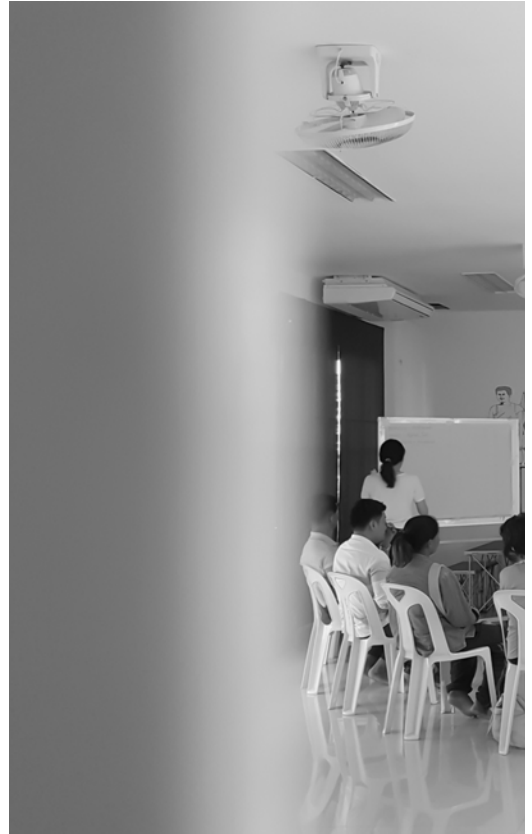

ตัวอย่างการคิดต้นทุนการทอผ้าเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงคุณค่าของงานฝีมือ ระยะเวลาเริ่มตั้งแต่เก็บ ปั่น ย้อมฝ้าย กินเวลาหลายวัน ทั้งยังขึ้นก็และลงมือทอ ยังไม่นับขั้นตอนการนำไปแปรรูปตัดเย็บ เมื่อคิดราคาค่าแรงที่ได้ถือว่าต่ำมากหากเทียบกับชั่วโมงทำงานของคนเมือง หรือคนที่มีแรงจูงใจหลักคือเรื่องเศรษฐกิจล้วน ๆ ก็อาจจะหันไปทำงานอื่น

แต่สำหรับชาวบ้านโคกสลุงมีแรงจูงใจสำคัญคือสิ่งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของเขา เป็นตัวตนวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด มันมีค่ามากกว่าเงินที่ได้ เขาจึงมุ่งมั่นผลิตงานฝีมืออันมีคุณค่านี้ วันวิสาขมีหน้าที่เพียงช่วยในเรื่องของรายได้ เพื่อตอบสนองปัจจัยพื้นฐานในการดำรงอยู่

แผนงานที่เธอวางไว้หลังจากการให้ความรู้เรื่องการเงินแก่ชุมชน คือเรื่องการตลาด เธอออกตัวไว้ตั้งแต่เริ่มโครงการว่าเธอไม่สามารถจัดอบรมเรื่องนี้เองได้ เนื่องจากไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญด้านนี้ เมื่อมีโอกาสเหมาะสมเธอจึงได้ทาบทามอาจารย์จัม - ชนกมณฐ์ รักษาเกียรติ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบอัตลักษณ์ บรรจุภัณฑ์และตราสินค้ามากกว่า 20 ปี

“ถึงเราจะวางแผนไว้แต่ไม่แน่ใจว่าเขาจะมาได้หรือเปล่านั้น คือเรารู้ว่าในแง่การตลาดมันไม่ใช่ความถนัดของเรา อะไรที่เราไม่ถนัดเราก็ต้องไปหาความรู้เพิ่มเพื่อให้ได้ความรู้ที่ดีที่สุด ถ้าเราถ่ายถอดเองไม่ได้ เราก็เลยตั้งใจว่าจะไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ แต่เราโชคดีที่อาจารย์จัมเขาเสนอตัวเองมา อาจจะเป็นเพราะถ้าเราตั้งใจทำมันจริง ๆ คิดว่ามันมีหนทาง แต่พอได้ลงพื้นที่ด้วยกัน ประทับใจอาจารย์จัมเลย เขามีประสบการณ์ด้านนี้มากและได้เคยลงพื้นที่ที่มาก ด้วยความเป็นอาจารย์มีความสามารถในการถ่ายทอดที่เก่งอยู่แล้ว สามารถอัดเนื้อหา 1 เทอมให้อยู่ภายในสองวันได้ เขามีความรู้ความสามารถ ที่สำคัญคือเขามีความตั้งใจที่จะให้จริง ๆ มันต้องไปทั้งสองอย่าง *ทั้งใจทั้งความรู้* ชอบที่เขายกตัวอย่าง ยิ่งมันเป็นงานออกแบบภาพจะทำให้เข้าใจได้ง่ายว่ามีแบบมีกี่ขั้นตอน เราก็ได้เห็นกระบวนการสอนที่ชัดเจน สามารถตอบคำถาม ชี้แนะได้หมด ก็ถือว่ามันเป็นชั่วโมงบินของคนการสอนจริง ๆ”

ผลลัพธ์เริ่มก่อตัวเป็นรูปเป็นร่าง หลังจากการอบรมที่สรุปความเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยเบิ่งชุมชนโคกสูงที่สามารถรวบไว้ภายในหนึ่งวันครึ่ง วันวิสาขวางแผนการนำอัตลักษณ์ที่ได้ประชาสัมพันธ์โดยโครงการมีเครื่องมือเสริมศักยภาพด้านการสื่อสารบนเสริมพื้นที่ เธอจึงออกแบบร่วมกับทีมสื่อสารเพื่อจัดเวที Online Marketing ขึ้น ด้วยความเชื่อมั่นว่าสื่อออนไลน์จะเป็นเครื่องมือหนึ่งสร้างผลกระทบต่อเยาวชน ผู้พร้อมที่จะเข้ามาทำงานสานต่อภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอันเปี่ยมค่านี้

“สื่อออนไลน์มันสร้าง impact ได้และเขาสามารถทำอะไรได้ไม่ยาก มันเห็นชัดมาก 2-3 ชั่วโมงก็ share กันหลายร้อยแล้ว มันก็จะเป็นกำลังใจให้เขาว่าผลงานที่เขาทำ

กับมือมันแป็บเดียวก็เห็นผล กระบวนการของโคกสลุงมันปลูกฝังและสร้างเด็กมาแล้วในระดับหนึ่งจริง ๆ โครงการของเราแค่ 6-7 เดือนมันไม่สามารถสร้างคนได้ขนาดนั้นหรอก ที่นี้เขาบูกันมาดีอยู่แล้วมันเหลือแค่มาเสริมมาেলাให้เขาเห็นศักยภาพตัวเองมากขึ้น”

จุดหมายอันชัดเจนของพ้อมีตที่ต้องการให้คนในชุมชนรักษ์และตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมของตนเอง เขวชนมีอาชีพสร้างรายได้กลับมาอยู่บ้านเกิดเพื่อสืบสานภูมิแห่งวัฒนธรรมต่อไป กอปรกับชุมชนพร้อมเปิดรับการเรียนรู้ และนำความรู้ต่าง ๆ ไปใช้พัฒนาตัวเองและชุมชน ทำให้กลยุทธ์ของวันวิสาข์เป็นไปตามแผนงานอย่างราบรื่น

“แผนเป็นไปตามที่เราวางไว้แต่แรก ว่าเราจะเอาเรื่องบริหารจัดการต้นทุนก่อนเพราะมันเป็นเรื่องภายในเราควบคุมได้ ถัดไปก็ไปสร้างแบรนด์ทำความเข้าใจตัวเองว่าจุดแข็งจุดอ่อนของตัวเองคืออะไร เราจะดึงจุดไหนมาสื่อสารกับคนภายนอก เหมือนกับมีภาพลักษณ์ที่ชัดเจนให้ตัวเองก่อน แล้วขั้นสุดท้ายค่อยไปสู่ Online Marketing อันนี้คือขั้นตอนที่วางไว้ แล้วก็ได้อย่างที่ต้องการทุกอย่างเลย

“ปัจจัยที่ทำให้มันเป็นไปตามแผนที่สำคัญคือ ผู้เรียนและแกนนำที่เข้าใจทิศทางและมีความชัดเจนในตัวเองอยู่แล้ว แล้วก็มีความสามารถในการประสานกลุ่ม อันนี้สำคัญมาก เพราะชาวบ้านเขาไม่เคยทำอะไรอย่างนี้มาก่อน ไม่เคยเข้าเวิร์กชอปกับแกนนำ เพราะฉะนั้นแกนนำเป็นตัวหลักเลยที่จะประสานกับชาวบ้านอีกที และด้วยสไลด์ของคอนโคคสลูทที่เขาเปิดรับและเต็มใจเรียนรู้ เขาเรียนแล้วเขาได้เขาก็อยากมาเรียนอีกคนที่เรียนเขาเต็มที เขาเปิดรับ และด้วยวิทยากรที่เขามาช่วยก็มีความสามารถจริง ๆ”

“เรามีโอกาสได้ใช้ความรู้ ได้ใช้คอนเนกชันของเรา ไปพัฒนาชุมชน ได้ลงพื้นที่จริง ได้สร้าง impact จริง ๆ ถ้าโครงการนี้มันเป็นแค่จัดเวิร์กช็อปหรือสัมมนาแล้วจบไป มันก็ยังไม่ใช่ของจริง อันนี้เรารู้สึกว่าเราได้เห็น impact จริง อย่างอาจารย์จัมที่ชวนมา เขาก็ไม่ผิดหวัง เขาก็อยากให้ทางยะลามาดูงานที่นี่ เขาประทับใจแกนนำที่นี่เพราะไม่เคยเจอแบบนี้ที่อื่น

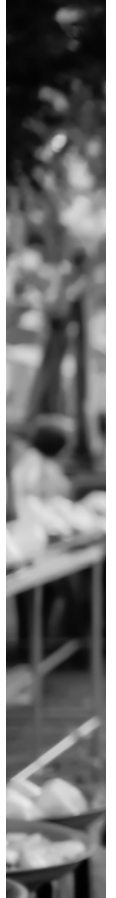
“มันเป็นความรู้สึก วิน-วิน ตรงนี้มันทำให้เห็นเลยว่าคนต่างจังหวัดในพื้นที่ เขาสามารถพัฒนาได้เยอะมาก เพียงแต่เราต้องช่วยเสริมทักษะหลาย ๆ อย่างให้เขาเท่านั้นเอง แต่ในแง่ของทักษะการแก้ปัญหา การประสาน การรวมคน เขามีทักษะนี้สูงมาก ก็เลยรู้สึกว่า เราได้เห็นการทำงานอีกแบบหนึ่งที่เราไม่ได้เห็นในเมือง นับว่าเป็นประสบการณ์ที่ดีมากของเรา”

กระตุ้นเตือนความเป็น ‘เรา’

พลังและการทำงานของผู้นำที่มีความสามารถในการโน้มนำและโอบอ้อม ทั้งยังภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชนที่หาได้ไปเหมือน ทำให้วันวิสาข์เกิดความคิดว่า คนเมือง-คนกรุงเคยถามตัวเองบ้างไหมว่าตัวตนของเขาคืออะไร อย่างไร หรือทุกวันนี้ความเป็นอัตลักษณ์ของคนเมืองถูกแรงกระหน่ำของกระแสวัฒนธรรมนำเข้าและค่านิยมของสังคมใหม่ทำให้เลือนหายไป จนไม่รู้ว่าจะหารากของตัวตนอยู่ที่ไหน เป็นอย่างไร

“ยังคิดอยู่เลยว่าถ้าให้อาจารย์จัมชวนพ้อมัดไปเสิร์ชเซอร์จะเป็นยังไง ถ้าชวนพ้อมัดไปสอนเรื่องอัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ตัวเอง การรักษารากเหง้า ซึ่งอันนี้เป็นสิ่งที่คนในเมืองขาด และความมุ่งมั่นกับเป้าหมาย กับความตั้งใจของตัวเอง ซึ่งไม่ได้แปรเปลี่ยนไปกับกระแสสังคมหรือทุนนิยม แต่ในขณะที่เดียวกันก็เปิดรับการเรียนรู้ อันนี้เป็นจุดที่ดี จริง ๆ คนในเมืองอาจจะโหยหาอะไรอย่างนี้ก็ได้ เหมือนกับมันจะเป็นการกระตุ้นเตือนว่าจริง ๆ เขามีสิ่งนี้ สิ่งที่เขาลืม เขามองข้าม มันเป็นการทำให้เขาคิดว่าเขาควรจะรักษาตรงนี้ไว้หรือภาคภูมิใจกับมัน

“กับตัวเราเองเราคิดว่ามันได้เพิ่มขึ้น เพราะเราได้คลุกคลี ได้เห็นตัวอย่างจริง มันทำให้เราซึมซับอะไรดี ๆ มามากขึ้น เห็นความสำคัญของการรักษามันไว้ ว่าเราต้องให้มันมาอยู่ในวิถีชีวิตและพัฒนาให้มันต่อยอด ไม่จำเป็นว่าต้องอยู่กับรูปแบบเดิม”

อีกครั้งของ “ความเป็นเมือง – ความเป็นชุมชน”

อย่างไรก็ตาม แม้จะประทับใจในวิถีชีวิตชุมชน แต่หากต้องเลือกวันวิสาขาก็ยังเลือกที่จะใช้ชีวิตในเมือง ไข่ว่าเธอไม่เห็นความงดงามของชีวิตที่เรียบง่าย และมีวัฒนธรรมที่งดงาม หากแต่เธอเข้าใจความแตกต่างของสองสถานที่อย่างดีมากชิ้น ที่สำคัญเธอเข้าใจว่าตนเหมาะกับที่แห่งใดมากกว่า

“ปัญหาคนเมืองกับคนในพื้นที่มันต่างกัน คนในเมืองเขาหมดเวลาไปกับการใช้ชีวิตของตัวเองเลยไม่มีเวลาไปสนใจปัญหารอบตัวเท่าไร เอาเรื่องตัวเองเป็นหลัก อยู่กับมือถือ อยู่กับบรกดิต เดินทางก็เหนื่อยแล้ว ดังนั้นความกลมเกลียวความผูกพันกับชุมชนรอบข้างมันต่ำ และอาจจะเพราะในเมืองคนมันหลากหลายจะไปไว้ใจอะไรง่าย ๆ เหมือนกับมันมีความห่างเหินกัน ในขณะที่ในชุมชนชีวิตเขาไม่ต้องเร่งรีบและรู้จักกันมาตั้งแต่เด็ก มันมีความเป็นครอบครัว ซึ่งอันนี้ก็เป็นจุดแข็งในการทำงานร่วมมือกัน มันเหมือนกับพอคนเราไว้เนื้อเชื่อใจกัน รู้สึกเหมือนเป็นครอบครัว มันก็มีใจจะมาช่วย การได้พูดคุยพบปะกันมันทำให้เกิดความสนิทสนม ทำให้มีมุมที่มาร่วมมือกันพัฒนาชุมชน

“แม้ต่างจังหวัดจะเป็นสถานที่ที่น่าอยู่ แต่ถ้าจะให้ไปอยู่ต่างจังหวัดตลอดก็อยู่ไม่ได้เหมือนกัน ในเมืองมันมีความพร้อมอะไรหลาย ๆ อย่าง มันมีอะไรให้เราเรียนรู้ ได้อัปเดต มันมีความสุขในแง่ที่อยู่ แต่ว่าความที่เราไม่ได้ชอบบรกดิต ช่วงก่อนหน้านั้นเราทำงานพาร์ทไทม์เพราะเราจะเลือกเวลาเข้าออกได้ ตอนนี้อะไรก็ได้ทำงานประจำแล้ว คือเราชอบใช้ชีวิตอิสระ แต่ก็ชอบการเรียนรู้ ชอบรู้การเป็นไปของเทคโนโลยีของโลกว่ามันเปลี่ยนแปลงไปยังไง แล้วเราควรจะไปอยู่จุดไหน เราควรจะทำยังไงให้ได้ประโยชน์จากมัน ป้องกันตัวเองไม่ให้เสียเปรียบ มันเป็นเรื่องที่ต้องเรียนรู้ตลอดเวลาเพราะว่าโลกเราเปลี่ยนแปลงเร็ว ถ้าเราไปอยู่ต่างจังหวัดเลยการเรียนรู้ตรงนั้นมันจะขาดไป

“เพราะฉะนั้นคนที่ยังอยากอยู่ในเมืองแต่ก็อยากออกไปเรียนรู้ชุมชนก็มาทำงานอย่างนี้ได้ มันช่วยให้เราหลีกเลี่ยงความวุ่นวายชั่วคราวแล้วยังได้เข้าถึงความเป็นชุมชนจริง ๆ บางคนอาจจะอยากเปลี่ยนไปอยู่ต่างจังหวัดก็เป็นได้”

Intrapreneur ตัวช่วยสำคัญในการทำงานขับเคลื่อน - เปลี่ยนแปลง

หลายโครงการได้นำเครื่องมือนวัตกรรมทางสังคมเข้ามาทำงานกับชุมชน หรือภาคประชาสังคม แต่การนำไปสู่ความยั่งยืนนั้น แแน่ละ หนทางนี้นอกจากจะไม่ใช้ถนนสายตรงแล้วยังมีหลุมมีบ่อมากบ้างน้อยบ้าง ถ้ามองในภาคธุรกิจการใช้กลยุทธ์คงเป็นสิ่งที่คุ้นชินมากกว่าในภาคประชาสังคม ทั้งโจทย์งานที่มุ่งเปลี่ยนแปลง หรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ยิ่งทำให้ยากขึ้นเป็นทวี

นอกเหนือจากความสามารถที่ชุมชนมี การเรียนรู้จากเวทีอบรมระยะสั้น ๆ และเงินทุน ยังต้องเติมเต็มด้วย *Intrapreneur* – โค้ชผู้ปลุกด้วยความรู้และหัวใจจึงเป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างมาก ในการร่วมนำพากลุ่มผู้อยากเปลี่ยนแปลง อยากร่วมแก้ปัญหา นานาในสังคม ไปสู่จุดหมายปลายทางได้

“การทำงานแบบนี้ได้จำเป็นนะ เพราะเขาเป็นคนวางแผนว่าจะเดินยังไง ขาดอะไรต้องเสริมอะไร เหมือนกับมีพี่เลี้ยงกำกับอีกทีหนึ่ง ได้มุมมองเพิ่มเติมดีกว่า อย่างหลายโครงการที่ให้ทุนทำ SE แล้วปล่อยให้ทำเอง ปรากฏว่างานไม่ได้ผลตามที่ต้องการ เพราะให้เงินให้ของมันก็ยังสู้ให้ความรู้ไม่ได้ มันต้องไปด้วยกัน ถ้าเรามีเงินเราจะเอาไปทำยังไงก่อนหลัง เป็นเรื่องที่ต้องมีหลักคิด มีทิศทาง”

อะไรคือสิ่งที่ต้องพกใส่กระเป๋าเดินทาง

อะไรบ้างที่คน ๆ หนึ่งจะต้องมีติดตัวในการก้าวออกไปทำงานเพื่อสังคม? ความพร้อมเป็นสิ่งสำคัญ แต่คำว่าพร้อมของแต่ละคนมีหลากหลายระดับ สำหรับผู้หญิงคนนี้ - วันวิสาข์ เจริญรุ่งเรือง เธอพกมาเพียงไม่กี่อย่าง *สิ่งหนึ่งคือการเรียนรู้ว่าตนเองชอบหรือรักในสิ่งใด*

“ต้องรู้จักตัวเองระดับหนึ่ง ว่าตัวเองชอบอะไรถึงจะทำได้ดี เพราะเราไม่สามารถช่วยหรือแก้ได้ทุกปัญหา มันต้องเป็นด้านที่เราถนัดหรือสนใจจริง ๆ งานครั้งนี้แม้จะมีเหนื่อยบ้างเพราะเราทำงานประจำอยู่ในตอนเริ่มแรก แต่เราไม่เคยคิดจะทิ้งงานโครงการนี้

หรือทำไปเล่น ๆ เพราะมันก็เป็นความรับผิดชอบ เรารับมาแล้วก็ทำให้เต็มที่ ถ้าเป็นเมื่อก่อนอาจจะซีเรียจ แต่เดี๋ยวนี้มันเป็นอีกแบบหนึ่ง มันมีผลกระทบต่อคนในพื้นที่เลย เมื่อคน ๆ หนึ่งสนใจจะทำแล้วมันก็ต้องทำให้ตลอด เราต้องดูนิสัยตัวเองว่าถ้ามีเรื่องที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้นเราปรับหรือยืดหยุ่นพอไหม เพราะในความเป็นจริงอะไรก็เกิดขึ้นได้ ถ้าไม่พร้อมก็อย่าเพิ่งก้าวไปเพราะมันกระทบต่อคนหลายคน”

สิ่งที่บอกกับตัวเองได้กระจ่างชัดเจน และน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับคนรุ่นใหม่ ที่มุ่งมั่นจะก้าวไปร่วมขับเคลื่อน - เปลี่ยนแปลงสังคม :-

“จริง ๆ ทุกคนมีความแตกต่างอยู่แล้ว มีความรู้มีทักษะ มีข้อดีอะไรบางอย่างที่เป็นจุดแข็งของเรา แต่บางทีเราอาจจะไม่รู้ว่สิ่งนี้มันช่วยคนอื่นได้ จริง ๆ การมาช่วยคนอื่นหรือทำอะไรเพื่อสังคม เราค่อย ๆ เริ่มจากจุดเล็ก ๆ ก็ได้ เราลองทำลองสนุกกับมันดู และอย่าไปคาดหวังว่าผลมันจะต้องสมบูรณ์ เพราะเราไม่รู้ว่ผลมันจะเป็นอย่างไร เพียงแต่ลองตั้งใจทำไปก่อน ถ้ามีโอกาสก็ตั้งใจทำให้ดีที่สุด”

PLANT:D
URBAN FARMING

รณิ รัตนโชติ

นักวางแผนกลยุทธ์ด้วยการผสมผสานความคิดกับฐานใจ

*“ผมมีความเชื่อว่าปัญหาหรืออะไรก็ตามปรากฏอยู่บนโลกนี้เป็น
ระยะเวลานาน และมีคนพยายามแก้ไขมานานแล้วแต่ปัญหานั้นยังมีอยู่
น่าจะเป็นเพราะเราเข้าไปแก้ปัญหามิตรงจุด”*

เสียงสะท้อนทัศนะของธัน รัตน์โชติ ชายร่างสูงใหญ่ผู้มีทำที่อ่อนน้อม
ในบทบาท Intrapreneur ที่ปรึกษาการทำงานของ “ขอนแก่นนิวสปีด”
แน่นอนว่านี่ไม่ใช่ครั้งแรกกับการทำงานให้ภาคประชาสังคมของเขา
และแน่นอนที่การทำงานภาคประชาสังคมไม่ใช่งานแรกในชีวิตของเขา

อะไรในร่ายทางชีวิตที่ทำให้เขาตัดสินใจมาทำงานเพื่อสังคม ?

เมื่อประสบการณ์ลำบากใจสร้างความทุกข์ยาก

ฉันเป็นผู้ก่อตั้งและซีอีโอของกิจการเพื่อสังคมนาม PLANT : D ที่สร้างผลงานอาหารปลอดภัยไร้สารพิษด้วยแนวคิดไมโครฟาร์มที่กระจายอยู่ในเมือง จากโปรไฟล์ของฉัน รัตน์โชติ อาจดูเหมือนว่าการเดินทางบนเส้นทางสายชีวิตทั้งด้านการเรียน และการทำงานของเขาคงจะโรยด้วยกลีบกุหลาบ ไม่ว่าจะเป็นวุฒิการศึกษา วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และชื่อเสียงจากความสำเร็จในการทำงาน หากแต่แท้จริงแล้วเขาต้องฝ่าฝืนอุปสรรคตลอดเวลาหลายสิบปี และอุปสรรคเหล่านี้เองที่ทำให้เขาเข้าถึงความรู้สึกทุกข์ยากของผู้คน

“ตอนผมจบ ม.6 ผมสอบเอนทรานซ์ไม่ติด ผมเลยไปเรียนรามฯ เพราะผมไม่
อยากขอเงินพ่อแม่ไปเรียนมหาวิทยาลัยเอกชนเพราะค่าเทอมแพง ผมรู้สึกว่าการที่เราไป
เรียนมหาวิทยาลัยเอกชนเป็นการแก้ตัว ทำนองว่าเราสอบไม่ติด แต่เราก็ยังมีมหาวิทยาลัย
ที่ดีพอสมควรเรียน ซึ่งผมว่ามันไม่ถูกต้อง ก็เลยไปเรียนที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ชีวิต
หนึ่งปีที่รามฯ ทำให้เห็นกิจกรรมเชิงสังคมค่อนข้างเข้มข้นกว่ามหาวิทยาลัยอื่น เช่น มี
บอร์ดมีการอภิปรายอยู่ตลอด หนึ่งปีที่เรียนที่นี่ผมเรียนคณะวิทยาศาสตร์ถึงแม้จะไม่ได้
อยู่ประจำแต่ก็ได้สัมผัสความยากลำบาก ไม่มีคนคอยรับส่งเหมือนตอนอยู่โรงเรียนสาธิต
จุฬาฯ การเดินทางไปเรียนรามฯ ที่วิทยาเขตบางนา ต้องนั่งรถเมย์ 3 ต่อ จากบ้านแถว
วัดเสมียนนารี (แขวงลาดยาว เขตจตุจักร) เป็นหนึ่งในการเผชิญความยากลำบาก บวก
กับความรู้สึกแย่มากเพราะสถานการณ์แบบนี้เมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนรุ่นเดียวกันแล้วเราดู
ต่ำต้อยพอสมควร และการได้เห็นบอร์ดกิจกรรมกลุ่มซุ่มต่าง ๆ ที่มีการนำเสนออย่างเข้ม
ขันไม่เฉพาะการรับรู้ประเด็นการเมือง

“แต่สิ่งที่เราได้มากกว่านั้น คือมันทำให้เราเห็นมิติของความทุกข์ยากที่อยู่ใน
ประเทศในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งอาจจะอ้างอิงกับการที่เราสอบไม่ติด ถือเป็นความทุกข์ยาก
อย่างหนึ่งของชีวิต การที่เราต้องเดินทางไกล กินอยู่ลำบาก มันเป็นการสะท้อนทำให้รู้
ถึงความรู้สึกของคนทุกข์ยากว่ามีอารมณ์อย่างไร”

แม้ความเข้าใจในความทุกข์ยากที่ได้รับมา ตลอดเวลาหนึ่งปีที่รอคอย
เพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยครั้งใหม่ จะยังไม่ปรากฏออกมาเป็นการกระทำที่เป็นรูปธรรม
หากแต่มันคงถูกเก็บไว้ในใจ

หลังจากเขาสอบเข้าคณะที่วาดฝันไว้ได้สำเร็จ เขาจึงลี้ภัยกับชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย แห่งใหม่ทันที สิ่งที่เขาไม่ได้ของ “เด็กกิจกรรม” คือเมื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้แล้ว ก็ต้องไปเข้าค่ายรับน้องใหม่ ซึ่งเป็นฐานเดิมของเขาเมื่อครั้งยังเรียนในระดับมัธยมศึกษา เขาจึงตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมรับน้องใหม่ของคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาฯ อย่างไม่รีรอ แต่ ‘การรับน้อง’ ครั้งนี้กลับก่อความรู้สึกผิดหวังให้กับเขาอย่างมาก และนำไปสู่ การตั้งคำถามครั้งแรกต่อการแก้ปัญหาสังคมของปัญญาชนในประเทศไทย

“สมัยมัธยมผมเป็นนักกิจกรรม แต่ไม่ใช่เชิงสังคม เป็นสายบันเทิง พอเข้ามหาวิทยาลัย การรับน้องวิศวะจะมีพาไปบ้านเด็กกำพร้า เอาขนมไปแจก ไปเล่นกับน้อง ซึ่งวันนั้นผมรู้สึกเฟลมาก ทั้ง ๆ ที่เราเป็นกลุ่มคริมของประเทศ เป็นถึงวิศวะ จุฬาฯ แต่เราทำอะไรได้แค่นี้เองเหรอ เรามาวันนี้เพื่อมาเล่นกับน้อง ผมถามคนที่อยู่ในศูนย์ว่าน้อง อยู่กันยังไง เขาบอกว่าก็อยู่กันอย่างนี้แหละ มีคนเขามาเอาขนมมาให้ มาเล่นกับน้อง แล้วก็กลับ พรุ่งนี้ก็มีคนอื่นมาใหม่ มีคิวย่างนี้ทุกวัน ผมคิดสงสัยว่าทำไม เพราะอะไร เด็กพวกนี้ถึงมาอยู่ที่นี่ เราจะทำอะไรที่ดีกว่าการที่มาแค่เล่นกับน้องทุกปีได้ไหม *ครั้งนี้ เป็นจุดแรก ๆ ที่ทำให้ผมคิดว่าในประเทศไทยเรามีเรื่องที่เรา^{ู้}สึกว่าเป็นปัญหา แต่เราแตะมันเฉย ๆ ไม่^{ู้}สึกจริงจังที่จะเข้าไปแก้มัน”*

ชีวิตการทำงานและการเรียนรู้ที่ปวดร้าว

ถึงวิศวกรรมศาสตร์จะเป็นคณะที่เขาพยายามสอบเข้าถึงสองครั้ง แต่การเลือก อาชีพหลังสำเร็จการศึกษา กลับมาจากวิชาเลือกเสรี นั่นคือวิชาด้านการตลาด - เพียง วิชาเดียว วิชาการตลาดทำให้เขาหันเหความสนใจมาทำงานสายการตลาด

“ผมว่ามันสนุกกว่า ผมไปรู้ตัวตอนนั่งเรียนวิชาเลือกเสรีช่วงปีสี่ เรียนแบบไม่ได้ลงทะเบียนแต่^{ู้}สึกว่ามันน่าสนใจ ได้ไปนั่งฟังบรรยายในลักษณะของการเชิญอาจารย์ พิเศษมาพูดคุยเป็นครั้ง ๆ เลย^{ู้}สึกว่าการได้ฟังมุมมองของคนเหล่านี้ ได้เห็นความคิด สร้างสรรค์ในการทำงาน การคิดแก้ปัญหาของเขามันน่าสนใจ เทียบกับโจทย์ของวิศวะ การแก้ปัญหามันมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงอย่างเดียวเท่านั้น พอเราฟังการตลาดเลย^{ู้}สึกว่าเราชอบอย่างนี้มากกว่า เลยสนใจทำงานด้านนี้”

การตัดสินใจทำในสิ่งที่ชอบทำให้ฉันรู้สึกสนุกกับการทำงานมาโดยตลอด อีกทั้งบริษัทที่เขทำงานเปิดโอกาสให้เขาคิด และลงมือทำโครงการต่าง ๆ ด้วยตัวเองในหน่วยงานต่าง ๆ กระทั่ง พ.ศ. 2540 เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน ที่เรียกกันว่า “วิกฤตต้มยำกุ้ง” ธุรกิจของเอกชน สถาบันการเงินต่างพากันปิดกิจการลง พนักงานถูกจ้างถูกปลดออกจำนวนมาก เกิดหนี้สินขึ้นมหาศาล เขาเป็นหนึ่งในคนที่ต้องตัดสินใจชะตาชีวิตของเพื่อนร่วมงานว่าใครจะถูกเลย์ออฟ มันทำให้เขารู้สึกเจ็บปวดอย่างมากที่ต้องเลือกเพื่อนที่ร่วมทำงานมาด้วยกันออกจากงานเพื่อแก้ปัญหาให้องค์กร

“ตอนมีการเลย์ออฟในปี 2540 ผมต้องเป็นคนชี้ชื่อเพื่อนที่ทำงานด้วยกันให้ออก ซึ่งวันนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงความเชื่อเรื่องของการทำงานร่วมกันในองค์กร ว่าถึงแม้จะลำบากมาด้วยกันมากแค่ไหน แต่ถ้าถึงวันหนึ่งที่องค์กรต้องคัดคนออกก็เอาออกไปได้เลย ผู้บริหารพร้อมคัดคนท้ายแถวออกไป

“ความรู้สึกของผมในตอนนั้นก็คือผมจะไม่ให้ลูกมาทำงานอะไรแบบนี้ คือไม่ไปกินเงินเดือนใคร และการเรียนรู้แบบไหนที่จะเหมาะหลังจากที่เปลี่ยนจากงานในบริษัทมาเป็นงานส่วนตัว เลยคิดว่าต้องเลือกระบบการเรียนที่ดีมากกว่าสมัยที่เราเรียน”

ในช่วงนั้นฉันได้เริ่มผันตัวออกจากงานประจำมาทำธุรกิจด้านการให้คำปรึกษา (Consulting) เขาจึงประสบปัญหาเศรษฐกิจจากภาวะวิกฤตครั้งนั้นด้วยเช่นกัน วิกฤตการณ์นี้ทำให้กิจการของเขาประสบปัญหาหนัก ส่งผลให้ครอบครัวประสบความยากลำบากอย่างมาก เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ความเข้าใจในความทุกข์ยากที่มีอยู่ของเขาเพิ่มเป็นทวีคูณ

“ถ้าเป็นคนที่ยจนมาตั้งแต่แรกอาจจะไม่รู้ว่าคุณอยากจนมันเลวร้ายขนาดไหน แต่คนที่เคยทำอะไรได้ทุกอย่างแล้วต้องไปเผชิญกับสภาวะยากลำบากทางเศรษฐกิจ เราจะไม่รู้สึกถึงแค่ความลำบาก แต่มันรู้ว่าเราเสียโอกาสอะไรไปบ้างในช่วงที่เราไม่มีเงิน ดังนั้นผมจึงเริ่มเห็นมิติของความยากจนและความเหลื่อมล้ำว่าเป็นการสูญเสียโอกาสของคนที่ยากจน ทั้งกับตัวเอง กับครอบครัวด้วย หนักที่สุดคือปัญหาของประเทศ เรื่องการจะเปลี่ยนผ่านประเทศเราไปสู่แนวคิดประชาธิปไตยจริง ๆ ซึ่งมันเลวร้ายมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ เรากำลังอยู่ในสถานการณ์ที่คนกลุ่มหนึ่งไม่ยอมเปลี่ยนอะไรในประเทศ เพราะเขามีความสุขกับสภาพของเขา แม้ว่าเขารู้ว่าเร็วแล้วแต่เขาเชื่อว่า

เขาน่าจะตายก่อนเรือจม ระหว่างที่เรือยังไม่จมเขามั่นใจว่าเขาอยู่เหนือน้ำอย่างมีความสุข และเขาเลือกที่จะเป็นแบบนั้น”

ผลึกของความคิดมันกระจ่างขึ้น จากที่สั่งสมความเข้าใจจากประสบการณ์ตรงที่ได้รับมาในรายการของชีวิต เมื่อใช้ความคิด สะกิดตัวเองด้วยคำถาม ความเข้าใจในระดับมหภาคก็คมชัดขึ้น

“นี่คือเรื่องที่ผมรับไม่ได้ เพราะลูกของเราต้องอยู่ต่อ และไม่ยอมให้เกิดการนองเลือดแต่ผมยังไม่รู้ว่าสถานการณ์ที่เป็นอยู่ตอนนี้จะเป็นอย่างไรต่อไป ถ้าเราไม่ทำอะไรเลยอีกไม่นานมันต้องนองเลือดแน่นอน ผมยังไม่เห็นประเทศไหนที่จะเปลี่ยนผ่านโดยไม่มีการนองเลือด เพราะคนที่ยึดกุมสิ่งนี้ไว้ไม่ปล่อยอยู่แล้ว

“แต่อาจจะมียางเล็ก ๆ คือการสร้างให้ประชาชนมีปัญญามากขึ้น และอยู่ด้วยกระบวนการเชิงสังคม ผมเชื่อว่าถ้าชาวบ้านฉลาดแล้วก็ยากที่จะถูกหลอกโดยนโยบายที่ไม่จริง และเมื่อถูกหลอกไม่ได้ก็อาจจะค่อย ๆ เปลี่ยนจากพลังของชุมชนจากชายขอบเข้ามา และทำให้การเปลี่ยนผ่านอาจไม่ต้องเลือดนองกัน แต่ถ้าไม่ทำอะไรเลยผมคิดว่าเกิดนองเลือดแน่นอน”

งานเพื่อสังคมในแนวการตลาดแบบ CSR

ความบอบช้ำจากระบบการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม ที่ผ่านมาในชีวิตทำให้นั้นเข้าใจถึงความทุกข์ของผู้คนที่ต้องประสบปัญหาต่าง ๆ ทั้งที่พวกเขาไม่ได้เป็นคนก่อขึ้น ขณะที่ความรู้สึกความเข้าใจในความยากลำบากของผู้ได้รับผลกระทบฉาดชัดขึ้น คำถามต่อปัญหาที่มองเห็นก็เข้มข้นขึ้น นึกถึงอนาคตของประเทศที่ลูกของเขาและคนอื่น ๆ ต้องดำรงชีวิตอยู่ เสียงของความคิดเหล่านี้ดังขึ้นเรื่อย ๆ กระทั่งการทำงานเพื่อสังคมอย่างจริงจังของเขาเกิดเป็นรูปธรรมขึ้น

“งานที่เกี่ยวกับภาคสังคม ที่ผมเริ่มทำครั้งแรกไม่ใช่ SE (Social Enterprise) ผมเริ่มตอนที่ทำงานบริษัท AIS ดูแลฝ่ายการตลาดซึ่งจะมีกิจกรรมที่ต้องทำ ตอนนั้นเรียกว่าการประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ของบริษัทใหญ่ ในวันสำคัญอย่างวันคล้ายวันพระราชสมภพ ถ้าเป็นยุคก่อน ๆ ก็ซื้อหน้าหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ และก็จะมียูทูปในหลวงพระราชา มีคำกลอนถวายพระพร พอปีที่ผมเข้าไปทำฝ่ายการตลาด

ผมก็รู้สึกที่เราไม่ควรทำแบบนี้ แต่ผมแรกเราไม่ได้คิดว่าจะต้องทำอะไรเพื่อสังคม เราคิดว่าในมุมมองของการตลาดทุกคนทำแบบนี้หมดเลย เราควรทำอะไรที่แตกต่างในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระราชินี เราเลยไปดูว่ามีโครงการอะไรที่เป็น theme วันแม่อยู่บ้างที่เราควรจะสร้าง engagement โดยที่เราต้องใช้งบประมาณอยู่แล้วในการทำ อะไรบางอย่างคล้าย CSR (กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร) ในสมัยนี้ แต่แทนที่เราจะแค่ให้ AIS บริจาคเงินจำนวนหนึ่งให้กับใครเฉย ๆ มันก็ดูแบบ ๆ ไป ผมก็เลยเสนอว่าในวันนั้นการโทรทั้งหมดที่เกิดขึ้นเราคิด 1 บาท เพราะฉะนั้นการโทรในวันนั้นก็เหมือนการบริจาค 1 บาทให้โครงการ ตอนนั้นเราสนับสนุนให้กับโครงการแม่อุบลัมภ์คล้ายกับโครงการศุภนิมิต ซึ่งสุดท้ายก็คือการบริจาคเหมือนกันแต่ว่ามันมี engagement ในกลุ่มลูกค้าที่กว้างขึ้น ในตอนนั้นเป็นกระแสมาก แต่สิ่งที่เราเริ่มรู้สึกไม่โอเค คือปีที่แล้วเราทำไปในปีนี้เราจะทำอีกหรือไม่ เพื่อต่อยอดจากสิ่งที่เราทำได้แล้ว เราเลยคิดว่าน่าจะมองมุมอื่น มองเทรนด์ที่เกิดขึ้นในช่วงปี ซึ่งในแง่ของการทำธุรกิจการทำประโยชน์ต่อสังคมในฐานะเป็นองค์กรใหญ่มีผลกำไรดี เราต้องทำอะไรบางอย่างเพื่อไม่ให้ภาพเราดูเป็นการหาแต่กำไรใส่ตัว และเราก็มองเห็นว่าองค์กรใหญ่ ๆ จะทำอะไรลักษณะนี้ตลอด”

อย่างไรก็ตาม การบริจาคซึ่งเป็นสิ่งที่ทำกันโดยทั่วไปเป็นกิจกรรมที่ “คาใจ” ฐานมาโดยตลอดว่าเป็นเพียงงานในเชิงสังคมสงเคราะห์ที่ฉาบฉวย ไปไม่ถึงการแก้ปัญหา

“ผมจะขอบคุณถึงเรื่องการแจกผ้าห่มที่แจกทุกปี ตั้งแต่ตอนผมเด็กจนตอนนี้ยังมีคนไทยที่ยังได้ไม่ครบกันอีกหรือ เราเลยรู้สึกว่าการทำงานลักษณะนี้ในภาคขององค์กรมันดีกว่าไม่ทำและได้ภาพลักษณ์องค์กรที่ดีด้วย แต่มันน่าเสียดายตรงที่เราไม่ได้แก้ปัญหาอะไร คือทุกปีก็ยังมีคนหนาวตาย ผมคุยเล่นกับเพื่อนว่าแปลกไหมที่พวกเอสจีไอไม่เห็นมีใครหนาวตาย แต่ประเทศเรายังไม่ถึง 0 องศาแต่มีใครหนาวตายทุกปี เลยคิดว่าประเทศเราแก้ปัญหาไม่ถูก คือมันฉาบฉวย และก็เป็นอย่างนี้ทุกปี”

ประกายความคิดสู่ SE – กิจการเพื่อสังคม

แม้ฉันจะเริ่มตั้งคำถาม และพยายามทำอะไรบางอย่างเพื่อสังคม แต่คำถามถึงวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ยังไม่ได้รับคำตอบตรงใจเขานัก จนกระทั่งมีโอกาสได้เข้าร่วม

ฟังการนำเสนอการแข่งขัน Global Social Venture Competition (GSVC) รอบชิงชนะเลิศ ทำให้ประกายความคิดด้านการประกอบกิจการเพื่อสังคมถูกจุดสว่างขึ้น

“เพื่อนที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ชวนผมไปฟัง presentation รอบชิงชนะเลิศของการแข่งขัน GSVC ที่สมัยก่อนธรรมศาสตร์เป็นเจ้าของภาพ และมี speech จากผู้ก่อตั้งขององค์กรหนึ่งที่ฟิลิปปินส์เป็น guest มาพูด องค์กรนี้ชื่อ Rags for Riches Foundation เป็นองค์กรที่สอนให้แม่บ้านในสลัมเอาเศษผ้าที่เหลือจากโรงงาน มาถัก ถ้าเป็นบ้านเราจะเห็นเป็นพวกพรมเช็ดเท้า แต่ในฟิลิปปินส์พอถักเสร็จแล้ว คนที่เป็นเจ้าของไอเดีย Rags for Riches เขาก็ไปติดต่อกับดีไซน์เนอร์ ถ้าเทียบกับเมืองไทย คงประมาณ อาซาว่า หรือ ฟลายนาว ให้ดีไซน์เนอร์มาเอาสิ่งที่เคยเป็นผ้าทำพรมเช็ดเท้า มาช่วยสอนว่าการจะทำให้เป็นกระเป๋าอย่างไร สอนออกแบบการถักการเย็บให้เป็นสีอย่างไร และเอามาแปะแบรนด์เป็นยี่ห้อของฟิลิปปินส์จากนั้นเอาไปขายในห้างร้านต่าง ๆ และขายในราคาแพงโดยบอกว่าเป็นการบริจาคซึ่งเรามองว่ามันประสบความสำเร็จมาก และเป็นการแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์เพราะมันเปลี่ยนให้แม่บ้านจำนวนมากจากสลัม สังกะสีไปอยู่แพลต มีเงิน มีรายได้มากขึ้นซึ่งก็เป็นการเปลี่ยนชีวิต”

ชิ้นส่วนของความคิดถูกประกอบขึ้นระหว่างการผ่านและพบสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต จนเกิดเป็นภาพชัดของคำตอบในการทำงานเพื่อแก้ปัญหาสังคม

เสริมสุขภาพ) ทำให้เขาได้รู้จักกับผู้เข้าอบรมจากมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ซึ่งเป็นเพื่อนกับ อาจารย์เอต้า จิรไพศาลกุล (ผู้อำนวยการศูนย์นวัตกรรมสังคม วิทยาลัยโลกคดีศึกษา (GLab) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) การเชื่อมโยงจึงเกิดขึ้น

“ประมาณ 3 ปีที่แล้ว อาจารย์เอต้าชวนผมไปช่วยในการเป็นกรรมการและเมนเทอร์ให้กับการประกวดแผนธุรกิจของ Social Enterprise ซึ่งผมคิดว่าเป็นโอกาสที่ดี พัดแบ็กอันหนึ่งที่เราให้ไปคือเราอยากให้มองการแก้ไขปัญหาเป็น solution ที่เกิดทั้ง social impact ได้ และมี operation ที่ยั่งยืนด้วย business model ที่ชัดเจน ซึ่งส่วนใหญ่คนที่เข้าโครงการมาจะมี operation มาเพื่อแก้ปัญหา บางคนแก้ปัญหาโดยการแจกผ้าห่ม น้อยคนที่เป็น operation ที่ไปถึงรากของปัญหาได้ แต่เกือบทั้งหมดนี้ไม่มี business model ที่ชัดเจนหรือไม่ได้ศึกษาในฐานะที่จะทำธุรกิจ ผมเสนอแนะเรื่อง business model แต่แล้วก็ได้รับพัดแบ็กจากน้อง ๆ ว่าที่อยู่สายธุรกิจอย่างเดียวบางทีที่อาจจะไม่เข้าใจ”

ความสนใจมีไม่น้อยเหมือนกัน ในเมื่อโมเดลธุรกิจ หรือ business model ที่เขาแนะนำกลับไม่ได้รับการตอบรับ ก็ในเมื่อโมเดลธุรกิจซึ่งหมายถึงวิธีการที่องค์กรนั้น ๆ ต้องคิดค้นขึ้นมาเพื่อประยุกต์ใช้ทรัพยากรขององค์กรอย่างเต็มที่ อันจะก่อให้เกิดผลกำไรสูงสุดและเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการ ซึ่งก็คือจะทำให้งาน SE นั้น ๆ สามารถดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน แต่เสียงสะท้อนกลับจากการเสนอให้ผู้เข้าแข่งขันทำกลับถูกปิดประตูใส่ และนี่จึงเป็นที่มาของความมุ่งมั่นจะทำงานในการให้คำชี้แนะด้าน SE อย่างจริงจังต่อไป

“น้องอาจไม่เข้าใจว่าข้อเสนอแนะที่เราให้ไป ว่ามันเอาไปปรับใช้ให้เกิดผลดียังไง ผมจึงคิดว่าในประเทศเราน่าจะมีใครที่ชี้แนะอย่างจริงจังในประเด็นทางธุรกิจให้กับ SE ได้ มันน่าจะเป็นประโยชน์เพราะว่าในยุคนี้เริ่มจะมีเอดคอลลนรุ่นใหม่ที่ทำ SE ที่พอมือชื่อ แต่เท่าที่เราได้เรียนรู้ข้อมูลเกินครึ่งพวกเขายังไม่มี business model ที่จะทำให้เกิดความยั่งยืน เพราะส่วนใหญ่ที่อยู่ได้เพราะขอทุน”

จากความกังขาจึงหาหนทางลงมือทำ

ฉันหันกลับมาตั้งคำถามกับตัวเอง เพื่อเดินหน้าต่อไป

“ผมเลยคิดว่าเราไม่เข้าใจเขาจริง ๆ หรือเราเข้าใจถูกแต่เขาไม่เชื่อ เพราะไม่รู้ว่าเป็นใคร ถ้าอย่างนั้นคงเป็นเวลาที่เหมาะสมที่เราจะเริ่มทำอะไรบางอย่างเพื่อเป็นการศึกษา ถ้าเราถูกเราก็จะสร้างตัวอย่างว่าการแก้ปัญหาสังคมที่มี operation ที่เป็น Business Model ว่ามันมีจริง”

เขาเริ่มทำขึ้นมาเองโดยเรื่อง que เลือกดำเนินการคือเรื่องอาหาร ด้วยการไปเป็นที่ปรึกษาให้กับบริษัทขายเคมีเกษตรที่ต้องลงไปตลาดไปดูนาข้าว ในจังหวัดพิษณุโลก ทำให้ประจักษ์ชัดว่าในบ้านเรานั้น พืชผลส่วนที่เป็นอาหารเกษตรกรชนิดยา ใส่ปุ๋ยกันในปริมาณที่มาก “มากกว่าที่เราคาดคิดไว้ มันรุนแรงมากสำหรับปัญหานี้ แต่ถ้าเราจะกินอะไรที่ปลอดภัยก็จะแพง เพราะฉะนั้นคนไทยก็อยู่ในภาวะที่จ่ายอ้อมโดยรู้ว่าไม่มีข่าวแมลง แต่กินแล้วก็ไม่ได้ตายทันที ผมเรียนการตลาดมา ทำการพัฒนาธุรกิจมา และมาศึกษาปัญหาสังคม เรามาคิดว่าทำไมถึงเกิดเหตุการณ์นี้ คิดว่าเป็นปัญหาเรื่องการเปลี่ยนแปลง

อุปทาน (supply change) ก็เลยออกแบบวิธีการที่ง่ายกว่านั้น เพราะเราทราบว่าของที่ออกจากฟาร์มไม่ว่าจะเป็นออร์แกนิกหรือไม่ก็ตาม จริง ๆ แล้วมันถูกกว่าราคาที่เรากินกันมาก ราคาจริงที่ออกจากสวนจากไร่มันแค่ 1 ใน 10 ของราคาที่เรารู้ซื้อตามตลาดหรือซูเปอร์มาร์เก็ต logistics บวกกับ marketing มันสร้างราคาขึ้นมาเยอะมาก”

การริเริ่มสร้างโมเดลธุรกิจที่ตอบโจทย์ในครั้งนี้ นำไปสู่ความสำเร็จ ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวด Startup Thailand 2016

“ในฐานะที่เราเป็นผู้บริโภคที่ต้องการอาหารที่ปลอดภัย เราก็คิดโมเดลและทดลองทำ operation นี้เรียกว่า green save เริ่มจากในหมู่บ้านที่ประชาชนเฝ้าเห็นว่าใครอยากกินผักหรืออยากกินอะไรบางอย่างก็ไปรวบรวมรายการมา เราก็ได้ปริมาณที่จะกินต่อเดือนมาว่ากินกี่ชนิดและประมาณเท่าไร จึงไปหาข้อมูลว่ามีชุมชนหรือหมู่บ้านไหนที่ทำเกษตรอินทรีย์ ที่อยู่ใกล้กันก็ไปเจอที่ปทุมธานี เพราะปัญหาของที่นี่คือปลูกเสร็จแล้วไม่มีตลาด บางทีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก็พามาขาย อ.ต.ก. 2-3 เดือนครั้ง ซึ่งไม่ใช่วิถีของเขา เราเลยลองให้เขาปลูกและเอามาขายเราคนเดียว พอได้ทดลองแล้วถือว่าประสบความสำเร็จ เราเลยส่ง operation นี้ประกวด Startup Thailand 2016 ได้รางวัลชนะเลิศ social impact startup Grand Hackathon ซึ่งเวอร์ชันนี้ยังอยู่ แต่เราใส่ไว้ได้ PLANT : D”

ความเชื่อในองค์ความรู้ว่าด้วย Social Enterprise นำไปสู่การแก้ปัญหาทางสังคมที่เข้มแข็งขึ้นของธัน ถึงขนาดลงมือประกอบกิจการทางสังคมด้วยตนเอง เพราะอยากสร้างโมเดลจริงขึ้นมาเพื่อพิสูจน์ความเชื่อที่ว่า วิธีการดังกล่าวจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมได้จริง

“ผมมีความเชื่อว่าปัญหาหรืออะไรก็ตามปรากฏอยู่บนโลกนี้เป็นระยะเวลายาวนาน และก็มีคนจะแก้ไขมานานแล้วแต่ปัญหานั้นยังอยู่ นั่นคือทุกคนกำลังทำสิ่งที่ผิดพลาดอยู่ สิ่งที่ผิดพลาดคือหนึ่งเขาแก้ไขไม่ถูกจุด สองคือวิธีการหา solution อันนี้เป็นเรื่องนวัตกรรมซึ่งต้องคิดให้มันเปลี่ยนโครงสร้างบางอย่าง”

แต่ปัญหาสังคมมีความซับซ้อนกว่าปัญหาขององค์กรธุรกิจมาก การจะแก้ปัญหาสังคมได้ต้องมองให้ออก เชื่อมโยงให้ได้ว่าต้นตอหรือรากของปัญหานั้น ๆ อยู่ที่ไหน อย่างไร

“ด้านสังคมไม่เหมือนกับธุรกิจ ธุรกิจถ้ามีกำไร เราก็ปรับเปลี่ยนสินค้าตามความต้องการ แต่การแก้ปัญหาสังคมเป้าหมายคือทำให้ปัญหานั้นหมดไป ถ้าเราไม่เข้าใจรากของมันว่าปัญหาเกิดจากอะไร และไม่เห็นความเชื่อมโยงของการแก้ไขจากรากของมันว่าสิ่งที่เราทำมันแก้แบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดได้หรือไม่ มันสร้างสรรค์หรือเป็นสิ่งที่ใหม่ที่เหมาะสมเพียงพอหรือไม่ เราก็อาจกำลังเหนื่อยเปล่า เราจะกล่าวบอกคนอื่นได้อย่างไรว่าเรากำลังทำงานเพื่อแก้ปัญหาอยู่ ไม่ใช่เพื่อให้แหล่งทุนหรือเจ้าของเงินมาประเมินเรานะ แต่การที่เราทำงานเองนี้เรากินเวลาของตัวเองและครอบครัว กินเวลาของชีวิตที่เพิ่มขึ้นไปทุกวัน กินแรงกายและสติปัญญาของน้อง ๆ ในทีมงาน เราจะตอบได้อย่างไรว่าทรัพยากรเหล่านั้นถูกใช้อย่างคุ้มค่า”

การคิดเพื่อรวมแก้ปัญหาในสังคมจำเป็นต้องมีเครื่องมือสำคัญ นั่นคือ*การคิดเชิงกระบวนการ*

“ถ้าเราไม่ได้มีการคิดเชิงกระบวนการก็จะทำให้การแก้ปัญหานั้นไปไม่ถึงราก เครื่องมือนี้ใช้ทั่วโลกทั้งในประเทศที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาเขาก็ใช้เครื่องมือลักษณะนี้แหละ แต่ถ้าบอกมันดูฝรั่งมันจะใช้ได้อย่างไร จริง ๆ แล้วมันก็อริยสัจนั้นแหละ จะเป็น Theory of Change หรือเป็น Impact Value Chain มันก็ทุกซ์ สมุทัยนิโรธ มรรค นั่นแหละ มันถ้ากลัวว่ามันดูเป็นฝรั่ง ก็ลองมาคุยในเชิงอริยสัจสี่ดูใหม่”

มุมมองใหม่และการทำงานกับภาคประชาสังคม

หัวรุนแรง ทำแต่งงานประเด็นร้อน เป็นคู่อริกับภาครัฐ นี่คือภาพมองที่อันนเคยมีต่อกลุ่มภาคประชาสังคมหรือ NGOs ซึ่งเป็นภาพติดมาตั้งแต่เมื่อครั้งยังเรียนที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง เขาจึงไม่คิดจะทำงาน เอ็นจีโอ แม้จะเข้าใจความทุกข์จากปัญหาสังคมซึ่งเป็นงานของเอ็นจีโอก็ตาม

“ผมมองว่าเขาหัวรุนแรง คือภาพที่เห็นตอนอยู่รามคำแหง ผมว่าเขามีความก้าวร้าวในการทำงาน และดูโหดเกินไปสำหรับเรา เราเป็นคนทำการตลาดทำธุรกิจที่สนใจเรื่องสังคมมิติ เรายังไม่ยอมมีความเสี่ยงในเรื่องของสวัสดิภาพ ชื่อเสียงเกียรติยศ หรือมีข้อตรงข้ามอะไรขนาดนั้น แต่เอ็นจีโอที่เราเห็นในตอนนั้นเขาพร้อมในทุกสถานการณ์ มีฝ่ายตรงข้ามที่ชัดเจน เช่นถ้าจะมีการมาไล่ที่สลัม ก็รู้เลยว่าใครจะมาไล่ มีนักเลงมาเผาบ้านก็

รู้ว่าจะต้องสู้ยังไงให้ได้สิทธิ์เหล่านั้น การสู้ศัตรูโดยเผชิญหน้าอย่างชัดเจน ซึ่งผมคารวะหัวใจของเขา แต่เป็นสิ่งที่ยากสำหรับเราที่จะทำแบบเอ็นจีโอ เพราะรู้สึกว่ามันฮาร์ดคอร์เกินไปกับชีวิตเรา เรายังมีครอบครัวต้องดูแลเลยไม่พร้อมที่จะไปลุย”

อย่างไรก็ดี ด้วยความรู้สึกร่วมที่มีต่อความทุกข์ยากของผู้คน ดึงให้เขามาใกล้ชิดกับภาคประชาสังคม คงปฏิเสธได้ยากว่ากลุ่มคนที่มองเห็นปัญหา และพยายามร่วมกันแก้ปัญหาสังคมบางอย่างที่ภาครัฐละเลยคงหนีไม่พ้นเอ็นจีโอ อันนั้นจึงมีโอกาสเข้าไปร่วมทำงานกับภาคประชาสังคมในที่สุด

“ผมไม่เคยเปลี่ยนความคิดในเรื่องเอ็นจีโอเลยจนกระทั่งได้ทำโครงการ Scaling Impact เมื่อปีที่แล้ว ผมรู้สึกมาตลอดว่าเอ็นจีโอไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีสมรรถนะในการทำงาน และทำงานโดยที่ไม่หาพันธมิตรร่วม อยู่แต่ในวงเดิม ๆ ที่มีแนวคิดหรือกรอบความคิดการทำงานแบบเดียวกัน และไม่ได้มีวิธีการสร้างการเปลี่ยนแปลงหรือสร้างพันธมิตรสู่กลุ่มอื่นใหม่ ๆ เพื่อให้มีเสียงที่ดังขึ้น ผมรู้สึกว่าเอ็นจีโอไทยเป็นองค์กรที่ทำงานไม่มีประสิทธิภาพ ถ้ามองจากเราที่เป็นคนนอก คืองานส่วนใหญ่ที่เอ็นจีโอทำจะเป็นพวกการตั้งกล่องให้หยอดเงิน บางทีก็ยื่นตามทางแยกให้คนมาบริจาค อันนี้ยังไม่นับรุ่นใหม่ที่มียุทธศาสตร์ชัดเจนเฉพาะที่มีการระดมทุนบริจาคเป็นจำนวนมาก โดยที่เราทำไปแล้วรู้สึกแค่ออเคกับการให้ที่พอจะทำได้ แต่ไม่รู้ถึงผลที่เกิดขึ้นว่าเป็นยังไง แต่เมื่อได้ร่วมเวที Scaling Impact ขององค์กร Ashoka มุมมองต่อเอ็นจีโอก็เปลี่ยนไป”

“ผมได้ทำงานกับ Path to Health ที่ก่อตั้งมากกว่า 20 ปี เป็นองค์กรที่เป็นสาขาต่างประเทศ ครั้งแรกที่เจอ ผมเห็นว่าเขามีท่าทางและการแต่งตัวต่างจากเอ็นจีโอโดยทั่วไป เราคิดว่านี่น่าจะสายแข็ง พอได้คุยรู้สึกว่าเขาเป็นงานจริง ๆ แต่การที่เราเรียนรู้กระบวนการเรื่องของการทำ assessment ว่า กระบวนการแบบ Scaling Impact ไม่ใช่การเอาความเก่งของเราไปบอกเขาว่าต้องทำอะไร แต่เป็นการที่ช่วยถามหรือช่วยมองจากมุมที่ไม่ใช่คนทำงานอยู่ในองค์กร เพราะคนในองค์กรอาจมองไม่เห็นบางแง่มุมที่อาจเป็นเรื่องสามัญสำนึกอยู่แล้ว เราเลยเบาใจลงในแง่ที่ว่ามันไม่ได้ต้องการความเก่งอะไร ในขณะที่เดียวกันเราก็ค้นพบจากการทำ timeline analysis ว่าองค์กรนี้เป็นองค์กรที่มีแบบแผนมีการทำงานที่เหนือความคาดหมาย มีระบบระเบียบในการทำงาน แล้วทำแล้วสร้างผลกระทบจริง อันนี้เป็นความโชคดีของผมที่ทำให้เราได้เห็นมุมมองการทำงานของ

เอ็นจีโอที่ทำงานที่เป็นมืออาชีพมาก ๆ ผมได้พบเห็นเอ็นจีโอที่เขาทำงานแบบนำชื่นชม และประสบความสำเร็จ”

นับจากครั้งนั้น ภาพของเอ็นจีโอของเขาก็เปลี่ยนไป เขาเห็นถึงความเป็นไปได้ในการทำงานกับเอ็นจีโอ จากแต่ก่อนเขาจะมีฐานคิดในการสร้างการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยใช้เครื่องมือ Social Enterprise เพียงอย่างเดียว แต่การทำงานในครั้งนั้นทำให้เขามองเห็นความแตกต่างของโจทย์ ประเด็นการทำงาน และศักยภาพของกลุ่ม กล่าวได้ว่า เป้าหมายในการพัฒนากลยุทธ์ทางธุรกิจ (Business Development) บางประเด็นอาจไม่เหมาะกับการใช้โครงสร้างแบบการพัฒนากลยุทธ์ทางธุรกิจเข้ามาแก้ปัญหา อีกวิธีที่ฉันได้เรียนรู้จากการทำงานกับ Path to Health คือการหาความสำคัญของผลกระทบเชิงลบ (negative impact) หากคนที่ได้รับผลกระทบ หากคนที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายจากผลกระทบดังกล่าว แล้วหาทางลดค่าใช้จ่ายส่วนนี้ร่วมกัน ซึ่งอาจจะมีการสนับสนุนจากภาครัฐหรือองค์กรขนาดใหญ่ที่สนใจจะแก้ปัญหาดังกล่าว

เมื่อเห็นแนวทางการทำงานของเอ็นจีโอชัดขึ้น ก็เห็นแนวทางที่จะทำให้ร่วมกับเอ็นจีโอได้ซึ่งก็แปรผันไปในทิศทางเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม เขาตั้งสมมติฐานว่าความสำเร็จในการแก้ปัญหาของเอ็นจีโอส่วนใหญ่ คือการขาดการคิดอย่างเป็นระบบ มองปัญหาโดยขาดความเชื่อมโยงกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องมากมายหลายอย่าง

“ผมไม่ได้มองว่ามันเป็นปัญหา ผมคิดว่ามันเป็นปรากฏการณ์ที่เราพบว่า เรามีความไม่สะอดใจต่อการทำงานที่เป็นระบบ ซึ่งผมก็พยายามค้นหาวาเกิดอะไรขึ้น ทำไมคนที่อุทิศชีวิตเพื่อแก้ปัญหาแต่แก้ปัญหาไม่ได้ ทำไมเขาถึงไม่มองหาว่ากระบวนการแบบใดมันจะทำให้ดีขึ้น ยิ่งคนที่ทำงานในประเด็นที่ร้อนขึ้นเรื่อย ๆ จะไม่ชอบการทำงานเชิงระบบ หรืออาจจะเป็นทัศนคติต่อปัญหาที่สร้างขึ้นจากระบบที่ไม่ถูกต้อง จึงมีความระแวงระวังต่อความเป็นระบบที่จะเข้ามาสู่การทำงานขององค์กร แต่ในเรื่องธุรกิจถ้าทำงานไม่มีระบบจะบรรลุเลย เพราะเราต้องแข่งขัน เราไม่ได้ทำแค่ขายลูกค้า แต่เราต้องขายในขณะที่มีคนทำมาขายเหมือนเรา ธุรกิจมันอยู่บนระบบการแข่งขัน เพราะฉะนั้นประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงอยู่และเติบโตอยู่แล้ว ดังนั้นระบบเป็นสิ่งสร้างประสิทธิภาพ”

เมื่อได้ร่วมทำงานกับองค์กรที่มีชื่อว่า Ashoka ประเทศไทย ซึ่งเป็นงานของภาคประชาสังคมที่ทำให้เรามองเห็นปัญหาของเอ็นจีโอ และมีความเข้าใจต่อการทำงานของภาคประชาสังคมมากขึ้น เขามั่นใจว่าการนำวิธีคิดอย่างมีกระบวนการระบบมาใช้ในการจัดการองค์กรภาคประชาสังคมอย่างเป็นระบบ จะนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนได้

“ถ้าเราถอยย้อนกลับไปในเรื่องนี้ องค์กรเราทำงานมาเป็น 10 ปีกับปัญหานิตินี้ ทำไมปัญหามันยังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าผมถามคำถามนี้กับภาคประชาสังคมเขาจะตอบผมยังไง ถ้าเขาไม่มีระบบในการคิดเขาจะตอบคำถามไม่ได้ เครื่องมือเหล่านั้นมันไม่ได้เป็นสิ่งที่หยุดนิ่ง แต่มันเป็นระบบ คืออย่างน้อยที่สุดการ recheck impact value chain (การตรวจสอบห่วงโซ่คุณค่า) ปีละครั้งมันก็ยังทำให้เราปรับเปลี่ยนอะไรได้มากกว่างานที่คุณทำแบบไม่มองเลย ในความรู้สึกผมมององค์กรภาคสังคม ระบบนิเวศ (ecosystem) ของปัญหาที่องค์กรภาคสังคมกำลังแก้ไขอยู่มันอาจไม่เปลี่ยนรวดเร็วขนาดภาคธุรกิจ แต่การละเลยไม่มองเลย มันเสี่ยง เพราะเขาทำสิ่งที่เขาคิดไว้เมื่อ 10 ปีที่แล้ว แต่เมื่อ 10 ปีผ่านไป ระบบนิเวศและสิ่งที่อยู่แวดล้อมเปลี่ยนแปลงแน่นอน

“แต่ในแง่ของการวิเคราะห์คือการคิดอย่างเป็นระบบ (system thinking) จะทำให้เห็นว่าปัญหานี้เกิดจากอะไร และรากของปัญหาเกิดจากอะไร แต่ตอนที่แก้ปัญหาก็ได้ มันก็ต้องเป็นไปตามลักษณะของแต่ละองค์กร ถ้าสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง วิธีการแก้ปัญหามันก็ต้องเปลี่ยนอยู่แล้ว ภาคสังคมก็อยู่ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกันคือมีพลวัตการเปลี่ยนแปลง ดำเนินการในการปรับเปลี่ยนหรือยืดหยุ่นได้ แต่ถ้าไม่ได้คิดเลย ก็มีแนวโน้มสูงว่าเราจะทำซ้ำแบบเดิม ทำให้ไม่เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ”

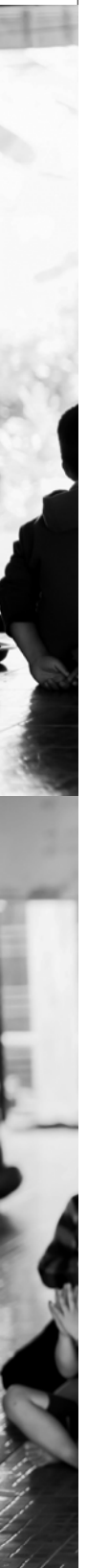
กระบวนการต่อไปที่สำคัญสำหรับการแก้ปัญหาของสังคม คือกระบวนการเชิงสร้างนวัตกรรม ซึ่งธนนันท์มีความเห็นว่า “อาจจะเป็นพวกการออกแบบความคิด การออกแบบการบริการต่าง ๆ หรือเป็นการคิดเชิงนวัตกรรมล้วน ๆ ซึ่งก็จะมีเครื่องมืออีก ผมไม่รู้ว่าถ้าวันนั้นมาถึงคนภาคสังคมก็อาจจะรังเกียจว่ามันเป็นเครื่องมือ (tools) หรือเปล่า แต่มันเป็นความจำเป็นที่เราต้องมี tools เพราะเมื่อไรก็ตามที่เราไม่ใช้ tools เราจะพัฒนาไม่ได้ซ้ำ และถ้าไม่มีระบบ เราจะต้องพึ่งพิงผู้นำแบบซูเปอร์แมนเพียงคนเดียว ในขณะที่เราต้องมีระบบที่ดี เพราะคนน้อยทำงานใหญ่ไม่ได้ถ้าไม่มีระบบ ซึ่งท้ายสุดองค์กรเราจะแก้ปัญหาได้ยากหรือแก้ได้แต่จะไม่สามารถขยายงานออกไปได้”

ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ *Intrapreneur for Change*

เมื่อการสั่งสมประสบการณ์จากการผสมผสานภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เคลื่อนมาถึงจุดที่หนุ่มใหญ่มองเห็นสิ่งที่เอ็นจีโอขาดแต่ตนมี เขาจึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้เอ็นจีโอรู้จัก และนำเครื่องมือนวัตกรรมทางสังคมไปปรับใช้ในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพได้ นอกจากทำงานกับ Ashoka แล้ว เขาตัดสินใจเข้าร่วมงานกับโครงการผู้นำแห่งอนาคตซึ่งได้ดำเนินโครงการที่มีชื่อว่า *Intrapreneur for Change*

“ผมทำงานกับ Ashoka มา 5 เวิร์กช็อป ซึ่งเป็นงานที่ทำกับเอ็นจีโอเป็นหลักเลย ระหว่างการมาทำกับ Ashoka ช่วงแรก ๆ ผมมาทำในฐานะที่พอเข้าใจในระดับหนึ่ง เราทำบริษัทเป็นที่ปรึกษา และทำ SE มาก่อน สองอย่างนี้น่าจะเป็นสิ่งที่องค์กรภาคประชาสังคมขาด คือการมองเชิงกลยุทธ์จริง ๆ และการมองเชิงความยั่งยืนที่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ เลยได้เริ่มทำงานและแลกเปลี่ยนกันกับเอ็นจีโอ และในโครงการ *Intrapreneur for Change* นี้ ตอนแรกคิดว่าอาจจะไม่สมัครเพราะคิดว่าคงคล้าย ๆ กัน เราถึงงานเยอะ แต่พอเวลาผ่านไปในเฟซบุ๊กยังมีประกาศหาผู้สนใจอยู่ให้เห็นหลายครั้ง เราเลยตีความว่าเพราะคนสมัครไม่เยอะ เราก็เลยลองสมัคร แล้วก็ได้รับการคัดเลือกมา”

ภายในหัวจิตหัวใจของชายที่ดูภายนอกแข็งแกร่ง คือความเอื้ออาทรที่พร้อมเสียสละเพื่อสังคม ปรกาศตาและท่าทีอันอ่อนโยนที่เขามิต่อเด็กไร้สัญชาติ ณ มูลนิธิบ้านครูน้ำ จังหวัดเชียงราย เมื่อครั้งขึ้นไปร่วมด้วยช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแก่ ณพี ธีระพิจิตร *Intrapreneur* ในพื้นที่จังหวัดเหนือสุดนั้น ความอาลัยในความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุหลังจากที่ต้องปิดพื้นที่ลง (ซึ่งเป็นพื้นที่ที่กล่าวได้ว่าทุกคนทำงานร่วมกันด้วยความรัก และแม้ภาพมองที่มีต่อเอ็นจีโอไทยจะไม่สู้ดีนัก แต่เขาเห็นถึงปัญหาที่ทำให้เกิดภาพดังกล่าว) และมองว่าคนที่มีความสามารถด้าน SE จากภาคธุรกิจนั้นส่วนน้อยที่จะเข้าใจและพร้อมจะให้คำปรึกษากับเอ็นจีโอ เขาจึงเลือกทำงานกับเอ็นจีโอก่อนกลุ่มอื่น แม้ว่าส่วนใหญ่เขาจะไม่วิ่งหา หากรอให้ภาวการณ์นั้น ๆ วิ่งเข้ามาหา เพราะเขาเชื่อในการจัดสรรสิ่งที่เหมาะสมให้มาพบกันของโลก การเข้าร่วมโครงการนี้ก็เช่นกัน

“ผมว่าเวลาเราเคยลำบากเราจะจำได้และมีความรู้สึกร่วม และถ้าเป็นความลำบากที่เราช่วยได้แต่เราเดินหนีไปจากมัน เราก็จะรู้สึกไม่ดี และการได้เข้าไปเรียนรู้หลาย ๆ เรื่องในอีกมิติของคนภาคประชาสังคมซึ่งเขาจะมีความเชื่อแน่วจิตตปัญญาหรือเชิงจิตวิญญาณนี้แหละ ว่าจะมีการจัดสรรสิ่งที่เหมาะสมให้มาเจอกัน การที่ผมมาทำงานแบบนี้ส่วนใหญ่ผมจะไม่เดินรณรงค์หาว่ามีใครลำบากที่ไหน แต่จะมีคนเข้ามาหา ตอนหลังผมจึงตัดคำว่ายุ่งออกไป คือถ้ายังมีมาอยู่แสดงว่าเรายังทำได้อยู่เขาจึงมาหาเรา แต่ต้องอยู่ในฐานะที่ผมคิดว่าจะจะเป็นจิกซอว์ได้ด้วย ถ้าเทียบงานที่ทำอยู่ส่วนใหญ่เป็นเอ็นจีโอ เพราะถ้าเป็นภาคธุรกิจต้องการให้หาที่ปรึกษา startup ต้องการ mentor หรือ coach เขาสามารถไปหาคนอื่นทำแทนผมได้ แต่สำหรับเอ็นจีโอ ผมคิดว่าคนที่มีความเข้าใจใน 2 มุมที่ผมมีอยู่ และมีประสบการณ์ที่แท้จริงมีน้อย ดังนั้นถ้ามีเอ็นจีโอเข้ามาผมจะเลือกให้กับเอ็นจีโอก่อน”

การพูดคุยกับธัน รัตนโชติ Intrapreneur ของกลุ่มขอนแก่นนิวสปีริต เพื่อเก็บเกี่ยวความคิดอ่านอันมากมายของเขา กินระยะเวลาประมาณ 6 -7 เดือน ตลอดการทำงานในหน้าที่นี้เขาต้องเดินทางไปขอนแก่นแทบทุกเดือน ระหว่างการเดินทางร่วมกับเขาทำให้ได้คำตอบที่หนักแน่น ชัดเจน แต่ทว่าอรรถาธิบายของผู้เขียนที่พยายามเชื่อมร้อยบทสัมภาษณ์ให้เห็นภาพลักษณ์ของผู้ชายคนนี้อย่างที่ตนเข้าใจ คงไม่ได้เต็มร้อยดังต้องการ ด้วยว่ามีเรื่องง่ายนักที่จะสื่อสารได้อย่างที่พบเห็นและรู้สึก แม้จะบอกกับตนเองว่าเข้าใจในเหตุผล ความคิดอ่านที่เขามุ่งมั่นเข้ามามีบทบาทในฐานะพี่เลี้ยงผู้ให้คำปรึกษา ที่ทุ่มด้วยตัวและหัวใจให้แก่องค์กรภาคประชาสังคมก็ตามที

“ผมรู้สึกว่าประเทศเรามันมีความไม่เป็นธรรมอยู่อย่างแรงมาก ๆ แต่ในโลกยุคนี้ความไม่เป็นธรรมลักษณะนี้มันคงอยู่ไม่ได้แล้ว เพราะคนรุ่นใหม่หรือคนที่เคยถูกความไม่เป็นธรรมกระทำอยู่ เขาเริ่มรู้ว่าเขาไม่ได้รับความเป็นธรรม แต่ข้อที่น่ากลัวคือคนที่ได้เปรียบแม้จำนวนน้อยแต่เขามีอำนาจเยอะ คนที่ถูกเอาเปรียบหรือถูกความไม่เป็นธรรมกระทำอยู่มีจำนวนมากกว่าเยอะมาก ๆ ดังนั้นแล้วถ้าปล่อยให้กระบวนการนี้เดินไปแบบธรรมชาติธรรมดา วันหนึ่งเราก็ต้องเผชิญความขัดแย้งที่รุนแรงในการที่คนจำนวนมากที่รู้สึกถึงความไม่เป็นธรรมต้องการทำลายระบบที่มันไม่เป็นธรรม ประเทศเราเป็นยังไงไม่รู้”

“ผมรู้สึกโกรธต่อความไม่เป็นธรรมเหล่านี้ แต่ในขณะที่เดียวกัน ถ้าถามว่าผมจะลุกขึ้นมาเพื่อไปลุยหรือไปต่อสู้อะไรไหม ก็คิดว่าเรามีครอบครัวมีอะไรมันก็ไม่ปลอดภัยที่เราจะไปสู้โดยตรง ดังนั้นวิธีการที่อาจจะเป็นไปได้อีกทางหนึ่งในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือลดความแตกต่าง ความเหลื่อมล้ำที่มันเกิดขึ้น โดยการที่ทำให้คนที่ถูกเอาเปรียบอยู่ มีปัญญามากขึ้น มีเครื่องมือมากขึ้นในการสร้างพลังและต่อรอง

“ผมใช้คำว่า*การต่อรอง* อาจจะเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งที่ทำให้เราไม่ต้องใช้ความรุนแรง ดังนั้นผมคิดว่าความช่วยเหลือให้องค์กรภาคสังคมที่ทำงานเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งส่วนใหญ่ปัญหาที่องค์กรภาคสังคมทำ มันเป็นกระบวนการที่เกิดจากความไม่เป็นธรรม ถ้าเขาทำงานได้ดีมันจะทำให้คนที่ถูกเอาเปรียบมีพลังมากขึ้น แล้วสามารถต่อรองกับคนเอาเปรียบได้ แม้ระบบการแบ่งปันมันไม่ถึงกับเป็นธรรมหรอก แต่มันจะเหลื่อมล้ำขนาดนี้ไม่ได้แล้ว เพราะฉะนั้นการไปทำงานได้ขี้ให้ภาคสังคมวัตถุประสงค์คือผมไม่อยากจะเราต้องใช้ความรุนแรงต่อกัน”

ผสมผสานระหว่างฐานหัวกับฐานใจ ?

เวทีพัฒนาศักยภาพเครือข่ายด้วยเครื่องมือสนับสนุนความยั่งยืนการขับเคลื่อนทางสังคม เป็นครั้งแรกที่ สุษย์ - วรรณภา จารุสมบุญณ ผู้ริเริ่มโครงการขอนแก่นนิวสปิริตกับ ธนัน รัตนโชติ ได้พบกัน และเป็นครั้งแรกที่ธนนันได้ทำความรู้จักกับโครงการผู้นำแห่งอนาคต

“ตอนมาร่วมผมคิดว่ามันเป็นจังหวะที่ดีที่เราจะได้รู้จักอย่างเป็นทางการ เพราะ 2 ปีที่ผ่านมาผมจะเห็นผ่านทางเฟซบุ๊กและเห็นว่ามักจัดหัวข้อกิจกรรมหรือสัมมนา ดี ๆ เขามีกิจกรรมที่ดีที่เราไม่เคยรู้จัก รู้สึกว่ามันไม่ได้เป็นองค์กรภาคสังคมที่เราแตะไม่ถึง อีกสาเหตุหนึ่งคือผมอยากรู้จักผู้นำแห่งอนาคตอย่างเป็นทางการ

“สิ่งที่รู้สึกอย่างหนึ่งคือที่นี้มีความเป็น ‘ฐานใจ’ กิจกรรมที่ที่นี้ทำอยู่เป็นการลดทอนความหนักหน่วงในระดับเอาจริงเอาจังแบบมืออาชีพอย่าง Ashoka ทำลงมาเยอะ แสดงว่าวัฒนธรรมของที่นี้มีความละมุนละไมในการดำเนินงานค่อนข้างมากกว่าที่อื่นหรือเปล่า

“ตอนที่เริ่มทำงานจาก 4 คนที่โครงการเลือกมา น้อย (พรจรรย์ ไกรวัตนุสสรณ์ แห่ง School of Changemakers) ถามว่ามีใครอยากทำที่ไหนบ้าง ผมอยากทำทุกพื้นที่ แต่น้อยเลือกของพี่ส้อยให้ เพราะโจทย์ของพี่ส้อยจะมี operation บางส่วนที่เป็นการเสริมสมรรถนะและปั้นงานด้านกิจการเพื่อสังคม ส่วนการพบกันครั้งแรกของโครงการนี้ทำให้เห็นวัฒนธรรมโดยรวมกับองค์กร จากการสะท้อนเรื่องการจัดเวทีครั้งนี้หนักเกินไป เรื่องนี้อาจจะเป็นมุมที่เห็นจาก 3 วันนั้น ทำให้เกิดเป็นโจทย์ที่ผมต้องคิดเพิ่มขึ้นในการทำงานร่วมกันว่าต้องทำยังไงแบบละมุนละม่อม ถึงจะทำงานได้ตลอด 5-6 เดือนนี้”

หลังจากเข้าร่วมเวทีดังกล่าว รัตน์ได้เดินทางไปขอนแก่นเพื่อเข้าร่วมเวทีขอนแก่นนิวสปีริตครั้งที่ 1 ด้วยท่าทีของคนนอก เขารอจังหวะอันเหมาะสมในการสร้างปฏิสัมพันธ์ และจากโจทย์ของขอนแก่นนิวสปีริตที่ต้องการสร้างประชาคม เป้าของการลงพื้นที่ครั้งนี้จึงเป็นไปในเชิงสังเกตการณ์เพื่อดูความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการของคนในเครือข่าย

“ตอนที่ไปขอนแก่น สิ่งที่พยายามหาความสัมพันธ์เชิงไม่เป็นทางการในปัจจุบัน มีใครทำอะไรอยู่บ้าง เขารู้จักกันแค่ไหน เนื่องจากรอบนี้เป็นรอบหลัง คนที่อยู่ในปีก่อนไม่ได้มาก็มี ผมเลยไม่สามารถเขียนได้หมดว่าแก่นนำของขอนแก่นนิวสปีริตน่าจะเป็นใคร ในแง่ของมุมมองสิ่งที่ผู้สัจะเสนอ solution แรกไปว่าจะมีอะไรให้บ้าง คนที่มาก็ยังไม่เห็นภาพของความเป็น community หรือ collaboration ที่ชัดเจน ซึ่งอันนี้เป็นโจทย์สำคัญในการออกแบบว่าถ้ามันจำเป็นต้องมีขอนแก่นนิวสปีริต การรวมตัวกันเป็น community มันจะทำให้เกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง”

ภาพจาก ทีมสื่อขอนแก่นนิวสปีริต

ดูเหมือนโจทย์การทำงานในครั้งนี้ของธันจะต้องใช้ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์เป็นสำคัญ ทั้งระหว่างตัวเธอกับพื้นที่ และพื้นที่กับพื้นที่เอง คำว่าพื้นที่ ในที่นี้คือเครือข่ายกลุ่มคนทำงานเพื่อสังคมที่เข้าร่วมโครงการขอนแก่นนิวสปิริต ซึ่งมีความโน้มเอียงทำงานบนฐานใจมาโดยตลอด เขาตระหนักว่าการทำงานบนฐานหัวหรือที่เขาเรียกว่าการทำงานด้วยความคิดนั้นไม่เพียงพอที่จะใช้ทำงานกับภาคประชาสังคม กระนั้นโจทย์งานดังกล่าวก็หาได้สร้างความลำบากใจแก่เขา เพราะครั้งนี้ไม่ใช่ครั้งแรกที่เขาได้ก้าวเข้ามาเพื่อทำงานกับเอ็นจีโอ ความเข้าใจในเรื่องการทำงานบน ‘ฐานใจ’ จึงไม่ใช่อุปสรรค

“ความหมายของคำว่า ‘ฐานใจ’ คือ ผมมีความรู้สึกว่าองค์กรภาคสังคมค่อนข้างมีแนวโน้มที่จะปฏิเสธกระบวนการในเชิงการออกแบบวางแผน หรือกระบวนการพัฒนา โดยไปตีตรามันว่าเป็น ‘ฐานหัว’ ซึ่งในมุมมองของผมที่เป็นพวกลูกผสม อยู่ตรงกลาง ผมรู้สึกว่ามันไม่มีหรือกว่าพวกนี้เป็นฐานหัว พวกนี้เป็นฐานใจล้วน ๆ การทำงานมันต้องใช้บางส่วนบางช่วง ที่ใช้คำว่าฐานหัวไม่เวิร์ก ผมใช้คำว่าต้องใช้ปัญญาทำ ดังนั้นมันก็ต้องคิดให้ถี่ถ้วนแล้วนำมาปฏิบัติ แต่ก่อนหน้าจะเอามาคิด ต้องใช้คนค้นข้อมูลเชิงลึกมันก็ต้องใช้

ฐานใจ แต่เวลาคิดว่าจะเอาข้อมูลมาทำอะไร การวิเคราะห์และการวางแผน มันต้องเป็นการใช้ฐานคิดหรือฐานหัวในความหมายขององค์กรภาคสังคม ซึ่งผมคิดว่าการปฏิเสธเรื่องนี้ มันมีผลต่อการที่ทำให้เราไม่มีโอกาสได้ประเมินตัวเองอย่างมีประสิทธิภาพในการทำงาน

“แต่อีกอันที่ผมมีความรู้สึกว่ามีใครพูดถึงการวางแผน เขาจะมองว่าจะทำให้การทำงานไม่ยืดหยุ่น ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปมากการวางแผนมันควรต้องทำ แต่การทำตามแผนเป๊ะ ๆ ตลอด ไม่มีการปรับเปลี่ยน นี่ก็เป็นเรื่องที่ไม่ควรทำ ถ้าทำงานไม่มีแผนก็คือมั่ว แต่ถึงจะมีแผนแล้วมันก็ต้องดูสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และก็ใช้ฐานหัวในการพิจารณาว่ามันเกิดอะไรขึ้น ทำตามแผนได้หรือไม่ ควรที่จะปรับเปลี่ยนอะไรบ้าง ซึ่งอันนี้จะต้องใช้ฐานใจหรือฐานธรรม ผมคิดว่าการทำงานมันมีความยืดหยุ่นในการวางแผนอยู่แล้ว”

แม้ทำทีโดยผิวเผินของชายคนนี้ อาจดูเหมือนไม่ให้ความสำคัญกับฐานใจ แต่แท้จริงแล้วในการทำงานเขาให้ความสำคัญมาก เนื่องจากเขาเคยได้รับบทเรียนครั้งแรกในการยื่นมือเข้าไปช่วยภาคประชาสังคม และบทเรียนนี้ทำให้เขาเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อคำว่า ฐานใจ มาตราប់ถึงทุกวันนี้

“ตอนที่ผมไปร่วมวงพูดคุยเรื่องการแก้ปัญหาเหมืองทองที่จังหวัดพิจิตร ช่วงนั้นเรามีโอกาสเป็นเมนทอร์ในงาน SE แล้วแต่ตอนนั้นยังไม่ได้ทำเอง ก็รู้สึกภาคสังคมมีมุมมองที่ต่างจากภาคธุรกิจเยอะ ตอนนั้นเรายังไม่รู้จึกคำว่าประเด็นร้อน แต่เรามีการโพสต์ในเฟซบุ๊กว่า กลุ่มที่ทำงานรณรงค์เพื่อต่อสู้กับเหมืองทองที่ก่อมลพิษกับชุมชนอย่างร้ายแรงจากสารไซยาไนด์ เขาอยากจะขอความช่วยเหลือจากประชาคมว่าถ้าใครสนใจร่วมระดมความคิดที่จะทำงานเพื่อต่อสู้ ก็มานัดเจอกัน ผมก็บอกว่าเราน่าจะไปเพราะว่าเราอยู่สายการตลาดบริษัทใหญ่ เคยทำงานให้คำปรึกษาให้กับโครงการใหญ่ของรัฐ แล้วก็รู้สไตล์วิธีการทำงานขององค์กรแบบบริษัท (corporate) ดังนั้นแล้วเราน่าจะเป็นประโยชน์ในการที่จะไปคุยกับเขา เราก็เลยไปนั่งคุยกัน ปรากฏว่าในวงนั้นส่วนใหญ่ก็จะเป็นนักศึกษา กับคนที่เป็ภาคประชาสังคมหรือเอ็นจีโอ พอเขาแนะนำตัวกันเสร็จ ถึงตามผมแนะนำตัวว่าเราทำบริษัทให้คำปรึกษา แล้วก็เคยทำการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการด้วย เลยคิดว่าเราจะไปช่วยเรื่องมุมมองทั้งเรื่องของการสื่อสารและเรื่องมุมมองของฝั่งคอร์เปอร์เรทว่าเขาน่าจะคิดและทำอะไร ปรากฏว่าพอแนะนำตัวเสร็จ ในวงเขาก็มีปฏิกิริยาที่ผมรู้สึก

ถึงคลื่นแปลก ๆ แล้วเขาก็พยายามซักว่าเราเป็นใครกันแน่ ผมก็พยายามบอกว่าเราเป็นใคร ทำงานบริษัทอะไร สักพักหนึ่งเขาก็ขออนุญาตเชิญเราออกจากวง ให้เรากลับ เพราะไม่รู้ว่าเป็นใครกันแน่ อาจจะเป็นคนของเหมืองทองมาก็ได้ ตอนนั้นพอเราเดินกลับเราก็เดินกลับด้วยความคิดว่า “อะไรวะ ภูเดินทางมาเพื่อช่วยมึงแท้ ๆ ยังไล่กูกลับได้ไงวะ”

การถูกเชิญให้ออกจากวงแลกเปลี่ยนทางความคิดในครั้งนั้น ทำให้เขาได้ทำความเข้าใจว่าในการทำงานนั้น กระบวนการที่จะเข้าไปร่วมด้วยช่วยกันเป็นด้านแรกที่มีความสำคัญอย่างมาก

“มันก็ทำให้เรามีความเข้าใจใหม่เกิดขึ้นว่า ในการทำงานภาคสังคมของคนทีแม้ว่าจะเป็นเอ็นจีโอที่มีเงินเดือน หรือที่ทำงานในเชิงนักเคลื่อนไหวก็ตาม เวลาเราคุยกันเร็ว ๆ ถึงประเด็นที่กำลังเป็นปัญหาเหมือนเวลาเราคุยปัญหาเชิงธุรกิจมันไม่ได้ คือภาคธุรกิจเราตั้งต้นด้วยมุมมองที่เรามองเห็นโอกาสบางอย่าง และเราน่าจะทำอะไรบางอย่างซึ่งเราอาจจะทำคนเดียวไม่ได้แต่เรารู้ว่ามีใครทำอะไรได้ที่เป็นองค์ประกอบในการสร้างองค์กรทางธุรกิจ เรียกว่าง่าย ๆ ว่าถ้าเรานัดประชุมกันแบบองค์กรเราว่ามีไอเดียที่จะปรึกษาหารือว่าเราจะทำงานด้วยกันได้ไหม คุยกันในวงว่าเรามีโอกาสแบบนี้เราคิดว่าเราทำแบบนี้ได้ คนหนึ่งทำส่วนนั้นอีกคนทำอีกส่วนนี้ ถ้าเราทำงานร่วมกันและน่าจะไปกันได้เราจะคุยและตกลงกันได้ภายในโต๊ะประชุมเดียว

“แต่ว่างานภาคสังคมนี้มันมีความซับซ้อน เพราะว่าก่อนจะคุยกันได้มันต้องมีกระบวนการที่ต้องเชื่อกันอย่างจริงจังก่อน ดังนั้นแล้วก็เป็นที่มาว่าถ้าเราสนใจอยากทำงานช่วยเหลือกับปัญหาเชิงสังคม เราต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับมิติในด้านคนให้มากขึ้นกว่าระดับการทำงานในภาคธุรกิจ”

เปิดประตูการเรียนรู้ “โลกภายใน”

เมื่อตระหนักว่าการก้าวเข้าไปเพื่อร่วมด้วยช่วยแก้ปัญหาสังคมนั้น ไม่ใช่การพุ่งเป้าเข้าไปเพียงด้วยเชื่อมั่นในเจตนาดีของตน แต่มีอีกหลายสิ่งอย่างที่ต้องเรียนรู้

“หลังจากเจอเหตุการณ์นั้นอีกไม่กี่สัปดาห์ ผมก็ได้เห็นประกาศหลักสูตรโครงการชื่อว่า Leaders by Heart ของ Civicnet (มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม) โดยอาจารย์ชัยวัฒน์ ธิระพันธุ์ ซึ่งผมก็ไม่รู้จักอาจารย์ชัยวัฒน์เลยนะ แต่ก็ดูเนื้อหาในหลักสูตรแล้วคิดว่าอันนี้น่าจะเป็นโอกาสเหมาะที่เราจะไปเรียนรู้ว่าคนในภาคนี้เขาคิดกันอย่างไร เลยสมัครเข้าไป และอาจารย์ก็เลือกด้วยเหตุผลที่ว่าเรามาจากภาคธุรกิจและไม่ค่อยมีภาคธุรกิจสนใจที่จะมาเรียนรู้ เป็นหลักสูตรที่เรียนตลอดปี มี 5 โมดูล แต่ละโมดูลเรียน 3 วัน ซึ่งเขาให้เลือก 3 ใน 5 หรือ 2 ใน 5 แต่อาจารย์ให้เราเรียน 5 โมดูลเลย เราก็ได้ทำความเข้าใจว่าในเรื่อง *ประเด็นเย็น-ประเด็นร้อน* ได้ทำความเข้าใจ

ว่าคนที่ทำโดยเฉพาประเด็นร้อนเขาคิดอย่างไร เราก็ค่อย ๆ เรียนรู้ประเด็นนี้ขึ้นมา ซึ่งอันนี้ก็เป็นมุมของการทำงานกับคนที่ทำงานในภาคสังคม มันต้องคำนึงถึงอะไรในขอบเขตที่กว้างขวางกว่าภาคธุรกิจ

“เมื่อพูดถึงคำว่าฐานใจ มันมีสาระที่เราต้องทำความเข้าใจคนที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ไม่ใช่แค่สาระของปัญหา แต่มันเป็นความเข้าใจถึงความรู้สึกของเขา ความคิดของเขา ณ เวลาที่ถูกปัญหากระทบอยู่ เขาเป็นอย่างไร การคิดถึงว่าเราจะแก้ได้อย่างไร นอกจากนี้เรายังต้องคำนึงเป็นอย่างมาก ว่าเวลาที่เราจะไปปฏิบัติงานทั้งโครงสร้างองค์กรของเรา ซึ่งเป็นคนที่จะไปปฏิบัติกันเป็นทีม เขาคิดเขารู้สึกอย่างไร เข้าอกเข้าใจเวลาไปทำงานตรงหน้างานด้วย ซึ่งต้องคำนึงถึงเรื่องนี้มากกว่าเวลาทำธุรกิจ อันนี้คือความหมายของฐานใจที่เรียนรู้เพิ่มเติมขึ้นจากการที่มาทำงาน SE ทำงานกับผู้สูงอายุหรือเวลาไปให้คำปรึกษางานในภาคองค์กร มันก็เป็นจุดที่สะกิดเราถึงวันที่เราโดนไล่ออกมาจากที่ประชุม ว่าโอเคเราต้องค่อย ๆ มันต้องมีจังหวะที่ถูกต้อง เราอาจจะคุยกันแบบตรงไปตรงมาไม่ได้ เราต้องเข้าใจ ถ้าเราไม่เข้าใจจริง ๆ กับคนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการของปัญหา และการแก้ปัญหา เราก็ต้องไม่รีบสรุปความคิดหรือไปปฏิบัติ แล้วเราก็ต้องคำนึงด้วยว่า ณ เวลาที่เราไปปฏิบัติงานคนที่ไปปฏิบัติงานหรือผู้ที่เราจะไปช่วยนั้น เขารู้สึกอย่างไร เราต้องคำนึงถึงเรื่องนี้ให้มาก นี่คือขอบเขตของคำว่าฐานใจ”

นอกจากการเข้าคอร์สด้านเสริมศักยภาพด้านความเป็นผู้นำด้วยหัวใจกับอาจารย์ชัยวัฒน์ ภิระพันธ์ แล้ว การชวนขยายเพื่อทำความเข้าใจในเรื่องการทำงานบนฐานใจยังเป็นสิ่งที่เขาอยากเติมเต็มให้มากยิ่งขึ้น หนึ่งในแหล่งเรียนรู้ที่สร้างความเข้าใจในเรื่องนี้แก่เขา คือหลักสูตรเกี่ยวกับการเรียนรู้ของกลุ่มละครมะขามป้อม (มูลนิธิสีชาวบ้าน) ซึ่งมีการเรียนรู้ทั้งหมด 3 เรื่องใหญ่ ๆ ด้วยกัน เขาประทับใจและได้เรียนรู้ในเรื่อง Dialogue Theatre มากที่สุดเพราะทำให้เขาเข้าใจสิ่งที่เรียกว่า empathy หรือความเห็นอกเห็นใจต่อคนอื่นแม้ว่าจะมีความคิดหรือบทบาทตรงข้ามกับเขา นอกจากนี้ยังได้เรียนหลักสูตรการเรียนรู้ที่มีหัวใจ และการสื่อสารที่สร้างสรรค์ การได้เรียนรู้กับกลุ่มละครมะขามป้อมเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เขาได้เข้าใจความใส่ใจคนที่เราจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ จนเขาเรียกตัวเองว่าเป็นพวกลูกผสม (hybrid)

“ความหมายที่ผมอธิบายคำว่า hybrid คือผมทำธุรกิจมาก่อน แต่การมาทำงาน SE หรืองานภาคสังคมมันทำให้เรามีความเข้าใจต่อธรรมชาติของวงการ ซึ่งเราอยู่ในภาคธุรกิจทำให้เราเข้าใจธรรมชาติของภาคธุรกิจ ดังนั้นเวลาเรคุยกับภาคสังคมแล้วเขาต้องการประสิทธิภาพเชิงธุรกิจ เราจะเข้าใจว่าทำอะไรเขาถึงจะต้อนรับ เปิดรับเรา อยากจะรู้และเข้าใจในมิติที่ถูกต้องของคำว่าประสิทธิภาพเชิงธุรกิจ เพราะโดยภาคสังคมมักจะรู้สึกเชิงปฏิเสธต่อความคิดด้านนี้ หรือในมุมของธุรกิจ ถ้าเรคุยกับคนที่ทำงานภาคธุรกิจแล้วเขาต้องการมาเกี่ยวกับภาคสังคมเราก็สามารถนึกออกได้ว่าเขาคิดอะไร เราก็เข้าใจว่าส่วนหนึ่งของธุรกิจคือมันเกี่ยวข้องกับภาคสังคม ที่เราเรียกว่า CSR (Corporate Social Responsibility - ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร) ทุกชนิด ในขั้นแรกคือทำเพื่อภาพลักษณ์องค์กร แต่ลองเห็น่อยคิดเพิ่มขึ้นอีกนิดในการหาทางทำงานร่วมกันกับภาคสังคมที่ช่วยเขาได้จริง ๆ แล้วคุณก็จะได้เพิ่มขึ้น เลยมาคิดว่าการโน้มน้าวให้เชื่อใจ หรือการที่เขาได้ทำงานร่วมกันแล้วเราเป็นตัวกลาง เราก็จะทำให้ทั้งสองฝ่ายคุยกันรู้เรื่องได้”

ก้าวไปในงานของขอนแก่นนิลสปิริต - องค์กรจัดตั้งใหม่

ในวันนี้ ธนันท์ใช้ความเป็นคนประเภทลูกผสม ในการทำงานร่วมกับขอนแก่นนิลสปิริตอย่างชัดเจน เนื่องจากการทำงานกับภาคประชาสังคมที่ต้องการสร้างประชาคม จึงจำเป็นต้องอาศัยมิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างมาก ทั้งยังมีโจทย์เรื่องการสร้างความยั่งยืนเป็นตัวตั้ง เขาจึงต้องใช้ทั้งฐานหัวและฐานใจในการทำงานครั้งนี้ให้เกิดความสมดุล

“การทำงานที่ขอนแก่นนำด้วยเรื่องจังหวะ เวิร์กช็อปครั้งแรกผมนั่งอยู่หลังห้อง ในฐานะผู้สังเกตการณ์ เพราะพี่สื้อจ้างทีมกระบวนการมาทำ แล้วก็สถานภาพระหว่างเรากับพี่สื้อ ณ วันที่เริ่มโครงการมันยังไม่ชัดว่าเรามาทำอะไร เหมือนให้ผมมาดูเพื่อมีอะไรจะได้ให้ความเห็นได้ ผมเชื่อว่าพี่สื้อเข้าใจว่าผมเข้ามาทำในหน้าที่นั้น แต่งานมันไม่ชัดเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นที่มีโจทย์ที่ชัดเจนมาก แต่พอเรามาในเวิร์กช็อปแรกและเราทำการบ้านมาแล้ว อันที่หนึ่งเราเริ่มรู้สึกว่ามันมี collaboration เป็นโจทย์ ไม่ใช่แค่ community อันที่สอง คือทุกคนที่มาเวิร์กช็อปอย่างพี่สื้อเองก็ยังไม่ค่อยอินว่าเราเป็นสมาชิกคนหนึ่งใน community นี้ เห็นเราเป็นคนนอกที่มาสังเกตการณ์เฉย ๆ แต่ระหว่างที่จบเวิร์กช็อปแรกตอนที่พิดแบ็ก เราก็ก็นำความเห็นบางอย่างที่เป็นความเห็นเราซึ่งทีมกระบวนการ (facilitator) และพี่สื้อก็เห็นด้วยกับสิ่งที่เราสะท้อนให้ ระดับการยอมรับก็ขึ้นมาระดับหนึ่ง แต่จังหวะนี้เรายังไม่สามารถเสนอว่าควรทำอะไรได้ เพราะมันยังไม่ถึงจุดที่เขาจะตระหนักกับคำแนะนำของเรา หลังจากนั้นก็คุยงานกันว่าควรเป็นอย่างไร ข้อดีก็คือกลุ่มที่เป็นกระบวนการเขารู้จักผม เพราะเคยเข้า scaling impact และเครื่องมือที่ใช้ในงานก็เป็นการเอา scaling impact มาใช้แบบย่อ เพราะเขาพูดกับพี่สื้อหลายรอบมากกว่าเรื่องนี้ควรปรึกษามผม เพราะผมทำมากที่สุดในกลุ่มที่ช่วยทำงานอาสาสมัครกับ Ashoka ทำหน้าที่ของพี่สื้อก็จะถามเรามากขึ้นว่าเป็นแบบนี้แบบนี้ หรือยังงี้”

ก้าวอย่างสู่โจทย์ของงาน ด้วยการเปิดหน้างานในด้านการสร้างความร่วมมือกันของสมาชิกพร้อม ๆ ไปกับเปิดใจรับโค้ชคนนี้ ก่อนก้าวเข้าสู่กระบวนการทำความเข้าใจกับเรื่องความเปลี่ยนแปลงค่าของผลกระทบจากงานที่ได้ดำเนินการเพื่อสังคม

“พอเป็นวงพูดคุยโดย timeline ของมันน่าจะได้นำคนเหล่านั้นเข้าสู่กระบวนการที่เป็นเรื่อง collaboration ได้แล้ว โจทย์ของผมที่พี่σύเริ่มที่จะให้สิทธิ์เราในการให้ความเห็นมากขึ้นแล้ว แต่เครือข่ายของขอนแก่นนิวสปีริตไม่รู้จักรเราเลย แต่งานต่อไปเราต้องเป็นคนพา เราคิดว่าเราอาจจะต้องเป็นหนึ่งในทีมที่พากันต่อไปด้วย ดังนั้นการเลือก board game เป็นการจูงใจสองเรื่องคือ เป็นการแนะนำให้เขาสัมผัส mindset ของการสร้างความร่วมมือกัน (collaboration) แต่ในขณะเดียวกัน เรารู้ว่ากิจกรรมนี้จะทำให้ทีมของขอนแก่นได้รู้จักและเปิดใจกับเรามากกว่านี้ นี่จึงเป็นโจทย์ที่เราเลือกใช้ ซึ่งหลังจากเล่นเกมแล้ว ความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้เข้าร่วมก็สนิทกันขึ้นมาในเวลาแค่ครึ่งวันได้เลย

“หลังจากนั้นก็มีกระบวนการทำ IVC (Impact Value Chain) (โดยการใส่ QR Code ไปที่เครื่องมือ) โดยป้อมปิ่น (กระบวนการ) เขาก็ผ่านการใช้กระบวนการนี้ พี่σύเองก็อยากให้ทีมที่ไม่ใช่ฐานหัวมากเป็นผู้นำกระบวนการ แต่พี่σύและกระบวนการเองเริ่มรู้แล้วว่าถ้าทำดีเกินไปคนเข้าเวิร์กชอปก็ไม่ได้อะไร เขาก็เริ่มดีกรีสูงขึ้น เขาก็ปรึกษาเรา เขาก็รับรู้แล้วว่าทีมกระบวนการเปิดรับเราแล้ว พี่σύก็เปิดรับเราแล้ว คนที่เป็นผู้เข้าร่วมก็รู้จักเราแล้ว เราก็แนะนำหลาย ๆ อย่างได้ เช่นการทำเวิร์กชอป โดยทั่วไปก็ต้องอธิบายตัวอย่างไปด้วยในแต่ละขั้นตอนว่าเป็นยังไง ความหมายมันคืออะไร ซึ่งเราก็อยากจะให้กระบวนการใช้ตัวอย่างของเขา แต่เขาก็ถามว่าของเราเป็นยังไง เราก็เล่า แต่เนื่องจากเขายังไม่เคยทำแบบที่เราแนะนำ เขาก็จะอธิบายเรื่อง IVC หรือ Theory of Change (ใส่ QR Code ไปที่เครื่องมือ) ของตัวเองไม่ถูก เขาก็ถามเรา เขาก็อธิบายโดยใช้งานกิจการเพื่อสังคม PLANT:D ที่ทำอยู่ โดยยกตัวอย่างให้เขาฟัง เขาก็ขอให้เราอธิบายเรื่องนี้ ซึ่งอันนี้ไม่ได้เป็นกระบวนการที่เราตั้งใจที่จะฟรีเซนต์ แต่เป็นสิ่งที่เขาอยากให้เราฟรีเซนต์ มันก็เป็นการแสดงให้เห็นระดับหนึ่งแล้วว่าโอเคเขาก็เชื่อใจเราในระดับหนึ่งในการที่จะให้เราเป็นตัวอย่างของเวิร์กชอป”

ชนันได้สรุปสิ่งที่เขาได้ดำเนินการอย่างที่เราเรียกว่าต้องมี ‘จิ้งหะ’ ด้วยความเข้าใจในบุคลิกภาพของภาคประชาสังคม

“อันนี้คือสิ่งที่เราต้องจัดจิ้งหะในการทำงาน เพราะเราเริ่มเข้าใจว่ากระบวนการในการทำงานร่วมกับบุคคล โดยเฉพาะงานที่เป็นประเด็นทางสังคม หรืองานภาคสังคม แล้วมันไม่เร็วเท่าภาคธุรกิจ ภาคธุรกิจเราอาจจะไม่เชื่อเรื่องนี้เท่าไร เพราะเวลาการทำงานร่วมกันถ้าไม่มีหุ้นส่วนหรือผู้ร่วมงาน (partner) อื่นเราจำเป็นต้องเลือกคนนี้แม้ว่าเราจะไม่เชื่อใจเขา เราก็ต้องร่วมมือโดยจัดกระบวนการระดมของเรา แต่ในภาคสังคมมันเป็นเชิงสมัครใจจริง ๆ ไม่สามารถทำแบบนั้นได้ คือถ้าไม่เชื่อใจก็เลือกไม่ร่วมมือดีกว่า”

การทำงานของชนันในขอนแก่นนิวสปิริต เน้นไปในเรื่องการวางเป้าหมายของงาน หน้าที่ของเขาเปรียบได้กับผู้ช่วยกำกับเส้นทางของขอนแก่นนิวสปิริต โดยมีพี่σύเป็นผู้กำกับ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าในบางจิ้งหะเกิดการปะทะกับพี่σύบ้างแต่เป็นไปในเชิงถกแถลง โดยเขาใช้ทักษะที่เรียกว่า soft skill ในการอธิบายสร้างความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นถกเถียง แม้ในบางครั้งพี่σύจะเห็นต่างออกไป แต่เขาก็ยินดีรับฟัง และวางตัวเองในฐานะคู่คิดมากกว่าผู้รู้ ไม่มีธงว่าจะต้องทำตามฉันแต่อย่างไร การลงพื้นที่ครั้งแรกจึงแสดงให้เห็นถึงความเป็นคนที่มีความยืดหยุ่น พร้อมปรับเปลี่ยนแผนงาน แต่นั่นต้องตั้งอยู่บนฐานของเป้าประสงค์เดิม และต้องเกิดผลได้จริง โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์วางแผนออกแบบ ปรับกระบวนการต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

เป้าหมายเพื่อความ สุข..สู่ความสุขจากการขับเคลื่อนเปลี่ยนผ่าน

หลายร้อยหลายพันที่ผันผ่าน ทำให้เรานั้นได้เห็นความเป็นไปต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่ชีวิตเติบโตขึ้นตามกาลเวลา นิสัยช่างสังเกตและตั้งคำถามของเขาทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ เสมอ และสิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้เป้าหมายในชีวิตเปลี่ยนผ่านไปตามจังหวะของกาลเวลา

“ในมุมที่เราผ่านวัย ช่วงอายุหนึ่งเราก็คอยถามมีรถหุ ๆ ไปขับให้คนรู้ว่าเรามี แต่พอถึงช่วงอายุหนึ่งเราไปก็กลัวว่าความสุขของเรา คือลูกได้ตั้งใจแค่นั้น เราส่งเสริมให้เขาไปได้ไกลแค่นั้น จุดหมายของคำว่าชีวิตที่ดีของเราอาจจะเริ่มเปลี่ยนไป แล้วสิ่งที่เริ่มต่าง คือตอนที่เรารเริ่มทำงาน consult แรก ๆ ให้กับสภาพัฒน์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) สภาพัฒน์เอา solution บางอย่างเราไปดำเนินการ แล้วมันเกิด impact เราได้พบความรู้สึกหนึ่งขึ้นมา คือการทำงานมันมีประเภทที่ได้เงินล้วน ๆ กับประเภทที่ได้สุขทางใจด้วย เราได้ทำให้ชีวิตของคนจำนวนหนึ่งดีขึ้นได้ การทำธุรกิจบางอย่างอย่างการขายสินค้าที่คุณภาพดีมันก็ได้ดีผิดอะไร แต่การช่วยให้มีความเปลี่ยนแปลงในสังคมมันมีความรู้สึกบางอย่างที่ดีมาก คล้าย ๆ กับเราทำบุญนะแต่มันเยอะกว่า สมมติเราไปปล่อยนกปล่อยปลา ทำบุญหยอดตู้หรือไปวัดถวายข้าวพระมันก็รู้สึกสบายใจ แต่การที่เราเห็นว่ามีคนที่มีความทุกข์อยู่ ส่วนนี้ก็เกิดจากการที่เรา empathy ว่าความทุกข์คืออะไรด้วย

“คือเราสามารถคิด solution บางอย่างไปแก้ปัญหาที่มันได้แล้วมันกระทบกับผลในวงกว้าง จำนวนคนที่เปลี่ยนแปลงเรารู้ได้เลยว่าคนที่หายจากความทุกข์แล้วทวีคูณด้วยจำนวนคนที่สามารถทำงานได้จาก solution นี้มันเป็นอย่างไร เราก็รู้สึกได้ว่าตอนหายทุกข์มันรู้สึกอย่างไร คือมันก็เป็นความรู้สึกรวม มันไม่ได้เป็นความสุขจากการที่เราได้สร้างอะไรแจ้ง ๆ นะ แต่หมายความว่าเรามีความรู้สึกคล้าย ๆ ย้อนไปตอนผ่านพ้นช่วงทุกข์ยากมา แต่ทวีคูณจำนวนคนที่เราสร้างได้มันก็รู้สึกอึ้งใจ”

ด้วยการทำงานแบบที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ทำให้วันหยุดไม่มีความสำคัญอีกต่อไป สำหรับผู้มีเนื้องานและการพักผ่อนพักผ่อนเป็นเนื้อเดียวกัน

วันหนึ่งของการลงพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ระหว่างอาหารมื้อเช้า การกินประสานไปกับการสนทนาด้วยอรรถาธิบายไม่ตรีจิต เริ่มมีผู้เปิดประเด็นเรื่องวันหยุดงาน อดันบอกว่า ตัวเขานั้นไม่มีวันหยุดเพราะการได้ออกมาทำงานนอกสถานที่ การได้เจอผู้คนเป็นการท่องเที่ยวอยู่แล้ว ฉะนั้นจึงไม่คิดว่าวันหยุดเป็นสิ่งจำเป็น เขาเป็นนักออกแบบทางความคิดที่พร้อมเสพความคิดเพื่อสร้างสรรค์ความคิด เขาสนใจความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย การได้มองเห็นวิถีชีวิตของคนอื่นเป็นความสนุกอย่างหนึ่ง ความรู้สึกนี้เกิดขึ้นเมื่อได้ออกจากงานประจำและมาทำในสิ่งที่เป็หน้าทีการงานของตัวเอง ดังนั้นการพักผ่อนก็คงเป็นเพียงแค่การนอนนิ่ง ๆ ส่วนการทำงานในตอนนี้นั้นก็คือการท่องเที่ยวไปในตัว

หลายคนใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพักผ่อน บ้างใช้เป็นตัวช่วยในการหลบหนีจากความทุกข์ใจในปัญหาชีวิต บ้างไปเพื่อตามหาความฝันอะไรบางอย่าง สำหรับธันการท่องเที่ยวในแบบของเขา เป็นไปเพื่อตอบคำถามว่า ชีวิตเราเกิดมาทำไม ?

“ในมุมที่เราทำงานประสบความสำเร็จระดับหนึ่งแล้ว ใครที่ถามตัวเองได้เร็วว่าเราเกิดมาทำไม ถือว่าเป็นเรื่องที่ดี จังหวะที่เราถามคือช่วงชีวิตเราไม่ดี แต่การที่เราถามมันทำให้เราจริงจังกกับการคิดถึงอนาคต ชีวิตที่ลำบากมาก ๆ มันเป็สิ่งที่สำคัญในการเดินทางของชีวิต ทำให้เราคิดขึ้นมาว่าวันที่บ้านเรามีชีวิตที่ดี แต่ยังมีชีวิตที่เลวร้ายที่อื่น ทำให้เราไม่สามารถอยู่เฉยได้ เราต้องช่วยเขาเพื่อให้เขามีชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้เรายังได้ผลตอบแทนทางใจ”

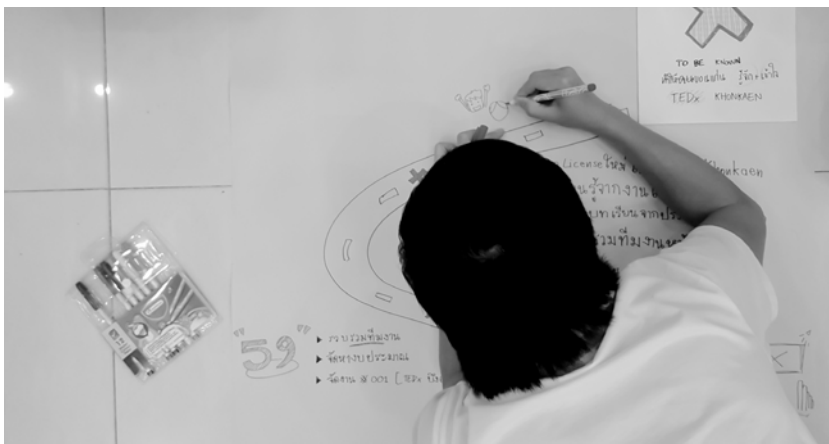
ต่าง Gen ไม่ต่างใจ เราจะก้าวไปด้วยกัน

ชายที่เห็นอายุเป็นเพียงตัวเลข และเชื่อว่าตนมีศักยภาพที่พร้อมเปิดรับและเรียนรู้ อยู่ตลอดเวลาไม่ต่างจากเยาวชนคนใน Generation ใหม่ ๆ เขามองคนรุ่นใหม่ผ่านดวงตา ที่เห็นโอกาสในการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แม้ว่าปัญหาจะขวางกั้นไปด้วยอุปสรรคนานา และคนรุ่นใหม่ที่พร้อมจะทำงานเพื่อสังคมในประเทศไทยยังมีไม่มาก ดังนั้นในกลุ่มก้อน อันน้อยนิดนี้เราจึงไม่ควรละเลยพวกเขาไปแม้แต่คนเดียว

“คนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจในการทำงานเพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างการเปลี่ยนแปลงใน สังคม เป็นครีมเป็นหัวกะทิของประเทศเรา ไม่ใช่เก่งหรือไม่เก่งนะ แต่ถือว่าเป็นครีมทาง ความคิดแล้ว เพราะเด็กบางคนคิดว่าเราควรแต่งตัวยังไงดี หรือเราควรจะไปเที่ยวไหนดี กินไหนดี ดังนั้นคนที่แค่ว่าเขาต้องการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมบางประเด็น ซึ่งอาจจะเป็นประเด็นจริงหรือประเด็นที่มันขึ้นมาก็ถือเป็นครีมของประเทศแล้ว เราสามารถให้ความหวังว่าคนเหล่านี้จะเป็นความหวังของประเทศได้ แต่ความหวังเหล่านี้ จะหายไปถ้าเขาทำแล้วขาดทุน หรือเขาทำแล้วเลิก ในฐานะที่เราเชื่อมั่นมีความท้าทาย ที่จะทำให้ล้มและเลิกจากอะไรบ้าง จากการที่เราทำมาแล้ว เพราะการทำ SE จากคนรุ่นใหม่มันไม่ได้เหมือนคนที่ทำเอ็นจีโอ คนที่ทำ SE รุ่นใหม่มันมีแรงบันดาลใจที่ไม่ได้เกิด จากการถูกกระทำแล้วเราต้องลุกขึ้นมาจัดการกับมัน ดังนั้นแล้วถ้าไม่มีตัวช่วยในแง่ของ การมีความรู้ โอกาสเงิน โอกาสทำแล้วไม่สำเร็จไม่ได้ผลมียะยะ แล้วถ้าไม่เข้าใจต่อความ ล้มเหลวในการเรียนรู้ มันจะทำให้คนเหล่านี้มีโอกาสเลิกทำสูง เพราะเลิกแล้วไม่ได้เสีย อะไร เพราะแม้แต่โมเดลธุรกิจก็ไม่ได้คิดมา ฉะนั้นเขาไม่ได้ทำเพราะอยากรวยอยู่แล้ว”

จากประสบการณ์ที่เขาได้สั่งสมมานานปี ทั้งในภาคธุรกิจและความรู้ด้านการประกอบกิจการเพื่อสังคม รวมไปถึงการฝึกปรือการทำงานด้วยฐานใจ ทำให้เขาพร้อมที่จะเป็นที่เลี้ยงแนะนำเด็กรุ่นใหม่ที่เขาเรียกว่าเป็นคนแถวหน้าของประเทศในการทำงานเพื่อสังคม

“ด้านงานที่ปรึกษาภาคประชาสังคม ผมรู้สึกว่าคนรุ่นใหม่ของประเทศเรา โดยส่วนใหญ่แล้วเขามีโอกาสในการสัมผัสกับมิติของชีวิตไม่เยอะ ดังนั้นมันมีโอกาที่จะเกิดความเสียง มันเป็นความเสียงที่อาจจะเร็วเกินไป คำว่าเร็วเกินไปหมายถึงถ้าไม่ได้มีประสบการณ์ตรงในการทำงานในภาคสังคมอยู่บ้าง มันจะทำให้มีความคิดไปเอง อาจจะทำตามตำราหรือตามทีนิกขึ้นมาหรือตามประสบการณ์แบบกิจกรรมนันทศึกษา ซึ่งมันเป็นคนละแบบของงานภาคสนามจริง ดังนั้นแล้วถ้าคนรุ่นใหม่มีความสนใจอยากจะเปลี่ยนแปลงบางสิ่งในสังคมให้ดีขึ้น ผมมักจะแนะนำให้เขาเลือกประเด็นที่เขาสนใจและลงมือทำด้วยตัวเอง แล้วก็ปรึกษาหาคนมาช่วย ล้มๆ ลุกๆ ทำๆ ท่อๆ จนวันหนึ่งที่เขาได้ทำอะไรบางอย่างมีผลสำเร็จเกิดขึ้น เขาก็จะมีชุดกระบวนการในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ เขาก็จะสามารถเป็นภาคีทางความคิด มีมุมมองที่แตกต่างกันด้วยเนื้องานที่ต่างกัน ด้วยวัยที่ต่างกัน สภาพสังคมที่ต่างกันทำให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนมุมมองที่แตกต่างได้กับคนที่แม้จะต่างวัยก็ตาม ซึ่งคนในภาคสังคมก็จะมีประสบการณ์ในเนื้องานภาคสนามมานานทำให้เขามีความเข้าใจต่อปัญหา มาก แต่ในขณะที่เดียวกันคนภาคสังคมก็อาจมีบางส่วนที่ต้องการเติมความรู้จากภายนอก เช่น มุมมองของการจัดการ การสร้างนวัตกรรม ซึ่งคนรุ่นใหม่ก็จะมีโอกาสสูงที่จะมีเรื่องนี้อยู่”

ฉันมีข้อเสนอแนะสำหรับคนรุ่นใหม่ที่มี “ใจ” จะก้าวเข้าไปร่วมทำงานให้กับสังคมร่วมขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงให้สังคมดีกว่าที่เห็นและเป็นอยู่ ด้วยงานที่เรียกว่า SE หรือกิจการเพื่อสังคม

“การเริ่มต้นทำ SE ผมอยากจะทำให้เขาตั้งต้นโจทย์จากที่เขารู้สึก แบบว่า “กูทนเรื่องนี้ไม่ไหวแล้ว กูต้องจัดการมัน และถ้าจัดการเรื่องนี้ไม่ได้กูตายตาไม่หลับแน่” ซึ่งคนจะมีสองคำถามนี้ได้มักจะมาจากการที่เขาเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากเรื่องนั้น มันจึงกลายเป็น passion แบบที่จะทำให้เขาอยู่กับมันได้นาน แต่ถ้าสมมติเขาได้ฟังเรื่องราว ไปดูจากทีวี อ่านจากเฟซบุ๊กแล้วมันทำให้เขาน้ำตาไหล แล้วเขารู้สึกว่าเขาอยากจะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหานี้ แนะนำว่าให้ลองทำในระดับที่เป็นอาสาสมัครกับองค์กรที่ทำงานนั้นอยู่ก่อนเพราะถ้ามันไม่ได้เป็นความรู้สึกที่ได้รับผลกระทบจริง ๆ กับตัวเองโดยตรง มันจะมีความทนทานต่ออุปสรรคได้น้อย ยิ่งคนรุ่นใหม่มีชีวิตค่อนข้างสบาย การที่ไปเผชิญการทำงานแก้ปัญหาสังคมมันเป็นการเจออุปสรรคและความท้าทาย เราไม่ได้เรียกว่าปัญหาแล้วนะ แต่ถ้าในใจไม่ได้มีแรงกล้าพอที่จะอยากแก้มันให้ได้จริง ๆ มันมีโอกาสที่จะ “พอแค่นี้” ก็จะมีมาก ยิ่งชีวิตเขาไม่ได้เป็นผู้เผชิญกับปัญหาโดยตรงเขามีโอกาสสูงที่จะเลิกได้ อันนี้ไม่ได้เป็นเฉพาะเรื่องสังคมนะ คนที่ทำธุรกิจก็มีจำนวนหนึ่งที่ “เออ ไม่เอาแล้วเว้ย ไม่สู้ต่อแล้ว” แต่อันนั้นมันมีเงินลงทุนเพราะฉะนั้นมันก็มีตัวประกันที่ต้องสู้ให้ได้นานหน่อย แต่ว่างานภาคสังคมที่ใครอยากจะทำก็กระโดดเข้ามาทำ มันมักจะไม่ได้เริ่มต้นโดยการเอาเงินของเราไปลงทุนเพื่อแก้ เพราะฉะนั้นใช้ใจเป็นทุนค่อนข้างเยอะ ถ้ามีใจเราจะรู้สึกว่าเราต้องแก้ปัญหาออกมา แต่ถ้าไม่ได้มีใจในระดับที่เป็น pain ที่เราต้องแก้มันให้ได้ ก็มีโอกาสรู้สึกว่า “มันยากเกินไป เอาไว้ก่อน” ซึ่งเอาไว้ก่อน พอออกมาแล้วก็ยากที่จะกลับไปเข้าไปทำ”

ถ้าคน Gen ใหม่ยังไม่รู้ชัดว่าอะไรคือความรักหรือแรงผลักดันภายในของตนเองจริง ๆ แต่อยากทำงานให้สังคมเช่นกัน ควรจะเป็นอย่างไร

“สำหรับคนที่ยังไม่มีความชัดเจนว่าอะไรคือ passion แต่อยากทำงานเพื่อสังคม ผมคิดว่าเป็นงานอาสาสมัครกับองค์กรภาคสังคมจะเป็นการเริ่มต้นที่ดี อาจจะยังลงลึกไม่ได้ว่าเราต้องทำอะไรแต่นี่น่าจะมีขอบเขตที่เราสนใจซัก 3-5 อย่าง ถ้าคิดว่าเป็นทางที่เราชอบก็ให้เราไปให้เยอะที่สุด เพราะเราจะได้เจอหน้างานของปัญหาจริง ได้เจอคนที่

แก้ปัญหาจริง มันก็จะมีโอกาสให้เราค่อย ๆ รู้ว่าตกลงความสนใจหรือสิ่งที่มันเป็น pain เป็น passion ของเรา ตกลงมันเป็นเรื่องอะไรกันแน่แล้วเราก็ค่อยเลือกประเด็นที่เราเชื่อมั่น”

Gen ใหม่ได้ฝึกภาวะผู้นำจากงานเพื่อสังคม

ธนน้อยอธิบายเสริมว่า ก้าวแรกของการทำงานเพื่อสังคม ทักษะที่เรียกว่า soft skills เป็นสิ่งสำคัญ เช่น การเรียนรู้จังหวะการทำงานร่วมกับคน การรับฟังให้มากเพื่อสร้างความเข้าใจอย่างแท้จริง อย่างที่เขาได้ใช้ในการทำงานกับขอนแก่นนิวสปิริต และที่อื่น ๆ

“โดยทั่วไปเราก็คงประเมินได้ว่างานที่เขาจะรับไปเป็นอาสาสมัคร มันก็จะมีส่วนตั้งแต่แข็งแรง ใช้ความรู้ด้วย ใช้ทักษะฝีมือด้วย แต่ในมุมมองของคนที่เขาจะขอไปอาสาทำ เขาก็ไม่เคยรู้จักเรามาก่อน เพราะฉะนั้น เราก็ไม่ต้องรีบในการที่จะบอกว่าเราเรียนด้านนี้มา เราเก่ง เรามีประสบการณ์ เราไม่อยากจะใช้แรงงานอย่างเดียว เราอยากจะทำอาสาทำงานที่ได้วางกลยุทธ์ มันก็ไม่เร็วขนาดนั้น เราเริ่มต้นจากการใช้แรงงานก่อนไปทำความรู้จักกันให้เขาเห็นหน้าเห็นตา แล้วพอเขารู้จักเราและเห็นว่าเราทำอะไรได้เราก็ค่อยขอโอกาสในการเข้าไปในจุดที่เราารู้สึกว่าเราได้ใช้ทักษะความสามารถของเราอย่างเหมาะสมมากขึ้นเรื่อย ๆ อันนี้ต้องค่อย ๆ เป็นค่อย ๆ ไปและเป็นต้นทุนหนึ่งในการฝึกฝนตัวเอง ในงานภาคสังคมเราจะไปเริ่มโดยที่เราไม่ได้มี profile จากการเรียนอะไรมา เราก็คงต้องเริ่มต้นจากใช้แรงงานก่อนแน่นอน แต่มันเป็นบันไดที่เราจะต้องเดิน”

แม้การทำงานบนเส้นทางที่ตอบแรงจูงใจจากภายใน หรือเป้าประสงค์ในชีวิตจะเป็นสิ่งที่หลายคนฝันใฝ่ แต่คำว่าอุปสรรคก็เป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ยิ่งการ

ทำงานเพื่อสังคมยังเป็นเส้นทางที่ตรงเข้าสู่ปัญหาอย่างชัดเจน การจิตใจตัวเองในบางครั้งก็เป็นสิ่งจำเป็นเหมือนกัน

“ถ้าเรามีใจที่จะทำแล้ว สิ่งที่เขาต้องเผชิญมันจะต้องเผชิญ 2 เรื่อง เรื่องแรกคือเรื่องการที่คนมีความเห็นในแง่มุมมองต่างกันไป เพราะเวลาที่เรากับใครก็ตามที่เขากำลังทำอะไรเพื่อแก้ปัญหาอยู่ ทุกคนที่ฟังสามารถให้ความเห็นได้หมด และความเห็นบางความเห็นก็จะเป็นความเห็นเชิง “มันเป็นไปไม่ได้หรอก ไปทำอย่างอื่นก่อนไหม ไปทำงานดีกว่าไหม” อันนี้เป็นความเห็นต่อไอเดียที่เราจะทำ มุมนี้ถ้าเรามี pain ต่อปัญหานั้นจริงเราก็จะสามารถพ้นจากเสียงนกเสียงกาได้ ทั้งในมุมที่ไร้สาระและมุมที่มีสาระ เช่น “คุณแก้แบบนี้ไม่เวิร์กหรอก” จากคนที่เขาเหมือนมีประสบการณ์ เพราะฉะนั้น ณ โหมดที่มันเป็นไอเดีย และกำลังพิสูจน์ว่าไอเดียนี้นั้นจะเวิร์กหรือเปล่า ถ้าเป็น SE ขอให้ทำโดยเชื่อเฉพาะคนที่ประสบปัญหา นอกเหนือจากนั้นเราไม่ต้องเชื่อใครนอกจากตัวเอง แล้วเราก็ต้องทำไปจนกระทั่งเราสามารถทำต้นแบบ (prototype) ในการแก้ปัญหาให้สำเร็จ ซึ่งอันนี้เป็นปัญหาเหมือนกับธุรกิจที่เพิ่งเริ่มต้นใหม่ที่เรากำลังเจอ ถ้าเรามี passion ว่าต้องแก้มันให้ได้เราจะไม่ยอมแพ้มัน แล้วพอมันเป็น prototype ได้หลังจากนั้นมันจะไม่มีอะไรที่เรียกว่าปัญหาสำหรับเรามากแล้ว เพราะเรามั่นใจว่าสิ่งนี้นั้นแก้ปัญหาได้จริง งานของเราทำอย่างไรมันจะสามารถแก้ปัญหาในระดับล้านคนได้ไม่ใช่แค่ชุมชนเดียว”

การได้เข้ามาทำงานกับองค์กรเพื่อสังคม สิ่งที่ได้ต่างไปจากองค์กรอื่น นั่นคือโอกาสที่จะได้ฝึกบริหารจัดการตัวเอง นำไปสู่การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำในด้านการทำงานร่วมกับมนุษย์ที่แตกต่างหลากหลาย

“ผมคิดว่าการลงมาทำงานแบบนี้จะได้การทำงานที่ต้องทำร่วมกับคน แบบไม่มีสายการบังคับบัญชา หรือเราไม่ได้มีอำนาจเหนือใครหรืออยู่ใต้อำนาจใคร เพราะฉะนั้นการที่เขาเลือกองค์กรเพื่อทำงานอาสาสมัครแล้วอยู่กับองค์กรนั้นได้นาน ๆ การฝึกฝนทักษะเชิงคนมันจะพัฒนาไปได้มาก เพราะเรื่องนี้นั้นเป็นเรื่องที่จะต้องฝึกฝนภาวะความเป็นผู้นำของตัวเองในการที่จะทำงานร่วมกับคนแม้จะมีอำนาจสั่งการสูงกว่าเรา แต่ไม่มีสายการบังคับบัญชา ก็เหมือนกับการทำงานกับพี่กับน้อง โดยถ้าพี่สั่งเราอาจจะไม่ทำก็ได้ด้วยเหตุผลที่พร้อมอธิบาย สิ่งเหล่านี้จะสร้างความสมเหตุสมผล และความเต็มใจที่จะทำงานร่วมกับองค์กร การมีโอกาที่จะแลกเปลี่ยนมุมมองและรับฟังกัน เป็นเรื่องที่

เขาจะได้รับมาก ซึ่งผมมองว่าสิ่งเหล่านี้้องค์กรภาคสังคมมีในระดับที่สูงกว่าการทำงานในองค์กรทั่ว ๆ ไปเพราะเป็นการทำด้วยความสมัครใจและเต็มใจ”

ภาพแรกในสายตาเด็กรุ่นใหม่อาจมองว่าเขาเป็นคนรุ่นเก่า ด้วยวัยวาระที่ผ่านมาพอสมควร แต่นั่นกลับมีมุมมองในการทำงาน การไม่ให้ค่าด้านลำดับอาวุโสมากเกินไป ทักษะความสามารถ ซึ่งทำให้เขานำตัวเองเข้ามาทำงานร่วมกับคนรุ่นใหม่ได้อย่างสนิทใจ

“ผู้ใหญ่ควรระวังเวลาที่เจอเด็ก เพราะว่าถ้าเป็นคนรุ่นใหม่แล้วมีความสนใจในสังคม แน่นนอนว่าเด็กเขาจะมีประสบการณ์ มุมมองที่แคบและตื้นกว่าคนที่อยู่มานาน แต่ไม่ได้หมายความว่าคนที่อยู่มานานรู้หมดนะ สิ่งที่เขาอาจจะรู้อาจจะรู้แค่สิ่งในอดีตก็ได้ แต่เด็กรู้ตื่นและแคบอยู่แล้วโดยเส้นทางเดินของชีวิตเขา แต่อีกข้อหนึ่งคือเด็กจะมีความกว้างในการรู้เรื่องนั้นเรื่องนี้เยอะกว่าคนที่ไฟก้อยู่หน้างานตลอดเวลา ดังนั้นจึงไม่ควรไปครอบให้เด็กต้องคิดและทำในแบบที่ผู้ใหญ่เชื่อ ผู้ใหญ่อาจจะเชื่อว่ามันถูกต้อง เพราะมันทำให้องค์กรเขาอยู่ได้มา 10 ปีก็ตาม แต่มันอาจจะไม่ได้ช่วยทำให้เขาสามารถไปแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างได้ ปัญหาที่ยังวนอยู่อย่างนั้น

“ดังนั้นสิ่งที่ต้องระวังคือผู้ใหญ่ต้องระวังว่าอย่าไปครอบสิ่งที่มีมันเป็นเราให้เด็กต้องมาเป็นแบบเรา เพราะงานมันอาจจะไม่ได้ดีไปกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ส่วนในมุมมองของเด็ก ถ้าเด็กจะต้องการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างต้องรอไปอีกระยะเวลาหนึ่ง บางทีเข้าไปวันแรกหรือสัปดาห์แรกแล้วมองเห็นทุกอย่างว่า “มันไม่ถูกต้อง มันต้องเปลี่ยนแปลง” ซึ่งมันอาจจะเป็นมุมมองที่ถูกต้องก็ได้ แต่ควรรอคอยปล่อยให้ตัวเองทำงานจนเริ่มมี empathy ที่ถูกต้องของปัญหา เข้าใจกลุ่มคนหน้างานมากขึ้น แล้วก็ไต่ย้อนทวนในสิ่งที่ตัวเองคิดต่าง มันก็อาจจะทำให้ทั้งสองฝ่ายได้ประโยชน์ทั้งคู่”

แรงบันดาลใจที่สำคัญในการทำงานเพื่อสังคม

ความเข้าใจในเรื่องการดำรงชีวิต ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยสี่ที่ดีพอสมควร ฉะนั้นใครจะคิดว่าเงินไม่สำคัญ ธนันปฏิเสศความคิดนี้แน่นอน เขาบอกได้ว่า เงินเดือน คือสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะเป็นแรงจูงใจหรือบันดาลใจให้คนรุ่นใหม่ก้าวเข้ามาทำงานเพื่อสังคม ด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีศักดิ์ศรีไม่ด้อยกว่าภาคเอกชน ซึ่งบางแห่งเป็นผู้สร้างปัญหาสังคมเสียด้วยซ้ำไป หากก็กินอิมมูนหลักเป็นอย่างดี

“ถ้าจะพูดอะไรที่เป็นแรงบันดาลใจให้กับคนรุ่นใหม่ หนึ่งคือ องค์กรที่มันเป็นคนสร้างปัญหาสังคม พนักงานและเจ้าของยังมีชีวิตที่ดีได้เลย คนทำงานเพื่อแก้ปัญหา และทำให้สังคมดีขึ้นมันไม่ควรจะอายุที่จะสามารถมีชีวิตที่อย่างน้อยก็ดีเทียบเท่ากับเพื่อน ๆ ความหมายคือคุณควรจะมียอดเงินเดือน 30,000 ได้ไหม ผู้บริหารระดับสูงของคุณมียอดเงินเดือน 50,000-100,000 ได้หรือไม่ ถ้าคุณแก้ปัญหาสังคมที่มันสร้างผลกระทบทางลบให้กับสังคมได้ ผมคิดว่าองค์กรที่ทำงานเรื่องนี้ควรจะมียอดเงินเดือนที่ดีกว่าองค์กรที่เรา รู้จักที่คุณก็รู้ว่าใคร ที่เขาก่อปัญหาเยอะแยะแล้วทั้งพนักงานและเจ้าของก็ยังมีชีวิตที่ดี องค์กรแบบนี้ไม่เห็นใครเคยไปชี้หน้าด่าเลย

“แต่ด้านองค์กรที่ทำงานเพื่อสังคม ทั้งคนภายนอกและภายในมักจะมีทัศนคติว่าองค์กรภาคสังคมควรจะเป็นคนที่ดูน่าถวิลจะเหมาะสมกับการเป็นคนที่ยั่งยืนเพื่อสังคม คือลักษณะเนื้องานเขาเสียสละอยู่แล้วเพราะเขาต้องทำงานที่โหดกว่า ต้องเผชิญกับงานที่มันเป็นปัญหาในขณะที่คนอื่นเผชิญกับงานที่เป็นปกติทั่วไป เพราะฉะนั้นเขาทำงานที่ยากลำบากกว่าอยู่แล้วในการแก้ไขปัญหา ดังนั้นน้อยที่สุดเขาควรจะให้มีชีวิตที่ดีเท่ากับคนที่ทำงานบริษัทเอกชนได้ อันนี้ก็เป็นเหตุผลหนึ่ง อย่าง PLANT:D เราจะตั้งโจทย์เลยว่าพนักงานควรมียอดเงินเดือนเท่าไร ผู้บริหารผู้จัดการควรมียอดเงินเดือนเท่าไร แล้วในวันหนึ่งที่มีผมอาจจะต้องการมี CEO มาทำงานแทน เราควรจะจ่ายเงิน CEO คนนี้ในระดับที่ทำให้เขาคิดว่า เขาทำที่นี้ดีกว่าเพราะว่าเงินเท่ากันแต่เขาได้ทำอะไรให้สังคมดีขึ้นด้วยไม่ต้องมาเสียสละยอมลำบากหรือได้น้อยกว่า”

ในเมื่อปัญหาสังคมเป็นโจทย์ที่แก้ไม่ได้ง่าย ๆ อีกทั้งต้องการคนที่มีความสามารถ มาแก้ไข เราต้องการคนที่ต้องเสียสละ ขาดโอกาสในสิ่งที่คนรุ่นราวคราวเดียวกันเขามี เขาทำกัน หากแต่เราปรารถนาให้คนรุ่นใหม่ที่จะก้าวเข้ามาทำงานเพื่อสังคมมีมากไปกว่านั้น นอกเหนือจากโอกาสเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ แล้ว คือความภาคภูมิใจในงานที่ทำ เพราะ งานนั้นมีคุณค่าในการเปลี่ยนคน เปลี่ยนโลก จากพลังความมุ่งมั่นของตน

“ปัญหามันมีจำนวนมากอยู่ในสังคม มันเป็นโจทย์ที่ยาก และต้องการคนที่เก่ง ในการแก้ไข ดังนั้นแล้วถ้าเราจะต้องทำงานเพื่อเลี้ยงชีวิต ในฐานะที่คุณเป็นคนรุ่นใหม่ ของประเทศ และเป็นประเทศที่ทำหายในด้านการพัฒนาด้วย ถ้าคุณเป็นคนธรรมดาหรือ คนที่ใช้ได้ดีก็ แต่ทั้งชีวิตเราจะแค่ทำงานเพื่ออับแดดเพชชุก ว่า “เฮ้ย วันนี้เรากินร้านไหนชิล ๆ ไปเที่ยวไหนหุ ๆ” มีบ้านแบบไหน มีรถแบบไหน ถ้ามีลูกแล้วลูกเรียนที่ไหนคนั่นเอง แล้ว ตลอดชีวิตก็มีโอกาสทำได้แค่นี้ หรือคุณก็มีโอกาสทำแบบนี้เหมือนกันเลย แต่งานที่คุณ ทำมันเปลี่ยนสังคมให้มันดีขึ้นด้วย เปลี่ยนโลกได้ด้วย ผมคิดว่าในมุมของการทำงานภาค สังคมที่อยากให้มันเป็นมันควรจะให้คำตอบนี้กับคนรุ่นใหม่ที่ทำให้ผมฝันว่าในอนาคต เด็กที่เรียนเก่งมาก ๆ จะรู้สึกว่าย่ำแย่เราจะจะได้ทำงานในองค์กร Social Enterprise เพราะ มันง่ายเท่าบริษัทใหญ่ ๆ สวัสดิการเท่ากันทุกอย่าง แต่ว่า “เฮ้ย กูทำนี่แล้วมันอินมาก ๆ” มันได้ผลกระทบต่อโลกนี้ด้วย มันมีส่วนทำให้โลกนี้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น อย่างชัดเจน มันควรเป็นอย่างนั้น และโลกที่มันจะดีกว่านี้มันควรได้คนแบบนั้นไปทำ”

ประกายตาระหว่างการพูดคุยในประเด็นเยาวชนคนรุ่นใหม่ ทำให้เห็นถึงความเชื่อ ในคลื่นพลังของคนรุ่นใหม่ คลื่นพลังได้นำ ที่จะช่วยเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ยุคอารยะ แห่งความเท่าเทียม ไปสู่ยุคแห่งการหลุดพ้นความทุกข์ยากคนนับโดยปราศจากการนองเลือด ตามอุดมคติของเขา แต่การจะก้าวไปยังจุดหมายนั้นได้เราทุกคนต้องร่วมมือกัน...

ระบบที่จะสร้างนวัตกรรมสังคมอยู่ในมือเรา ?

นั่นเชื่อว่านวัตกรรมเพื่อสังคมจะเกิดขึ้นได้ต้องมีระบบที่สร้างสรรค์ จะต้องแก้ ที่ระบบในสังคมหากแต่เขายังมองไม่เห็นว่าจะแก้ไขที่ระบบใหญ่ได้ ดังนั้นระบบเล็กที่สุด ที่เราสามารถลงใจลงแรงด้วยตัวเอง คือ ครอบครัว นี่แหละจะเป็นฟันเฟืองอันสำคัญที่ สามารถช่วยขับเคลื่อนสังคมให้สู่เป้าหมายที่ตั้งใจและสร้างสรรค์ร่วมกันได้

“การพัฒนาให้สังคมหรือประเทศเรามันเดินหน้าไปกว่านั้นมันต้องการนวัตกรรม ตอนนี้ส่วนใหญ่คำว่านวัตกรรมจะถูกมองว่าเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางด้านข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เช่น เรามีตัวอย่างจาก Estonia ที่เมื่อ 20 ปีที่แล้ว เขาตัดสินใจให้เด็กอนุบาลทุกคนต้องเริ่มเรียน coding ตั้งแต่อุบลแต่ว่ามันก็ส่งผลให้ปัจจุบัน Estonia เป็นประเทศที่มี digital literacy ที่สูงมาก ๆ และทำให้เขากลายเป็นประเทศที่เป็น start up nation ได้ เราไม่ได้พูดถึง Israel ที่เขามีวัฒนธรรมในการสร้างนวัตกรรมอยู่แล้วเพื่อความอยู่รอดของเขา แต่ในมุมมองของบ้านเราเอง เราให้คำจำกัดความของนวัตกรรมที่ต่ำเกินไปและเราไม่ค่อยส่งเสริมด้วย เราไม่มีพื้นฐานเรื่องนี้หรือเราตั้งใจให้มันเป็นแบบนี้ไปนาน ๆ ซึ่งผมมีความเชื่อในด้านหลังเยอะเหมือนกัน เพราะถ้าคนเก่ง ฉลาด มีนวัตกรรมมากแล้วมันปกครองยาก ซึ่งประเทศที่ไม่อยากให้คนเท่าเทียมกันก็ไม่อยากได้คนฉลาดมาก

“ในมุมมองของนวัตกรรมเพื่อสังคมมันต้องการระบบ โดยระบบที่เล็กที่สุดผมก็ต้องฝากไว้ที่ระดับครอบครัว ถ้าเป็นคุณพ่อ คุณแม่ มองอนาคตของลูกก็ต้องส่งเสริมวัฒนธรรมของครอบครัวที่เปิดโอกาสที่จะให้เด็ก ๆ คิด และเรียนรู้สิ่งที่เขาสนใจไปให้สุดเท่าที่เราจะทำได้ เพื่อให้เด็กมีพื้นที่มากพอที่จะพบคนที่ส่งเสริมต่อ ซึ่งอันนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เพราะว่ามีทุนจำนวนมากบนโลกนี้ที่พร้อมจะให้เด็กที่มีความคิด แต่โชคร้าย แต่เมื่อเด็กได้ทุนเหล่านั้นแล้วเจ้าของทุนมักจะเอาเด็กเหล่านั้นมาเป็นทรัพย์สินของประเทศเขาไม่โดยตรงก็โดยอ้อม โดยตรงคือการเอาเด็กไปอยู่ในประเทศนั้นเลย โดยอ้อมคือการที่เอาผลงานของเด็กคนนั้นคิดค้นขึ้นแลกกับปริญญาเอก เขาก็ได้ความรู้ใหม่ ๆ ไป”

เราจะทำอย่างไรในครอบครัวของเรา ในบ้านของเรา หากแต่มีใช้เพื่อลูกเพื่อคนในบ้านเท่านั้น แต่เพื่อลูกที่ไกลออกไปจากบ้านเรา และคนอื่น ๆ ในสังคมด้วย นักออกแบบความคิดและลงมือปฏิบัติการด้วยตัวเองมีคำตอบให้

“ในระดับของระบบครอบครัว ครอบครัวที่พร้อม ผมก็อยากจะเชิญชวนว่าเรามามองให้ไกลกว่าลูกเรา มองไกลกว่าบ้านเรา มันก็จะเป็นตัวช่วยเพราะระบบมันยังไม่พร้อมที่จะช่วยเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกันได้ อันนี้ก็เป็นระบบที่ต้องจับมือกัน ผมมีความเชื่อเช่นนี้เพราะบ้านผมทำ home school คือผมคิดว่ามันเป็นรากฐานของระบบใหม่ในการที่จะสร้างสังคมการเรียนรู้ ที่ทำให้เด็กสามารถที่จะมีโอกาสได้เรียนรู้ไปไกลมากที่สุดเท่าที่ผู้ใหญ่ในยุคนั้นจะเรียนรู้ได้ และอาจจะส่งต่อไปยังความรู้ที่มากขึ้นได้ เพราะฉะนั้นถ้าพูดถึงคำว่า นวัตกรรม ผมยังไม่กล้าคาดหวังมากนักต่อระบบขนาดใหญ่ แต่มันก็มี

ระบบครอบครัว จากครอบครัวแล้วมันมักจะไปที่เอกชนเลย เพราะเขามีโอกาสได้ผลประโยชน์กลับคืนจากการลงทุนในการส่งเสริมนวัตกรรม แต่ถ้าเป็นของภาครัฐเอง ถ้าได้เราก็ออเค ถ้าไม่ได้เราก็ต้องพึ่งพาระบบที่มีอยู่”

กลไกการสื่อสารของประเทศเราเจริญแล้ว บ้านนอกไม่มีจริงในประเทศไทย ดั่งนั้นเรื่องดี ๆ ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เองโดยไม่ต้องพึ่งรัฐ ไม่ขอให้รัฐช่วย เมื่อใดก็ตามที่เกิดตัวอย่างที่ดีนี้ขึ้น และสื่อถึงกันว่าทำอะไร สภาพการณ์นี้มันจะเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติและรวดเร็ว กลไกเหล่านี้จะทำให้กลุ่มที่พยายามหยุดการพัฒนาประเทศเราทำงานได้ยากขึ้น และสุดท้ายเขาจะหยุดการขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงของเราไม่ได้...!

ณพี ธีระพีจิตร

คนรุ่นใหม่บนถนนสายจิตอาสาและธุรกิจเพื่อสังคม

“วางโซเชี่ยลกัน แล้วหันมาสนใจสิ่งรอบ ๆ ตัวมากขึ้น... เราเห็น
ข่าวโน่นนี่นั่นเต็มไปหมดในแต่ละวัน ข่าวทุกอย่างอยู่ในฟีดเฟซบุ๊กหมดเลย
แต่ที่เราารู้จริงกับมันแค่ไหน? ถ้าวางโซเชี่ยลมีเดีย แคว้งมันนะ แล้วมอง
แบบมองออกมากว้าง ๆ ประสบการณ์มันอยู่ทุกที่ที่เราหยุดเวลาอยู่กับมัน...
คุณจะเห็นว่าโลกมันกว้างกว่าในฟีดเยอะมาก ๆ ...”

หญิงยุคใหม่บอกกล่าวอย่างหนักแน่น เธอคือ ณพี ธีระพิจิตร หรือ ท็อปพี หนึ่งในสี่ของผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจาก School of Changemakers ในโครงการ *Intrapreneur for Change* เธอเป็นคนที่อายุน้อยที่สุด และแน่นอน เป็นหนึ่งในตัวแทนของคนรุ่นใหม่ที่ปรารถนาจะทำงานเพื่อสังคมมาตั้งแต่ยังเป็นวัยรุ่นวัยเรียนในแดนดินนอกถิ่นไทย

ชีวิตเยาว์วัยกับบันไดก้าวแรกของงานจิตอาสา

“เรารู้สึกแตกต่างจากคนอื่นเพราะเราอยู่หลายที่มาก” คำตอบแรกบ่งบอกความคิดที่ ณพีมีต่อชีวิตตัวเอง เมื่อเราเริ่มต้นด้วยคำถามเกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตของเธอ - ลูกคนเดียวของคุณแม่

ครอบครัวของเธอเป็นเจ้าของกิจการขนส่งให้บริษัทใหญ่แห่งหนึ่ง ด้วยลักษณะกิจการของครอบครัวทำให้เธอไม่ได้อยู่ในภูมิลำเนาอย่างเด็กในรุ่นราวคราวเดียวกันโดยทั่ว ๆ ไป ตั้งแต่จำความได้ก็โยกย้ายที่อยู่หลายครั้ง “เราเกิดที่สระบุรี เรียนชั้นประถมที่ราชบุรี แต่ทะเบียนบ้านอยู่เชียงใหม่ เรียนมัธยมที่พัทยา คือเป็นคนที่ไม่เคยอยู่ที่ใดตลอดเวลาจากเรียนอินเตอร์ที่พัทยาอยู่ 2 ปีแล้วก็ไปเรียนที่สิงคโปร์ 10 ปี”

สิงคโปร์เป็นประเทศที่ไม่ไกลนักสำหรับการฝึกฝนภาษาที่สอง ที่เธอบอกเล่าว่า ก่อนไปนั้นยังใช้การไม่ได้ สิ่งสำคัญสิงคโปร์ตอบโจทย์สิ่งที่พ่อคาดหวังให้เธอกลับมาทำธุรกิจที่บ้าน เพราะที่นั่นมีวัฒนธรรมการค้าขายที่ใกล้เคียงกับเมืองไทย และที่นี่คือจุดเริ่มต้นของการทำงานด้วยจิตอาสาของเธอ แม้ว่าเมื่อเรียนระดับมัธยมในเมืองไทยนั้น เธอจะได้ทำงานอาสาสมัครคล้ายเด็กไทยทั่วไปตามชั่วโมงกำหนดของโรงเรียน แต่เมื่อไปเรียนที่สิงคโปร์ การตัดสินใจนั้นเป็นของตัวเองโดยไม่ขึ้นอยู่กับกรอบของทางโรงเรียน ณพีไปสมัครทำงานในฐานะอาสาสมัครโดยไม่มีชั่วโมงบังคับใด ๆ ของทางโรงเรียนเป็นตัวกำหนด

“ส่วนของชีวิตที่ทำให้เราได้เปิดโลกใหม่เลย คือช่วงที่อยู่ที่สิงคโปร์ ที่ออฟฟิอยู่ ที่นั่นนานราว 10 ปี และที่นี้เองที่พี่ได้ทำงานอาสาสมัครอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก แม้จริง ๆ แล้วจะได้เริ่มงานจิตอาสาตั้งแต่สมัยมัธยมต้นอายุราว ๆ สิบสี่สิบห้าที่โรงเรียนนานาชาติ ในไทย ซึ่งตอนนั้นโรงเรียนจะจัดมาให้ เช่น ช่วยทำความสะอาดพื้นที่แถวนาเกลือ แต่เมื่อไปเรียนที่สิงคโปร์ เราเป็นเด็กไทยจึงทำงานเป็นรายได้เสริมไม่ได้ และไม่ได้เรียนเสริมอะไรเพราะน้อยคนที่นี่จะเรียนเสริม ถ้าเรียนก็จะเรียนกันอย่างจริงจัง เหตุนี้พี่จึงมีเวลาค่อนข้างมาก เลยหากิจกรรมทำยามว่าง ช่วงแรกก็ลองรับเป็นผู้ช่วยสอนเทนนิส 3-4 ปี เพราะตัวเองเป็นนักเทนนิสเคยแข่งขันระดับเยาวชนตอนเข้าเรียนมัธยมก็ใช้โควตานักกีฬาสมัครเข้า แต่เพราะมีอาการเจ็บหลังระหว่างซ้อม โค้ชเห็นว่าเราชอบจึงชักชวนมาเป็นผู้ช่วย และได้มีโอกาสไปช่วยโค้ชทำซัมเมอร์แคมป์ ให้เด็กที่โรงเรียนแห่งหนึ่งซึ่งในปีนั้นได้เป็นแชมป์เทนนิสของประเทศ งานนี้ถือเป็นงานอาสา งานแรกที่นี่

“ช่วงนั้นเป็นช่วงที่พี่จะเข้าเรียนระดับ Diploma (อนุปริญญา) จึงต้องไปสอบพวก GCE ‘O’ Level (สอบเข้ามหาวิทยาลัย) เพราะมันใช้ระบบอังกฤษ แต่บังเอิญเกิดจุดเปลี่ยนแปลงในชีวิตขึ้น คือ พี่สอบภาษาอังกฤษตก ถ้าตกอังกฤษข้อสอบทั้งชุดก็ตกหมด เลยใช้โควตาการเป็นนักกีฬาเทนนิสเข้าเรียนอนุปริญญา ไปเรียนด้าน Networking and Engineering พอเข้าไปเรียนก็ค้นพบว่าตัวเองไม่ได้ชอบ แต่ที่เรียนก็เพราะเราจะได้เข้าไปเรียนในระดับ Diploma และเราก็ยังอยากอยู่สิงคโปร์ต่อ”

แม้อุปสรรคในครั้งนี้จะทำให้เธอหมองหม่นกับชีวิตไปหลายปี เพราะการสอบเข้าในระดับอุดมศึกษาจะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับวัยรุ่นขนาด หากแต่ความท้อแท้ก็ไม่ได้เข้ามาเป็นเจ้าเรือนในชีวิตของสาวน้อยคนนี้ และเธอก็ไม่คิดยุติการทำงานจิตอาสา ชีวิตยังคงเดินหน้าต่อไป

ณ ที่เดินหน้าสู่งานอาสาสมัครที่ NLB (National Library Board) ซึ่งเป็นหอสมุดของสิงคโปร์ เพราะการอ่านอยู่ในวิถีที่เธอรักมาตั้งแต่เด็ก

“เราชอบอ่านหนังสือมาตั้งแต่เด็ก ถ้าถามจุดเริ่มต้นทำไมถึงไปทำที่ NLB เพราะรู้สึกว่ามันง่าย ๆ คือเราเป็นคนที่ไม่อยากลงแรง ถ้าใช้ความรู้ใช้คอมพิวเตอร์คือถนัด แต่อย่าให้ไปทาสีหรือทำอะไรแบบนั้นพี่จะไม่ถนัดเลย ก็เลยไปทำงานที่ NLB ซึ่งเป็นห้องสมุด เขาจัดระเบียบดีมาก ที่นั่นงานอาสาสมัครเยอะ เขาจะให้เป็นโซนทิศเหนือ-ทิศใต้-ตะวันออก-

ตะวันตก ห้องสมุดจะมีทุกที่ โชนละประมาณ 5-6 แห่ง เราก็เลือกที่ใกล้บ้าน มีงานให้ทำ หลากหลายมากตั้งแต่จัดหนังสือ คีย์ข้อมูล แนะนำผลิตภัณฑ์ ถ้าเป็นช่วงเทศกาลต่างๆ เช่น Halloween ก็มีการจัดอีเวนต์เล็ก ๆ”

บันไดขั้นสูงขึ้นไปในงานจิตอาสาแบบเต็มตัว

ในปี 2010 มีการจัดการแข่งขันกีฬา Youth Olympics ขึ้นที่ประเทศสิงคโปร์ จากงานอาสาสมัครยามว่างที่ห้องสมุด ฌพีก้าวไปสู่งานอาสาระดับชาติ และที่นี้เอง เป็นจุดเริ่มต้นงานที่เรียกว่าจิตอาสาเต็มตัวของสาวน้อยคนนี้

“จุดที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครเต็มตัวจริง ๆ น่าจะเป็น Youth Olympics 2010 ตอนนั้นเรียนอยู่ Polytechnic ปีสุดท้าย อนุปริญญาชั้นเรียน 3 ปี ก็เลยไปสมัคร ได้ไปงาน Open House ที่จัดยิ่งใหญ่มากคล้าย ๆ ที่ไบเทค บางนา เราเลยลองสมัครไปได้ เข้าไปทำงานในฐานะ HR Workforce แต่ตอนนั้นใช้โควตาเป็นนักเรียนสิงคโปร์ ครั้งนั้น รู้สึกว่าเป็นปีแรกที่สิงคโปร์จัดงานกีฬาของโลก แล้วก็ก่อนหน้านั้นที่สิงคโปร์ไม่ค่อยมีอีเวนต์ กีฬาใหญ่ขนาดคนสองสามพันคนในหนึ่งอีเวนต์ คือมันเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหญ่มากใน สิงคโปร์ เพราะว่าคนที่อยู่บริษัทใหญ่ ๆ อย่างแบงก์ OCBC เขาก็ดึงคนมาเป็นสต๊าฟในช่วงที่มีการแข่งขัน เติร์มงาน ตัวตัวเองเลยไปสมัครทิ้งไว้ในเน็ต แล้วเขาก็เรียกไป พอไป เขาก็เห็นว่าเราเคยทดสอบคล้าย SWOT Analysis บอกว่าเราเป็นคนประเภทไหน เหมาะกับงานอะไร ซึ่งออกมาว่าเราเหมาะกับงาน HR แต่ครั้งแรกที่ไปเป็นอาสาสมัครก็ไม่ค่อยรู้อะไร เขาให้ไปอบรมก็ไป”

เมื่อมีงานอาสาในกีฬาระดับนานาชาติครั้งที่ 1 แล้ว ก็ตามมาด้วยครั้งที่ 2 และเธอก็ได้ก้าวเข้าไปร่วมด้วยความสมัครใจอีกครั้งหนึ่ง ได้เรียนรู้ความก้าวหน้าในงานอาสาสมัคร ที่ยกระดับขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง

“แต่ว่าพอมารั้งที่ 2 เป็นงานกีฬาซีเกมส์ เขามีคนที่มาทำงานเต็มเวลามาดูแล อาสาสมัครอีกทีหนึ่ง งานอาสาสมัครของเขามีความก้าวหน้าขึ้นอีกระดับหนึ่ง ทำแล้ว รู้สึกประทับใจ แต่ว่าเรามีเวลาให้เขาไม่มาก เพราะช่วงนั้นเป็นช่วงที่กลับมาเรียนต่อปริญญาโทที่ธรรมศาสตร์ คือเปิดเทอมพอดี ซีเกมส์มันจัดช่วงใกล้จะเปิดเทอม ระยะเวลา งานประมาณ 2 อาทิตย์เลยตกลงอาสาทำงานกับเขาได้ประมาณอาทิตย์กว่า ๆ”

งานอาสาที่ณพีเดินเข้าไปสมัครด้วยตัวเอง ด้วยเหตุผลเพราะอยากค้นหาประสบการณ์ในยามที่ว่างจากการเรียน แม้จะไม่เคยได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเลย แต่สิ่งตอบแทนที่เธอได้กลับมานั้นทดแทนไม่ได้ด้วยเงินตรา สิ่งหนึ่งที่เธอรู้สึกประทับใจมากคือความพยายามในการเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้เยาวชนสิงคโปร์หันมาสนใจกีฬา นอกเหนือจากการมุ่งแข่งขันกันเรียนหนังสือ

“ด้วยความที่พี่ชอบเล่นกีฬาพี่ก็รู้สึกว่ามันก็กีฬาสิงคโปร์ห่วย เมื่อก่อนแข่งกับเราไม่ต้องลุ้น แพ้ซัวร์ เด็กเขาไม่เก่งเขาก็ใช้วิธีซื้อนักกีฬาจากจีนและให้สถานะเป็นคนชาติสิงคโปร์มาแข่ง พอมี Youth Olympics มันก็เริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลง หน่วยงานต่าง ๆ รวมไปถึงโรงเรียนสนับสนุนด้านกีฬาแก่เด็กมากขึ้น แล้วเราก็เริ่มเห็นว่าสิงคโปร์ชนะไทยได้ เราจะเห็นความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมาก ในช่วงแข่งขันซีเกมส์เขาจับเด็กวัยรุ่นมาทำงานอาสาเยอะมาก ก็เลยเกิดความประทับใจที่ด้านกีฬาเขาพัฒนาได้จริง แต่ก่อนคนสิงคโปร์เขาค่อนข้างจะเน้นเรื่องการศึกษาเป็นหลัก เด็กต้องเรียนอย่างจริงจัง เด็กไม่มีเวลาเล่นกีฬาเลย จนวันหนึ่งมีโอเวนตีกีฬาแบบนี้เข้ามาเด็กก็มาสนใจกีฬามากขึ้น โรงเรียนก็ได้มีโอกาสสนับสนุนมากขึ้น ทั้ง ๆ ที่เมื่อก่อนการเล่นกีฬาคือเสียเวลา เขาจะมีความคิดว่า คุณต้องเรียนจบคุณต้องเข้ามหาวิทยาลัยนะ เป็นนักกีฬายังไงไปแข่งคุณก็แพ้ พอมางานกีฬาใหญ่ครั้งที่ 2 พี่ว่าความคิดคนในประเทศเรื่องกีฬามันเป็นบวกมากขึ้น เห็นคุณค่าของการเป็นนักกีฬามากขึ้น”

อีกหนึ่งความประทับใจที่ได้จากการทำงานอาสาสมัคร คือความทุ่มเทของเพื่อนร่วมงาน ความทุ่มเทของอาสาสมัครคนนี้เป็นหนึ่งในแรงผลักดันให้แก่ณพี ที่สับสนเนื่องมาถึงทุกวันนี้

“ประทับใจคนที่เจอ เขาเป็นคนอินเดียมาอยู่ที่สิงคโปร์ เขาเป็นลูคีเมียต้องรักษาตัว พอเขาหายป่วยเขาใช้เวลาช่วยกิจกรรมพวกนี้เยอะมากจนได้รับรางวัลในด้านนี้เลย ทั้งที่เขาไม่สบายยังมาช่วย ตั้งแต่พี่รู้จักเขามาประมาณปี 2015 ทุกวันนี้เขาก็ยังทำงานอาสาอยู่ เป็นสตีเดออร์ของอาสาสมัครในนั้น เขาทำเป็นแบบกิจวัตรประจำวันไปแล้ว นำประทับใจจริง ๆ”

จิตอาสาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

ณพีอาจะบอกกับใครต่อใครว่า “การเป็นอาสาสมัครเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต การเริ่มต้นการเป็นอาสาสมัครของดิฉัน เริ่มขึ้นตั้งแต่อายุ 13 ในวันที่โรงเรียนพาไปเก็บขยะในชุมชน หลังจากนั้นชีวิตการเป็นอาสาสมัครก็เริ่มต้นขึ้น” และตามมาด้วยเรื่องราวกับบทเรียนจากการทำงานอาสาสมัครที่เธอได้มีโอกาสสัมผัสด้วยแรงใจแรงกายที่ประเทศสิงคโปร์

แต่เมื่อนึกย้อนกลับไปในวันที่ยาวกว่านั้น ณพีพบว่า ใจที่อยากให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เธอยังเป็นเด็กมาก การพนจรไปกับเส้นทางการค้าของพ่อ ไม่ได้แปลกอยู่กับที่เหมือนเด็กทั่วไป ทำให้เธอเกิดความรู้สึกแตกต่างจากคนอื่น และสิ่งเดียวกันนี้เองที่ทำให้เธอมีใจอาสา (ที่อาจ) ต่างไปจากคนอื่น ๆ

“จริง ๆ แล้วการรู้จักจิตใจแบบนี้มันเริ่มมาจากเด็ก ๆ ตอนเด็กพ่อต้องออกตลาด พ่อต้องไปหาลูกค้าเศษเหล็ก เพราะบ้านเราทำการค้าเศษเหล็กของเก่า พ่อก็จะพาขึ้นเขาไปบริจาคเงินให้เด็กเขา เขาซื้อของเล่นของกินให้เด็ก มีครั้งหนึ่งโรงเรียนให้เขียนจดหมายไปหาคนนอกโรงเรียน พี่ลองส่งไปเขาก็ส่งกลับมา จนวันหนึ่งพ่อบอกว่าพ่อจะไปดูตลาดแถวโรงเรียนนั้น พี่จะไปเยี่ยมเพื่อนทางจดหมายคนนี้มัย เราเลยได้ไปโรงเรียนนั้น อยู่ที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อก่อนคนยังไม่ค่อยไปกัน เราก็ไปเจอคนที่เขียนจดหมายคุยกับเรา เลยได้สัมผัสชีวิตเขา ชีวิตที่ต่างจากเรามาก เขาอยู่โรงเรียนบนเขาในชนบท เราก็ได้สัมผัสความไม่เท่าเทียมกันในสังคม พ่อจะพาเราขึ้นเหนือบ้างใต้บ้าง ตอนเด็ก ๆ ไม่ได้รู้สึกอะไรมากแต่สงสัยว่าทำไมเขาเขาต้องแบกเด็กลงมาขายของเราเห็นภาพนั้นแต่เราไม่รู้หรือว่าคนกลุ่มนั้นเป็นคนต่างดาวไม่มีสัญชาติ (เราเพิ่งมารู้ตอนโตตอนได้ทำงานกับโปรเจกต์มูลนิธิบ้านครูน้ำ เราก็เลยนึกย้อนกลับไปว่าเป็นคนกลุ่มนี้หรือที่เขาแบกลูกมาขายของข้างล่าง ยอมเดินไกล ๆ ขึ้นลงเขา) ถ้าไม่ขึ้นเขาพ่อก็จะพาไปหมู่บ้านเด็ก ที่กาญจนบุรี เพราะที่ทำงานอยู่ที่เมืองกาญจน์ พ่อจะพาไปช่วงเสาร์อาทิตย์ ไปบริจาคเงิน ปากกา ดินสอ ทำให้เราเห็นการให้แบบนี้ตั้งแต่เด็ก”

ตลอดรายการทางชีวิตช่วงวัยเยาว์ วัยเรียน จนถึงวัยทำงานของณพี ก็กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสา – งานอาสา ผูกพันอยู่กับเธอจนทำให้รู้สึกได้ว่าสิ่งนี้เป็นหนึ่งเดียวกับชีวิตเธอตลอดเวลาร่วม 30 ปี

“มันเหมือนเป็นอะไรที่ติดตัวมาแล้ว ตั้งแต่วันที่เริ่ม ไม่ได้มีใครบังคับ เราทำเพราะอยากทำไม่ได้รู้สึกว่ามีใครมาบังคับ แม้แต่ในชั่วโมง CIP (Community Involvement Program) 6 ชั่วโมงมันก็เปลี่ยนกลับมาเป็นคะแนนไม่ได้นะ แต่เราก็ทำมาเรื่อย ๆ อยากทำก็ทำ มีช่วงหนึ่งมีงานอาสาแถวบ้านก็ปั่นจักรยานไปทำมันก็มีความสุขไปอีกแบบหนึ่ง งานอาสา มันมีเสน่ห์ตรงที่มันทำให้เราได้รับโอกาสหลากหลาย เพราะเราไม่รู้เลยว่าครั้งหนึ่งที่เราลงทะเบียนไปเราจะได้อะไร”

หลังสำเร็จการศึกษาจากสิงคโปร์ ณพีก็กลับมาอยู่เมืองไทย แน่นนอน เธอมีได้หยุดงานอาสาที่เธอถือเป็นส่วนหนึ่งในชีวิต แม้ช่วงแรกที่กลับมาศึกษาต่อระดับปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยในประเทศไทย แต่เธอก็ยังกลับไปทำงานอาสาที่สมัครไว้ต่อที่สิงคโปร์

“ช่วงเวลาที่รู้สึกว่าการทำงานอาสาที่ดีที่สุดไม่ใช่เนื้องาน แต่เป็นการเดินทางที่เราต้องบินไป تهران งานซีเกมส์ รู้สึกว่าเราจะเอาอย่างไรต่อ มันค่อนข้างจะใช้พลังเยอะมากในการจองตั๋วไปเพื่อไปทำสิ่งนี้ บินไปเงินก็ไม่ได้แต่อยากไป อันนี้แหละยากที่สุด แต่เราก็ยังทำเพื่อรักษาความตั้งใจว่าจะตอบแทนอะไรสักอย่างให้สิงคโปร์ ที่เราได้ใช้ชีวิตอยู่เกือบ 10 ปี”

เมื่อภารกิจซีเกมส์ที่สิงคโปร์เป็นเจ้าภาพเสร็จสิ้น ณพีจึงหันกลับมาทำงานอาสาในเมืองไทยแดนดินถิ่นเกิดของตน เพราะคิดว่าในต่างบ้านต่างเมืองเธอยังทำงานอาสาให้แล้วทำไมไม่ทำให้บ้านตัวเองบ้างล่ะ “รู้สึกเหมือนตัวเองไปอยู่เมืองนอกแล้วตัดสินใจไปทำให้เขาแต่ในเมืองไทยไม่ทำ เสียตัวเครื่องบินไปก็ยิ่งทำ กลับมาเมืองไทยไม่ทำได้อย่างไร”

จิตอาสาเต็มตัวครั้งแรกในเมืองไทย

เหตุการณ์นำท่วมใหญ่ในเมืองไทย ทั้งในกรุงเทพมหานครและอีกหลายต่อหลาย

จังหวัดในภาคต่าง ๆ เมื่อปี 2554 คือช่วงเวลาที่ณพิอาสาไปทำงานเพื่อช่วยผู้ประสบ อุทกภัย ประสบการณ์ในครั้งนั้นทำให้เธอเห็นความแตกต่างระหว่างงานอาสาสมัครใน ไทยกับสิงคโปร์ที่เธอได้ประสบมา

“เราโดนดูถูก ตอนนั้นเรากลับมาเมืองไทยช่วงแรกเป็นช่วงน้ำท่วมปี พ.ศ. 2554 เราไปช่วยอาสาที่ดอนเมือง มีคนมองเราแล้วถามว่าใช้คอมเป็นด้วยหรือ เท่านั้นแหละ เราโมโหมาก เราตั้งใจดีนะแม้เราทำงานใช้แรงไม่ได้แต่เราก็อยากช่วย วันนั้นเลยไปช่วย แพ็คของแทน ซึ่งเป็นงานที่เราไม่ชอบและยังได้ยินข่าวมาว่าของไปไม่ถึงคนเดือดร้อนจริง ๆ อีก ทำให้ตัดสินใจไม่ไปอีกเลย นี่ก็คือสิ่งที่เราคิดในตอนนั้นว่าเป็นความแตกต่างระหว่าง คนไทยกับคนสิงคโปร์”

แต่อย่างไรก็ดี คำดูถูกในวันนั้นไม่ได้ทำให้เธอล้มเลิกความตั้งใจที่ยอยากจะทำงาน เพื่อสังคม เหตุการณ์นั้นกลับทำให้เธอเห็นความแตกต่างของงานอาสาในแต่ละที่ชัดเจน เธอมีความเห็นว่างานด้านจิตอาสาในบ้านเราสามารถจัดการให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ได้

“รู้สึกว่าการอาสาสมัครในไทยไปได้ไกลกว่านี้เยอะ ถ้าเทียบกับสิ่งที่ได้รับตอนทำ โครงการที่สิงคโปร์ กับสิ่งที่ทำที่เมืองไทยมันคนละเรื่องเลย ตอนทำที่สิงคโปร์ อีเวนตัมน์ใหญ่ มันเป็นครั้งแรกระดับโลก และเราได้เลือกเข้าไปทำ เขาก็ส่งคนที่ เป็นพนักงานประจำมา ดูแลทีม และมีอาสาสมัครเต็มไปหมดเลย นักศึกษามหาวิทยาลัยมาเยอะมาก มันไม่ใช่ แค่คุณได้รับหน้าที่แล้วคุณไปทำ มันจะมีการเทรนแบบต่อเนื่องก่อนจะทำจริงก็กินเวลา เป็นวัน แต่ลักษณะของไทยเป็นอาสาแบบเทศกาล มันไม่ใช่อะไรที่ทำต่อเนื่อง สมมติว่า น้ำท่วมก็แห่กันมาละ อาสาสมัครมาแล้วเลย ออกมาทั้งหมด พอน้ำหายคนกลุ่มนี้หายไป ไหน เราจะไม่เห็นอาสาสมัครจนกว่าจะมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ใหญ่ระดับประเทศเกิดขึ้น เราถึง จะเห็นคนกลุ่มนี้ออกมา แต่ในสถานการณ์ปกติมันเงียบเหงา แล้วก็แพลตฟอร์มที่เราใช้ก็ ค่อนข้างจะเข้าถึงยาก ทุกวันนี้พีทีก็ต้องหาเข้าไปแบบความสนใจเฉพาะเท่านั้นถึงจะเจอ”

กิจการเพื่อสังคม – จิตอาสา ฟังพากัน

เมื่อปีที่เส้นทางการศึกษาของณพิกลับมาเริ่มขึ้นอีกครั้งในเมืองไทยที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในระดับปริญญาโท เธอตั้งเป้าไว้ว่าจะเรียนต่อ MBA (Master of Business Administration) นานาชาติ จึงตัดสินใจสมัครเข้าเรียนในสาขาผู้ประกอบการนานาชาติ โดยไม่รู้มาก่อนว่าเป็นหลักสูตรเกี่ยวกับ Startup (การเริ่มต้นธุรกิจเพื่อการเติบโตแบบก้าวกระโดด) และ SE (Social Enterprise เป็นธุรกิจที่มีเป้าหมายเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม) โดยตรง ความไม่ได้คาดคิดในครั้งนี้กลายเป็นจุดสำคัญที่ทำให้เธอได้เดินหน้าเข้ามาสู่งานเพื่อสังคมอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างจากงานอาสาสมัครที่เคยทำ แต่เธอได้ใช้ความเป็นอาสาสมัครเข้าไปช่วยงานธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อเรียนรู้การประกอบกิจการเพื่อสังคม หรือ SE ในภาคสนามระหว่างที่เรียนอยู่ นั่นคือได้ไปเป็นอาสาสมัครให้กับกลุ่ม HandUp Network โอกาสในครั้งนี้คือได้ทำงานด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือ HR โดยทำงานร่วมกันเป็นทีมประมาณ 6-7 คน

ในฐานะที่วันเวียนอยู่กับงานอาสาตลอด และมีความรู้จากการทำงานกับกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่คลุกอยู่กับงานกิจการทางสังคมหลายกลุ่มด้วยกัน นอกเหนือจากกลุ่ม HandUp Network แล้วก็ยังมี Saturday School ซึ่งเป็นทีมที่อยู่ในความสนใจของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่สนใจงานเพื่อสังคมในปัจจุบัน ทำให้ผมมองเห็นความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาสังคมอีกแนวทางหนึ่ง คือใช้การหนุนเสริมระหว่างเครื่องมือแบบกิจการเพื่อสังคม หรือ SE กับงานอาสาสมัคร

“งาน SE เขาต้องการอาสาสมัครเข้าไปช่วยเพราะคนช่วยทำงานเขาขาด ในช่วงแรก ๆ ที่เจอกับตัวเองเกือบสองถึงสามรายเขาขาดอาสาสมัครพัฒนาบุคคล เราก็เลยได้มีโอกาสเข้าไปช่วย เพราะงาน SE มันเริ่มจากศูนย์จริง ๆ ซึ่งถ้าในอนาคตแล้วเราทำธุรกิจเพื่อสังคมของตัวเอง ยังไงก็ต้องใช้อาสาสมัครมาช่วยเพราะว่ามันไม่สามารถจะจ้างคนมาทำได้ในช่วงเริ่มต้น”

เพื่อสังคม เพื่อครอบครัว

ลูกสาวคนเดียวของคุณพ่อคุณแม่ ย่อมถูกคาดหวังให้รับช่วงกิจการของครอบครัวต่อ เธอจึงไม่สามารถปลีกตัวเองไปประกอบกิจการเพื่อสังคมได้อย่างเต็มตัว แม้ในใจลึก ๆ อาจจะลองใช้ความรู้ที่ตั้งกิจการเพื่อสังคมของตัวเองสักครั้ง แต่การดำเนินงานกิจการเพื่อสังคมที่เริ่มจากศูนย์ต้องใช้เวลาและความทุ่มเท เนื่องจากโจทย์การประกอบกิจการเพื่อสังคมไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ความรู้ในระดับปริญญาโทกอบปรักกับประสบการณ์การทำงานด้านธุรกิจเพื่อสังคมและงานจิตอาสา กับโจทย์เรื่องเวลากำหนดไว้ที่ความรับผิดชอบส่วนตัว ทำให้ณพิเลือกที่จะสมัครโครงการ *Intrapreneur for Change* ในครั้งนี้แทน และเธอก็ได้รับเลือกเป็น 1 ใน 4 ด้วยประโยคที่เขียนถึงคุณลักษณะของตนเองเพียงสั้น ๆ ทว่าสะท้อนความมุ่งมั่นตั้งใจได้เป็นอย่างดี

“ดิฉันเป็นคนที่ชอบความท้าทาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และหมั่นหาความรู้ใหม่ ๆ ตลอดเวลา”

นี่คือหนึ่งในข้อความที่ณพิกรอกลงในใบสมัครในโครงการ *Intrapreneur for Change*

สื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊กเป็นช่องทางที่เข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้สะดวกรวดเร็ว การประกาศรับสมัครผู้ร่วมงานในโครงการ *Intrapreneur for Change* ซึ่งดำเนินการโดย School of Changemakers จึงใช้ช่องทางนี้ ณพิคือหนึ่งในผู้สมัครเข้ามาผ่านช่องทางดังกล่าว เธอสนใจจากหน้าประกาศรับสมัครที่ชี้แจงไว้คร่าว ๆ ว่าพื้นที่ที่ผู้สมัครต้องเข้าร่วมทำงานด้วยมีทั้งหมด 4 จังหวัดด้วยกัน ได้แก่ สมาคมประชาสังคม พังงาแห่งความสุข จังหวัดพังงา, กลุ่มขอนแก่นนิวสปิริต จังหวัดขอนแก่น, มูลนิธิบ้านครูน้ำ จังหวัดเชียงราย และสถาบันไทยเบ็งโคกสลุงเพื่อการพัฒนา จังหวัดลพบุรี

ความดีใจเกิดขึ้นเมื่อทราบว่าได้รับการคัดเลือก แล้วก็ตามติดมาด้วยความมุ่งมั่นสูงส่งเพราะไม่คาดคิดว่าตนจะได้รับคัดเลือก

และเมื่อได้รับการนัดหมายครั้งแรกกับทีมงาน School of Changemakers แนละ ด้วยนิสัยที่ชอบค้นหาข้อมูลผ่านโลกออนไลน์ เธอจึงค้นหาข้อมูลของพื้นที่ทั้งสี่ก่อนเข้าพบทีมงานในครั้งแรกนั้น เธอพบว่าจังหวัดเชียงรายตอบโจทย์ชีวิตเธอมากที่สุด แม้ว่าจะต้องขึ้นเครื่องบินไปลงสนามบินในอำเภอเมืองแล้วต้องเดินทางต่อด้วยรถยนต์อีกราว 60 กิโลเมตรไปยังชายแดนไทย แต่เธอก็รู้ว่าข้อมูลน้อยนิดบนโลกออนไลน์ที่ได้นั้น

มันน้อยนิด สิ่งที่ตั้งใจมันก็คือการได้ทำงานเพื่อสังคมโดยที่หน้าที่การงานในครั้งนี้ เธอจะต้องรับผิดชอบอย่างไม่ให้ขาดตกบกพร่อง

“ที่อยากไปเชียงรายเพราะอยากไปดูการขนส่งของข้ามชายแดน ตอนนั้นที่ที่ พี่นุ้ย (พรจรรย์ ไกรวัตนุสสรณ์) ถามว่า จะเลือกไปที่ไหน พี่บอกพี่นุ้ยว่า ทุกพื้นที่โอเคหมด ยกเว้นโคกสลุง เป็นที่เดียวที่ยังไม่ออกไปเพราะรู้สึกว่ามันต้องขับรถ พี่นุ้ยบอกว่าถ้า เชียงรายต้องนั่งรถไปอีกไกลเลยนะเพราะมันอยู่ชายแดน เราก็บอกว่าชายแดนไม่เป็นไร หนูจะไปดู logistics ขนส่งงานของหนูด้วย คือถ้าไปทำมูลนิธิอย่างเดียวจะไม่รู้สึกว่ามัน เต็มเต็มกับชีวิตทั้งหมด เพราะเรามีเรื่องงานส่วนตัวในหน้าที่ของคนที่เป็นลูกที่มีธุรกิจของ บ้านที่เราที่ต้องทำด้วย ออกไปทำงานอื่นอย่างเดียวมันไม่ตอบโจทย์ เพราะฉะนั้นการที่ เราไปเชียงรายหรือออกมาทำงานอย่างอื่นแล้วได้อะไรกลับมาทำที่บริษัทเราด้วย เราก็ จะรู้สึกว่ามันได้ทั้งคู่ เราได้ทำในสิ่งที่เราอยากทำที่ได้ช่วยเหลือสังคมในขณะเดียวกันเราก็ ได้ขยายงานที่บ้าน ทำให้เรารู้สึกเจาะจงกับพื้นที่เชียงรายมากเพราะตั้งแต่วันที่รู้ว่า มี 4 พื้นที่ คิดในใจอยู่แล้วว่าอยากไปเชียงราย”

พื้นที่ชายแดนห่างไกล ทำให้พ่อแม่ถึงปล่อยเธอเดินทางไกลไปทำงานคนเดียว นี่เป็นคำถามที่เกิดขึ้นในใจพ่อแม่และอีกหลาย ๆ คนเลยทีเดียว ใช่ว่าความกังวล ความห่วงใย จากพ่อแม่ของณพีเป็นสิ่งปกติที่พ่อแม่มีให้ลูก แต่โชคดีเธอมีคุณพ่อที่หลงรักการเดินทาง และพบว่าการเดินทางคือประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่ามาก ทำให้เขาเลี้ยงลูกบนถนนสายสู่ จุดหมายหลากหลายแห่ง พ่อพาเธอไปด้วยเกือบทุกที่จนสิ่งเหล่านี้ฝังเข้าไปในตัวของเธอ อย่างไม่รู้ตัว นี่จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมผู้ใหญ่ในครอบครัวจึงให้โอกาสลูกสาวทำงานนี้ เธอ บอกว่าก็มีเหมือนกันที่ผู้ใหญ่จะบอกว่าเป็นลูกผู้หญิงมีอะไรที่ทำได้ อะไรที่ทำได้ “แต่ พ่อก็จะปล่อยให้เราทำ ตอนนี่ก็เป็นลูกผู้ชายของเขาแล้ว เขาไม่ได้มองว่าเป็นผู้หญิงเขา บอกว่าลูกผู้หญิงหรือผู้ชายก็เหมือนกัน”

“พ่อจะบอกให้เราดูแลตัวเองนะ ถ้าไปไหนก็หาวิธีที่เซฟตัวเองด้วย เขาจะเห็น คุณค่าการเดินทางค่อนข้างเยอะ พี่ก็เลยโชคดีไปไหนเขาเลยไม่ค่อยห้ามเท่าไร ช่วงที่ไป เที่ยวอเมริกาเราก็โทรกลับมาหาเขาบอกว่า เด (คำเรียก พ่อ ในภาษาจีนไทหล่า) เดียวพี่ จะไปปรูณะ จองตัวแล้ว เขาถามว่า ไปกี่วันแค่นั้น เพื่อนพ่อเคยบอกว่าพ่อเขาเลี้ยงเรา เหมือนลูกผู้ชาย เลี้ยงมาแบบลุย ๆ แล้วก็ค่อนข้างจะเข้าใจที่เราทำ แต่แม่ก็ยังห่วงมาก เหมือนกัน แต่มีพ่อที่คอยรับหน้าแทน”

Intrapreneur แห่งมูลนิธิบ้านครูน้ำ

เมื่อหุ่กอย่างไฟเขียว นักเดินทางอย่างณพีจึงได้ออกเดินทางอีกครั้งในฐานะ Intrapreneur ของมูลนิธิบ้านครูน้ำ ซึ่งมีที่ทำการตั้งอยู่ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ตลอดเวลาในการทำงานเพื่อสังคมที่ผ่านมา ณพีไม่เคยได้รับเงินเป็นสิ่งตอบแทน แต่โครงการนี้เป็นครั้งแรกที่เธอได้รับค่าตอบแทน แต่กระนั้นจุดหมายของเธอหาใช่เงิน อีกทั้งจำนวนเงินที่ได้รับเกือบจะไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายระหว่างลงพื้นที่ เธออยากลองทำงานเพื่อสังคมแบบได้รับค่าตอบแทนดูบ้าง อยากรู้ว่าความรู้สึกจะเป็นอย่างไร นอกเหนือไปจากนั้นคือประสบการณ์ที่มีค่ามากกว่าเงิน ประสบการณ์ที่ต้องจริงจังตั้งใจในการทำงานเพื่อสังคมมากกว่าทุก ๆ ครั้ง เพราะค่าตอบแทนที่ได้รับเปรียบเสมือนพันธสัญญา จากเด็กที่อยากใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เข้าไปช่วยงานอาสาด้วยความสนุก อึดอดได้บ้างบางเวลา แต่ครานี้ก็กลับต่างออกไปเพราะพันธสัญญา จึงทำให้เธอเกิดความรู้สึกที่จะต้องจริงจังกับงานนี้มากกว่างานเพื่อสังคมแบบงานอาสาสมัครที่ผ่านมา

“อยากทำอาสาสมัครที่ได้เงินบ้างว่ามันเป็นยังไง มันเป็นงานเพื่อสังคมงานแรกที่ได้เงิน ที่ผ่านมามีทำฟรีหมดเลยฟรีทั้งที่บินไปทำงานอาสาที่สิงคโปร์ บินกลับ แต่งานนี้ได้เงินก็เลยคิดว่าน่าสนใจ เพราะเราไม่เคยทำอาสาสมัครที่ได้เงินถึงแม้เราจะทำมาเยอะ มันก็ไม่ถึงกับได้เงิน แต่ก็จจะแอบไปคุณค่าตัวเครื่องบิน ถ้าไป 2 ครั้งต่ออาทิตย์ ถ้าบินไปครบเลยก็จะติดลบ ไม่คิดว่าจะเหลือเงินอะไร แต่ก็ลองคิดว่าน่าจะได้ประสบการณ์ดี ๆ อยากไปเจออะไรใหม่ ๆ”

แม้เชียงรายจะตอบใจยกกิจการของครอบครัว แต่อีกใจหนึ่งก็สนใจพื้นที่จังหวัดพังงา ด้วยหวังว่าจะได้ท่องเที่ยวไปในตัวด้วย แต่เมื่อคุณพรจรรย์เสนอเนื้อหาของพื้นที่ในจังหวัดเชียงรายให้ เธอก็รู้สึกดี ประหนึ่งว่าเป็นพรหมลิขิตครั้งนั้น

“อ่านรายละเอียดเกี่ยวกับงานที่เชียงรายแล้วมันทำให้เรานึกย้อนกลับไปตอนเรียนปริญญาโทและต้องทำโปรเจกต์ โปรเจกต์แรกที่ได้ทำคือไปดูฟาร์มไก่ขายไข่ออร์แกนิกที่อำเภอเชียงชัย จังหวัดเชียงราย หลังจากนั้นอาจารย์ให้ทำโปรเจกต์ 1 ไร่ 1 แสน นอกจากนี้เพื่อนที่ทำโปรเจกต์ IS (Individual Study หรือ การศึกษาเฉพาะราย) ก็ทำเรื่องการขายผักออร์แกนิกออนไลน์ พอเอาความรู้และสิ่งที่เห็นที่มูลนิธิบ้านครูน้ำได้ทำตอนลงพื้นที่ครั้งแรก เอามาปะติดปะต่อกันแล้ว รู้สึกว่าความรู้ที่เคยได้เรียนรู้น่าเหมือนเตรียมมา

เพื่อนานี่”

ความรู้ทั้งหลายทั้งปวงที่ได้ศึกษาเรียนรู้ในระดับมหาวิทยาลัย กลับเป็นคำตอบของคำถามในใจฉันทิว่า เธอจะช่วยพัฒนามูลนิธิบ้านครูน้ำให้ยั่งยืนได้อย่างไร เธอมีบางสิ่งบางอย่างที่เป็นวัตถุดิบที่เสมือนตระเตรียมไว้แล้วโดยไม่ได้คาดคิดมาล่วงหน้า เธอจึงมั่นใจว่าเสียงรายนี้นั้นแหละที่เหมาะสมกับเธออย่างยิ่ง

ภาพการเดินทางผจญภัยสู่ชายแดนไทย-พม่า-ลาว ที่ตั้งของมูลนิธิบ้านครูน้ำ สถานที่เลี้ยงดูพุ่มไม้ที่เด็ก ภายในมูลนิธิเต็มไปด้วยเด็ก ๆ ที่วิ่งเล่นกันอย่างสนุกสนาน นี่คือภาพในจินตนาการของฉันทิก่อนลงพื้นที่จริง ทำให้เธอหวนรำลึกถึงภาพในอดีตตอนทำกิจกรรมค่ายฤดูร้อนเมื่อยังเรียนที่สิงคโปร์

“เรารู้แล้วว่าต้องไปชายแดนไทย-ลาว ไปไกลมาก แต่พี่เป็นคนชอบเดินทางอยู่แล้วเลยรู้สึกว่าการนี้เป็นการผจญภัยอีกครั้ง เราจินตนาการไว้ว่าจะต้องไปบ้านเลี้ยงเด็ก แต่ก็ไม่ได้คิดว่าเป็นกลุ่มเด็กชาวเขา คิดว่าเป็นกลุ่มเด็กไทยธรรมดาที่เกิดในมูลนิธิแค่นั้น บอกตรง ๆ ก่อนลงพื้นที่เรานึกถึงภาพตอนทำซัมเมอร์แคมป์กีฬาทennis แต่พอได้ลงไปจริงๆ เด็กมันคนละกลุ่มกันเลย เด็กที่มูลนิธิเป็นเด็กที่อยู่ในสังคมที่ยากลำบาก แต่เด็กในซัมเมอร์แคมป์เป็นเด็กที่ได้เรียนโรงเรียนดี ๆ มีอนาคตที่ค่อนข้างมั่นคง แต่นี่มันคนละแบบเลย”

เปิดโลกใหม่ ของผู้ฝันไม่ทำงานเพื่อสังคม

30 พฤศจิกายน 2560

เมื่อก้าวลงจากรถ แท็กซี่ียบพื้นดินอันเป็นอาณาบริเวณของมูลนิธิบ้านครูน้ำ ฌพีก็สัมผัสถึงความแตกต่างของเด็ก ๆ ที่นี้กับที่เธอเคยพบเจอมา เด็ก ๆ ต่างกรูเข้ามาออดเธอด้วยความลึงโลดด้วยอาจคิดว่าพวกเขาจะได้ขนมลูกกวาดหวาน ๆ จากพี่สาวแปลกหน้าที่เพิ่งมาถึงก็เป็นได้ แต่สำหรับพี่สาวผู้เดินทางมาถึงบัดเดียนั้นได้พบว่าเด็ก ๆ ที่มูลนิธิแห่งนี้ทำให้ภาพที่เธอจินตนาการไว้ พวกเขาไร้สัญชาติ ขาดเสื้อผ้าที่ดี ไม่มีสถานะทางสังคม หากแต่มีน้ำใจเต็มเปี่ยม

ตกเย็นครูน้ำ (นุชนารถ บุญคง ผู้ก่อตั้งมูลนิธิบ้านครูน้ำ) ชวนฌพีไปนั่งเล่นบนกองฟาง ในบรรยากาศที่ปกคลุมด้วยท้องฟ้ามืดมืดแต่แต้มด้วยดาวเป็นประกายวิบ แม้ธรรมชาติจะสวยงามเพียงไร แต่เมื่อมองเห็นภาพเด็ก ๆ ที่ไม่มีที่อยู่ ไร้สัญชาติ มันทำให้บรรยากาศดูหมองหม่น ยอมรับกับตัวเองว่ารู้สึกหดหู่

แต่ทว่าความหดหู่นี้ถูกกลบกลืนหายไปด้วยความคิดของเด็ก ๆ ที่เธอเห็นถึงความเอื้อเฟื้อเจือจานในท่ามกลางความขัดสนของพวกเขา อันเป็นคุณธรรมที่ชวนให้ประหลาดใจ เหตุการณ์ที่พิสุจน์ถึงความจริงนี้เกิดขึ้นในช่วงอาหารมื้อค่ำ เธอทราบจากครูน้ำว่าปกติแล้วเด็ก ๆ จะไม่ได้กินเนื้อสัตว์เว้นแต่มีอาคันตุกะเข้ามาเยี่ยมเยียนแบบในวันที่เราไป วันนั้นอาหารไม่พอ ลูกชิ้นถูกแบ่งอย่างไม่เป็นสัดส่วนบางคนได้น้อยบางคนได้มาก เธอคิดว่าเด็กกลุ่มที่ได้มากจะทำไมเป็นไม่สนใจ แต่เด็กกลับบอกเธอว่าเราต้องแบ่งให้ “เท่า” กัน แล้วก็จัดการแบ่งส่วนที่เกินนั้นให้เพื่อนอีกกลุ่มหนึ่ง

ไม่เพียงเท่านั้น เธออัศจรรย์ใจกับการก้าวข้ามความรู้สึก “ขาด” และทดแทนด้วยความ “เข้มแข็ง”

“ภาพที่เราเคยคิดว่าเด็ก ๆ ที่อยู่ในสถานภาพแบบนี้จะต้องแย่งกันกินอาหาร เพราะต่างคนต่างไม่มี กลับกลายเป็นไม่ใช่เลย พอได้เห็นสถานภาพความเป็นอยู่ของเด็ก ๆ แบบนี้ มันเปิดโลกเราไปอีกชั้น ที่เคยคิดว่ามีเด็กที่แยแต่ไม่เคยรู้ว่าคำว่า แย่ มันแย่ถึงขนาดนี้ เด็กกลุ่มนี้มีเป็นกลุ่มที่จัดว่าแย่ที่สุดในชีวิตที่เราเคยเจอมา เราคิดนะว่าทำไมเขาโชคร้ายขนาดนั้น เขาไม่มีสิทธิ์อะไรเลย ทั้งการศึกษา การรักษาพยาบาล ทำงานก็ทำได้แต่ในพื้นที่ วันที่เราไปขอครุฑน้ำเอาไอติมมาแจก ปกติเด็กในเมืองจนแค่นั้นก็ต้องมีซองใช้ แต่เด็กที่นี่ใช้มือกินไอติม มันทำให้เรารู้สึกว่าเราโชคร้ายแค่ไหน เด็กคนหนึ่งเล่าเรื่องครอบครัวให้เราฟังแต่ท่าทางน้ำเสียงที่เขาเล่าทำให้เรารู้สึกว่าเขาก้าวข้ามมาได้แล้ว มันทำให้เรารู้สึกถึงความแข็งแรงในจิตใจของพวกเขา เรารู้สึกว่าเด็กกลุ่มนี้เขามีความฉลาดนะ แต่ไม่มีโอกาส เขาน่าจะทำงานได้มากกว่าขายขนมหาเงินไปวัน ๆ แบบที่ได้อยู่”

ฉากชีวิตกับความคิดเพื่อสร้างรายได้จากภูมิปัญญาล้านนา

...ครั้งที่สี่กับการเดินทางลงพื้นที่ของณพี ครั้งนี้พวกเราขับรถไปยังอำเภอแม่สาย หลังจากที่มาถึงสนามบินเชียงรายแล้ว ระยะเวลาจากอำเภอเมืองไปถึงอำเภอเหนือสุดสยามนี้ราว 60 กิโลเมตร ที่แม่สายมีโรงเรียนสอนเด็กเป็นบ้านเช่าสองชั้นเล็ก ๆ ของมูลนิธิบ้านครูน้ำหรือเรียกกันว่าเป็นจุด “drop in” (จุดแรกรับ) เด็กไร้สัญชาติจะได้มาเรียนรู้อาษาไทยกันที่นี่ก่อนส่งเข้าโรงเรียนที่ยอมรับเด็กกลุ่มนี้เข้าเรียน จุดมุ่งหมายของณพีในวันนี้คือสังเกตการณ์แผนการจัดทำฐานข้อมูลเด็ก เธอเคยมาที่นี่แล้วครั้งหนึ่ง จึงไม่รู้สึกแปลกใจกับความคับแคบของขนาดพื้นที่ หากออบอลไปด้วยความเอื้อเฟื้อของผู้คนที่นี่

เมื่อครูน้ำมาถึง หนีไม่ได้ฝืนฝืนเข้าไปหาครูน้ำเพื่อพูดคุยแผนงานที่เธอวางไว้ในทันที แต่รอจังหวะที่จะได้เปิดการสนทนา แต่ก็ดูเหมือนว่าบทสนทนาที่ตั้งใจไว้จะไม่เกิดขึ้นเสียแล้ว เนื่องจากวันนี้ครูน้ำเพิ่งรับเด็กหญิง 3 คนเข้ามาใหม่ หนีจึงได้เห็นฉากการจากพรากระหว่างแม่กับลูก เธอได้เดินทางไปกับครูน้ำเพื่อนำเด็ก ๆ ไปส่งยังบ้านพักใกล้โรงเรียนสอนภาษาไทยที่เป็นจุดแรกรับ น้ำตาเด็กน้อยเริ่มรินไหลหลังจากที่แม่เดินหันหลังและจากไป

“ในฐานะมนุษย์คนหนึ่งเรารู้สึกสงสารเด็ก ๆ มาก มันเป็นเหตุการณ์ที่แม่กับลูกพรากจากกันโดยที่แม่ก็ไม่ว่าลูกจะไปมีความเป็นอยู่อย่างไร แต่เขาก็เหมือนต้องตัดใจทำหน้าที่แม่ด้วยความหวังว่าลูกต้องไปอยู่ในที่ที่ดีกว่า”

เช้าวันรุ่งขึ้น หนีพินัดพี่หวาน (มีชณิมา ยกยิ่ง) และพี่วัตร (ยศภัทร ยกยิ่ง) ทีมงานของมูลนิธิฯ ณ ร้านกาแฟเล็ก ๆ เพื่อพูดคุยเรื่องการจัดการโครงการ สอมผลญาล้านนาเชียงใหม่ (สอมผลญา หรือ สอมพะญา หมายถึง ออมหรือสะสมปัญญาความรู้) หรือ ตลาดขวงวัฒนธรรม (ขวง หมายถึง ลาน บริเวณ) ที่เป็นหนึ่งโครงการย่อยของมูลนิธิบ้านครูน้ำที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการผู้นำแห่งอนาคตในปี พ.ศ.2561 นี้ ตลาดขวงวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์ที่จะรักษาคุณค่าศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิต

ของชาวเชียงแสนไว้ โดยในตลาดจะมีการจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง อาทิ ผ้าทอมือของชนเผ่าต่าง ๆ ที่อยู่ในจังหวัดเชียงราย ในขณะที่เดียวกันยังเป็นพื้นที่การเรียนรู้ของเด็กในมูลนิธิบ้านครูน้ำในด้านภูมิปัญญาโบราณ ทั้งยังได้ฝึกทักษะอาชีพไปในตัว กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การย่ำขาง (การรักษาอาการปวดตามร่างกายแบบล้านนาโบราณ โดยใช้เท้าความร้อน และสมุนไพร) การทอผ้าด้วยกี่โบราณ แม้ตลาดจะเปี่ยมไปด้วยสินค้าและบริการที่สูงด้วยคุณค่า แต่การจัดการด้านการตลาด และการประชาสัมพันธ์ยังไม่ดีนัก ฃที่จึงเข้ามาช่วยให้คำปรึกษาแก่พี่ ๆ ทั้งสอง เธอรับฟังสิ่งที่มีที่เป็นของโครงการตลาดของวัฒนธรรมอย่างตั้งใจ โดยตั้งคำถามถึงสิ่งที่ตลาดมีอยู่ กลุ่มเป้าหมาย ฃความคืบหน้าของตลาด เพื่อหาช่องทางในการพัฒนาตลาด ด้วยความวาดหวังตั้งใจว่า ในอนาคตเมื่อตลาดประสบความสำเร็จจะเกิดรายได้อันจะเป็นท่อน้ำเลี้ยง ทั้งสำหรับคนทำงานและเด็ก ๆ ในมูลนิธิต่อไป

แม้โจทย์การทำงานของฃที่ที่ได้รับจากโครงการ *Intrapreneur for Change* คือการจัดการให้มูลนิธิฯ สามารถสร้างความยั่งยืนด้วยการหารายได้ ลดรายจ่าย แต่ความซุกซลักในรายทางที่พานพบทำให้เธออดไม่ได้ที่จะยื่นมือเข้าไปช่วยในนานาปัญหาที่เกิดขึ้น

น่านาวถีวัฒนธรรมที่ได้สัมผัส

23 เมษายน 2561

8.00 น. จพืออกเดินทางจากอำเภอเมืองเชียงรายไปยังอำเภอเชียงแสน
วันนี้เรอนัดพื้ตรกับพื้หวานไปเยี่ยมชมกลุ่มเครือขายที่มาร่วมออกตลาดของวัฒนธรรม
ฮอมพญาล้านนาเชียงแสน จุดแรกที่เราไปคือ บ้านวังลาว ซึ่งอยู่ไม่ห่างจากสามเหลี่ยม
ทองคำ (พื้นที่รอยต่อระหว่างสามประเทศ ได้แก่ ไทย ลาว และพม่า มีลักษณะเป็นพื้นที่
สามเหลี่ยมบรรจบกัน) ที่บ้านวังลาวเป็นกลุ่มชาวบ้านรวมตัวกันทอผ้าและขายที่ร้านค้า
กลุ่มทอผ้าไทลื้อบ้านวังลาว สินค้าส่วนใหญ่เน้นการทอข้อม ข้อมที่มีลักษณะไม่ใหญ่
แต่สายนยาว ชาวบ้านใช้ก๊โบริาขนาดเล็กในการทอ จพื้ได้สอบถามแหล่งขายสินค้า
และวิธีการทอ เธอได้ทดลองทอสายนด้วยก๊โบริาตัวเล็ก ทำให้เธอเข้าใจถึงความ
เหนียวยากในการทอข้อมหนึ่งใบที่ขายในราคาไม่สูงเมื่อเทียบกับเวลาที่ใช้กว่าข้อมใบ
หนึ่งจะสำเร็จออกมาได้

ต่อจากบ้านวังลาวเดินทางต่อไปอีกราว 30 กิโลเมตรตามเส้นทางไฮเวย์ไปยังบ้านหาดบ้าย อำเภอยางชุมน้อย ซึ่งเป็นอีกอำเภหนึ่งของจังหวัดศรีสะเกษที่มีพรมแดนเชื่อมกับประเทศลาว บ้านหาดบ้ายที่ตั้งของชุมชนชาวไทลื้อที่เลื่องชื่อในเรื่องการทอซิ่นที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ โดยใช้วิธีการจกด้าย

เมื่อไปถึงก่อนอื่นใด ฝนที่เย็นสุดอากาศอันสดชื่น สัมผัสความงามของธรรมชาติริมโขงที่เงียบสงบ ข้อมูลที่เธอมาสอบถามจากชาวหาดบ้าย ได้แก่รายละเอียดของความเป็นมาของการก่อตั้งร้านค้าประชารัฐซึ่งมีหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจำหน่ายผ้าทอของกลุ่มชาวบ้าน เมื่อได้รับรู้เรื่องราวความพยายามรวมตัวกันของชาวบ้าน เธอรู้สึกประทับใจในพลังของชุมชนที่ต่างมารวมและร่วมมือกันในการสร้างงานเพื่อสร้างรายได้ ขณะเดียวกันก็รักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ไทลื้อที่น่าภาคภูมิใจของชาวบ้านแห่งนี้

จากบ้านหาดบ้ายไปสู่บ้านท่าขันทอง ซึ่งตั้งอยู่ในตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน บ้านท่าขันทองเป็นหมู่บ้านของชาวอีสาน ล้านนา เล่าขานกันมาว่าเมื่อ 50 ปีก่อนชาวอีสานอพยพหนีความทุรกันดารมาตั้งถิ่นฐานที่ท่าขันทอง แดนดินถิ่นนี้จึงเป็นชุมชนอีสาน ล้านนา ซึ่งยังมีการทอผ้าใช้ในครัวเรือนเองอยู่ ด้วยถิ่นฐานใหม่อยู่ริมโขง จึงมีการนำเส้นสายของแม่น้ำโขงมาเป็นลายในการทอจนได้ชื่อว่า ลายแม่น้ำโขง และยังสืบสานการทอผ้าขาวม้าซึ่งเป็นลายผ้าของภาคอีสานเอาไว้ด้วย

ขณะที่เรามาถึงบ้านของชาวอีสาน ล้านนาราวบ้ายโมงเศษ อันเป็นเวลาที่ล่วงเลยจากอาหารมื้อกลางวันไปแล้ว พี่หวานเพียงเอ่ยว่ายังไม่ทานอะไรมา ชั่วครู่อาหารพื้นบ้านก็ถูกจัดเสิร์ฟอย่างรวดเร็ว ผักสดที่ตัดจากสวน ครัวหน้าบ้าน แกลั้มกับส้มตำปลาร้า ปลาตะเพียนทอด และไข่เจียวพร้อมข้าวเหนียวกระต๊อบไปโต ภาพที่ปรากฏตรงหน้าทำให้ณพิรุซึ่งถึงความมีน้ำใจของชุมชน การอิมท้องที่จะได้รับยังน้อยกว่าภายในใจที่มีความคิดในเรื่องจิตอาสาของเธออิมแปรด้วยความสุข

สถานีต่อไปมุ่งหน้าไปสู่ดินแดนห่างไกล ระยะเวลาช่วงเขาสามลูกที่ไม่คุ้นตา ผ่านป่าไผ่สวนยางเพื่อไปยังหมู่บ้านชาวอิวเมียน หรือ ชาวเย้า ที่คนทั่วไปรู้จัก ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอเชียงของ อิวเมียนเป็นชนเผ่าที่กระจายตัวอยู่ทางภาคเหนือและภาคกลางตอนบน มีเอกลักษณ์วัฒนธรรมของชนเผ่าชัดเจน การเดินทางผจญภัย ขับรถด้วยตัวเอง ขึ้นลงเขาในครั้งนี่ถือเป็นการทลายกำแพงความกลัวอย่างหนึ่งในชีวิตก็ว่าได้

เมื่อไปถึง ได้พบกับชาวอิวเมียนแต่งชุดประจำชนเผ่ารอต้อนรับ เสื้ออิวเมียนเป็นผ้าพื้นดำคลุมยาว ขอบเสื้อคลุมประดับด้วยไหมพรมสีแดงสด กางเกงยาวปักลวดลายด้วยมือทั้งผืน หมวกทรงกลมพันด้วยผ้าหลายชั้นและประดับด้วยผ้าปักมือ ชุดชนเผ่าจะเหมาะกับอากาศหนาวเย็นตามถิ่นที่ตั้งเดิมคือทางตะวันออกของมณฑลไกวเจา ยูนนาน หูหนาน และกวางสีในประเทศจีน

ความสวยงามของชุดทำให้ฉันพินิจอยากลองสวมใส่ว่าจะใฉไลสักปานใด แต่ด้วยอากาศที่ร้อนถึง 39 องศาในวันนั้น ทำให้ไม่ทันได้รู้สึกถึงความใฉไลของตัวเอง เท่ากับชื่นชมความอดทนของชาวอิวเมียนที่พยายามแสดงอัตลักษณ์ชนเผ่าด้วยการสวมใส่ชุดประจำชนเผ่ารอต้อนรับผู้มาเยือนโดยไม่ปริปากบ่น แม้ว่าด้วยระยะเวลาแต่ความวิบากของเส้นทางทำให้การเดินทางมาถึงล่าช้าก็ตาม แต่ชาวบ้านก็ยังอยู่ในชุดประจำชาติพันธุ์ของตนเต็มรูป

ฉันได้พูดคุยถึงปัญหาและอุปสรรคในการขายสินค้าที่ผลิตโดยชาวอิวเมียนพบว่าส่วนที่ต้องการการพัฒนาคือด้านการตลาด และการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นโจทย์ที่เธอได้รับกลับมาคิดต่อ และไม่เพียงภารกิจสำหรับชาวอิวเมียน - ผู้มีน้ำใจงามและทรหดอดทนกับสภาพอากาศที่ร้อนระอุ แต่เธอก็ปรารถนาจะช่วยกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ หนึ่งในนั้นคืองานที่ศูนย์อนุรักษ์ควายไทย ในอำเภอแม่ลาว ซึ่งเป็นสถานที่แห่งสุดท้ายที่คณะได้เดินทางไปกันในวันนี้

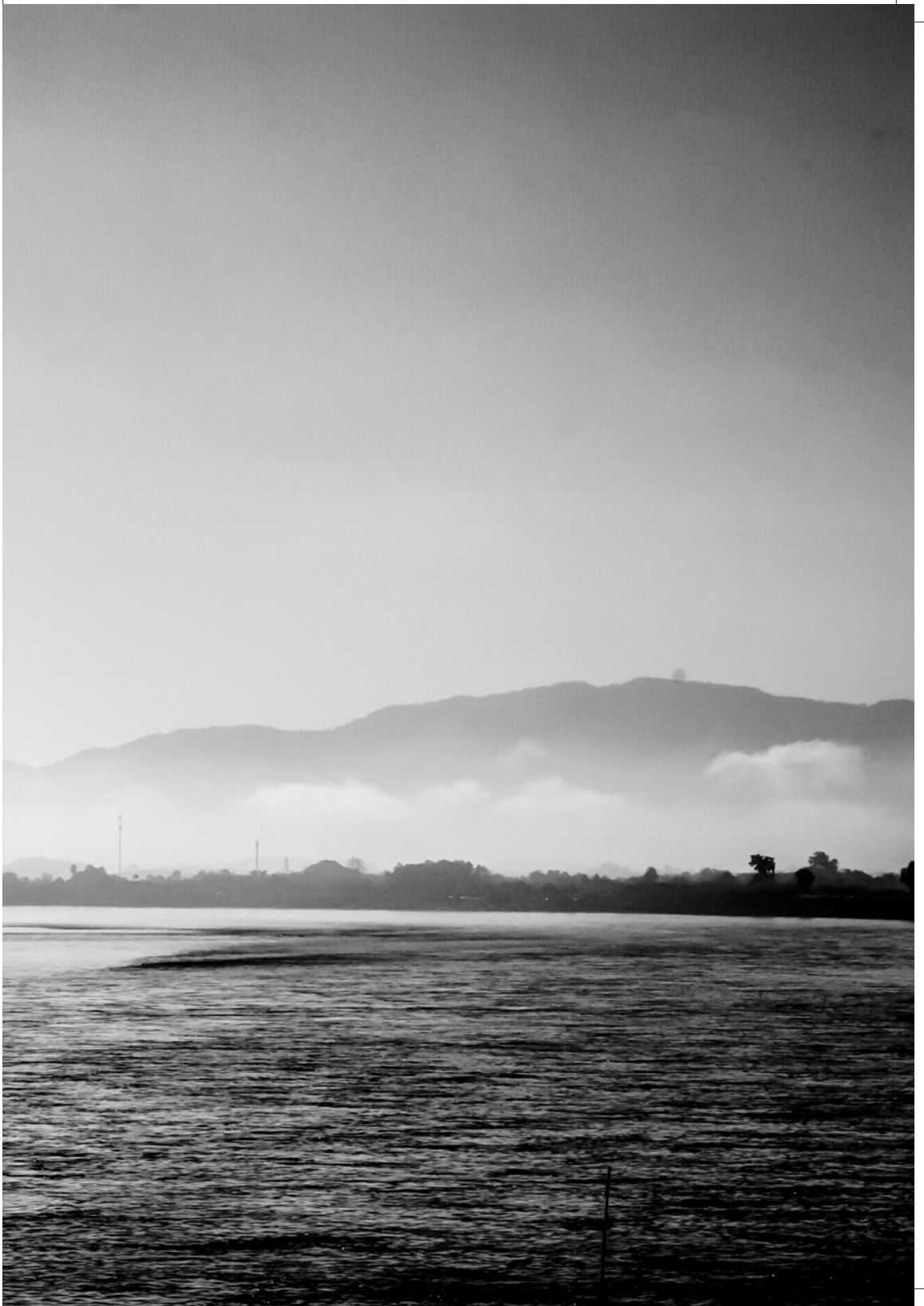
ลมยังคงนิ่งสนิท แต่อาทิตย์ทาบทับขอบฟ้าที่อยู่เบื้องหน้า เห็นเป็นวงกลมแดงเด่นสะท้อนในผืนน้ำเป็นคลื่นสีแดงแต้มผืนน้ำนี้รอบเกาะเล็ก ๆ ทำให้ความร้อนค่อย ๆ ทุเลาลง ดวงตาของณพีเปิดรับภาพอันงดงามนี้ ก่อนจะเริ่มสนทนาในวงอาหารที่ตั้งบนแพไม้ไผ่ริมฝั่งกับพ่อหลวง (ผู้ใหญ่บ้าน) และคนอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการโครงการอนุรักษ์ควายไทย จนไปถึงเป้าหมายที่แท้จริงที่อยากเห็นชุมชนแม่ลุ่มมีรายได้ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ ทั้งแหล่งอาหาร ความงามของธรรมชาติ เธอเสนอแนะความคิดต่าง ๆ ตามแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม

ปั่นจักรยานสัมผัสประวัติศาสตร์และร่องรอยอารยธรรม

24 เมษายน 2561

รุ่งเช้าราว 7.00 น. แสงแดดอ่อนทอทาบริมฝั่งแม่น้ำโขง วันนี้ณพีนัดพี่วัตรกับพี่หวานทดลองเส้นทางการปั่นจักรยานท่องเที่ยวภายในเมืองเชียงแสน หนึ่งในโปรเจกต์ที่เธอคิดว่าจะช่วยหนุนเสริมการท่องเที่ยวภายในเมืองเชียงแสน ให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการสืบสานคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงแสนตามที่พี่วัตรและพี่หวานวาดหวังตั้งใจ

เมื่อมาถึงสถานที่นัดหมาย เด็ก ๆ มูลนิธิบ้านครูน้ำราวสิบคนมารวมตัวกันเพื่อ
ร่วมปั่นจักรยาน เพื่อฝึกการเป็นมัคคุเทศก์หรือไกด์ท่องเที่ยวจากพี่วัตร พี่วัตรเริ่มต้นเล่า
ถึงประวัติของประตูต่าง ๆ รอบเวียง บทสนทนาระหว่างพี่วัตรกับผมเกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ
เมื่อถามถึงความร่วมมือที่พี่วัตรได้รับจากกลุ่มผู้นำในอำเภอเชียงแสน คำตอบคือได้รับความ
ร่วมมือจากทางเทศบาลในระดับหนึ่ง หากแต่การให้บริการยังไม่เต็มที่ตีพอ และก็ยัง
ประสงค์จะให้ผู้นำมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลกว่านี้ การทำงานของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นยังไม่ได้
มุ่งทำงานเพื่องาน หากแต่ทำงานเพื่อเงินมากกว่า อย่างเช่นวันนี้เราจองจักรยานเพื่อ
ออกปั่นไว้ตอนเจ็ดโมงเช้า แต่เมื่อมาถึงสถานที่กลับไม่มีคนมาเตรียมไว้ ล้อจักรยานยังไม่ได้
ใส่สับ ต้องใช้เวลาเกือบชั่วโมงในการจัดการความพร้อมต่าง ๆ จึงออกเดินทางได้

จักรยานสองล้อพานพิลัดเลาะกำแพงเวียงเชียงแสน ไปตามสถานที่ท่องเที่ยว
สำคัญเชิงประวัติศาสตร์สมัยอาณาจักรโยนก เชียงแสน จนถึงล้านนา (พ.ศ.1835 – 2435)
ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ความเป็นมาของสถานที่ต่าง ๆ ถูกถ่ายทอดด้วยน้ำ
เสียงนุ่มนวลของพี่วัตร ชายชาวพิษณุโลก ที่เลือกมาปักหลักกับสาวชาวกรุง ณ เมือง
เชียงแสนแห่งนี้ ด้วยฟ้าดลใจให้เกิดความเข้าใจในกันและกันโดยมีความผูกพันในความ
หมายและคุณค่าทางวัฒนธรรมของเมืองเชียงแสนร้อยรัดความรักของทั้งสองไว้ จึงอุทิศ
ตนเพื่อรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้ ความตั้งใจและความสามารถของพี่ทั้งสองทำให้เธอเห็นถึงความมั่ง
มันของพวกเขา ฉะนั้นแล้วการเข้ามาให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับงาน “โฮมโฮมปัญญา”
(โรงออมปัญญา) ของผมจึงมีระดับของความเต็มใจขั้นสูงสุด

เสียงที่วัดยังคงก้องกังวานกอบประกบสีหน้ายิ้มแย้ม ขณะเล่าเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับเมืองเชียงแสน เมื่อเหล่านักปั่นอาสาจากมูลนิธิบ้านครูน้ำ รวมทั้งณี่ปั่นจักรยานไปถึงจุดสำคัญต่าง ๆ

เริ่มจากวัดมหาโพธิ์ วัดที่มีการจัดพิธีแห่ไม้ค้ำสะหลี (หรือแห่ไม้ค้ำโพธิ์ คำว่าสะหลี เป็นภาษาล้านนา แปลว่า ศรี ซึ่งหมายถึงต้นศรีมหาโพธิ์) ทุกวันที่ 16 เมษายนของทุกปี ในวันนั้นจะมีการประดับตกแต่งไม้ค้ำ และนำมาค้ำกึ่งต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ที่วัดนี้ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่วันขึ้นปีใหม่ไทย (สงกรานต์) ถัดมาคือวัดสังฆาแก้วดอนหัน ซึ่งเป็นวัดร้างตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเวียง ตามพงศาวดารโยนกกล่าวว่า หลังสร้างเมืองหริภุญนครเงินยางเชียงแสนแล้ว ราว พ.ศ.1182 ลาวจากได้สร้างวัดนี้ขึ้นบริเวณต้นหมากต้น (พุทรา) โดยที่นี้มีการพบจารึกบนแผ่นอิฐเป็นภาพเล่าเรื่องมหาวงศ์นรชาติ

จากนั้นณี่ปี่และเด็ก ๆ ก็ปั่นจักรยานต่อตามเส้นทางเลียบริมแม่น้ำโขงยามแสงอาทิตย์ใกล้ลับขอบฟ้า อากาศกำลังสบาย ลมเย็น ๆ ปะทะร่างในทุกจังหวะขยับถีบบันไดจักรยานไปข้างหน้า ผ่านวิถีริมโขงที่แสนเรียบง่าย ลัดเลาะไปจนถึงประตูเมืองทิศใต้ ซึ่งมีชื่อว่า *ป้อมประตูดินขอ* ด้านซ้ายคือทิวกำแพงเมืองที่ล้อมด้วยคูลึกลายวัดลวดระยะทาง 7 กิโลเมตร ทีมจักรยานปั่นไปจนถึงประตูเมืองทั้ง 5 และแวะพักที่จุดศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวท้องถิ่น ดูวิถีทัศน์ประวัติความเป็นมาของเมืองเชียงแสน ก่อนออกปั่นกลับไปยังจุดเริ่มต้น

การปั่นจักรยานในครั้งนี้ นอกจากมีจุดประสงค์เพื่อสำรวจความเป็นไปได้ในการทำการท่องเที่ยวแบบชิมช๊อปวิถีวัฒนธรรมของเมืองเชียงแสนด้วยการปั่นจักรยานแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ได้รับจากการปั่นครั้งนี้ก็คือ การได้เติมเต็มความปรารถนาที่เกิดขึ้นตั้งแต่ครั้งแรกที่เธอเยือนเมืองเชียงแสน ความงามของแนวกำแพง กลิ่นอายของเมืองแห่งอารยธรรมเก่าแก่ต้องตากระทบใจเธอในครั้งแรก ทำให้เธออยากใช้เวลาละเอียดสัมผัสสิ่งเหล่านี้ด้วยการปั่นจักรยาน ผ่านไปหลายเดือนกับการลงพื้นที่ ในที่สุดนี่เองก็พาเธอให้บรรลุความประสงค์ที่อยู่ในใจลึก ๆ ได้

ตลอดช่วงระยะเวลาเกือบ 7 เดือนเต็มที่ณพิล่องชั้นเชียงแสนเพื่อทำหน้าที่ Intrapreneur ระหว่างทางเธอไม่ได้ให้คำปรึกษาเฉพาะเพียงมูลนิธิบ้านครูน้ำ เมื่อเจอเจอโอกาส ความฝัน ความหวัง ของใครที่อยากจะทำงานเพื่อสังคม เธอก็พร้อมรับฟังเสมอ สิ่งหนึ่งที่เชื่อมเธอเข้ากับกลุ่มผู้คนเหล่านี้ก็คือความจริงใจ และในการเชื่อมสัมพันธ์กับผู้คน เธอพบว่าตนเองได้เรียนรู้ประสบการณ์มากมาย ยิ่งไปกว่าคือการได้สัมผัสพลังภายในที่พร้อมจะต่อสู้เพื่อสิ่งที่ตนรักของคนผู้มีความฝันเพื่อสังคมที่ตั้งมาพร้อมกัน

สัมผัส ‘รัก’ ของผู้พร้อมจะทุ่มเท

“เราเห็นความภูมิใจจากทุกคนเลย เขาทำมาได้ขนาดนี้เขาต้องทุ่มเทอย่างมาก” ฌีบอกความรู้สึกที่ได้สัมผัสกับนักขับเคลื่อนสังคมมากหน้าหลายตา

การได้คลุกคลีคนทำงานให้สังคมหลายต่อหลายคน และหลายต่อหลายครั้งของฌี ในระหว่างการลงพื้นที่ ทำให้เธอได้เห็นมุมมองต่อสังคม ความคิดต่อผู้คน ตลอดจนทัศนคติในมิติต่าง ๆ ของงาน ทำให้เธอสัมผัสได้ถึง ‘passion’ อันเป็นแรงผลักดันจากภายในให้ผู้คนเหล่านี้ทำงานขับเคลื่อนเพื่อสังคมที่ดีกว่าอย่างไม่ระย่อต่ออุปสรรค

“พี่วีตรงกับพี่หวานเป็นคนต่างที่ต่างถิ่น แต่รู้สึกหวงแหนวัฒนธรรมดั้งเดิมของเมืองเชียงแสนมากและพร้อมจะเสียสละเพื่อรักษาคุณค่าเหล่านั้นไว้ ซึ่งในความคิดของเรามันยากมากถ้าเขาไม่มี passion จริง ๆ ส่วนงานมูลนิธิของครูน้ำจากจุดเริ่มต้นการทำงานจนมาถึงตอนนี้ พี่เห็นว่าเด็กได้รับการพัฒนาขึ้นเยอะซึ่งมันต้องใช้พลังชีวิตสูงมาก พี่ ๆ เสียสละมาก แสดงว่าเขาต้องมีความพยายามกับความมุ่งมั่นอย่างมาก เพราะสิ่งที่เขาทำเขาไม่รู้เลยว่าข้างหน้าจะเป็นยังไง มันไม่มีบทสรุปของการแก้ปัญหาตายตัวว่าทำอย่างนี้แล้วจะสำเร็จ แต่เขาก็ยังทำต่อไป”

ความพยายาม ความอดทน เป็นสิ่งที่ฌีได้เรียนรู้อย่างมากจากการลงมาทำงานกับพื้นที่จริง สถานการณ์จริง สิ่งที่ประจักษ์ชัดก็คืองานเพื่อสังคมไม่ใช่งานง่าย ๆ งานที่เป้าหมายในการเกื้อหนุนให้นำสังคมแบบนี้ยังต้องการอาสาสมัครอีกมาก ซึ่งสำหรับคนทำงานนี้หากไม่มีความพยายามและความอดทนเป็นที่ตั้ง ก็คงไม่สามารถยืนหยัดอยู่กับการทำงานนั้นได้

“มันเป็นอะไรที่ถ้าไม่อดใจจริงคงไม่ทำต่อ รู้สึกถึงความอดและความพยายามอย่างมากของพี่ ๆ มีโปรเจกต์งานเพื่อสังคมที่มีคนอยากจะทำแต่ไม่สำเร็จมาแล้วมากมาย บางคนก็ได้แต่คิดแต่ไม่ได้ลงทำจริง แต่พี่ ๆ ที่นี่เขาได้เริ่มและอดทนทำต่อมาได้ พวกพี่ ๆ เขาลงทำจริง ค่อย ๆ เดิน การแก้ปัญหาของเขามันไม่ได้มีคำตอบชัดเจนว่าต้องทำยังไงถึงจะสำเร็จ มันไม่มีสูตรเล่มหนึ่งที่เขียนว่าทำอย่างนี้แล้วโอเค ทำอย่างนี้แล้วถูก เขาเริ่มจากศูนย์แล้วฝ่าฟัน พี่รู้สึกว่ามันเป็นการทดลองโดยไม่รู้ว่ามันจะดีหรือไม่ดี รู้แต่ว่า ต้องทำ”

มองมุมกลับถ้าเป็นเรา เราจะยอมลำบากพยายามทำอะไรแบบนี้หรือเปล่า
ทำไมถึงทำได้ เสียงสะท้อนถึงตัวเองตั้งขึ้นในใจ และคำตอบที่เธอได้ก็คือ *แรงผลักดัน*
ภายในอันเป็นความรักในสิ่งที่ทำ ที่เราเรียกว่า passion น่าจะเป็นคำตอบที่ดีที่ทำให้คน
เราเริ่มทำอะไรบางอย่างเพื่อสังคม ทำด้วยความทุ่มเท ทำด้วยทั้งหมดที่เป็นตัวตนของผู้
ทำ

กลยุทธ์ การลองผิดลองถูก และวิสัยทัศน์

การทำงานเพื่อแก้ปัญหาสังคมที่เริ่มต้นด้วยแรงผลักดันภายในตัวเรานั้นเป็น
สิ่งที่ดี แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่าเพียงแรงผลักดันจากภายในอย่างเดียวนั้น ไม่สามารถพาเราไปสู่
เป้าหมายปลายทางที่ยั่งยืนได้ ด้วยความรู้ที่ณพีได้ศึกษามานั้น เธอเห็นว่าสิ่งที่จะช่วย
หนุนเสริมให้ passion ไปสู่ความสำเร็จได้ ก็คือ *การวางกลยุทธ์* อย่างไรก็ตาม การลงพื้นที่
ในครั้งนี้ทำให้เธอเรียนรู้ว่ากลยุทธ์เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมี และแน่นอนมันแนวทางที่มี
การปรับเปลี่ยนได้เมื่อสถานการณ์มันเปลี่ยนไป

“ทุกวันนี้ที่ ๆ คอนข้างทำงานแบบขึ้นอยู่กับความพร้อม เมื่อไรพร้อมก็ทำ ไม่มี
การวางแผนชัดเจนเป็นกลยุทธ์ แต่ถ้ามีกลยุทธ์ มันก็มีเรื่องความพร้อมของคนทำงาน
ด้วย ที่นี้แม้จะเต็มเปี่ยมไปด้วย passion แต่เมื่อลองวางกลยุทธ์เราจะพบปัญหาหลาย
ด้าน เช่น จำนวนคนทำงาน ทุน แต่ถ้าทำตามกลยุทธ์สำเร็จมันก็มีรายได้เพิ่ม ซึ่งมันต้อง
ใช้เวลาระยะหนึ่ง ตอนนี้อีกกำลังลองผิดลองถูกตามสัญชาตญาณ แต่สำหรับพี การลอง
ผิดลองถูกมันก็เหมือนเป็นหนึ่งในวิธีที่เป็นกลยุทธ์นะ เป็นวิธีที่ไม่มีอะไรเป็นข้อจำกัดของ
ตัวเอง แต่สุดท้ายการวางกลยุทธ์ภาพใหญ่ไว้ก่อนก็สำคัญ กลยุทธ์ก็เหมือนเป็นวิถีทาง
หนึ่งที่เราไม่รู้ว่าจะทำไปแล้วจะประสบความสำเร็จหรือเปล่า เพราะกลยุทธ์มันเปลี่ยนแปลง
ตามสถานการณ์ได้ กลยุทธ์วันนี้กับพรุ่งนี้อาจจะไม่เหมือนกัน มันก็เลยมีทั้งข้อดี ข้อเสีย
เราอาจจะวาดภาพกลยุทธ์เป็นภาพรวมใหญ่ ๆ ได้ แต่ลึก ๆ ลงไปในรายละเอียดมันก็
เป็นการทดลอง เช่นถ้าพีक्टरพีหวานอยากให้ตลาดของวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของเชียงใหม่
แต่ไม่ลงลึกว่าเขาต้องทำอะไรบ้างในรายละเอียดก็คงไม่ได้ เขาอาจจะต้องมีภาพใหญ่ ๆ
ก่อน และภาพเล็กก็มาลองผิดลองถูกกัน”

ในการทำงานของบริษัทของเธอ ก็ใช้การลองผิดลองถูกในการทำงานมาโดยตลอด เธอไม่สามารถคาดเดาได้ว่าผลลัพธ์จากสิ่งที่เธอคิดและลงมือทำ มันจะออกตรงตามที่ต้องการหรือไม่ อย่างไร แต่ด้วยนิสัยที่เป็นคนชอบลอง เธอจึงไม่ลังเลที่จะตัดสินใจและลงมือทำ

“เวลาที่ทำงานที่ก็ไม่ว่าผลจะเป็นยังไง แต่ที่อยากลอง ผิดก็แก้ไปเรื่อย ๆ แต่ vision เราต้องชัดเจนนะว่าสิ่งที่เรากำลังทำมันจะนำไปสู่อะไร”

ส่วนในประเด็นที่ว่า เห็นควรหรือไม่ อย่างไร หาก NGOs หรือมูลนิธิจะเปลี่ยนรูปแบบองค์กรไปเป็น SE หรือกิจการเพื่อสังคม ซึ่งใช้แนวคิดในการบริหารแบบธุรกิจมาดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาสังคม เพื่อให้องค์กรเกิดความยั่งยืน ในมุมมองของณพี NGOs ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนไปเป็น SE ในการเปลี่ยนผ่านการทำงานเพื่อสังคมจากรูปแบบมูลนิธิสู่ธุรกิจเพื่อสังคม จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจของรูปแบบกลไกของ SE อย่างแท้จริงก่อน ไม่เช่นนั้นก็ไม่สามารถเกิดความยั่งยืนได้

“ฟิมองว่า SE มันเป็นทางออกอันหนึ่งของเขาแต่มันไม่จำเป็นว่าทุกคนต้องเปลี่ยนจาก NGOs ไปเป็น SE หมด แต่ถ้ากระแสมันมาแรงก็อาจจะเริ่มเปลี่ยนกันเยอะ เปลี่ยนโดยที่ไม่รู้ว่ามันคืออะไร ไม่มีความรู้เกี่ยวกับ SE ที่แท้จริง เปลี่ยนเพราะคิดว่ามันเป็นทางออกอันหนึ่ง งานแบบมูลนิธิจะน้อยลง แต่ว่า SE เพิ่มขึ้น แต่ SE ก็ไม่มีกำลังที่จะ

ไปต่อเหมือนกัน ต้องให้เอกชนที่มีกำลังเข้ามาสนับสนุนเหมือนเดิม มันไม่ได้ออกไปเพื่อ
สิ่งที่ดีกว่าแต่มันกลับเข้ามาเพื่อหาคนช่วยเพิ่มเติม แต่ในด้านกลไกการทำงานของมัน
ระหว่าง NGOs กับ SE พี่ว่า SE ทำให้ยั่งยืนมากกว่า เพราะ SE เป็นกลไกที่ทำให้สามารถ
เจาะลึกถึงปัญหามากกว่ามูลนิธิ มูลนิธิเขาอยู่ด้วยบริการบริจาคมานาน เขามีข้อจำกัด คิด
นอกกรอบไม่ได้ แต่ว่า SE เป็นการทำงานแบบคิดนอกกรอบ ก็เลยมองว่า SE น่าจะเข้า
ถึงปัญหาและแก้ปัญหาได้ยั่งยืนกว่ามูลนิธิ”

ทำงานกับรุ่นใหญ่ ใจต้องถึง

ในฐานะของคอนรุ่นใหม่ ณฑิต้องทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ที่เต็มไปด้วยประสบการณ์
สิ่งสำคัญที่ต้องมีคือ ความตั้งใจฟังที่ดี ทักษะการฟังที่ดี จุดบันทึกในทุกครั้งที่ได้พูดคุย
กับครูนำ พี่ว๊ต พี่หวาน หรือผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ที่เธอได้มีโอกาสพูดคุยด้วย นอกจากนี้
การกล้าพูด กล้าเสนอแนะ และความรอบรู้เป็นสิ่งจำเป็นไม่น้อยเหมือนกัน

“คนทำงานประเด็นร้อนอย่างครูนำ จะไม่ค่อยมีเวลาและอาจจะลืมสิ่งที่เราเคย
เสนอไป เราต้องกล้าพูด กล้าบอกเขาอีกครั้ง ความรอบรู้ก็เป็นสิ่งจำเป็นนะ ก่อนเรา
ลงพื้นที่ก็จะต้องทำการบ้านหาข้อมูลเกี่ยวกับงานที่จะไปทำ คนที่เกี่ยวข้อง มันจะทำให้
งานเราดำเนินไปได้ง่ายขึ้น อีกสิ่งที่สำคัญมากเลยคือเราต้องกล้ายอมรับและเรียนรู้ ยอมรับ
ในที่นี้คือบางทีสิ่งที่เราเสนอไปเขาอาจจะไม่ทำ เราก็ต้องยอมรับและลองฟังเหตุผลของ
เขา นอกจากนี้เราต้องมีความรับผิดชอบ ถ้าเรามีงานประจำอยู่เราก็ต้องจัดการภาระ
หน้าที่ของตนให้เสร็จก่อน ในขณะที่เดียวกันงานด้านสังคมที่เราได้รับมอบหมายก็ต้องให้
เวลาอย่างเต็มที่ ไม่งั้นก็อย่าทำดีกว่า”

ประโยชน์ที่ได้จากการมาทำงานครั้งนี้ นอกจากข้อมูลสำหรับบริษัทตัวเองที่
ให้สัญญาแก่พ่อแม่ไว้ อีกสิ่งที่ดีที่ได้เรียนรู้คือ การได้เข้าใจความรู้สึกของคนชายขอบ
รวมไปถึงแรงงานต่างด้าว เธอได้ลองเรียนรู้การทำงานในระดับต่าง ๆ มันทำให้เข้าใจ
และรู้จักใส่ใจคนทำงานในหลาย ๆ ส่วนมากขึ้น

“การมาช่วยให้คำแนะนำต่าง ๆ นี้ พี่มองว่ามันคือการมาทำงานกับคนอื่น
เพราะที่บริษัทเราอยู่จุดที่เป็นผู้บริหารงาน เพราะเราเป็นเจ้าของ เราไม่เคยทำงานกับ
คนข้างนอกยกเว้นกับลูกค้า พ่อแม่ พี่ที่ทำงานหรือคู่ค้าซึ่งเขาก็เป็นเหมือนครูเราใน
ระดับหนึ่ง แต่ว่าคนนอกเหื่อนจากนั้นมันไม่มีคนอื่นอีก เราไม่ได้เรียนรู้จากใครเพิ่มเติมเลย
แต่การมาทำอะไรแบบนี้เหมือนว่าเราได้เรียนรู้อะไรใหม่ ๆ เพื่อที่จะเอาประสบการณ์เพิ่มเติม
ที่ได้ไปใช้กับที่ทำงานได้เหมือนกัน เช่นเรื่อง คน ที่บริษัทพี่ก็มีคนพม่า มีคนต่างด้าวอยู่
มันก็ทำให้เรารู้จักเขามากขึ้น”

เสียงของคนชายขอบ...เสียงที่ไปไม่ถึงไหน

‘ปัญหาเป็นพัลวัน’ เธอยอมรับกับคำ ๆ นี้ หลังจากได้ลงพื้นที่เก็บเจ็ดเดือน
แทบทุกครั้งที่เราลงพื้นที่ เธอจะได้รับฟังปัญหามากมายที่เป็นอุปสรรคในการไปสู่จุดหมาย
ของงาน เช่น โจทย์ที่ต้องแก้ไขของมูลนิธิบ้านครูน้ำคือต้องลดค่าใช้จ่าย โดยทุนเดิม
แล้วมูลนิธิมีผู้บริจาคแผงโซลาร์เซลล์ไว้ แต่ด้วยข้อกำหนดทางกฎหมายทำให้ไม่สามารถ
ผลิตกระแสไฟฟ้าใช้เองได้ นอกจากนี้งานด้านวัฒนธรรมของพี่วัดกับพี่หวานก็ดูจะประสบ
ปัญหานักท่องเที่ยวไม่แวะเวียนมาเท่าที่ควร เนื่องจากถูกจัดเส้นทางให้มุ่งตรงลงท่าเรือ
ทั้งงานเด็กไร้สัญชาติที่เป็นงานสีเทา เด็กแม่จะได้รับบาดเจ็บทั้งกายและใจถูกทอดทิ้ง
แต่การจัดการก็ติดขัดด้วยตัวบทกฎหมาย ข้อกำหนดว่าการได้รับสัญชาติ และความ
ตระหนักในสิทธิมนุษยชนถูกละเลย การคาดหวังความเท่าเทียมกันในสังคมจึงดูเลือนราง
เต็มประดา ฯลฯ

สิ่งเหล่านี้สร้างความคับข้องใจของเธอจนแทบจะถึงขั้นออกมา ฌพีปรารถนาจะใช้พื้นที่เล็ก ๆ ตรงนี้เป็นสื่อกระจายเสียงของเธอให้ดังออกไป..ให้ผู้คนในสังคมได้ยินได้รับรู้...

“เอาจบมาทำอะไรให้เกิดประโยชน์มั่งเถอะ พุดแบบนี้อาจจะดูแรงนะ แต่คิดว่าในเมืองบม้นถูกกระจายไปทุกจังหวัด แล้วเขาก็รู้ว่าตรงนี้เป็นชายแดนที่มีปัญหานี้มาเป็น 20 ปี ตั้งแต่พี่เด็ก ๆ ที่เห็นแม่อุ้มเด็กมา จนตอนนี้พี่อายุ 30 แล้ว ปัญหาเดิมมันยังอยู่แล้วเงินงบประมาณที่มีมาทุก ๆ ปีแต่ก็ไม่ได้มาแก้ปัญหาดังนี้ ฉะนั้นถ้าเอาเงินงบประมาณมาแล้วทำไม่ได้ก็เอาไปหักกลุ่มที่ทำได้ดีกว่า ปัญหามันก็จะได้แก้แบบระยะยาว หรือว่าเขาไม่ได้คิดจะแก้ปัญหาดังจริง ๆ พี่คิดว่าเขามีผลประโยชน์ทับซ้อน...

“จะแก้ปัญหากคงต้องถอนรากถอนโคน แต่ก็ยาก ตอนนี้อาจจะคิดแก้ปัญหาตัวเองก็อาจจะทำได้ถ้าคนนอกมาช่วย แต่มันก็ผิวเผิน คนที่ทำได้และช่วยได้คือคนที่ไม่ได้กำเงินก้อนใหญ่ แต่เป็นคนที่กำลังเงินก้อนเล็ก ๆ และไม่สามารถทำอะไรใหญ่ ๆ ได้ ส่วนรัฐบาลมีเงินเยอะแต่เขาไม่มีความสามารถหรือทักษะที่จะมาทำเรื่องนี้ให้สำเร็จ แต่คนที่ทำได้ รู้ปัญหาชัดเจน มีเงินนิดเดียวแต่ทำอะไรไม่ได้ เงินมันไม่ได้อยู่ในที่ที่ควรจะอยู่”

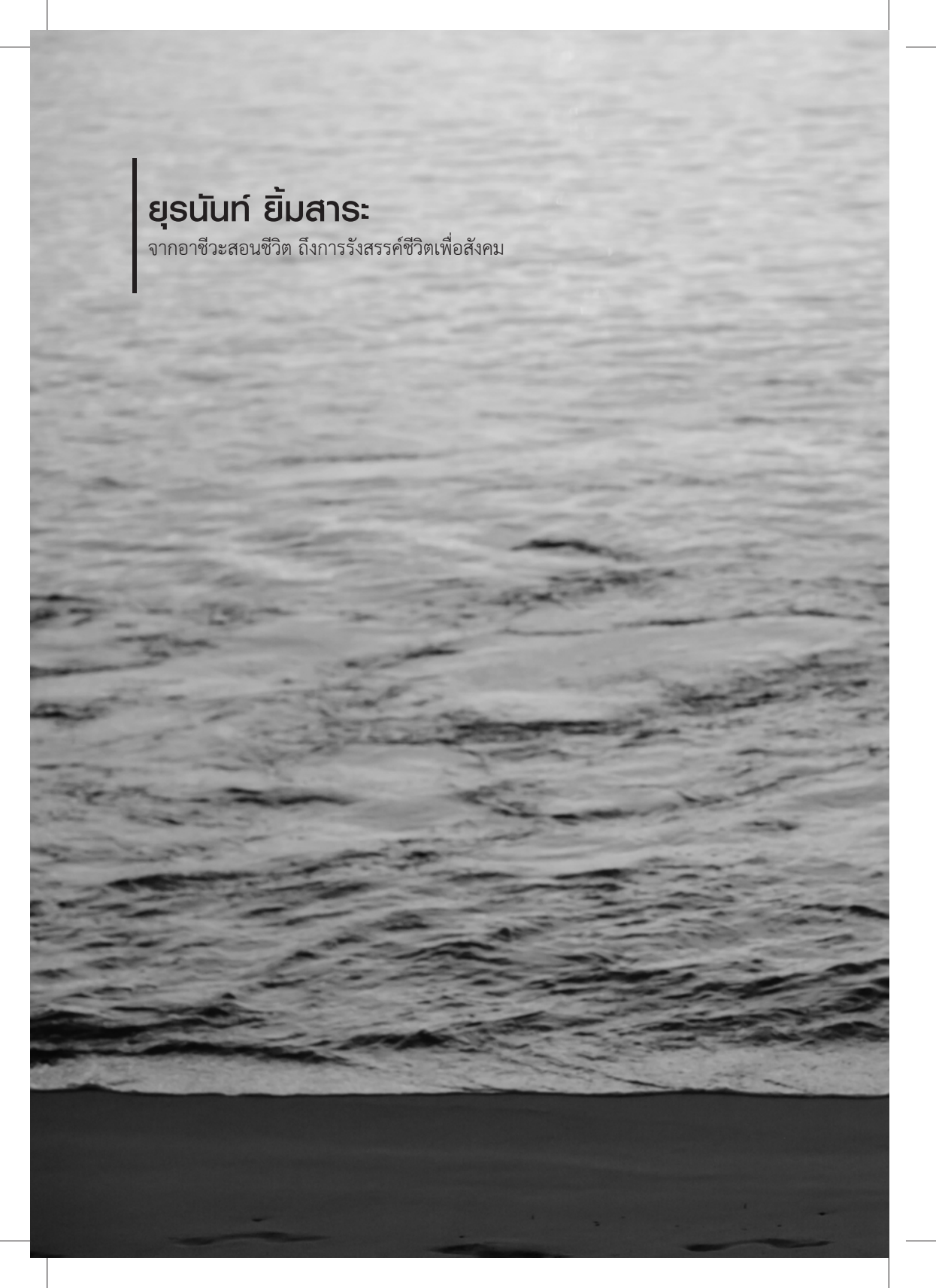
แล้วคนรุ่นใหม่ คนที่อยู่ในโลกของสื่อดิจิทัลทำอะไรได้บ้าง กับโลกที่ปล้ววันไปด้วยปัญหา โลกที่คนมีอำนาจและทุนทรัพย์ไม่ลงมือแก้ไข ปลอ่ยให้คนเล็ก ๆ ดูแลกันเอง แก้ไขกันไปเอง เราจะทำอะไรได้บ้างเล่า ฌพีอยากจะบอกกับเพื่อนพ้องน้องพี่ร่วมยุคว่า :-

“เราเห็นข่าวโน่นนี่นั่นเต็มไปหมดในแต่ละวัน ข่าวทุกอย่างอยู่ในฟีดเฟซบุ๊กหมดเลย แต่ว่าเรารู้จริงกับมันแค่ไหน? แต่ถ้าคุณวางโซเชียลมีเดียแล้วเดินออกจากบ้านนะ แล้วออกไปหาอะไรแบบเราทำ คุณจะเห็นว่าโลกมันกว้างกว่าในฟีดเยอะมาก ๆ โซเชียลมีเดียใช้ ทำให้เราเห็นปัญหาทำให้เราแข่งกับมัน อ่านทุกวัน คอร์รัปชันอีกเลย ทุกวันเลย แต่เราเคยรู้บ้างหรือเปล่าว่ามันมาจากไหน

“การได้ออกมาเห็นความจริงมันช่วยไม่ให้เป็นคนโลกสวย เพราะอะไรรู้ไหม ใครจะเชื่อว่าคอร์รัปชันที่เรามองว่ามันไกลตัว พอเราไปเชียงราย มันแค่ถนนเส้นนั้นนั่นะ หรือมากกว่านั้นอีก มันชัดเจนมากเลย ถึงบอกว่าถ้าวงไซเขียลมีเดีย แค่วงมันนะ แล้วมองแบบมองออกมากว้าง ๆ ประสบการณ์มันอยู่ทุกที่ที่เราหยุดเวลาอยู่กับมัน”

ยุรบันท์ ยิ้มสาระ

จากอาชีพสอนชีวิต ถึงการรังสรรค์ชีวิตเพื่อสังคม

“พอมาเห็นภาพจริง ๆ เห็นคนที่เขาทำงานจริง ๆ มันทำให้เราได้เรียนรู้จากเขามากกว่า และมันได้งานจริง ๆ เป็นเชิงลงมือปฏิบัติการมากกว่าที่จะเป็นทฤษฎีหรืออะไรอย่างอื่น ก็คิดว่าเหนือความคาดหมายมาก ไม่คิดมาก่อนว่าเขาจะเก่งขนาดนี้”

คำพูดนี้คงจะไม่ได้ออกจากปากของ ยุรนนท์ ยิ้มสาระ หากเขาไม่ได้ลงไปทำความรู้จัก เครือข่ายสภาพลเมืองพังงาแห่งความสุข ในพื้นที่จังหวัดพังงา ในโครงการ *Intrapreneur for Change* เป็นเวลาครึ่งค่อนปี

ชายร่างเล็ก ส่วนสูงไปโลสี่ขาแว่นตาหนาเตอะอยู่บนใบหน้าที่มีแววกังวล คือคนที่เราต้องร่วมเดินทางไปจังหวัดพังงากับเขา ก่อนหน้านั้นเคยพบกันในการประชุมความคืบหน้าของการลงพื้นที่ลพบุรี เชียงราย และขอนแก่น ของ Intrapreneur คนอื่น ๆ แต่ต่างก็อยู่กับภารกิจฟังเรื่องราวหลากหลายของแต่ละพื้นที่ ครั้งนี้นอกจากเอ่ยปากทักทายกันแล้ว ชายหนุ่มเริ่มบทสนทนาขึ้นระหว่างที่เราออกเดินทาง บทสนทนาระหว่างทางดูกระต่อนกระแต่น แปร่ง ๆ คงเป็นเพราะเพียงพยายามจะกลบความเงียบในช่วงระยะทางราวยี่สิบกิโลเมตร กระทั่งถึงสนามบินคอนเมือง ระหว่างที่นั่งรอเพื่อนร่วมทางมาสมทบ ช่วงเวลานี้เองจึงเกิดการสนทนาจริง ๆ ขึ้น

เป็นเรื่องธรรมดาที่คนไม่รู้จักกันมาก่อน อีกทั้งเป็นคนที่ไม่ช่างพูดช่างคุย จะมีระยะห่างจากความแปลกหน้าซึ่งกันและกัน แต่ด้วยความตระหนักว่าเราต่างมาทำงานในหน้าที่ของเรา-เขากำลังเดินทางไปเพื่อทำหน้าที่ Intrapreneur ของเครือข่ายสากลเมืองพังงาแห่งความสุข และฉัน-ผู้เขียน มีหน้าที่เก็บเกี่ยวข้อมูลจากเขา

ดังนั้นการสนทนาที่ดูจะจริงจังที่สุดก็คงหนีไม่พ้นเพื่อเป้าหมายนี้.... แต่ก็ใช่ว่าจะง่ายสำหรับคนไม่ช่างพูด เมื่อก้าวเข้าเขตสนามบินแล้ว ความแปลกหน้าระหว่างเราเริ่มค่อย ๆ คลี่คลาย ด้วยเกมการ์ดที่เรียกว่า อุโน้ เป็นเครื่องมือช่วยคลายความแปลกหน้าระหว่างกัน อุโน้ทำให้เห็นการโอนอ่อนผ่อนตามของผู้ชายเงียบ ๆ ที่มีท่าทีสุภาพและคอยดูแลผู้อื่นคนนี้

เริ่มต้นด้วยการทำความรู้จักกับเขาก่อนจะมาถึงงานในโครงการ...

อาชีพสอนชีวิตที่ไม่มีในตำราใด ๆ

ฝันใหญ่ในส่วนลึกของชายร่างเล็กคนนี้ คืออยากจะเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของประเทศ แต่เมื่อพินิจพิเคราะห์ถึงบทบาทของครูในระบบ ครูเป็นเพียงฟันเฟืองตัวเล็ก ๆ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงระบบใหญ่ได้ เห็นได้จากลักษณะการทำงานมีลำดับชั้น การที่จะสร้างสิ่งใหม่ ๆ จากความคิดของเราเองเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนั้นน่าจะเกิดขึ้นได้ยาก ทั้งค่าแรงครูโดยทั่วไปก็อยู่ในระดับที่เลี้ยงตัวเองยังลำบาก จึงทำให้เขาไม่เคยคิดพาตัวเองเข้ารับราชการครูแม้จะเรียนจะสำเร็จการศึกษาสายครุศาสตร์มาก็ตาม แต่เป้าประสงค์ในใจที่ปรารถนาจะพัฒนาคนก็พาเขาเข้ามาสู่สายอาชีพในด้านการฝึกอบรมและพัฒนา (training and development) เพื่อเพิ่มศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนทำงาน

หลังสำเร็จการศึกษาที่เลือกเรียนตามเพื่อนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสั้นสุดลง เขาไม่เลือกเรียนสายสามัญศึกษาต่อ ด้วยมุมมองของเด็กอายุสิบห้าที่เฝ้าสังเกตญาติผู้พี่ที่มีอาชีพเป็นช่างไฟฟ้า และเห็นว่าเป็นงานที่สบาย น่าสนุก ได้สวมใส่หมวกและหอบแฟ้ม มองแล้วเท่ จึงตัดสินใจเลือกเรียนในสายอาชีพ เปลี่ยนจากการเรียนสายสามัญไปเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ช่างไฟฟ้า

“สาย ปวช. ให้ประสบการณ์อะไรเรามากมายทั้งด้านอาชีพและชีวิต ช่วงนั้นจะได้ยินกันบ่อย ๆ ว่า เทคนิคบางปู (วิทยาลัยเทคนิคสมุทรปราการ) คู่อริ กรุงเทพช่างกล (วิทยาลัยเทคโนโลยีกรุงเทพ) เราไม่รู้มาก่อนก็ไปเรียนแบบเด็กเนิร์ดเลย ใส่แว่น ใส่เสื้อซิป เรื่องวิชาการแทบจะไม่มีปัญหาอะไร ยากตรงที่เราไม่เก่งเลขมาตลอดต้องมาเรียนวงจรไฟฟ้า คณิตศาสตร์ แต่ทำข้อสอบก็ผ่านมาได้ด้วยดี ที่ได้มากคือประสบการณ์ด้านการใช้ชีวิต เจอเพื่อนหลายแบบทั้งขารเรียน ขาลุย ขาโหด วิชาไหนไม่อยากเรียนก็จะโหดกัน ถ้าเสียงเกินครึ่งก็จะโดดยกห้อง เพื่อนเขาโดดกันเราจะอยู่โรงเรียนก็ไม่ได้ เพราะถ้าอาจารย์เจอจะโดนตี ก็เริ่มไปตามเพื่อนออกไปกินเหล้า สุ่มตามห้องเพื่อน ดูหนังไป เล่นเกม หลัง ๆ เบื่อก็กินมาเล่นกีฬา เตะตะกร้อบ้าง มันทำให้เราได้เห็นอีกมุมของชีวิต อีกเรื่องที่หนีไม่พ้นของเด็กเทคนิคบางปูคือการทะเลาะกับคู่อริ เหตุการณ์ที่จำได้ชัด ๆ คือครั้งหนึ่ง เพื่อนเกือบเสียชีวิต น่าจะเป็นวันครบรอบโรงเรียนคู่อริ เย็นวันนั้นขณะที่เรายืนออกรกลับบ้านกันที่หน้าโรงเรียนก็มีเสียงป็นดังขึ้นมา บิ่ง บิ่ง บิ่ง สามสี่นัด ทุกคนสับสนอลห่านจนมารู้อีกทีเพื่อนเราคนหนึ่งโดนเข้าไปหนึ่งนัด ดีที่ไม่ถูกจุดอันตรายจึงรอดมาได้

“ทุกครั้งที่เจอคู่อริเราเมื่อเปล่า ในใจคิดแค่อยากกลับบ้านไม่มีความอีกใจเheimใด ๆ แต่เราทำอะไรไม่ได้ต้องวิ่งตามเขาไป อยู่ที่นี่เราต้องเรียนรู้ทักษะการเอาตัวรอดเอง เวลาเรียนจะถูกสอนเสมอให้มอง 180 องศา ห้ามนั่งหันหลังออก แต่ถึงแม้จะเกิดเหตุการณ์แบบนี้เราก็ก็น้อยากถอดเสื้อปะนะ เราคิดว่าเรามาเรียนหนังสือชุดซ้อปก็ป็นชุดใส่เรียน เราไม่ได้ทำผิดอะไรทำไมต้องถอด สิ่งพวกนี้แหละที่สอนค่าว่าชีวิตที่ไม่มืในตำราให้กับเรา”

สิ่งที่เขาวาดิ สิ่งที่เราวาดิ

“การฝึกงานหลังจบอาชีวะ ทำให้เรารู้ว่าเราไม่เหมาะกับอาชีพช่างไฟฟ้าเลย มันไม่ได้สวยหรืออย่างภาพฝัน ตัวเราเล็ก แรงแน้อย ทักษะด้านการช่างก็ต่ำ จึงตัดสินใจว่า คงต้องเรียนมหาวิทยาลัยต่อน่าจะดีกว่า เลยลองไปสอบดู สมัยนั้นคืออย่างหนึ่งคือการจบสายช่างเขาจะมองว่าเป็นสายวิทย์-คณิต เลยสอบมั่วไปหมด รู้สึกว่าคะแนนที่ได้ดีที่สุดคือวัดแนวความเป็นครู เราเลยเลือกครุศาสตร์ การศึกษานอกระบบ สมัยก่อนยังไม่มี การประกาศบนเว็บไซต์ต้องไปดูด้วยตัวเองที่บอร์ด หรือไม่ก็โทรศัพท์ไปฟังผล ปรากฏว่าเราติดครุศาสตร์ จุฬาฯ”

หลังจากภาพฝันสลายเพราะการตัดสินใจผ่านแว่นตา ใส่ว่านใจ ทำให้ก้าว่างทางการศึกษาต่อของเขาต้องหันเหไปจากเส้นทางเดิม ทว่าในครั้งนี้แม้ยุรนั้นทีจะสอบเข้าเรียนต่อในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ หากเขากลับตัดสินใจที่จะไม่เรียนในมหาวิทยาลัย แลวหน้าของประเทศแห่งนี้

“ตอนนั้นเราไม่มั่นใจในตัวเอง ก็เลยเลือกที่ที่คิดว่าเราไหว เรามีความสุขกับมันดีกว่า ราชวมงคลธัญบุรี (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี) จึงตอบใจทีเรามากที่สุด เพราะเพื่อนสมัยเรียน ปวช. ไปเรียนด้วย แม้มแม่จะไม่บังคับก็รู้ว่าสิ๊ก ๆ แม่อยากให้เรียนจุฬาฯ แต่เราคิดว่าเรียนที่ไหนก็น่าจะประสบความสำเร็จได้เหมือนกัน อยากรจะพิสูจน์ให้แม่เห็นว่าลูกจะประสบความสำเร็จได้ไม่เกี่ยวกับสถาบัน เราเป็นคนไม่ค่อยเชื่อมันเรื่องของปริญญา รู้สึกว่าการเรียนน่าจะเกิดจากตัวเราเองมากกว่า ตอนเรียนมัธยมหรือ ปวช. แม้เราจะอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่โตดเรียน แต่เราก็ดึงตัวเองขึ้นมาจนจบได้ เราทำอะไรค่อนข้างยึดตัวเองเป็นหลัก เรามองว่าปัจเจกน่าจะเป็นเรื่องที่ใหญ่กว่า สถาบัน สังคมไม่ว่าเราอยู่ในสังคมแบบไหนเราก็สามารถดีได้ ไม่ถูกหล่อหลอมอะไรที่มันป็นกรอบอย่าง

ต้องจบจากจุฬาฯ ไม่รู้ว่าเราปล่อยให้ตัวเองหรือเปล่านะ แต่ถ้าให้เลือกก็ยังคงเลือกอยู่ที่เดิม อาจเพราะเราได้เพื่อน ได้อาจารย์ที่ดีคอยดูแลเอาใจใส่ รับฟังและเปิดพื้นที่ให้เรามีส่วนร่วมในคณะค่อนข้างมาก”

ด้วยลักษณะนิสัยที่มักให้ความสำคัญกับการได้คิด ได้ลงมือทำด้วยตัวเอง ทำให้การศึกษาต่อในระดับปริญญาโทของเขาค่อนข้างผืดหวัง เพราะความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ห่างเหิน วิธีการสอนที่ล้าหลัง ไม่ได้คิดได้ทำอย่างที่ตั้งใจ ต่างจากในช่วงศึกษาระดับปริญญาตรี ทำให้เขาเบนความสนใจจากการเรียนตามหลักสูตร ไปสู่การค้นหาเรียนรู้ด้วยตัวเองในสนามการทำงาน

สนามงานกับการรู้จักตัวเอง

ในการเรียนระดับมหาบัณฑิต ราวสองปีหลังจากได้เรียนในรายวิชาต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว ความเบื่อหน่ายในระบบการศึกษาแบบที่ไม่ตอบสนองต่อแนวคิดในการเรียนรู้ทำให้ยุรฉัตรเดินทางกลับบ้านเข้าสู่สนามชีวิตจริง เขาเริ่มจากการหางานเล็ก ๆ ทำจนผลอไผลปล่อยให้เวลาล่วงเลย มารู้ตัวอีกทีเวลาสำหรับการเรียนในระดับปริญญาโทของเขาก็ใกล้จะหมดลง จึงกลั่นใจฮึดสู้ด้วยการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จเรียบร้อยภายในช่วงไม่กี่เดือน และนี่เป็นจุดเริ่มต้นครั้งสำคัญที่ทำให้เขาบอกกับตัวเองว่าชีวิตต้องมีจุดหมายให้มากกว่าที่เป็นมา

“งานที่ทำช่วงนั้นคือเป็นนักข่าวฟุตบอล แพลตฟอร์มจากต่างประเทศ เพราะชอบบอลมาตั้งแต่เด็ก ตอนเรียนเทคนิคมีเวลาว่างค่อนข้างมาก กลางคืนจะดูการแข่งขันทัวร์ฟุตบอลแมตช์ต่าง ๆ และเริ่มค้นหาข้อมูลลึกมากขึ้น ดูเทคนิคการเล่น สืบค้นข่าวสารความเคลื่อนไหวตลอด อีกสิ่งที่ทำให้เราชอบฟุตบอลมากคือ เกม Football Manager มันเหมือนกับให้เราบริหารทีมเอง โดยคนเล่นเกมจะมีตำแหน่งเป็นผู้จัดการทีม สามารถซื้อตัวผู้เล่นเพื่อลงไปแข่ง รู้สึกว่าอยากเอาชนะ ชัยชนะทำให้รู้สึกดี แต่ความอยากนี่คือความอยากเอาชนะตัวเอง ไม่เคยอยากแข่งกับใคร ทุกอย่างมันเริ่มจากการตั้งเป้าแล้วก็เอาชนะตัวเองให้ได้ มันรู้สึกภาคภูมิใจแต่ไม่เคยป่าวประกาศ ทักษะการแปลหนังสือภาษาอังกฤษก็เป็นเป้าหนึ่งที่ตั้งไว้และพยายามเอาชนะกับมันจนสำเร็จ ส่วนความอยากจะเป็นนักข่าวได้มาจากการพยายามหาคำตอบกับตัวเองว่าอยากจะเป็นอะไรตาม

ประสาของนักศึกษาใกล้จบ รู้สึกว่าอยากค้นหาความจริง อยากทำข่าวแบบเจาะลึก ดีแน่ให้ประชาชนได้รู้เรื่องจริง ๆ ไม่ใช่ข่าวเกาะกระแสแบบที่มีอยู่ดาษดื่น ก่อนไปทำเราก็วาดฝันไปต่าง ๆ นานา แต่พอได้ทำจริงเรื่องจรรยาบรรณการนำเสนอข่าวไม่ต้องพูดถึงเลยทุกอย่างอยู่ที่เม็ดเงิน เลยรู้สึกว่ามันไม่ใช่ตัวเราแล้วละ”

เมื่องานแรกไม่เป็นอย่างภาพฝัน เขาจึงออกค้นหาเส้นทางใหม่ให้กับชีวิต หย่อนใบสมัครเรื่อยไปจนมีที่หนึ่งเรียกตัว และที่นี่เป็นก้าวแรกที่จริงจังบนสนามงานจริงสำหรับเส้นทางชีวิตของเขา

“ตอนนั้นไม่เคยได้ยินคำว่า Training เลย มันมีเรื่องแบบนี้ด้วยหรือ มันขายได้ด้วยหรือ เคยเห็นแต่การจัดอบรมฟรี ไม่เคยคิดว่าจะมาทำงานตรงนี้ แต่กลายเป็นงานประจำที่แรกจนมาถึงปัจจุบัน”

แม้พื้นที่ที่เหยียบย่างใหม่นี้เขาไม่ได้วาดหวังอะไรเอาไว้ก่อน และแม้บุคลิกภาพของเขาดูขัดกับงานนี้ แต่สิ่งเล็ก ๆ ที่ทำให้เขาตัดสินใจทำ คือคำตอบอันคล้ายคลึงกับหนึ่งส่วนของเป้าหมายในชีวิต

“ตอนแรกเราก็ไม่ได้คาดหวังว่าเราจะมาทางสายนี้ เราแค่มองว่าสายอาชีพนี้เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคน เลยลองสมัคร ช่วงแรกเรามาทำด้านงานขายหลักสูตรก่อน แต่พอมาทำงานสักปีหนึ่งก็เริ่มจะเห็นว่าเราไม่น่าเหมาะ จึงย้ายมาทำเรื่องการพัฒนาหลักสูตรแทน รวมถึงเรื่องบริหาร จัดการอบรม ดูแลอาจารย์ ประสานงาน ด้วยจังหวะที่เราเข้ามาเป็นยุคบุกเบิกของบริษัท จึงได้ช่วยทำอะไรหลายอย่าง เขาค่อนข้างจะเปิดกว้างในการแสดงความคิดเห็น เป็นสิ่งที่ตอกย้ำว่าเรามาถูกที่แล้ว เราได้เริ่มใหม่ไปพร้อม ๆ กับเขา เติบโตขึ้น ทำโน่นทำนี่ ก็คิดว่ามันน่าจะตรงกับที่เราอยากจะทำ จนเรามองเห็นว่าที่นี่เป็นเหมือนโรงเรียนในการช่วยพัฒนาคน”

หนีจากพื้นที่ปลอดภัยสู่พื้นที่เป้าหมาย

แม้งานที่ทำงานจะขัดแย้งขัดขากับตัวตนภายใน ด้วยว่าเขาเป็นคนมีโลกส่วนตัวสูง มีความสุขกับการอยู่คนเดียว ซ้ำร้าย พูดน้อย หรือที่ภาษาทางจิตวิทยาเรียกว่าเป็นคนประเภท Introvert (คนเก็บตัว) แต่เขาก็พยายามก้าวข้ามการเก็บตัวเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย

“เวลาเราทำงานต้องมี connection กับคนอื่น ไม่เคยได้ยินคำนี้มาก่อนเลย จนมาทำงานถึงรู้จัก มาวิงวาท connection มีงานศิษย์เก่า งานสังคมต่าง ๆ ก็ต้องไป ถ้าเป็นคนเก็บตัวก็ไม่อยากไปหรอก ไปคุยกับใครวะ แต่เราก็ต้องทำเพื่อสร้าง connection แม้มันจะฝืนแต่มันก็มีประโยชน์กับเรา”

เขารู้สึกย้อนแย้งภายในตัวเองมาตลอด 10 ปี แต่เสียงกระซิบจากภายในบอก เขาเสมอว่า ทำอะไรต้องทำให้มันสำเร็จ เราต้องเอาชนะตัวเราเองให้ได้ เสียงเหล่านี้มัน ก้องกรอโกสโตประสาทและเป็นแรงผลักดันให้เขาออกจาก “พื้นที่ปลอดภัย” (comfort zone) ซึ่งเป็นอีกเป้าหมายหนึ่งในชีวิตของผู้ชายเฉียบ ๆ คนนี้

“เราตั้งเป้าว่าจะทำให้ได้ด้วยวิธีการอะไรก็ตาม ฝืนบ้าง ไม่ฝืนบ้าง เราก็หาทางที่เราทำได้เอง แต่อีกเป้าหมายหนึ่งคือ อยากรจะออกจาก comfort zone ของตัวเองให้มากที่สุด ด้วยการพยายามพบเจอคนเยอะ ๆ ไปลงพื้นที่ พูดหน้าชั้น ทำความรู้จักกับคนที่ไม่รู้จักมาก่อน ทำอะไรก็ตามที่รู้สึกขัดกับตัวเอง แต่เราก็พยายามก้าวข้ามมันออกไปให้ได้ รู้สึกว่าถ้าเราทำได้ มันจะเป็นความภาคภูมิใจของเรา เคยเห็นอาจารย์ท่านหนึ่ง แกเป็นคนพูดติดอ่างเหมือนเรา แต่แกก็เป็นอาจารย์ได้โดยที่พูดติดอ่างอยู่ คนฟังแกเป็นร้อย รู้สึกทึ่ง แกเอาชนะความกลัวยังงี้กับการไม่เอาจุดด้อยของตัวเองมาเป็นเรื่องใหญ่”

ความมุ่งมั่นนี้มีรางวัลที่เขาต้องการคือการ “ลับคมมีด” ด้านการพัฒนาคน พร้อมกับการเก็บเกี่ยวประสบการณ์เพื่อเป็นเครื่องนำพาตนไปให้ถึงจุดหมายของชีวิต

“เราอาจจะไม่เก่งในการไปสอนคนเยอะ ๆ หน้าชั้น ขาดเทคนิควิธีการสอนที่น่าสนใจ เราพยายามฝึกอยู่ เราว่าการสอนในกลุ่มเล็ก ๆ เราจะทำได้ดีกว่า อาจเป็นเพราะว่านี่เป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความมั่นใจให้กับตัวเราเอง เป้าหมายจริง ๆ คืออยากรจะทำอะไรที่เรามีความสุข แล้วก็ทำอะไรให้สังคมนี้ให้มันมากขึ้น ภาพฝันเราคือสร้างจุดเรียนรู้สักที่หนึ่ง เพื่อพัฒนาเด็กโดยจัดเป็นเวทีปฏิบัติการเล็ก ๆ เพื่อสอนให้เขาเห็นภาพว่าชีวิตไม่ได้มีแต่ในห้องเรียน ในโลกนั้นมันมีอะไรอีกเยอะแยะมากมาย เช่น การเลือกแฟน เรื่องแบบนี้มันไม่มีใครสอน แต่เราเจอคนมาเยอะ อย่างน้อยเราก็ให้แนวคิดน้องได้ เรื่องยาเสพติด เราก็เคยเฉียด ๆ มาก่อน อยากรอธิบายให้เขาเห็นภาพก่อนที่เขาจะไปเจอจริง ๆ แต่ไม่รู้มันจะสำเร็จหรือมันจะตีหรือเปล่านะ แต่รู้สึกเราอยากจะสอนทักษะการใช้ชีวิตให้กับเด็ก ๆ เด็กจะเข้าสู่โลกของการทำงานได้ง่ายขึ้น แล้วเขาก็จะเห็นความจริงของชีวิตตัวเองได้เร็วกว่าคนอื่น ๆ”

บนเส้นทางที่ไม่จำเป็นต้องเหมือนคนอื่น ๆ

เรื่องราวหลายอย่างที่เกิดขึ้นในสนามชีวิตของยุรนันท์ เขาทำให้เห็นว่าบริบทแวดล้อม ค่านิยมในยุคสมัย หาได้ครอบงำเขาจนหาทางเลือกเดินของตนเองไม่ได้ ในทางกลับกันเขาหันเหออกมา และเลือกก้าวย่างไปบนทางที่รังสรรค์ด้วยตัวเอง บนเส้นทางที่คิดว่าเราทำได้ ใช่ เขาหรือใครก็ได้ ถ้าเราเลือกเส้นทางนั้นด้วยตัวเราเอง

ยุรนันท์เป็นนักอ่าน การอ่านทำให้เขาเห็นภาพกว้างทางไกล เขาตระหนักว่าประวัติศาสตร์แห่งอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลง หากเราทำสิ่งที่ไม่เหมือนกับสิ่งที่ผู้คนเคยทำมาก่อนแล้ว แม้สิ่งเก่าจะได้รับการยอมรับว่ามันเป็นสิ่งที่ดี แต่กาลเวลาที่สืบไปข้างหน้าเราย่อมต้องการสิ่งที่แตกต่างไปจากเดิม “ไม่อย่างนั้นในหน้าประวัติศาสตร์ก็คงไม่มีอะไรเกิดขึ้นมาใหม่ อีกร้อยอย่างเรามองว่าเราเอาชนะตัวเอง โดยการทำในสิ่งที่ต่างจากคนอื่น ๆ เราขอฉีกทาง แล้วเดี๋ยวจะไปให้ถึงปลายทาง” นี่คือความมุ่งมั่นของเขาเพื่อจะบอกกับสังคมว่าสิ่งที่เขาจะทำให้แตกต่างนั้นคือสิ่งที่ดีกว่าเดิม

ทางเดินที่แปลกและต่างจากคนรอบข้างทั่ว ๆ ไป ต้องอาศัยกระบวนการคิดทบทวนถึงความเป็นไปได้ด้วยเหตุและผล กอปรกับความเชื่อมั่นในตัวเองเพื่อจะก้าวเดินไปในเส้นทางสายใหม่

“เราคิดว่าตัวเองเอาอยู่ แต่ว่าต้องผ่านกระบวนการคิดก่อนนะว่าเราเอาอยู่จริง ๆ ทำได้จริง ๆ เราถึงลงมือทำ เราเลือกในสิ่งที่เราคิดว่าทำได้ ครั้งหนึ่งในชีวิตเคยเจอเหตุการณ์ที่เราไม่แหกขนบเดิม เพราะเชื่อมั่นมันจะดี แต่ท้ายที่สุดทุกอย่างก็ล้มเหลว ยิ่งทำให้รู้สึกว่าการเพราะความไม่เป็นเราเอง มันเลยผิดพลาด”

คุณค่าของชีวิตที่เราคือผู้รังสรรค์

การทำงานในช่วงบุกเบิกของบริษัททำให้เขาได้มีส่วนร่วมด้วยช่วยคิดและลงมือทำ จนประหนึ่งเป็นหนึ่งในการก่อสร้างกิจการ แม้งานในสายอาชีพนี้จะสามารถเพิ่มจำนวนตัวเลขเงินเดือนได้ไม่ยาก หากย้ายไปทำงานที่ใหม่หรือที่อื่น แต่ตลอดระยะเวลา 10 ปี ยุรนันท์ไม่คิดจะย้ายไปยังองค์กรอื่น ด้วยความตั้งใจที่ว่าทำอะไรต้องทำให้มันสำเร็จ

“เรารู้สึกอยากทำอะไรให้มันสำเร็จสักทีหนึ่ง มันรู้สึกภาคภูมิใจกับตัวเอง ยึดเอาตัวเองเป็นหลักอีกแล้ว คือบอกตัวเองว่าเป็นคนไม่ย่อท้อ เราแค่มีความสุขกับชีวิต เราอยากทำอะไรที่เราอยากทำ ซึ่งตอนนี้มันก็ตอบโจทย์เราแล้ว เงินเดือนก็พออยู่ได้ มีเวลาช่วยเหลือคนอื่น ได้ไปทำอะไรที่มันว้าว ๆ แค่นี้ก็รู้สึกว่าการใช้ชีวิตสมบูรณ์แบบแล้ว...”

36 ปีแห่งการเดินทางของชีวิตแม้ดูไม่นานนัก แต่เขาคำตอบได้แล้วว่า จะรังสรรค์ความสุขให้ชีวิตได้อย่างไร และการลงชื่อสมัครโครงการ *Intrapreneur for Change* ในครั้งนี้ ก็คือหนึ่งในการรังสรรค์ความสุขในชีวิตของเขานั่นเอง

ก้าวแรกในการทำงานร่วมกันกับภาคประชาสังคม

ยุรนันท์เคยผ่านมางานอาสาสมัครมาแล้วหลายครั้งทั้งเมื่อยังอยู่ในวัยเรียน และในวัยทำงาน แต่การอาสาสมัครในครั้งนี้แตกต่างไปจากทุกครั้งเพราะนี่เป็นครั้งแรกที่เขาได้ทำงานร่วมกับภาคประชาสังคม หรือ NGOs ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เขาเคยตั้งคำถามจากข่าวที่เคยได้เห็นได้ยิน นั่นก็คือภาพลักษณะการทำงานของเอ็นจีโอไทยในความคิดของเขาไม่ใช่ภาพลักษณ์ที่ตึ๊ง โดยเฉพาในด้านการบริหารจัดการ ทำให้เขาเกิดคำถามมากมายต่อการทำงานของคนกลุ่มนี้ และนี่ก็เป็นอีกหนึ่งแรงกระตุ้นที่ทำให้เขาตัดสินใจรอกใบสมัครเข้าร่วมโครงการ

“เราเคยมองว่าเอ็นจีโอเป็นกลุ่มคนที่อยู่ดี ๆ ก็มีเงินมาให้ใช้ แล้วก็ทำอะไรก็ไม่รู้โอ้โหลกโหลกเขลก รู้สึกว่างานที่ทำก็ไม่ได้มีประโยชน์สักเท่าไร ดูเหมือนไม่โปร่งใสเท่าไรห์ คือเห็นข่าวหลายข่าวที่ทำให้เรารู้สึกแบบนี้ ทำให้เราตั้งคำถามนะว่าเขาไม่สามารถบริหารจัดการเงินได้เลยหรือ ทำไมเขา รอแต่จะขอทุน ขอบริจาคอย่างเดียว เลยอยากลองมาทำงานกับเขาจริง ๆ อยากรู้ว่าจริง ๆ เขาทำงานกันอย่างไร ไม่ได้จะต่อต้านหรือเกลียดนะ เรามีสมมติฐานเล็ก ๆ ว่าที่เป็นอย่างนี้เพราะพวกเขา น่าจะบริหารไม่เป็น ก็เลยคิดว่าถ้าเรามาช่วยก็น่าจะเป็นประโยชน์กับเขา น่าจะช่วยให้บริหารงบได้ จะได้ไม่ต้องขาดทุน ในมุมที่เรามองเราอยากช่วยเขา”

จุดเริ่มต้นของการเดินทางในฐานะ *Intrapreneur* ก็เกิดขึ้นด้วยประการฉะนี้

โจทย์งานสำหรับยุรนั้นคือพื้นที่จังหวัดพังงา ด้วยเหตุผลหนึ่งก็คือเขามีบุคลิก
สุภาพ อ่อนโยน ถนอมรับฟัง น่าจะเข้ากับพื้นที่ได้ดี แม้จะมีความกังวลบ้างหลังจากได้รับ
รู้เรื่องราวในพื้นที่จากบุคคลหลาย ๆ คนด้วยกัน ทั้งจากพีเมตรี (เมตรี จงไกรจักร) ผู้
ประสานงานชุมชนบ้านน้ำเค็ม และเป็นผู้ประสานงานโครงการสภาพลเมืองจังหวัดพังงา
แห่งความสุข ซึ่งมีงานหลายด้านด้วยกันและอาจจะมีเวลาให้เขาไม่มากนัก

“กังวลนะในช่วงแรกที่ทีมอธิบายงานให้ฟังว่าพื้นที่นี้มีการต่อสู้เรียกร้องกับ
ภาครัฐค่อนข้างรุนแรง เราก็ได้รับฟังมา อันที่จริงไม่ได้มีความกลัวเลย รู้สึกว่าถ้าเราไปดี
คงไม่น่ามีใครทำอะไรเรา แต่เรื่องที่เป็นกังวลคือรู้สึกว่าพีเมตรีจะคุยยากเพราะว่าเขางาน
เยอะ จินตนาการแรกของเรามองภาพว่าเขาคงคล้ายกับปลัด อบต. นายอำเภอ ขึ้นเวที
พูดตามงานใหญ่ ๆ รู้สึกเขาเป็นคนใหญ่คนโตมาก พอหลังจากได้รับโจทย์มาก็รีบไปหา
ข้อมูลของพีเขาด้วยนะ คือต้องรู้เขารู้เราไว้ก่อน เลยได้รู้ว่าพีเขาทำงานมาเยอะมาก ก็มา
หามุมที่เราจะเข้ากับเขาได้ ดูจากงานที่เขาเขียนหรือว่าสิ่งที่เขาทำก็รู้สึกว่าเขาคือคนที่
มีจิตอาสา ซึ่งเรามองว่าคนแบบนี้ น่าจะคุยกันง่าย เพราะเป็นคนมองที่สังคมเป็นหลักเหมือน
กัน มันไม่ใช่เรื่องเงินแล้ว มันไม่ใช่เรื่องเกียรติยศของตัวเองแล้ว ก็เลยเบาใจลงนิดหนึ่ง”

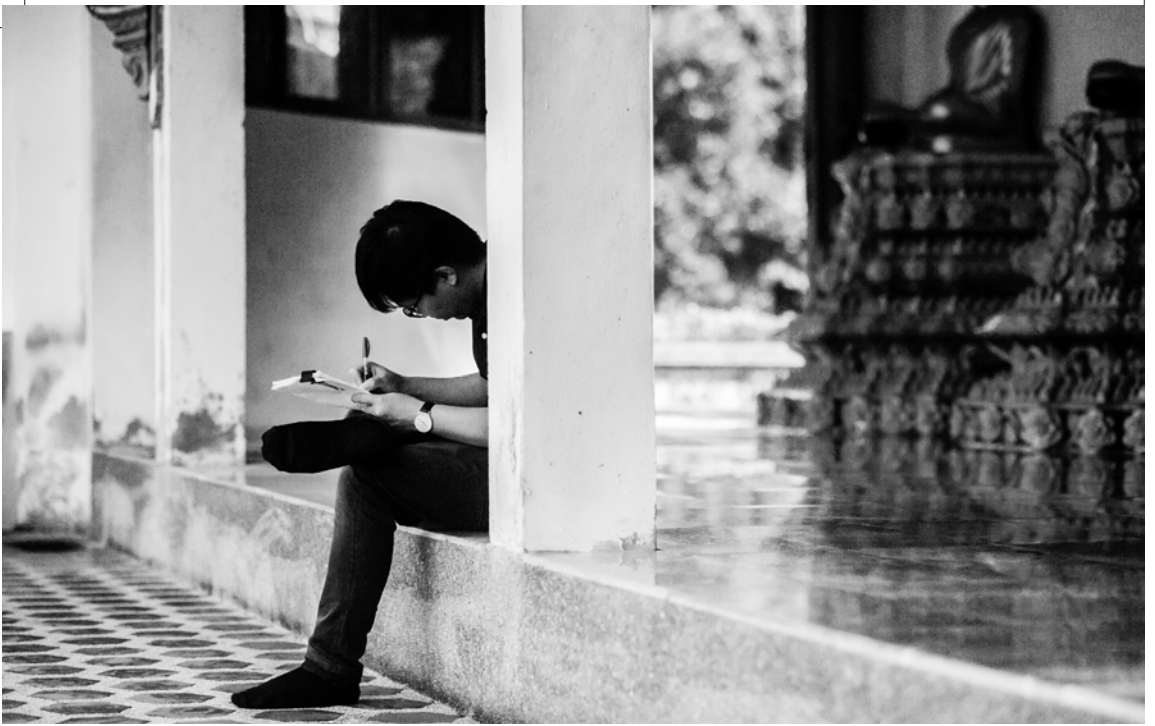

รายงานของการทำงานในเมืองแห่งขุนเขา

เช้าวันที่ 16 ธันวาคม 2560

ออกเดินทางจากภูเก็ตสู่ตำบลโคกเจริญ และตำบลบางเหริย ซึ่งขึ้นอยู่กับอำเภอทับปุด ของจังหวัดพังงา แม้เขาเคยมาเยี่ยมเยือนถิ่นได้หลายครั้งแต่ครั้งนี้ถือเป็นครั้งแรกที่ได้มาจังหวัดพังงา ระหว่างการเดินทาง การพูดคุยดำเนินไปด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดีต่อกัน โขเฟอร์ของการเดินทางครั้งนี้คือ อาจารย์ ดร. กิตติ คงตุก นักวิจัยถอดบทเรียนชุมชนของโครงการผู้นำแห่งอนาคต ผู้มีประสบการณ์การเรียนรู้ด้านชุมชน จึงคอยช่วยเหลือแนะนำยูนันท์ โดยใช้วิธีการตั้งคำถามกับยูนันท์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเผยให้เห็นแง่มุมของยูนันท์ที่มีต่อชุมชน ซึ่งเขาพร้อมที่จะเปิดรับเพื่อให้มีพื้นที่เกี่ยวกับชุมชนเพียงพอที่จะร่วมทำงาน

เป้าหมายในการลงพื้นที่ในครั้งนี้ ก็เพื่อสืบค้นวัตถุดิบหรือต้นทุนที่มีในจังหวัดพังงา เพื่อนำไปต่อยอดการจัดการอันจะนำไปสู่มหาวิทยาลัยพังงาแห่งความสุข ตามเป้าหมายของกลุ่มพังงาแห่งความสุขที่ได้อภิปรายกันเมื่อเข้าร่วมหลักสูตรยกระดับการขับเคลื่อนสังคมด้วยเครื่องมือและนวัตกรรม ครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นครั้งแรกที่เขาได้พบปะกับทีมงานของจังหวัดพังงา เมื่อเราเดินทางมาถึงโคกเจริญ ยูนันท์แจ้งความจำนงว่าเขาอยากพูดคุยกับทุกคนในชุมชนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ เขาจะใช้วิธีการพูดคุยเพื่อให้เห็นสิ่งที่สามารถนำไปทำแพ็คเกจการท่องเที่ยวเรียนรู้ได้ แม้ว่าตลอดการเดินทางเขาพกเอาความกังวลในเรื่องความสำเร็จที่หมายจะทำได้ในเวลา 7 เดือนข้างหน้า

สถานที่นัดหมายคือวัดบางหริ่ง เราได้พบกับพีตา (วนิดา ชูสุวรรณ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลโคกเจริญ) ลมเย็น ๆ คลอบทสนทนา ฉากหลังเป็นทิวเขาตระการตาของพังงา แสงแดดยามสายสาดส่องทำมุมจนเกิดเงาสลับทับแทรกบนทิวเขา ยอดทิวเขาลำยาวขาวมอมสองยอดโอบเอนตามจังหวะของสายลม บทสนทนาว่าด้วยการดำเนินงานจัดการชุมชนในจังหวัดพังงา ยุรนนท์ฟังอย่างตั้งใจกลางหยิกกล้องฟูจิรุ่น XT-120 ตัวเก็งขึ้นมาเก็บภาพคู่สนทนาด้วยที่ท่าเกรง ๆ บางช่วงลมพัดแรงเหมือนจะขัดจังหวะการพูดคุย แต่ด้วยเรื่องราวของชุมชนที่ดึงดูดใจ ไม่ว่าจะป็นโครงการปิ่นโตเพื่อสุขภาพ ผักพื้นบ้านหลากสรรพคุณที่ใครอาจจะไม่คุ้นหู การถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุแก่คนรุ่นใหม่ และอีกหลายเรื่องราวอันน่ารู้ ทำให้เสียงหูดลมที่พัดผ่านมาเป็นระยะ ๆ นั้นไม่อาจสกัดกั้นกระแสสนทนาพาทีได้

แล้วพวกเรา ก็เคลื่อนตัวออกจากบริเวณริมพระธาตุ เดินทางต่อไปยังสถานที่ที่จัดตั้งเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้อิ่มท้องด้วยอาหารกลางวันจากปิ่นโตเพื่อสุขภาพของปูย่าตายายผู้เป็นนักเรียนโรงเรียนนี้ ซึ่งแต่ละคนในชุดนักเรียนเต็มฟอร์มหัวปิ่นโตมา จากนั้นเดินทางต่อไปที่อำเภอทับปุด ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากแห่งหนึ่งของพังงา

จากการเดินทางโดยรถตู้เรือเครื่องหางยาวของชุมชน ฝนลงเม็ดปรอยชุกคน แลกหน้า แต่สักพักใหญ่ก็ซาเม็ด เรือออกตัวพร้อมแรงลมปะทะใบหน้า ยूरนนท์นั่งที่ กระจดเรือถือกล้องถ่ายรูปประจำกายไว้มัน เขาเฝ้ามองและเก็บภาพอย่างเจียบ ไม่ว่าจะ เป็นภูเขา ฟ้า น้ำ ป่าโกงกาง เรือยนต์ ถ้ำผีหัวโต ภาพเขียนผนัง หินงอกหินย้อย และ ใช้ช่วงเวลาระหว่างทางเข้าไปซักถามผู้ดูแลสถานที่ เพื่อเก็บข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวของถ้ำผีหัวโต

ก่อนหันหัวเรือเข้าหาฝั่ง พี่โกสินทร์ (โกสินทร์ สังสัน) ประธานสภาองค์กรชุมชน ตำบลมะรุ่ย พาเรือมุ่งไปที่ ‘สปาโคลน’ ใช้เวลาล่องไปราวยี่สิบนาที ท้องฟ้าอำเข้าสู่ สนธยากาล ภาพที่ปรากฏด้านหน้าคือหาดทรายกรวดเป็นผืนยาว เด็กชายสามคนซัด สาดสายน้ำเล่นกันอย่างสนุกสนาน หญิงวัยกลางคนสองคนกำลังโค้งโค้งง่วนทำอะไรอยู่ ด้วยตะกร้าคนละใบ พี่โกสินทร์บอกเล่าให้ฟังว่าชาวบ้านละแวกนี้นิยมหาหอยหวานกัน จนเกือบเหลือไว้แต่เปลือกด้วยการเก็บที่ปล่อยทิ้งช่วงเว้นให้หอยหวานได้เติบโต อย่างไรก็ตาม ภาพเหล่านี้ก็ยังไม่อาจอธิบายคำว่า สปาโคลน ได้ กระทั่งได้ก้าวเท้าเปล่าลงสัมผัส ทรายกรวดหินบริเวณนั้น ความร้อนประหลาดจากใต้ผืนทรายคือคำอธิบายที่กระจ่าง บริเวณนี้ เป็นรอยเลื่อนมะรุ่ย รอยเลื่อนใต้พื้นดินที่ยังพร้อมจะขยับเขยื้อนกระเพื่อมพื้นให้สั่นไหว

ณ จุดริมทางน้ำร้อนที่ไหลตามร่องออกมา บทสนทนาของพีโกสินทร์กับยุรนันท์ ดำเนินไปขณะที่เท้าที่ยื่นมันของคนทั้งสองสัมผัสกับความความอุ่นของน้ำที่เคลื่อนออกมาอย่างต่อเนื่อง พีโกสินทร์เล่าถึงปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ความยากลำบากในการเดินเรือจากท่า และอุปสรรคอีกนานาประการที่ทำให้การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเกิดปัญหา แม้ว่าที่ตรงนี้จะแหล่งท่องเที่ยวที่แสนพิเศษ บทสนทนาใช้เวลาแปรผันไปตามความยากของปัญหา และแน่นอน ยุรนันท์ฟังอย่างตั้งใจพร้อมซักถามบางข้อสงสัย เพื่อเป็นคลังข้อมูลสำหรับนำไปขบคิดต่อ

แสงแห่งวันใกล้เลือนลับ ได้เวลาขึ้นเรือกลับฝั่งในช่วงอาหารมื้อค่ำ อาหารที่ได้ลิ้มรสในมื้อนี้เป็นอาหารทะเลในร้านของชุมชนอิสลาม มีเมนูที่แปลกต่างจากความคุ้นชิน อาทิ ผัดหมึกซอสดำ ต้มยำรสชาติดีมีกลิ่นสมุนไพรที่นักเดินทางจากต่างถิ่นไม่เคยรู้จัก และอีกหลายงานที่โอเอซอส

ช่วงเวลาสั้น ๆ หลังอาหารมื้อค่ำ เขาอดเอ่ยให้เราฟังไม่ได้ว่า รู้สึกสบายใจเมื่อได้มาสัมผัสผู้คนในทับปุด คนที่นี่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการสร้างเม็ดเงินซึ่งต่างจากภาคธุรกิจที่เขาคลุกคลีอยู่

คืนนี้พวกเราพักกันที่โฮมสเตย์ในชุมชนมุสลิม ชำงที่พักเป็นที่ตั้งของมัสยิด นี่เป็นครั้งแรกที่ยุรันที่ได้สัมผัสโฮมสเตย์ของชุมชนอิสลาม ข้อสังเกตของเขาในการพักโฮมสเตย์ในชุมชนมุสลิมคือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าพักกับเจ้าของบ้านต่างออกไปจากที่อื่น ๆ บรรยากาศที่โดดเด่นและหาไม่ได้จากที่พักโฮมสเตย์ทั่วไปคือความเป็นชุมชนอิสลาม เสียงละหมาดยามรุ่งสาง ชุ่มก่าแพโรติยามเช้า มองจากหน้าต่างที่พักจะเห็นทัศนียภาพเป็นหลังคามัสยิดซึ่งมีฉาภูเขาสูงทาบอยู่ด้านหลัง การแต่งกายของชาวบ้าน วัฒนธรรม และกลุ่มแมวพเนจรในชุมชน ฯลฯ กลิ่นอายอันเป็นเอกลักษณ์นี้ตรึงใจผู้มาเยือน ทำให้เห็นภาพชัดว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็นวัตถุดิบสำคัญที่สามารถนำมาปรุงนํามาแต่งเพื่อออกสู่ตลาดการท่องเที่ยวได้

ละเอียดไปในวิถีชุมชน

เช้าวันที่ 17 ธันวาคม 2560

เดินทางจากอำเภอทับปุดมุ่งสู่ตัวเมืองพังงา โทรศัพท์สายตรงจากพี่น้อง (กำธร ชันธรรม) ประธานสภาองค์กรชุมชนจังหวัดพังงา เชิญไปรับประทานอาหารเช้าที่ รอยุ่ ที่นัดหมายคือตลาดในตัวเมืองพังงา

เมื่อรถแล่นเข้าสู่เมืองพังงา ภาพที่ปรากฏทำให้คำว่า เมืองแห่งขุนเขา กระจ่าง ใจ ด้วยว่ารอบตัวเมืองถูกห้อมล้อมไปด้วยเทือกเขาสูง มองเห็นได้ทุกทิศ

ในช่วงเวลาสั้น ๆ ระหว่างรอทีมงานจัดหากาแฟมากระตุ้นประสาท ยุรนั้นที่ได้ โอกาสพูดคุย รับรู้ และเรียนรู้จากพี่น้อง เกี่ยวกับพังงาแห่งความสุข รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ ต้นทุน วัตถุประสงค์ที่มีในเมืองพังงา

เมื่อทุกคนพร้อม ยุรนั้นที่กระโดดขึ้นรถกระบะพี่น้อง และสานต่อบทสนทนา ตลอดสายทาง เราเดินทางออกจากตัวเมืองพังงาสักระยะก็มาถึงสถานที่สำหรับอาหารเช้าของเรา เป็นนาข้าวไร่ ซึ่งปลูกนอกฤดูกรีดยาง นับเป็นการใช้พื้นที่ว่างให้เกิดประโยชน์ โภชนาผล โครงการนี้ริเริ่มโดยพี่จี้ (ชาติรี มูลสาร) แห่งสมาคมประชาสังคมพังงาแห่งความสุข

พี่จี้กำลังเกี่ยวข้าวอยู่ในนา แม้บริเวณดังกล่าวไม่ใช่ที่ของเธอเอง แต่ข้อตกลงของโครงการคือสามารถขอใช้ที่ว่างเปล่าของชาวไร่ยางในการปลูกข้าวได้โดยไม่ต้องจ่ายค่าเช่า และพื้นดินระหว่างกลุ่มต้นข้าวที่นั่นนั่นเองที่เป็นโต๊ะอาหารเช้าของพวกเราในวันนี้ พี่น้อยเปิดห่อข้าวเหนียว หมูทอด ไก่ทอด แยมหอมเจียว พี่จี้นำเสนอ น้ำพริกไตปลาแห้ง

รสชาติจัดจ้านเผ็ดร้อนเข้ากันดีกับข้าวเหนียวร้อน ๆ ระหว่างมีอาหารที่หอมล้นด้วย
ต้นข้าวทองแก่กับลำแสงอาทิตย์ที่ลอดผ่านช่องต้นยาง ยุรนนท์ไม่ทิ้งโอกาสที่จะเริ่มสอภาม
ถึงการปลูกข้าวไร่ แนวคิด และวิธีการจัดการ

ช่างเป็นการแสวงหาความรู้ที่อบอุ่นด้วยบรรยากาศอันเกี่ยวเนื่องกับข้าว – คน
และสายสัมพันธ์ของคนกับข้าวภายใต้สิ่งที่สรรพชีวิตในธรรมชาติเกี่ยวคู่เรา

อัครบกันทั้งขบวนแล้วจึงออกเดินทางไปยังบ่อน้ำพุร้อนรมณีย์ ซึ่งอยู่ในเขต
อำเภอกะปาง การเดินทางคดเคี้ยวเลี้ยวลัดไปตามป่าเขา ทุกระยะกิโลเมตรของยุรนนท์
คือข้อมูล ความคิดความเห็นที่ได้จากการสนทนากับพี่น้อง ว่าด้วยความเป็นไปได้ในพื้นที่
ต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว

ก่อนเข้าไปยังบ่อน้ำพุร้อน เขาได้แนะนำตัวกับกลุ่มประธานสถาบันการเงิน
ชุมชนบ้านรมณีย์ จากนั้นก็ได้เข้าไปสัมผัสบ่อน้ำพุร้อนในราคาหัวละ 20 บาท ที่มีบ่อไว้
แช่ตัวสามบ่อ แต่ละบ่อมีอุณหภูมิแตกต่างกันไปตามระยะห่างจากแหล่งกำเนิด หนุ่มร่างเล็กใจ
ใหญ่เดินสำรวจบ่อน้ำร้อน แล้วกลับไปนั่งคุยกับพี่เหมียว (กัลยา โสภารัตน์) ประธาน
สถาบันการเงินชุมชนบ้านรมณีย์ สิ่งที่ได้พบได้เห็นถูกแปรมาเป็นเนื้อหาในการพูดคุย

ตัวจริงเสียงจริง ทำจริงเพื่อชุมชน

ความรู้สึกลังเลได้สัมผัสกับตัวจริงในการทำงานเพื่อชุมชน ทำให้เขาเห็นความ
ตั้งใจจริง จนเกิดความรู้สึกเห็นใจคนทำงานให้ชุมชน ที่เสียสละทั้งร่างกายแรงใจ และเวลา
โดยไม่มีค่าตอบแทนแต่อย่างใด

“คนที่ช่วยเหลือชุมชนเหมือนมันเหนียวฟรี มาทำแล้วยังต้องควักกระเป๋าเอง ทุกอย่าง เป็นเหตุให้หลายคนทำงานยากถ้าสถานะการเงินยังไม่พร้อมจริง แต่จริง ๆ แล้ว การทำประโยชน์เพื่อชุมชนมันเป็นอาชีพได้ เหมือนเอ็นจีโอทั่ว ๆ ไป ที่มีเงินเดือน แต่ทุกวันนี้คนทำงานในชุมชนต้องหิ้วข้าวกล่องทอดไข่ม้วนมาจากบ้านเอง เงินเดือนก็ไม่ได้ จะมีแรงมาทำงานได้อย่างไร ไม่ต้องถามถึงรุ่นลูกเลยยิ่งยากไปใหญ่ ทุกคนมันต้องเริ่มจากตัวเราเอง ต้องมีเงิน มีที่อยู่อาศัย ถึงจะทำอะไรให้กับสังคมได้ ถ้าจะหาความเป็นอาสาสมัครจากคนจนน่าจะยาก จากที่สัมผัสมาคนที่ทำงานในชุมชนส่วนใหญ่เขาจะมีฐานะพอสมควร ลูกไม่จำเป็นที่จะต้องมาช่วยแม่ แม่เขาก็อยู่สบายอยู่แล้ว เหมือนแสหาเรื่องอยู่ดี ๆ ไปช่วยคนอื่นทำไม เหนียวเปล่า ๆ แต่มันคือความสุขของเขาใจครับ”

ประสบการณ์การลงพื้นที่ที่เริ่มต้นแทบเป็นศูนย์ หากเมื่อได้สัมผัสกับการร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทนของชุมชน ได้สัมผัสกับคนที่ลุกขึ้นมาทุ่มเทให้กับสังคมได้มากถึงเพียงนี้

“รู้สึกทั้ง เพราะว่าเขาทุ่มเทให้กับชุมชนของเขาเอง คือเราอาจจะรู้สึกว่าคนได้จะรักเพื่อนพ้อง รักชุมชน รักถิ่นที่อยู่ของตัวเอง ก็สะท้อนให้เห็นชัด มันไม่เหมือนกับคนภาคกลาง คนกรุงเทพฯ ที่เราพบมาจะหาแต่ผลประโยชน์ของตัวเองเป็นหลัก ถ้าไม่มีผลประโยชน์ร่วมกันก็จะไม่มาทำอะไรร่วมกัน แต่ที่นี้เขาลุกขึ้นมาทำเพื่อชุมชนของเขาเองจริง ๆ ซึ่งมันหายาก”

จากคำถามที่ว่าเชื่อหรือไม่ว่าในโลกนี้ คนเราจะทำอะไรโดยไม่หวังผลตอบแทนได้จริง ๆ ? คำตอบของเขาคือ

“เชื่อ เพราะตัวเองก็เป็นนะ รู้สึกว่าพอเราถึงจุดหนึ่งที่เราอยากจะทำอะไรให้กับคนอื่น ไม่ได้คิดเลยนะว่าเราจะได้เงินได้อะไร รู้สึกแค่เราทำแล้วเรามีความสุข เราทำแล้วเราสามารถจัดสรรเวลาของเราเองได้โดยไม่กระทบอย่างอื่นในชีวิต และไม่เหนียวจนเกินไป เราต้องมีความสุขที่ได้ทำ จะว่าหาเกียรติยศให้ตัวเองมันก็ไม่ขนาดนั้น ก็ไม่ได้อยากจะให้ตัวเองมีชื่อไปติด ได้ถ้วยรางวัลหรืออะไรแบบนี้ ไม่เคยหวังอย่างนั้นเลย รู้สึกว่าเรามีประโยชน์เท่านั้นเอง ทุกคนเห็นค่าเราแล้วเขาเลือกเรา รู้สึกดีที่เขาไว้ใจในตัวเราว่าเราทำได้ ฉะนั้นเรารู้สึกมีความสุข แต่ผลจริง ๆ จะเป็นไปไม่รู้”

สู่หลักสูตรพंगाแห่งความสุข

13 มกราคม 2561

การเดินทางครั้งนี้มีเป้าหมายใหญ่ 2 ประการ คือหนึ่ง ลงดูพื้นที่จริงที่จะใช้ในหลักสูตรพंगाแห่งความสุข และสอง เพื่อนำแผนกลยุทธ์ที่ได้ช่วยกันทำไว้ในเวทีครั้งที่ 1 มาพูดคุยเพื่อเตรียมเข้าสู่เวทีครั้งที่ 2

วันนี้รณรงค์เข้าร่วมสังเกตการณ์การจัดกระบวนการเพิ่มศักยภาพคนในพื้นที่ โดยทีม ญัฐพรส วัจวิญญู วิทยากรจากกรุงเทพฯ ในโครงการพัฒนาทีมแกนนำภาคประชาสังคม สู่...พंगाแห่งความสุข แม้เป้าหมายที่แท้จริงของเขา คือการพูดคุยกับพื้นที่ในเรื่องแผนกลยุทธ์ที่วางเอาไว้ตามความต้องการและต้นทุนเดิมที่พื้นที่มีจากข้อมูลที่ได้ในการลงพื้นที่ครั้งก่อน โดยออกแบบจากการเข้าเวทีพัฒนาศักยภาพเครือข่ายด้วยเครื่องมือสนับสนุนความยั่งยืนการขับเคลื่อนทางสังคม ครั้งที่ 1 ในหัวข้อ การสร้างกลยุทธ์เพื่อการขับเคลื่อนสังคม (Strategy for Change Workshop) แต่ยุรณรงค์ก็นั่งสังเกตการณ์การเข้าร่วมกระบวนการของชุมชนอยู่ห่าง ๆ

เขารอจนกิจกรรมเสร็จ จึงได้พูดคุยกับแกนนำพื้นที่คือ พี่เมตรี พี่น้อย และพี่จี้ สามในหลายทหารเสือของกลุ่มพंगाแห่งความสุข ที่ได้ร่วมกันวางแผนกลยุทธ์ในเวทีปฏิบัติการครั้งแรก ความใจเย็นและใจกว้างที่ปรากฏให้เห็นคือ การที่ผู้อาวุโสน้อยกว่าอธิบายแผนที่วางไว้ให้พื้นที่ฟังซ้ำโดยไม่มีท่าทีราคาญหรือเหนียวหน่ายจากพี่ ๆ ที่แสนดีทั้งสาม จนในที่สุดยุรณรงค์และแกนนำในพื้นที่ก็ได้ข้อสรุปถึงแผนที่จะดำเนินการและเตรียม พร้อมในการเข้าสู่เวทีครั้งต่อไป

ขึ้นเขาไข่มุก พบบังนุ้ยและบังไซ

เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแรก ภารกิจต่อไปจะต้องเดินทางไปยังเขาไข่มุก ไม่มีข้อมูลมากไปกว่าการต้องขับรถตามก้านันไปให้ทัน ผนวกกับการสร้างมโนภาพจากการบอกเล่าที่ว่าเขาไข่มุกเป็นเขาที่สามารถมองเห็นทะเลหมอกและอันดามัน สวยงามแบบสามมิติ เราเร่งฝีเครื่องให้ทันก้านันโดยไร้เนวิเกเตอร์อื่นใด กระทั่งไปถึงบ้านหลังหนึ่ง แรกเลยนึกเพียงว่าก้านันคงแวะทำธุระ แต่แล้วก้านันกลับให้เราลงจากรถ จนสัมผัสภาวะทุกอย่างขึ้นรถอีกคันหนึ่งที่มีสภาพผ่านประสบการณ์มาโขกโขนที่จอดอยู่หน้าบ้านหลังดังกล่าว คาดเดาได้ไม่ยากเลยว่าหนทางข้างหน้าจะเป็นอย่างไร

กระจกรถด่านข้างเปิดไว้ทุกบาน ยุรนนท์นั่งอยู่เบาะกลาง รถเลี้ยวจากถนนหลวงเข้าซอยเล็ก ๆ ผ่านทิวงามของต้นยาง ทางเริ่มชันขึ้น ถนนไร้หน้าเต็มไปด้วยหลุม ยอดหินเล็กใหญ่ ใหญ่เล็ก เนินโคก และทิวต้นยาง หัวเขาสั่นคลอนซ้ายที่ขวาที ขวาที่ซ้ายที สลับสับทงก หน้าทีหลังที หลังทีหน้าที เบื้องหน้าต้นยางหายไปแทนที่ด้วยหน้าผา กล้วยป่า เฟิร์นป่า กิ่งก้านยื่นยาวระไปกับตัวรถที่ขับโดยผู้ชำนาญการหลบหลุมบ่อ รุ่มมบอดทีต้องหักศอกโค้งตรงทางแคบ ด้วยการเดินทางเยี่ยงนี้บทรสนทนาจึงกระพ่นกระพ่น เนื่องจากแรงสั่นสะเทือนเกิดขึ้นบนรถตลอดเวลา

ผู้ชำนาญทางและรับหน้าที่สารภีในการเดินทางด้วยรถมากประสบการณ์คันนี้คือบังนุ้ย หนึ่งในสองผู้บุกเบิกเขาไข่มุก สำเนียงสนทนาเสียงใต้ แรงกระแทกคราตกหลุมลึกลึกด้วยเสียงหัวเราะของยุรนนท์ คือลีลาการสนทนาในการเดินทางที่วิบากเอากการ

คำคืนนี้ชาวคณะได้อาศัยโฮมสเตย์ของบังนุ้ยเป็นที่พัก เปิดประตูระเบียงห้อง ฟ้าออกไปจมองเห็นทิวเขาหน้ายักษ์และทะเลอันดามัน พระอาทิตย์ใกล้ตกดินแล้ว เรา รีบพากันเดินออกไปชมการลาจากของมัน ยूरันันท์อยู่ที่จุดชมวิวแล้ว เขากำลังเดินอยู่ กับก้านัน ก้านันบรรยายถึงความพิเศษของมมต่าง ๆ บนเขาไข่นุ้ย ว่าทางด้านตะวันตก เราจะเห็นอาทิตย์อัสดงลงอันดามัน ด้านตะวันออกยามเย็นจะเห็นป่ายางสุดลูกหูลูกตา และจะอันตรายเข้าไปในยามเช้าด้วยม่านหมอกที่บดบังไว้ ด้านตะวันตกเฉียงเหนือจะเห็น เขาหน้ายักษ์ที่เคยเป็นกำแพงกันสันามิไว้เมื่อคราเกิดเหตุในปี พ.ศ.2547 วันนีเมฆหนา พรางแสงเข้มจ้าของอาทิตย์อัสดง จึงปรากฏเป็นภาพวงกลมแดงกำดั่งไขแดง กำลังจะ ร่วงหล่นลงไปใต้ผิวหน้าของทะเลอันดามันอันนิ่งสงบ จนนึกภาพไม่ออกถึงเหตุแห่งการ เกิดคลื่นยักษ์ที่สร้างความวิบวโยคเมื่อครั้งกระนั้น ว่านั่นเคยเกิดขึ้น ณ ที่ตรงนี้เอง

เย็นย่ำได้เวลามื้อค่ำเช่นเคย มื้ออาหารโอชะเตะตาต้องลิ้ม ทั้งปูทะเลมัดตริก ไทยดำ ปลาทะเลทอดน้ำปลาสุตระเฉพาะที่แปลกต่างแต่รสชาติประทับใจ ผัดหอยหวาน ที่หวานโดยไม่ต้องใส่น้ำตาล พิเศษมากกว่าความสดคือปลอดสารที่ก่อพิษภัยในร่างกาย แม้จะเป็นอาหารทะเลบนเขา แต่ชาวบ้านที่นี้ลงเรือหามาปรุงรสกันเอง เมนูจึงเป็นไปตามวัตถุดิบแต่ละวันที่หาได้ ระหว่างมื้ออาหารยूरันันท์พูดคุยกับก้านันถึงความเป็นมา ต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางกลยุทธ์หลักสูตรพึ่งงาแห่งความสุข ก้านันเล่าว่าบนเขาไข่นุ้ยมีที่พักหรือชาวบ้านเรียกว่า “ชนา” (ชะ-หน้า) ซึ่งต่างจากที่พักตากอากาศอื่นตรงที่ ชนา มีกระบวนการสร้างที่เรียบง่าย เน้นใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น โดยการประกอบกิจการ นี้ชาวบ้านได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน โดยมีบังไขกับบังนุ้ยผู้บุกเบิกเป็นผู้ประกอบ กิจการสองในสี่ราย

แรกเริ่มบังไขกับบังนุ้ยได้ขึ้นมาทำสวนยางบนเขา และสังเกตเห็นทะเลหมอกที่ก่อ ตัวขึ้นในช่วงเช้าของทุกวัน ทั้งสองเฝ้ามองทัศนียภาพที่ชวนหลงใหลนี้อยู่ยาวนานกว่า 3 ปี จึง มั่นใจว่าบนเขานี้สามารถชมทะเลหมอกได้ตลอดทั้งปี จึงริเริ่มเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามา ชม ในช่วงแรกชาวบ้านมีเพียงเต็นท์ให้เช่าเท่านั้น ยังไม่มีทุนพอที่จะสร้างชนา ต่อมาพอ มีเงินทุนจึงค่อย ๆ สร้างชนาขึ้นมา กว่าจะเสร็จก็กินเวลาเป็นปี ๆ มีเงินทุนเมื่อไหร่จึง ค่อย ๆ ต่อเติมมาเรื่อย ๆ ครั้งแรกเริ่มใช้เสาไม้ด้วยคิดว่าหาได้เอง แต่ผ่านไปพักใหญ่ปลวกกิน พังลงมาต้องเริ่มสร้างกันใหม่ ก้านันเป็นผู้แนะนำการจัดการการท่องเที่ยว เน้นการค้าเนิน

งานที่พัคโฮมสเตย์ โดยให้คำแนะนำเรื่องการยึดเรื่องความสะอาดเป็นหลัก แม้ในช่วงแรกความลังเลย่อมเกิดขึ้นเพราะการสร้างหน้าต้องใช้ต้นทุนสูง แต่ก้านั้นบอกว่าให้คิดเสียว่าเป็นบ้านตัวเอง ยามเมื่อขึ้นมาทำสวนถ้าไม่มีแขกมาพักเราก็เอาไว้พักผ่อนให้เย็นใจ

ยุรนนท์ตั้งคำถามว่าทำไมก้านั้นถึงอยากสร้างธุรกิจท่องเที่ยวตรงนี้ ก้านั้นตอบว่าเพราะไม่อยากให้ชาวบ้านต้องไปทำงานรับจ้าง อายุบางคนก็มากแล้ว อย่างบั้งไข่และบั้งนุ้ยก็อายุหกสิบกว่าแล้ว จะไปรับจ้างก็ไม่ไหว การสร้างธุรกิจแบบวิสาหกิจชุมชนอย่างนี้จึงน่าจะช่วยในการเลี้ยงชีพได้เป็นอย่างดี เหตุที่ต้องจัดเป็นวิสาหกิจชุมชนเพราะบริเวณเขาไข่บั้งนุ้ยเป็นป่าสงวน การจัดเป็นวิสาหกิจชุมชนแทนที่เราจะเป็นศัตรูกับรัฐแต่กลายเป็นมิตรกัน อีกทั้งรัฐยังช่วยสนับสนุนไม่ทางตรงก็ทางอ้อมได้

14 มกราคม 2561

แม้สายลมจะพัดผ่านเมฆหมอกยามเช้าบนเขาไข่มุกยจางหายไปบ้าง แต่ผู้ชาย
บางที่สลับสับหว่างเคลื่อนไหวลัดเลาะตามช่องว่างระหว่างสันเขา ท่วงท่าเนิบช้าชวนให้
เพลินตาเพลินใจ ราวกับอาณาบริเวณนั้นเป็นลานระบำกระนั้น จนนึกบลิ้มไปว่า ณ แดนดิน
ถิ่นนี้เป็นเมืองทะเล ไม่ใช่เมืองบนดอยสูง... ดวงตะวันกำลังโผล่พ้นขอบฟ้า จันทร์เจ้า
กำลังลับ แสงสีโทนเย็นเปลี่ยนเป็นโทนอุ่นประคองเคลือบสายหมอก เราตื่นขึ้นมาใน
ช่วงรุ่งสาง ยืนมองทอดสายตาไปไกล ตีมต่ำกับธรรมชาติที่รายล้อมอย่างเงียบ ๆ

ไม่ช้า กำนันก็เข้ามาทักทายพวกเรา พร้อมแนะนำเครือข่ายท้องถิ่นและชุมชนที่ทำโฮมสเตย์บนเขาไชน้อยอีกคนหนึ่ง ยูนันท์รับฟังความเป็นไปและปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน เวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว เขาเดินลัดเลาะไปอาณาเขตเขาไชน้อยพร้อมรับฟังเรื่องราวของชุมชนจากกำนันอย่างละเอียดละออ

กลับมาที่พัก ตีตัมกาแพที่ซึ่งจากน้ำที่ผ่านงานหนักบนเตาไฟจนตัวกลายเป็นสีดำ จังหวะพอดีกับบั้งไข่ขับรถขึ้นมาส่งนักท่องเที่ยวพอดี พวกเราเลยได้พบกับทั้งสองตำนานผู้บุกเบิกเขาไชน้อย กินข้าวต้ม พูดคุยกันเสร็จเราก็ออกเดินทางไปยังอำเภอท้ายเหมือง *หาดท้ายเหมือง* อยู่ห่างจากเขาไชน้อยประมาณ 24 กิโลเมตร ขับรถไปประมาณครึ่งชั่วโมง ถนนเรียบ หาดสะอาดตา ไม่มีร้านค้า ที่พัก หรือสิ่งแปลกประหลาดใด ๆ

เมื่อเราก้าวลงบนหาดทรายขาว เห็นผักบุงทะเลที่วางกันว่าเป็นพืชชายหาดที่หาชมได้ยากขึ้นแน่นทึบแข่งกันออกดอกบานสลอน ขณะที่กำลังตีตัมด้ากับความงามสงบเงียบนี้ กำนันก็กอบทรายขึ้นมาพร้อมชักชวนให้สังเกตผงด้าที่ปนปะอยู่ในกองทราย และอธิบายว่านี่คือผงด้าแร่ดีบุก

ขับรถบนทางสายเดิมต่อไปอีกไม่กี่กิโลก็เข้าเขตอุทยานแห่งชาติเขาลำปี ในอุทยานมีห้องพักริมมองออกไปจะเห็นชายหาดที่มีหาดทรายขาวกว่าที่เราแวะชมกันมา หาดบริเวณนี้เล่นน้ำได้ ภายในอุทยานยังมีซากเรือขนาดใหญ่ที่ยังต่อไม่เสร็จ เราสามารถเดินทางด้วยรถขับเคลื่อนสี่ล้อไปยังเขาหน้ายักษ์ได้ อันตามันอันใสสะอาด สีฟ้าของฟ้าวันแดดดีตัดเขียวน้ำทะเล ตัดขาวหาดทราย ตัดเขียวผักบุงทะเล เรียงลำดับสีตัดที่ธรรมชาติบรรจงวาดไว้อย่างตระการตา

อนุสรณ์สินามิ อนุสาวรีย์แห่งความร่วมมือ

เดินทางสู่บ้านน้ำเค็ม อนุสรณ์สินามิ...

เสร็จภารกิจอุทยานแห่งชาติเขาลำปี ยุรนนท์และเพื่อนร่วมทางก็ออกเดินทางไปยังบ้านน้ำเค็ม อำเภอดงตาล จังหวัดมุกดาหาร สถานที่ที่เคยเกิดเหตุมหันตภัยจากคลื่นสินามิ เมื่อ พ.ศ.2547 เขานัดหมายพี่เล็ก (ประยูร จงไกรจักร) หนึ่งในผู้ริเริ่มตั้งศูนย์เตือนภัยพิบัติ คำถามในการสัมภาษณ์ของเขาเตรียมมาเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปสู่แผนงานการนำการจัดอบรม ซึ่งเรื่องภัยพิบัติที่สำคัญอย่างยี่งี้ เป็นเรื่องหนึ่งที่จะถูกจัดไว้ในหลักสูตรมหาวิทยาลัยพังกาแห่งความสุข ด้วยท่าทีที่ไม่เร่งรัดแต่อย่างใด ตั้งใจฟังเพื่อเก็บสาระอย่างเงียบ ๆ อันเป็นแบบฉบับของเขา ฉะนั้นสาระทั้งหลายว่าด้วยหลักการ วิธีการจัดการ กลุ่มเป้าหมายของการจัดอบรม ไปจนถึงค่าใช้จ่ายในการอบรม จึงเป็นสิ่งที่เขาจะเคาะออกมาได้ไม่ยาก

โจทย์การสร้างหลักสูตรพังกาแห่งความสุข ที่มีจุดประสงค์เพื่อสร้างรายได้จากการจัดหลักสูตรขายกระบวนการเรียนรู้การจัดการชุมชนในด้านต่าง ๆ ภายในจังหวัดพังกา พร้อมกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงของชุมชนต่าง ๆ ดังที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวตามรายทางบางเส้นทางที่ได้พานพบ ซึ่งทำให้ยุรนนท์ได้มีโอกาสสัมผัสทุนทางธรรมชาติอันสวยงามของเมืองแห่งขุนเขา หลายต่อหลายแห่งที่ความงามของธรรมชาติยากเกินจะพรรณนาออกมาเป็นถ้อยคำได้

เหนือสิ่งอื่นใด เขาไม่ได้สุขใจเพียงเพราะได้สัมผัสธรรมชาติอันงดงาม ได้สัมผัสกับผู้คนที่ทุ่มเทแรงกายแรงใจเพื่อชุมชนเท่านั้น หากมากยิ่งขึ้นไปกว่าก็คือการที่ได้เป็นพันธมิตรตัวหนึ่งที่จะช่วยให้พังกาแห่งความสุขเป็นเมืองแห่งความสุขอย่างยั่งยืน

ที่แห่งนี้คืออนุสาวรีย์ชุมชนเข้มแข็งที่มีชีวิต...

แกนนำหลายคนของพังกาแห่งความสุขทำสะท้อนความเป็นผู้นำร่วมที่โดดเด่น การประสานความร่วมมือกันอย่างไม่บีบบังคับ ทำให้ยุรนนท์ประทับใจในความเข้มแข็งของชุมชนที่แน่นแฟ้น และเปี่ยมด้วยความเอื้อเฟื้อกับหัวใจที่พร้อมจะทำงานเพื่อสังคม

เขาประเมินว่าตนเองเป็นคนแบบชุมชนเมือง “แค่เป็นเพื่อนบ้านกัน เป็นคนที่อยู่ในชุมชนเดียวกันเห็นหน้ากัน ทักทายกัน เคยมาซื้อของกันรู้ว่าบ้านนี้ขายทอดมันเราก็ไปเป็นลูกค้าเขา อีกวันหนึ่งเราขายน้ำแข็งไสเขาก็กลายเป็นลูกค้าเรา มันก็ผูกพันกันแบบหลวม ๆ แต่หากมีกระบวนการในกิจกรรมร่วมกันที่ชัดเจนขึ้น เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชนซึ่งเอื้อประโยชน์ให้กับคนในชุมชน คนก็เริ่มเห็นการมีส่วนร่วม หรือในเรื่องของเงินฌาปนกิจซึ่งเป็นการเริ่มโดยใช้ปัจจัยสี่มาเป็นตัวขับเคลื่อนก่อน เมื่อมีผลดีกลับไปยังผู้มาร่วมกิจกรรมของชุมชน ชาวบ้านก็จะมองเห็นว่าการรวมตัวเป็นเรื่องที่ดี ดีกว่าต่างคนต่างอยู่ เป็นการทำให้ชุมชนเข้มแข็ง แต่ถ้าเป็นแค่ชุมชนหลวม ๆ ก็อาจจะไม่มีใครใหญ่บ้านจะมาป่าวประกาศกิจกรรมต่าง ๆ แค่นั้น ซึ่งชุมชนแบบที่มีความเข้มแข็งดีกว่าแบบหลวม ๆ อยู่แล้ว”

การรวมตัวกันที่เข้มแข็งของชุมชนจะนำไปสู่การมีผู้นำร่วมได้อย่างไร เขาให้คำอธิบายจากสิ่งที่ได้พบเห็นว่า “เมื่อเราจะเห็นภาพว่าพอมีการรวมกลุ่มมันมีความเข้มแข็งเกิดขึ้น พอมีความเข้มแข็งเกิดขึ้น คนที่มีความสามารถก็จะเริ่มแสดงตัวออกมา “ถ้าเขามีคนที่น่าดี ๆ มันก็จะจุดเริ่มต้นที่ดี พอคนนำเปิดโอกาสให้คนเข้ามามีส่วนร่วมโดยไม่หวังให้ตัวเองเก่งคนเดียว ให้เป็นการนำร่วม พอนำร่วมก็เป็นการต่อยอดเรื่องอื่นได้ง่าย เพราะทุกคนรู้สึกว่าเป็นความสำคัญคล้าย ๆ กันหมด มันก็จะไม่มีใครได้ด้อยคนเดียว มันก็ต้องมีวิธีการจัดการอีกแบบหนึ่งให้ทุกคนมีส่วนร่วมกับเรา”

พลเมืองที่เข้มแข็งในเมืองไทยอยู่ที่ไหน

การเข้าไปมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรพังกาแห่งความสุข ทำให้เขาเข้าใจความรู้สึกของผู้ที่มีจิตอาสาที่แท้จริง ความมุ่งมั่นตั้งใจ ความสามัคคีของชุมชน ก่อให้เกิดแรงขับเคลื่อน ที่สามารถผลักดันสิทธิของประชาชนได้จริง ทำให้อดนึกไม่ได้ว่า ถ้าในภูมิลำเนาของตนมีพลังร่วมแบบนี้ หรือในทุกหย่อมของสังคมไทยมีพลเมืองที่เข้มแข็ง (active citizen) ลูกหลานย่อมมีความสุขเป็นทวีคูณ

“การได้ทำอะไรที่ไม่เคยทำ หลุดจากที่คุ้นชินมาตลอดที่เคยทำงานขายลูกค้า กลายเป็นลงมาทำงานเป็นส่วนหนึ่งของชาวบ้าน เราช่วยเขาแล้วก็คิดว่าตัวเองเป็นกลุ่ม ที่อยากจะหารายได้ตัวของเราเองจากการขายหลักสูตร ทำให้เรามองในภาพเดียวกับ เขามากขึ้น เห็นสิ่งที่เขาทำมากขึ้นว่ามันมีอะไรที่ต้องทำอีกเยอะ แล้วก็เป็นอย่างที่ควรใช้ ใจจริง ๆ เห็นอีกภาพหนึ่งของจิตอาสาที่แท้จริง

“ก็ยังคงกลับไปคิดว่าบ้านเราน่าจะมีคนแบบนี้เยอะ ๆ ถ้าบ้านเราเองมีคนมา สร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน ก็คงไม่มีใครค้านอะไรถ้าเขามีเงินมาให้ก่อนหนึ่งทุกอย่างก็จบ ไม่มีใครลุกมาดูผลกระทบมันอย่างจริงจังหรือเรียกร้องสิทธิของชุมชนอย่างจริงจัง อย่าง ตัวเองแทบจะไม่มีส่วนร่วมกับชุมชนที่เราอยู่เลย รู้สึกว่าพี่ ๆ เขาแบ่งเวลามาให้ส่วนรวม มากกว่าส่วนตัว อย่างเราขอแค่น้ำไม่ท่วมขอย รถไม่ติด ไม่กระทบกับชีวิตประจำวันเรา ก็พอแล้ว

“แต่เขามองภาพมากกว่านั้นมันเป็นอีกขั้นของการทำงานตรงนี้ ซึ่งเราว่ามีไม่ถึง 10% ในประเทศไทยที่คิดแบบนี้ ที่เหลือก็ไปตามน้ำ เขาให้อะไรก็เอา เราเลยคิดว่า ถ้าเราทำหลักสูตรอย่างนี้ได้เขาก็จะเห็นภาพว่าเออมันลุกขึ้นมาดูแลตัวเองได้นะ เรียกร้องสิทธิตัวเองได้ มันก็เป็นพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตย ที่เริ่มจากการรักษาสีของ ตัวเองและมีส่วนร่วมกับสิ่งที่เราใช้ชีวิตอยู่ ลูกหลานเราที่อยู่ที่นี่จะมีความสุขกับวิถีการอย่างนี้”

วิธีทำงาน การแบ่งเวลา และอุปสรรค

การทำงานโดยใช้เครื่องมือการประกอบกิจการเพื่อสังคมกับภาคประชาสังคม ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเป็นองค์กรที่มีต้นทุนความรู้ทางธุรกิจน้อย จึงเป็นหนึ่งในความท้าทายที่ยุรนนท์ได้รับ แต่เขามีวิธีการปรับตัว ปรับแผน ปรับเปลี่ยนวิธีเพื่อให้เข้ากับธรรมชาติของคนทำงานที่นั่นได้ ในส่วนนี้เองที่ทำให้เขาเกิดชุดการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานลักษณะนี้ขึ้น

“ในพื้นที่นี้เราคิดว่าเราจะเอา Business Model Canvas (เครื่องมือที่ช่วยออกแบบโมเดลธุรกิจผ่านปัจจัย 9 ด้าน) มาลง จะเอาการวิเคราะห์ SWOT มาใช้ แต่พอลองแล้วก็เห็นว่าหากันจะหลักัน ก็เลยรู้สึกว่าจะคงไม่เหมาะ เราก็เลยต้องปรับว่าจะใช้วิธีอะไรให้เกิดผลจริง ๆ ออกมาและเป็นอะไรที่เขาปรับได้ เราก็เอาตัวเองไปแทนเขา ว่าถ้าเขาคิดเขาจะคิดแบบไหน ยังไง แต่ก็ไม่อยากออกหน้าว่าอันนี้เป็นสิ่งที่เราทำ เอาตามนั้นนะ แบบนั้นนะ เรามองอย่างนั้นก็เลยเอาอะไรที่ไม่มีพิธีการอะไรมาก แล้วก็ขอให้มีหลักในการคิดชนิดหนึ่งไม่ให้หลุดจากกรอบที่วางไว้ แต่ก็พยายามนะเล็ก ๆ น้อย ๆ และก็ฟังเขาให้มาก มันก็ได้ผลบ้างไม่ได้ผลบ้าง แต่ก็ไม่พยายามนำมา กลายเป็นเราต้องลงมาทำอะไรมากกว่าปกติคือเหมือนเรามาเป็นทีมงานเขาอีกคนหนึ่ง ไม่ใช่แค่ให้หลักการแล้วจบ ถ้าเป็นที่อื่นก็อาจจะมามีวิธีการที่ต่างกันไป แต่อันนี้เหมือนเราต้องแนะนำเพิ่มอีกคือบอกเป้าหมาย และวิธีการทำด้วย”

หนทางที่ไม่เคยเผชิญเป็นเรื่องธรรมดาที่จะพบกับอุปสรรคทั้งที่คาดคิดและไม่ได้อคาดคิด การเตรียมและปรับตัวจึงเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานกับพื้นที่จริง เพื่อลดความเสี่ยงที่อาจล้มเหลวทั้งต่อพื้นที่และตนเอง กอปรกับการทำงานแบบบางเวลาของยุรนนท์ ซึ่งมีงานประจำที่ต้องทำตามปกติจึงจำเป็นต้องจัดสรรเวลาให้ลงตัว เพื่อให้ไม่เกิดผลกระทบต่องานทุกด้าน

ตลอดระยะเวลา 7 เดือนเต็ม เขาสามารถจัดการสิ่งกีดขวางได้อย่างดี เขาจัดแบ่งเวลาการทำงานได้อย่างลงตัว โดยยึดไว้เสมอว่างานที่ทำเพื่อเติมเต็มชีวิตของเขาขึ้นนี้จะต้องไม่ไปรบกวนงานประจำ เพื่อให้เขาสามารถใช้ชีวิตบนเส้นทางที่มั่นคงและได้มีโอกาสทำในสิ่งที่เขารู้สึกว่ามีคุณค่าได้ต่อไป

“อุปสรรคสำหรับงานนี้เป็นเรื่องของเวลาที่พี ๆ ในชุมชนมีให้น้อย เพราะเขามีงานหลายหน้า งานของเราก็เป็นแค่งานเล็ก ๆ ของเขา แต่เราก็อยากให้เราใส่ใจ เราตั้งใจปลูกปั้นมันขึ้นมา ก็รู้สึกว่าเขาน่าจะเอาให้มันเต็มที่ เพราะผลที่ได้คือเงินที่จะได้มาซึ่งก็จะไปหล่อเลี้ยงเพื่อสร้างความยั่งยืนแก่องค์กรของเขาเอง เขาอาจมองว่าเป็นแค่ส่วนเสริมที่จะเข้ามาช่วยเขา เวลาจะคุยจะนัดประชุมก็อาจจะมีเวลาน้อยหน่อย แต่วิธีการแก้ปัญหาก็คือทำโครงก่อน จะได้เร็วขึ้น ง่ายขึ้น ให้เขาคิดดูตามโครงที่เราวางไว้ชนิดหนึ่งแล้วค่อยปรับเปลี่ยนกันอีกที”

ในการจัดสรรเวลาการทำงานซึ่งมีทั้งงานประจำ และงานในฐานะ Intrapreneur บริหารเวลาอย่างไร

“เราต้องแบ่งเวลาของตัวเองให้ชัด ว่างานหลักของเราทำให้มันเสร็จก่อนอย่างน้อยก็ไม่ใช่ไปเบียดบังเวลาของเรา ก็ใช้เวลาว่างหลังเลิกงาน 17.00 น. ให้มันเกิดประโยชน์มากที่สุด ช่วงที่เราต้องคิดวางแผนหลักสูตรต้องใช้เวลามากเหมือนกันว่าจะสรุปยังไงจะเขียนยังไงให้มันรู้เรื่อง พี ๆ มีงานอื่น ๆ อีกมาก ก็เลยต้องเป็นเราที่ต้องตามต้องจิก ต้องกัด ต้องทำให้มันเกิดขึ้นมาได้ พีเขาก็รู้ว่าเดี๋ยวไอ้ทอม (ชื่อเล่นยุรนันท์) ก็โทรมาเองแหละ จะเอาอะไรเดี่ยวนั้นก็บอกเองแหละ แต่ก็โอเคนะเพียงแต่ว่าเราก็เห็นภาพว่ามันเป็นสิ่งที่เราต้องรับผิดชอบ ทำให้มันเกิดขึ้นมาได้ ยินดีทำแต่มันก็ใช้เวลาเหมือนกัน คือถ้าเราจะคิดเราก็ต้องไปหาข้อมูล ไปค้นหาวิธีการ กระบวนการ อาบน้ำอยู่นึกขึ้นได้ก็รับมาจด เป็นเรื่องที่ดีอย่างหนึ่งคือเราทำงานอยู่ในภาคที่ทำให้เราคิดอย่างเป็นระบบ เป็นการช่วยเปิดพื้นที่ให้กับตัวเองด้วย งานในโครงการนี้มันไม่เหมือนงานขาย ถ้าลูกค้าเลือกแล้ว เราก็แค่ทำให้มันสำเร็จให้ได้ แต่อันนี้มันเริ่มตั้งแต่ช่วยคิดช่วยวางโครงร่าง ช่วยตบ ช่วยดึง ช่วยสรุปให้มันเกิดขึ้นมาได้ ก็รู้สึกว่ามันเป็นอะไรที่เราลงไปทำได้อย่างเต็มที่ และก็เป็นการคิดของเราส่วนหนึ่งผสมกับพี ๆ แล้วช่วยกันดึงช่วยกันดันให้มันออกมาได้ พอรู้ว่า มันจะเกิดขึ้นแล้ว มันจะเป็นจริงแล้ว ก็รู้สึกเป็นความภาคภูมิใจเล็ก ๆ ว่าเราก็เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยพี ๆ ทำให้มันเกิดขึ้นมาได้ รู้สึกมีส่วนร่วมค่อนข้างมากกับงานนี้”

บทเรียนจากชุมชนแห่งความสุข

‘คนรุ่นเดอะ’ ที่อยู่ในระดับผู้บริหารทั้งในภาครัฐและเอกชน ส่วนใหญ่ที่พบ มักใช้อำนาจบังคับบัญชา แต่ ‘คนรุ่นเดอะ’ ที่สภาพลเมืองจังหวัดพังงาแห่งความสุขไม่เป็นเช่นนั้น

“บทเรียนหนึ่งที่ได้รับ คือเราเคยพบปะผู้ใหญ่ในที่ทำงานแบบหนึ่งมา แต่กับผู้ใหญ่ที่นี่จะเป็นอีกแบบหนึ่ง เพราะผู้ใหญ่ในที่ทำงานจะใช้อำนาจการบังคับบัญชากับเราซึ่งเราเถียงไม่ได้ แต่ผู้ใหญ่ที่นี่เราทำงานร่วมกับเขาเราเถียงได้ เราเสนอได้ มันจะทำให้เด็กกล้าที่จะอธิบายเพื่อยืนยันสิ่งที่เราคิดให้ผู้ใหญ่ฟัง แต่ก็ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเคารพเขาด้วยไม่ใช่ว่าจะเอาแต่ความคิดของตัวเอง อาจใช้การเสนอแนะ การให้ข้อคิดเห็น การให้ทางเลือก”

แม้ความหมายของคำว่า Coach หรือ Intrapreneur คือการลงไปช่วยเสริมการทำงาน แต่ยุรนั่นท์กลับรู้สึกว่าเป็นฝ่ายได้รับ ได้รับสิ่งที่ช่วยเสริมความรู้ทั้งทางด้านปัญญาและจิตใจมากมาย โอกาสที่ได้เดินทางไปในชุมชนต่าง ๆ ช่วยเปิดมุมมองและทำให้เขาสัมผัสประสบการณ์ ที่ชุมชนเมืองไม่มีให้เขา และข้อสำคัญทำให้เขาได้ก้าวข้ามพื้นที่ปลอดภัยส่วนตัว

“comfort zone ก็เป็นอะไรที่ง่าย ๆ เช่นมาทำงาน กลับบ้าน ดูหนัง ฟังเพลง เล่นเกม แต่พอลงพื้นที่แบบนี้เราต้องวางแผนชีวิตตัวเองว่า อาชีพหน้าต้องทำอะไร ต้องรีบทำอาชีพนี้ ก็จะมีรู้สึกว่าจะจัดการตัวเอง สองก็ต้องเพิ่มพูนทักษะตัวเอง ต้องปรับปรุง พัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นตามที่เขาคาดหวังกับเราเอาไว้ สาม คือ เราต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองในมุมที่เราอยากให้เกิดผลขึ้นมา เช่น แม้จะเป็นคนประเภทไม่ช่างพูดช่างคุย ก็จะต้องถามให้มากขึ้นต้องคุยมากขึ้น ต้องเก็บข้อมูลมากขึ้น ต้องหาวิธีการให้พื้นที่มากขึ้น เราได้ประโยชน์จากการทำงาานนี้มากเลยนะ”

แม้เขาจะทำงานในบริษัทเดิมมากกว่า 10 ปี แต่เขาไม่มีโอกาสได้ทำทั้งกระบวนการตั้งแต่ คิด ออกแบบ ขาย และเป็นวิทยากรผู้สอน แต่การลงพื้นที่ครั้งนี้ทำให้เขาได้อยู่และทำในทุกขั้นตอน ได้ลง ได้เรียนรู้ และได้ก้าวข้ามขอบเขตชีวิตแบบเดิมที่เป็นกิจวัตร

“ระหว่างทำงานเวทีเทรนนิ่งต่าง ๆ ของงานประจำเราก็ได้เรียนรู้ไปด้วย ทำให้เกิดการสั่งสมความรู้มาระดับหนึ่ง แต่มันยังไม่มีโอกาสที่จะได้ทำจริง แต่ครั้งนี้ผมก็คิดว่าเป็นโอกาสที่ดีถ้าเราได้นำความรู้มาใช้ก็คงได้ประสบการณ์ที่ตีกลับไป แล้วก็ได้ลองทำเองด้วยเพราะเราก็เป็นแค่คนขาย คนประสานงาน ถ้าลองมาทำเองจะเป็นยังไง เหมือนคนที่หลักการความรู้เยอะแต่การลงมือปฏิบัติยังน้อย งานนี้เป็นอะไรที่เราได้ทำเอง โดยที่เราไม่มีหัวหน้างาน เหมือนเราทำเอง ตัดสินใจเองได้ ก็รู้สึกรักมันเพราะเราปั้นมันกับมือ”

และแม้ว่างานนี้แม้จะไม่ใช่งานเสรีจิ้นสมบูรณ์ แต่กระบวนการสร้างงานจิ้นนี้มันทำให้ยุรฉันท้เกิดการเรียนรู้ *มองเห็นคุณค่าภายในที่มาเติมเต็มความสุขในชีวิต*

“รู้สึกเติมเต็มตัวเองนะ ตอนเราทำงานปกติก็ได้รับสิ่งตอบแทนเป็นเงิน หรือ ค่าชมจากลูกค้า ก็อาจจะพอปลอบประโลมจิตใจเราได้บ้าง แต่ก็ไม่ใช่ใจเท่าทำอะไรแบบนี้ ผมว่ามันเป็นอะไรที่รู้สึกว่าการทำอะไรแล้วเกิดประโยชน์ และเพิ่มทักษะให้กับเรา คนเรา ถ้าไม่มีแบบฝึกหัด ไม่มีข้อบังคับ ไม่มีกำหนดเวลา มันก็ยากที่จะลุกขึ้นมาทำอะไร แต่พอ มาทำแบบนี้ที่มันมีอะไรให้เราพร้อมทั้งทีมช่วยเหลือ ทั้งเรื่องเงินทุน มันก็เหมือนการให้ เครื่องมือที่มีกระสุนเต็ม พร้อมออกไปลุยในสนามรบ มันก็ทำให้เราสร้างคุณค่าให้ตัวเอง มากขึ้น และเห็นคุณค่าของตัวเองชัดขึ้นว่าเราทำอะไรแบบนี้ได้ ถ้าถามว่าได้รับการ ยอมรับหรือเปล่า อันนี้ก็ยังไม่ค่อยแน่ใจนักว่าที่เราทำ เขามองว่ามันเป็นเรื่องที่ดีหรือ เปล่า แต่เท่าที่เห็นเวลาไปคุยเขาก็ให้เกียรติเรา ขึ้นชมเรา มันก็ได้ความสุขแล้ว”

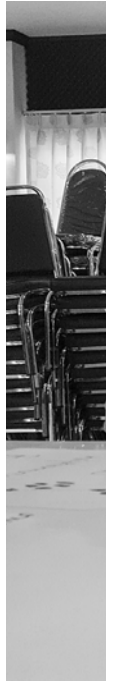

ประสบการณ์ใหม่จากโลกที่สงบงามอย่างธรรมชาติ และเต็มไปด้วยความสุข
ที่เงินก็ซื้อไม่ได้ ทำให้เขารู้สึกเหมือนเป็นคนละโลกกับที่งานประจำที่เขาทำอยู่ และพบ
ความจริงก็คือคนที่พร้อมทุ่มเททั้งชีวิตจิตใจให้กับชุมชนของตนนั้นมีจริง

“เหมือนเราอยู่ในโลกหนึ่ง โลกที่แข่งขัน คำขาย เอากำไรเป็นที่ตั้ง แต่พอเรา
ขยับมาอีกโลกหนึ่งมันเป็นโลกของการใช้ใจ ใช้ความรู้สึก เป็นสิ่งที่เราใช้ความรักทำมัน
จริง ๆ ทำให้เรารู้สึกว่าพี่ ๆ เขาเหนื่อยขนาดนี้เราแค่เศษเสี้ยวของเขาเอง สละเวลาแคว้น
หยุด แต่พี่เขาทำทุกวัน ทำตลอดเวลา ทำด้วยความรัก และก็ทำเพื่อส่วนรวมด้วยไม่ใช่
เพื่อตัวเอง ก็รู้สึกว่าเราเป็นเด็กน้อยเมื่อเทียบกับพี่เขาทำกัน แล้วเขาไม่ได้มองถึงตัว
เองเลยนะ เราเห็นตรงนี้ชัดเพราะหลาย ๆ เรื่องที่เราเคยไปทำมาก็ทำเพื่อส่วนรวมแต่ตัว
เองต้องไม่ลำบากจนถึงมาทำได้ แต่ที่นี้พี่เขายอมลำบากเดือนหนึ่ง เดือนหนึ่ง เดือนทุก
สิ่งอย่างแต่ก็ยังทำ มันก็เป็นอีกภาพหนึ่งที่ทำให้เราเห็นว่ามันเป็นเรื่องของใจจริง ๆ
นับถือใจพี่เขาเลย”

สำหรับยุรนันท์ การทำงานในพื้นที่จริงเป็นความรู้ที่หาไม่ได้ในห้องเรียนหรือ
ตำรับตำรา *การได้ลงมือปฏิบัติสร้างการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง*

“เราอย่าไปมองว่าการศึกษามีส่วนสำคัญขนาดไหนกับคน เราว่ามันเป็นเรื่อง
ของการทำงานมากกว่าจริง ๆ เพราะเดิมเราอยู่ในแวดวงที่ว่าอาจารย์ต้องจบโท จบเอก
จากต่างประเทศ มหาวิทยาลัยดัง ๆ นั่นอาจจะเป็นการสร้างการขายที่ดี แต่พอมาเห็น
ภาพจริง ๆ คนที่เขาทำงานจริง ๆ มันทำให้เราได้เรียนรู้จากเขามากกว่า และมันได้งาน
จริง ๆ เป็นเชิงลงมือปฏิบัติการมากกว่าที่จะเป็นทฤษฎีหรืออะไรอย่างอื่น ก็คิดว่าเหนือ
ความคาดหมายมาก ไม่คิดมาก่อนว่าเขาจะเก่งขนาดนี้” และก็ไม่เพียงเท่านั้น พี่ ๆ ที่เขา
รู้สึกทั้งในความสามารถ ยังมีคุณสมบัติที่น่าชื่นชม *“ผมชอบที่เขาไม่รู้สึกกลัวสิ่งที่ยังยาก
เราพยายามโยนโจทย์ที่ยังยากเข้าไป แต่เขาก็สู้กับเรา ช่วยกันปั้นช่วยกันทำ ถึงจะ
เหนื่อยแต่เขาก็ให้ความร่วมมือกับเรา”*

ความจริง พื้นที่จริง ปัญหาจริง และเครื่องมือจากประสบการณ์จริง

ความจริง พื้นที่จริง ปัญหาจริงทำให้การทำงานตามแผนเดิมไม่สามารถนำมาใช้ได้จริง ทุกอย่างสามารถผันแปรตามสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดเวลา บริบทดังกล่าวทำให้เขาต้องเตรียมตัวอย่างหนักในการทำงานก่อนลงพื้นที่ และส่วนนี้เป็นภาคบังคับให้เขาได้ฝึกเสริมทักษะที่เขาตั้งใจจะทำแต่ไม่ได้ลงมือมานาน

“ถ้าเราไปหาลูกค้าหรือคุยกับน้อง ๆ มันก็มาจากตัวเราเอง มันเป็นเรื่องที่เราควบคุมได้ แต่การลงพื้นที่จะมีอะไรมาเซอร์ไพรส์เราเสมอ ชีวิตก็ต้องเตรียมอะไรไว้ก่อน อาจจะมีเป้าหมายของเรา ทำโครงไว้ก่อน ให้คิดไปก่อน บอกตรง ๆ ว่าการติดต่อกับลูกค้าเรายังไม่ทำขนาดนี้เลยเพราะมันอยู่ในหัวเราอยู่แล้ว ก็ถามแค้นว่า “อยากเรียนอะไรครับ มีเป้าหมายยังไคร้ครับ คนเรียนก็คนครับ ให้ใครเรียนบ้างครับ อยากเรียนประมาณวันไหนครับ อยากได้อาจารย์แบบไหนครับ” แต่กับพี่ ๆ เราไม่เคยมาลงแบบนี้นี่มันก็ต้องเตรียมตัว อ่านหนังสือมากขึ้น มันก็ติดกับตัวเราเองนะ เราจะมาคุยกับเขาเราก็ต้องอ่านมาก่อน ถ้าได้โต้เถียงมาก็ต้องศึกษาให้เข้าใจก่อนมาเล่ามาเสนอกับพี่ ๆ ว่าเห็นด้วยกับเราหรือเปล่า ได้มั่งไม่ได้มั่ง มันก็รู้สึกที่เรารู้สึกว่าเรารู้มากขึ้น หนังสือผมซื้อมาเยอะแต่เวลาอ่านจริงมันก็จะมัน้อย แต่ถ้าเราจะเอามาใช้เราก็ต้องอ่าน เหมือนเป็นการบังคับตัวเองด้วย

“มันก็เป็นการเติมเต็มความฝันของตัวเอง ว่าเราอยากมีเครื่องมืออยู่ในตัวเราเยอะ ๆ แต่ก็ยังไม่มีความพร้อมเพราะทำงานตลอด แต่พอลงพื้นที่มันต้องใช้ เราก็ต้องมาอ่านและเอามาดู ก็ทำให้เรารู้เรื่องมากขึ้นอีกเยอะ ได้ประโยชน์กับเรามากที่สุดเลย คนที่มาทำงานนี้ได้ประโยชน์กว่าคนในพื้นที่เสียอีก ถ้ารู้สึกเอาจริงเอาจังกับมันนะว่าอยากทำให้ดีขึ้น ก็อย่างที่บอกว่าการเรียนรู้นั้นอย่างน้อยที่สุด คือการฟัง สำหรับการอ่าน มันแค่ 5% แต่การที่เราเตรียมตัวเพื่อไปสอนคนอื่นมันคือ 90% ผมก็เลยคิดว่าคนที่ได้จากงานนี้ก็คือคนที่ทำ”

ต่างที่ต่างวาระ การใช้เครื่องมือใดเครื่องมือหนึ่งไม่สามารถใช้ได้ในทุกบริบท และเมื่อการทดลองเกิดขึ้น การปรับเปลี่ยนก็จะเกิดขึ้นตามมา ดังนั้นสำหรับโค้ชผู้ใฝ่รู้คนนี้ การได้ลงมือจริงย่อมทำให้เกิดชุดประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้ในบริบทใกล้เคียงกันได้

“หลักสูตร SE ยังมีน้อยหรือไม่มีเลย ถ้าโครงการนี้เปิดให้คนที่อยากจะทำได้ ไปเรียนรู้ก่อน เหมือนเราก็ทำเป็น SE เล็ก ๆ โดยไปช่วยพี่เขา เพื่อเรียนรู้ความเป็นไปได้ ในการหารายได้ ถ้าเราทำให้มันประสบผลสำเร็จก็จะรู้สึกว่ามันน่าจะเกิดขึ้นได้ เราก็อาจจะไปทำอย่างอื่นต่อด้วยตัวของเราเองต่อไป อาจได้พวกชั้นตอนว่าเรามีปัญหาอย่างไร เรา แก้ยังไง แต่เราคงไม่ไปลอกเขาหมด เราคงได้เห็นเป็นแนวทางแล้วไปทำต่อ ซึ่งถ้าเราทำ ต่อตรงนี้ได้ผมว่ามันก็เป็นเรื่องที่ดี เพื่อเด็กรุ่นใหม่ ๆ มาทำก็อาจจะไม่ต้องลองผิดลองถูก แบบเรา ข้อดีอีกอย่างหนึ่งคือปัญหามันมาจากชุมชนหรือพื้นที่จริง ๆ เวลาไปแก้มันก็จะ เห็นภาพชัดว่ามันแก้ได้จริง ๆ”

เรื่องราวของชายคนหนึ่งกับชีวิตที่ดูไม่แตกต่างจากใครหลาย ๆ คนในวัยเดียวกัน แต่สิ่งที่เขามีคือหัวใจที่มุ่งมั่นทำงานเพื่อสังคม เพราะมันตอบคุณค่าและความหมาย ของชีวิตของเขาได้ คุณค่าที่นำความสุขมาให้เขาได้ คุณค่าที่เขาประจักษ์แก่ใจโดยไม่ต้อง การการป่าวประกาศ คุณค่าที่เขาเชื่อ และทำให้เขายึดให้กับการก้าวเดินไปข้างหน้า ของชีวิตต่อไปอย่างมีสาระ... ยูนันท์ ยัมสาระ

“เงินเดือนก็พออยู่ได้ มีเวลาช่วยเหลือคนอื่น ได้ไปทำอะไรที่มันว้าว ๆ แค่นี้ก็รู้สึกว่าคุณชีวิตสมบูรณ์แบบแล้ว เราถามตัวเองว่าถ้าเราตายวันนี้ พรุ่งนี้ เราจะเสียใจไหม คำตอบตอนนี้มันได้มาว่า เริ่มรู้สึกไม่ค่อยเสียใจเท่าไรแล้ว เราพร้อมตายทุกเวลา”

บทส่งท้าย

หมายเหตุจากชุมชนแห่งความเปลี่ยนแปลง

โครงการผู้นำแห่งอนาคตก้าวเดินหน้าพร้อมการแสวงหามิติใหม่ ๆ แห่งความร่วมมือในการเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งแต่ละเป้าหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิผลยิ่ง ๆ ขึ้น มิติใหม่ที่สำคัญประการหนึ่งคือการเกิดขึ้นของโครงการ *Intrapreneur for Change* ซึ่งนับเป็นความท้าทายอย่างมาก ด้วยว่า Intrapreneur เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากฟากฝั่งธุรกิจ เพื่อก้าวเข้าไปในงานของภาคประชาสังคมที่มุ่งให้ชุมชนเข้มแข็งด้วยความร่วมมือร่วมใจ ดูเหมือนประหนึ่งว่าจะเป็นแนวทางที่อยู่คนละขั้วกัน ทว่าบัดนี้ได้มาผนึกกำลังร่วมกันเพื่อก้าวไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน...

ผู้คนที่ไปรู้จักคำว่า Entrepreneur หรือ ผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีโจทย์หรือความคิดแล้วสร้างงานขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการหรืออื่นใด ทั้งหลายทั้งปวงนี้เขาใช้ความเป็นตัวเองใส่เข้าไปแล้วก็แก้โจทย์นั้น หากแต่ Intrapreneur ที่โครงการฯ คัดสรรมา ทุกอย่างที่เขาจะก้าวเข้าไปร่วมด้วยช่วยกันนั้นไม่ใช่โจทย์ของเขาเอง แต่เป็นโจทย์ของชุมชน ซึ่งเขาได้ใช้โอกาสในก้าวย่างที่เดินทางไปในชุมชนในการเรียนรู้ พิสูจน์เคราะห์ เพื่อจะช่วยเหลือแนะนำเพื่อเติมเต็มช่องว่าง หรือเพิ่มพูนศักยภาพในบางด้าน ให้สมาชิกในชุมชนในฐานะโค้ชซึ่งเป็นคนจากภายนอกชุมชน โดยใช้กระบวนการทำงานสำหรับภารกิจในครั้งนี้อย่างประมาณ 7 เดือน

เมื่อคนแปลกหน้าเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลง

เมื่อโมเดลการทำงานใหม่ที่โครงการผู้นำแห่งอนาคตนำเสนอเข้ามา เพื่อร่วมสร้างการขับเคลื่อนให้กับโครงการใน 4 พื้นที่ 4 ภูมิภาค :- (1) ชุมชนไทยเบ็ง บ้านโคกสูง อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี ภาคกลาง (2) กลุ่มขอนแก่นนิวสปีด จังหวัดขอนแก่น ภาคอีสาน (3) มูลนิธิบ้านครุฑน้ำ อ.เชียงแสน จ.เชียงราย ภาคเหนือ และ (4) เครือข่ายสภาพลเมืองพังงาแห่งความสุข จังหวัดพังงา ภาคใต้

แกนนำหลักที่ Intrapreneur จะต้องเดินทางไปพบเพื่อร่วมสร้างความเปลี่ยนแปลง ได้แก่ พ่อมีด – ประทีป อ่อนสูง แห่งโคกสูง พี่ส้อย – วรณา จารุสมบุรณ์ แห่งขอนแก่น นิวสปีด ครูน้ำ – นุชนารถ บุญคง แห่งมูลนิธิบ้านครุฑน้ำ และพี่ไมตรี – ไมตรี จงไกรจักร แห่งเครือข่ายสภาพลเมืองพังงาแห่งความสุข

คำถามคือชุมชนจะมีปัญหาขัดข้องหรือไม่ มีความกังวลใจหรือไม่ หรือกระทั่งมีความลำบากใจในการทำงานร่วมกับ Intrapreneur ที่มาจากภาคเอกชน หรือไม่ คำตอบของแกนนำกลับตรงกันข้าม...

อย่างเช่นพอมิต หรือ ประทีป อ่อนสลุง ประธานสถาบันไทยเบ็งโคกสลุงเพื่อการพัฒนา บอกกล่าวอย่างชัดถ้อยชัดคำถึงความยินดีที่เปิดรับความรู้ความคิด อันเป็นนวัตกรรมที่จะพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน

“ชุมชนเราเราไม่กลัวว่าใครจะเข้ามาจัดการ เพราะถ้ามาแบบเป็นชุดโง่งไปอีกด้านหนึ่งที่มันไม่ได้ตอบโจทย์ชุมชนเรา เราก็ไม่เอาอยู่แล้ว เราปฏิเสธได้ แต่ถ้าตอบโจทย์ชุมชนเรา เรายินดี เหมือนอย่างคุณนุ้ย (พรจรรย์ ไกรวัตนุสสรณ์) หลายคนอาจจะรู้สึกว่าคุณนุ้ยเข้ม เต็ดขาด ถ้าเป็นผมนี่ผมชอบ คือเวลาเราทำงานไม่ว่าจะเป็นชุมชนหรือระบบของประเทศไทยเป็นเพราะเราง่าย พอมืออะไรที่เด็ดขาดหรือต้องเป็นไปตามขั้นตอน เราก็คิดว่ามันเป็นอุปสรรคเป็นปัญหา มันต้องหล่อเลี้ยงกันด้วยใจ ผมว่าอันนี้มันคือข้ออ้างที่ทำให้งานของเราไม่มีประสิทธิภาพ ในการทำงานที่เห็นผมเป็นอย่างนี้แต่ผมก็เด็ดขาดนะ บางเรื่องผมก็ต้องฟันธง เพราะยิ่งเราทำงานในองค์กรใหญ่ยิ่งเราต้องแข่งขันและต้องพาดคนจำนวนมากไปกับเรา ถ้าเราไม่มีกติกา ไม่มีระเบียบ ไม่มีวินัย ยิ่งเราไม่ยอมรับความรู้ใหม่ ๆ มันยิ่งทำให้เราไม่ทัน จริง ๆ เจออาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ เมื่อ 10 กว่าปีที่แล้วเข้มข้มกว่านี้เยอะ และเราชอบบุคลิกแบบนี้ บางทีอาจจะคิดว่าทำไม่ต้องใส่วิชาการแบบนี้ ทำไม่ต้องเข้ม ทำไม่ไม่มีเวลาผ่อนคลาย เวลาเราไปเติมความรู้มันมีช่วงเวลาสั้น ๆ แค่ 2-3 วัน ก็ควรจะเป็นช่วงเวลาที่เราไปเก็บเกี่ยวประสบการณ์ เก็บเกี่ยวความรู้ให้ได้มากที่สุด เพราะว่าโครงการต้องจ่ายเงิน เงินทั้งหมดเป็นเงินภาษีแผ่นดินแล้วเขาก็หวังดีอยากจะเอาความรู้มาช่วยพัฒนาต่อ มันไม่ใช่แค่การพัฒนาชุมชนเรา แต่มันคือการสร้างคุณภาพของประเทศ เราเป็นคนหนึ่งที่ใช้งบประมาณ

“ผมคิดแบบนี้จริง ๆ ถึงไม่ค่อยมีเงื่อนไขในการเรียนรู้ เพราะยิ่งเราวางเงื่อนไขในการเรียนรู้เท่าไรมันก็ยิ่งปิดโอกาสของตัวเราและชุมชน ไม่ใช่แค่เราเสียโอกาสนะ เพราะเราเป็นตัวแทนของชุมชนด้วย เขาใช้ให้เราไปฟังมาและมาอยู่ว่าจะทำยังไงต่อให้ชุมชนได้”

ส่วนแกนนำของพื้นที่จังหวัดพังงา พี่ไมตรี - ไมตรี จงไกรจักร ประธานสมาคมประชาสังคัมพังงาแห่งความสุข ก็มีทัศนคติไปในทางเดียวกัน และยังเห็นว่าการทำงานในโมเดลนี้ถือว่าเป็นสูตรใหม่ ที่การขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงในงานภาคประชาสังคัมควรจะมีนักวิชาการ และภาคเอกชนมาร่วมด้วย ซึ่งจะเป็นการยกระดับการทำงานให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

“ผมไม่มีปัญหาอะไร ลึก ๆ ตีใจด้วยซ้ำที่มีคนมาช่วยทำงาน เพราะเราไม่มีเวลาทำงานข้อมูลอย่างนี้ หลักการนี้เราไม่เคยเจอมาก่อนเลย หมายถึงภาคเอกชนมาช่วยดู มาให้มุมมอง วิชิตคิด สิ่งที่ยากจะทำหรือความฝืนของคนในชุมชน ซึ่งคนในชุมชนอยากจะทำธุรกิจแต่ก็ทำไม่เป็น มันมีความล้มเหลวมาตลอด พวกประชาสังคัมที่จะไปทำธุรกิจทำนู่นทำนี่ก็ล้มเหลว พวกเรามักจะคิดไปเรื่อยแต่ไม่สามารถที่จะโฟกัสไปจนนำไปสู่การปฏิบัติในเชิงของธุรกิจได้ การที่มีทอม (ยุรนันท์ ยิ้มสาระ) กับอาจารย์เต๋ย (ดร.กิตติ คงตุก) ลงมาช่วย ผมว่ามันเป็นสูตรใหม่ขึ้นมาเลย แต่ถ้าสังคัมไทยเดินแบบนี้จะเข้าท่า ถ้าประชาสังคัมในแต่ละจังหวัดมีวิชาการประกอบ มีภาคเอกชนลงมาร่วม คล้าย ๆ สรุปรบเรียนกันทุกเดือนก็ได้เนาะ แล้วก็ช่วยเกลาสิ่งที่เราคิดยกระดับแล้วกลับมาเล่าให้ฟัง แล้วก็ยกระดับต่อไป ผมว่าตรงนี้นั้นจะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง”

ทัศนคติเช่นนี้ของแกนนำหลาย ๆ คนในพื้นที่นำร่องการเปลี่ยนแปลง แสดงออกมาด้วยการต้อนรับ Intrapreneur ผู้เดินทางมาและเปิดรับความรู้ความคิดใหม่ ๆ ที่เขานำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปด้วยกัน กลับเป็นการช่วยคลายความกังวลของ Intrapreneur ที่เอาความวิตกกังวลติดตัวเข้ามาในพื้นที่ หากแต่เมื่อช่วงเวลา 7 เดือนในการทำงานของ Intrapreneur กับชุมชน ซึ่งผู้เขียนได้ติดตามการทำงานของคนทั้งสองอย่างใกล้ชิด ทำให้ได้เห็นว่าความกังวลที่ระเหิดไปนั้นถูกแทนที่ด้วยความสุขใจ และการเติมเต็มความมุ่งหมายของชีวิต อีกทั้งยังได้เรียนรู้จากโลกของปฏิบัติการในสังคัมว่า *แกนนำที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน และพร้อมจะเปิดรับเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ คือภาวะที่จะนำไปสู่ประโยชน์ที่แท้จริงของชุมชนได้อย่างน่าชื่นชม*

ครั้งแรกกับการมี Intrapreneur เพื่อร่วมสร้างความเปลี่ยนแปลง

ผู้ก้าวเข้ามาใหม่ในบทบาทหน้าที่ที่เรียกว่า Intrapreneur ทั้งสี่ได้รับการต้อนรับอย่างดีจากเจ้าบ้านในสี่ภูมิภาค ตลอดระยะเวลาที่สมาชิกใหม่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชุมชน ซึ่งเป็นประสบการณ์ใหม่ของชุมชน ในแง่มุมมองของเจ้าบ้านกับครั้งแรกในการทำงานร่วมกับ Intrapreneur จะเป็นอย่างไรบ้าง อะไรที่นำไปสู่การบอกกล่าวได้ว่าผู้ก้าวเข้ามานั้นเป็นเพื่อนคู่คิด พวกเขาเดียวกัน เครือข่ายเดียวกัน...

พอมัดแห่งชุมชนไทยเบ็งเอ่ยถึงความรู้สึกดี ๆ ที่ได้ทำงานร่วมกับ จีบี - วันวิสาข์ เหยี่ยวรุ่งเรือง ว่าเธอไม่เหมือนครูหรืออาจารย์ที่มาเติมความรู้แต่เหมือนเป็นเพื่อนเป็นเครือข่ายที่มาช่วยกัน เธอไม่ได้มาบอกว่าเราจะต้องทำอะไรอย่างไรแบบไหน แต่เธอมาชวนชาวบ้านกลุ่มต่าง ๆ นั่งคุยกัน ทำให้ได้เห็นว่าจะอะไรที่กลุ่มอาชีพยังขาดอยู่ และเราจะเติมสิ่งนั้นได้อย่างไร

ทางด้านกลุ่มใหม่อย่างขอนแก่นนิวสปิริต แม่ดูราวลองเชิงกับพีนก - ธนน รัตนโชติ ในครั้งแรกที่พบกันเพื่อทำความยืดหยุ่นในการทำงานกับภาคประชาสังคมของเขา ด้วยกังวลว่าคนจากฟากฝั่งภาคธุรกิจที่เน้นฐานหัวหรือฐานคิดเป็นสำคัญจะขาดความละเอียดอ่อน ซึ่งอาจเกิดผลกระทบต่อเป้าหมายในการก่อสร้างสร้างเครือข่ายได้ แต่เมื่อพีนก (วรรณ จารุสมบุญ) ผู้ริเริ่มจัดตั้งกลุ่มได้ร่วมงานกับธนน เธอกลับพบว่าเขามีความยืดหยุ่นสูง ทั้งยังมีประสบการณ์ครบเครื่อง

“พี่ชอบที่มีพีนกลงมานะ และด้วยศักยภาพของเขา มีความชัดเจนในประสบการณ์ของเขาและความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการทำ Social Enterprise มันก็มีผลทำให้เวลาเขาพูดยกตัวอย่างอะไรมันเป็นการยกตัวอย่างผ่านประสบการณ์ของเขาไม่ใช่แค่พูดเชิงทฤษฎี จุดแข็งของพีนกไม่ใช่ SE เพียงอย่างเดียวเพราะขอนแก่นนิวสปิริต มันก็ยังไม่ชัดเจนว่าจะทำเป็น SE แต่จุดแข็งที่สำคัญของพีนกที่เข้าใจว่าน่าจะเป็นเรื่องที่เขาพยายามที่จะช่วยล้างช่วยแคะจุดที่จะทำให้เราชัดเจนในสิ่งที่เราทำ ชัดเจนในทิศทางและเป้าหมาย คือตัวความสามารถในการตั้งคำถาม พยายามที่จะชี้เช็คความคิดของเรา มันทำให้หลายเรื่องเราก็ชัดเจนขึ้น การที่มีพีนกมาช่วยตบ ช่วยดึง ช่วยแคะ ช่วยตั้งคำถามมันก็ทำให้เราค่อย ๆ คิดรายละเอียดมากยิ่งขึ้น ซึ่งสำหรับพี่อันนี้มันเป็นประโยชน์อยู่แล้ว ถ้าให้คิดเองลำพังหรือทำเองมันก็อาจจะได้ แต่บางช่วงที่เราล้า เราเหนื่อย เราซีเกียจเราก็จะ “คิดไม่ออกแล้ว ช่างมัน” แต่การที่มีคนที่ 3 มันเป็นแรงกระตุ้นให้เราพยายามที่จะสื่อสารออกไปว่าเราอยากได้อะไร เราต้องการอะไร เราอยากเห็นอะไร

ส่วนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ความพยายามของท้อพี - ณพี ธีระพิจิตร ที่ช่วยคิดช่วยหารอยรั่วที่ต้องรีบอุดอย่างเร่งด่วนในมูลนิธิบ้านครูน้ำ สร้างความรู้สึกเอ็นดูให้กับครูน้ำ เพราะในสายตาของครูน้ำ ณพีคือคนรุ่นใหม่ที่กำลังเรียนรู้โลกกว้าง ด้วยความกล้าที่จะทำอะไรที่ท้าทายแม้ในประเด็นปัญหาที่ค่อนข้างเปราะบางและละเอียดอ่อนที่เป็นอยู่ในงานของมูลนิธิ

“เรารู้สึกดีใจที่มีคนรุ่นใหม่เข้ามา ท้อพีที่อยู่ในวัยที่กำลังเรียนรู้โลกกว้างแต่กล้าที่จะลุกขึ้นมาทำอะไรที่ท้าทายแสดงว่าต้องมีอะไรในตัวเขาแน่ ตอนที่มาเขาพยายามค้นหาจุดความต้องการของบ้านครูน้ำอย่างแท้จริง แต่ด้วยประเด็นที่มันมีผลกระทบวงกว้างจะรอเห็นผลสั้นสะท้อนในระยะเวลานั้นไม่ได้แน่นอน แต่เราทำให้หม่อมมันเกิดขึ้นได้เพราะงานนี้เราไม่ใช่การทำงานต่อยอด มันเหมือนกับเรานับหนึ่งใหม่ ตอนที่พีรู้ที่ก็รอดูนะว่าคนรุ่นใหม่แบบพีเข้ามาเจอบริบทแบบนี้ พีจะเข้ามาแบบไหน แต่พีก็เข้ามาแบบน่ารัก เขามาแบบเด็กเข้ามาเรียนรู้ พีว่าอันนี้เป็นเรื่องที่ดีของคนทำงาน พีพยายามเรียนรู้อะไรที่มันคลุมเครือเหมือนภาพที่ยังวาดไม่เสร็จ แต่พีพยายามจะช่วยให้มันชัดเจนสวยขึ้น เราเองเราเห็นความพยายามของน้องที่จะเข้าไปให้ถึงจุดนั้น แต่ด้วยเราออกแบกิจกรรมของเราเป็นอีกลักษณะ น้องเลยค่อนข้างสับสนว่าจะเอาอะไรเป็นตัวหลัก เราก็คุยกันเยอะเราก็ยืนยันว่าจุดประสงค์ของเราคือ เราต้องการมีพื้นที่ให้เด็ก การดึงพีหวานเข้ามาพีก็คิดว่าจะได้ผลกระทบอะไรเกี่ยวกับงานของเรา ในขณะเดียวกันเด็กของเราก็ได้เติบโต พีมาในรูปแบบที่ไม่มีฟอร์มอะไร อยากรู้ทุกเรื่องเลย มีความอยากเรียนรู้กับเราจริง ๆ”

พากฝั่งทางภาคใต้ ทอม - ยูนันท์ ยิ้มสรวลก็ซื้อใจพี่ไมตรีเจ้าบ้านจังหวัดพังงา ได้เป็นอย่างดี เพราะเขาทำให้พี่ไมตรีสัมผัสได้ถึงความจริงใจ

“ทอมเป็นคนที่รับฟัง ประนีประนอม มีความชัดเจนและเป็นคนขยัน เรื่องนี้ มันเป็นเรื่องใหม่ที่เกิดขึ้นและทำให้เรารู้สึกมีคุณค่ามากขึ้น ทอมพยายามหยิบสิ่งที่เราพูด ให้กลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่าบวกมูลค่าเข้าไปด้วย ทำให้เราเห็นภาพที่ตื่นเต้น ตื่นตา ตื่นใจ ว่ามันจะเป็นได้ขนาดนั้นเลยหรือ อย่างเมื่อก่อนเราคิดแค่ 7-8 แต่เราไม่รู้ว่าจะไปถึง 10 ได้ยังไง แต่ทอมทำให้เราชัดเจนเรื่องนี้น่ามากขึ้นพร้อมกับที่ตัวทอมเองเป็นคนขยัน และทำงานเกาะติดแบบกัดไม่ปล่อย พวกเราอาจจะไปยุ่งงานโน่นงานนี้แต่ทอมก็จะจิ้นไลน์ กลุ่ม กระตุ้นเตือนเรา ทำให้เรามีเพื่อนนอกวงการ ในขณะที่เราเองต้องรักษาภาพลักษณ์ ด้วยเลยเหมือนบังคับตัวเองกลาย ๆ ให้เราเป็นคนขยันตามไปด้วย มันเป็นเรื่องท้าทาย เหมือนกันที่มีคนที่มียุทธศาสตร์หนึ่งเข้ามา tune ความคิด และการทำงานแบบนี้จะทำให้ Intrapreneur ได้เห็นการทำงานเพื่อสังคมในอีกมิติหนึ่งด้วย ผมว่ามันเป็นพื้นที่ การเรียนรู้ให้กับคนในสังคมอีกมิติหนึ่ง”

เรียนรู้ – แลกเปลี่ยน - เรียนรู้

การได้ลงภาคสนามมาสัมผัสกับตัวจริงเสียงจริง สิ่งที่เกิดขึ้นนอกจากการเติมเต็มความสุขที่ได้ช่วยเหลือสังคมแล้ว โค้ชผู้เป็นคลีนลูกใหม่ยังได้เรียนรู้มากมายอย่าง สมบูรณ์แบบตามแนวคิดวงจรการเรียนรู้ของ David Kolb ที่เรียกกันในงานวิชาการว่า ELM (Experiential Learning Model) วงจรการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนได้แก่ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง (Concrete Experience) จากการศึกษาพบเห็นความเป็นไปในพื้นที่ ในขั้นต่อมาคือได้สะท้อนความคิด (Reflective Observation) ด้วยการได้ทบทวนสิ่งที่ได้รู้เห็น ได้สนทนาแลกเปลี่ยน และได้รับ 피ดแบ็กสะท้อนกลับ ก่อนนำไป ในขั้นสร้างเป็นแนวคิดรวบยอด (Abstract Conceptualization) ด้วยการวิเคราะห์ แก้ปัญหา เพื่อนำไปสู่การสร้างแนวปฏิบัติต่อไป และท้ายสุดคือการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง (Active Experimentation) ซึ่งเป็นการนำเสนอและทดลองในเชิงปฏิบัติการ (ผู้สนใจวงจรหรือสไลด์การเรียนรู้ของ Kolb อ่านเพิ่มเติมได้จากหนังสือ *สอนอย่างมืออาชีพ* โดย ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช จัดพิมพ์โดยโครงการผู้นำแห่งอนาคต)

การเรียนรู้จะยังได้ผลดีเป็นทวีคูณเมื่อผู้เรียนรู้ตระหนักถึงคุณค่าและมีความสุขเปี่ยมใจ

ในสายตาของแกนนำในชุมชนเล่า มองเห็นการเรียนรู้ที่เกิดกับตัวผู้เป็น Intrapreneur อย่างไรก็ตาม Intrapreneur ผู้มุ่งหวังก้าวข้ามร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง แต่การเปลี่ยนแปลงมิได้เป็นผลแบบเส้นตรง หากมันเป็นเส้นใยแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับผู้คนในชุมชนและผู้เข้ามาร่วมสร้างความเปลี่ยนแปลงด้วย จากมุมมองของพ่อมิดแห่งโคกสลุง และพีเมตรีจากเครือข่ายสภาพลเมืองพังงาแห่งความสุข อย่างน้อยที่สุดก็ จะเห็นความคิดอ่านและพฤติกรรมที่แปรเปลี่ยนของ Intrapreneur ในหลายมิติดังนี้

- **ผลกำไรไม่ใช่ความสุขทั้งหมดของชีวิต**

“อย่างน้อยในมุมมองของจ๊อบ (วันวิสาข์) หรือคนทั่ว ๆ ไปที่อยู่ในวงจรกิจ ฐานคิดเขาคือผลิตแล้วต้องได้เงินและต้องได้เยอะด้วย เพื่อให้อยู่ได้และมีกำไรเยอะ แต่ในมุมมองหนึ่งผมว่าที่เขาเห็นจากการที่ได้คุยกันผ่านวงก็คือเขารู้ว่าจริง ๆ เวลาคนในชุมชนทำงานโดยเฉพาะบ้านเรา เราไม่ได้มองว่าทำแล้วมันจะต้องได้เงินเป็นหลัก แต่ทำงานแล้วมันจะต้องมีความสุขและเห็นคุณค่า อันนี้จะทำให้เห็นว่าคนที่ทำงานชุมชนกับธุรกิจมันมีมุมมองที่ต่างกัน แต่ว่าในมุมมองหนึ่งที่ชุมชนขาดไปธุรกิจก็มาเติมเต็มได้ แต่จะทำยังไงให้มันพอดี ผมว่าการทำงานแบบนี้เราก็ได้และทางพี่เลี้ยงที่ลงมาอย่างของคุณจ๊อบก็ได้”

- **ความรู้ในตำราเป็นเพียงก้อนดินเล็ก ๆ ในป่าใหญ่**

“ถ้าพูดถึงความรู้ จริง ๆ ในตำราถ้ามาเทียบกับชุมชน ความรู้ในตำรามันเล็กน้อยเตี้ยเท่านั้นเอง เพราะตำรามันคือทฤษฎีที่ใครเขียนไว้ไม่รู้และมันก็ได้เอามาใช้ได้ทุกเรื่อง แต่ถ้ามาในชุมชนจะได้เรียนรู้ไปกับการปฏิบัติ แล้วถ้าเขารู้ทฤษฎีเขาก็จะรู้ว่าทำงานแบบนี้มันอยู่ในทฤษฎีอะไร เหมือนตอนผมไปเรียนพัฒนาชุมชนผมก็รู้แล้วว่าชุมชนของเราเป็นทฤษฎีแบบผสมผสานทุกทฤษฎีอยู่ในนี้หมดเลย เพราะฉะนั้นการลงงานในชุมชนจริงจะทำให้เขารู้เรื่องทีในหนังสือไม่ได้เขียนไว้หรือเรื่องที่ในตำราไม่มี”

- **ปัญหาจริงสร้างผลกระทบทางความคิด**

“ผมว่าทอม (ยูนันท์) แรก ๆ ก็คิดในเชิงธุรกิจทันทีเหมือนกัน คิดให้เกิดประโยชน์ แต่ตอนหลังอย่างการจัดเวทีเสริมศักยภาพการเป็นวิทยากร เราก็บอกทอมว่าเราไม่มีงบประมาณไม่อยู่ในแผน ทอมยังรู้สึกว่าจะรับผิดชอบร่วมกับเรา หมายถึงจะจ่ายส่วนต่างเอง กลายเป็นเขามีใจเพื่อสาธารณะไม่ใช่เขาทำเพื่อเขาได้ประโยชน์ส่วนตัวแต่เขาอยากให้เกิดประโยชน์ส่วนรวมด้วย ตอนนี่ทอมคิดไกลกว่าแค่เข้ามาเป็นจิตอาสา แต่เขารู้สึกมีส่วนรับผิดชอบที่จะทำให้มันเป็นจริงให้ได้ สร้างคนให้ได้ แม้ว่าต้องออกเงินมาลงขันกับเรา”

ในกระเป๋าดำเดินทางของ Intrapreneur ต้องมีอะไรบ้าง

“เมื่อก่อนผมทำงานเอกชน ไม่เข้าใจหรือเรื่องจิตอาสาจนเหตุการณ์สิ้นนามิจิตอาสาจากไหนไม่รู้มากมายมาช่วยเรา มาช่วยพี่น้อง ผมไม่รู้ว่ามีใครบ้างมาช่วยผม ตั้งแต่เหตุการณ์นั้นมันทำให้ผมปฏิญาณตนจะเป็นจิตอาสาตลอดไป หวังว่าสักวันผมจะได้ช่วยเหลือคนที่เคยช่วยผมบ้าง”

พี่ศกดิ์ดา พรรณรังสี วิทยากรด้านภัยพิบัติ บ้านน้ำเค็ม ได้เล่าถึงความเป็นมาก่อนที่เขาจะผันตัวเองมาเป็นแกนนำชุมชนบ้านน้ำเค็ม ทั้งยังเป็นแกนหลักในการร่วมกับเพื่อนชาวบ้านตั้งธนาคารชุมชนบ้านน้ำเค็มอีกด้วย ความตระหนักในเรื่องการทำงานด้วยใจนั้นมันให้แสงสว่างนำชีวิตและชุมชน และแน่ละสำหรับพี่ไมตรีแห่งพังงาร่วมถิ่นและครูน้ำที่อยู่ชายแดนเหนือสุด ที่ต่อสู้ในประเด็นปัญหาที่เต็มไปด้วยแรงกดดันมากมายนั้นให้ความสำคัญและเห็นว่าคนที่จะลงมาร่วมทำงานกับพื้นที่ต้องมี ‘ใจ’ เต็มร้อยในการก้าวย่างเดินทางมา

“แค่พอใจ พร้อมที่จะอยู่ทุกสถานการณ์ พร้อมเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนความเชื่อ เปลี่ยนมุมมอง เขาจะได้เรียนรู้ใหม่แน่นอน ปัญหาคือที่เราเคยเห็นเด็กฝึกงาน 2-3 เดือนที่ไม่มีใจ ฟังชาวบ้านได้ไม่นาน ถ้ามหาวิทยาลัยก็บังคับให้ได้ข้อสรุป ใจไม่มี ไม่พร้อมเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นผมคิดว่าคนรุ่นใหม่มีใจ หรือถ้ามีเครื่องมือที่ทำให้เขามีใจก็ได้นะ ผมว่าการเรียนรู้มันเปลี่ยนได้ พอเขาได้มาลงพื้นที่เขาจะเห็นว่ามีคนแบบนี้อยู่ คนที่เขาทำโดยไม่ได้หวังค่าตอบแทน ทำงานเหมือนมีเงินเดือนแต่ความเป็นจริงไม่มี ทุกคนทุ่มเทที่จะทำ” พี่ไมตรีเชื่อว่าผู้ที่เข้ามาในชุมชนจะได้รู้ถึงความสุขของคนที่นี่ทำให้ชุมชนนั้นคืออะไร “เขาจะได้รู้ว่าคนที่ทำเหล่านี้เขามีความฝืนอยากให้สังคมดีกว่านี้ไง เขาจะรู้ว่าชีวิตนี้ความสุขไม่ได้จากความร่ำรวยอย่างเดียว แต่การได้สังคมที่ดีกว่าถึงจะมีความสุข”

สำหรับครูน้ำ ทักษะที่ว่าด้วยเรื่องใจในการทำงาน “พี่เชื่อว่าคนทำงานถ้าทำด้วยใจ พลังแห่งรักจะเคลื่อนทุกอย่างได้หมด เราควรทำงานด้วยความรักและศรัทธาในงานที่เราทำพี่เชื่อว่ายังไงมันก็ไปได้ แล้วคนที่อยากมาทำงานกับเราเราจะไปหาที่ไหนได้บ้าง คนรุ่นใหม่ไม่ต้องเก่งแต่ให้มีหัวใจที่จะมองอะไรด้วยความเป็นจริงและด้วยความรัก”

นอกจาก ‘ใจ’ ที่เป็นอาวุธสำคัญแล้ว พี่σύ้ย (วรรณภา) แห่งขอนแก่นนิวสปีริต เห็นว่าทักษะที่จะช่วยหนุนการทำงานเพื่อไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้สมบูรณ์ขึ้น ยังมีทักษะในด้านต่าง ๆ ซึ่งแจกแจงออกมาได้จากการที่ได้พบ Intrapreneur อย่างธนนัน ดังนี้

- **การตั้งคำถามที่ดี**

“ทักษะในการตั้งคำถามดี เป็นการตั้งคำถามที่ทำให้เราได้ดึงศักยภาพบางอย่างออกมาได้แจ่มชัดในสิ่งที่เรากำลังทำ เช่นอยากให้เกิดความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในขอนแก่นนิวสปีริต แก่ก็จะมีคำถามดี ๆ เช่น “พี่จะรู้ได้ยังไงว่าความร่วมมือนี้มันเกิดขึ้นเราจะวัดมันได้อย่างไร” “หรือว่าตอนนี้ทุกคนก็ค่อนข้างคุ้นเคยอยู่แล้วก็โทรศัพท์กัน อย่างนี้ถือเป็นความร่วมมือมั๊ย” “แล้วยังไงคือความร่วมมือที่พี่พอใจ” ลักษณะการตั้งคำถามแบบนี้มันมีเจต พอเราพูดถึงความร่วมมือบางที่มันกว้าง เช่น เราไปเยี่ยมบ้านก็ดูเป็นความร่วมมือแล้วมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่มันพอมั๊ย ใช่ว่าสิ่งที่เราอยากได้หรือเปล่าหรือจริง ๆ เราคาดหวังมากกว่านั้น มันก็ทำให้เราเห็นภาพว่าอันนั้นมันยังเป็นแค่เบื้องต้น แต่เราอยากเห็นความร่วมมือในการทำอะไรบางอย่างร่วมกันจริง ๆ ได้ออกแบบ ได้ขับเคลื่อน หรือได้ผลักดันอะไรบางอย่างร่วมกัน มันก็ทำให้ภาพชัดขึ้น ทักษะการตั้งคำถามจึงเป็นสิ่งสำคัญ”

- **การรับฟังที่ดี**

“ในช่วงแรก ๆ ที่เจอกัน 3 วันแรกพี่น้อง (ธนน) เขาจะมีเซนส์ในการที่จะรุกพอสมควรที่จะให้ได้ตัวฝั่งบางอย่างออกมา ตรงนี้มันเลยทำให้เชิงความสัมพันธ์ธออาจจะรู้สึกว่ามันถูกรุกมากเกินไป ซึ่งพี่น้องก็ปรับตัวเยอะตอนที่เราโยนคำถามบางอย่างกลับไปว่า “เราไม่เชื่อกระบวนการเครื่องมือเหล่านี้” ก็เห็นว่าแกรับฟัง ซึ่งตอนแรกก็คิดว่าแกจะพยายามอธิบายว่าเครื่องมือนี้มันดียังไง เครื่องมือนี้มันสำคัญนะ แต่แกฟัง ซึ่งพี่คิดว่าท่าทีที่แกฟังทำให้พี่คลายในแง่ที่ว่าเรามีพื้นที่ให้ไววายได้ จริง ๆ ทุกคนก็อยากเรียนจะเล็กก็ไม่งก็ได้ แต่การที่เปิดพื้นที่ให้เราได้บ่น ได้ระบาย ได้ไววายบ้าง มันเหมือนกับมีคนรับรู้ความอัดอั้น ความเหนื่อย ความล้า ความพยายามที่จะก้าวผ่านสิ่งที่เราไม่ชอบ พี่คิดว่าทักษะนี้มันสำคัญ”

- **จังหวะในการสร้างสัมพันธ์เพื่อการทำงานร่วมกับพื้นที่ใหม่**

“ประสบการณ์ในการอ่านจังหวะของการเข้าไปในพื้นที่ใหม่ ๆ สำหรับพนักงานที่มาในพื้นที่ขอนแก่นนิวสปีดของแก๊งใหม่มาก ถ้าการวางตัวแถมไม่ดีหรือการที่แถมเข้ามาในพื้นที่นี้แล้วแถมทำที่ออกตัวแรงแถมก็อาจจะโดนยื่นออกไปโดยภาคี และเราเองที่เป็นคนกลางก็จะลำบาก แต่ว่านี่คือประสบการณ์ของพื้นที่ในการอ่านเกมอ่านจังหวะอ่านพลังงานแล้วก็รู้ว่าตัวเองควรจะอยู่ตรงไหนอย่างไรในแต่ละจังหวะ แล้วก็เลือกที่จะ check action ในจุดที่พอดี ที่คิดว่าอันนี้เป็นประสบการณ์ ความที่แถมเป็นผู้ใหญ่แล้วก็มีประสบการณ์มากก็ทำให้รู้ว่าจะต้องวางตัวยังไง”

- **เข้าใจ เข้าถึงบริบทของงานภาคสังคม**

“การเข้าใจบริบทของคนทำงานเพื่อสังคม พี่นกพยายามสังเกตอยู่รอบนอกก่อนค่อย ๆ เข้ามา ไม่เป็นปัญหา แต่ถ้าคนที่เข้ามาในพื้นที่ตรงนี้แล้วไม่เข้าใจคนทำงานภาคสังคมภาคีเขาก็จะถูกตัดสิน ถูกมองว่า “คิดอย่างนี้ได้ไง” และภาคีอาจจะรู้สึก “มึงเป็นใครวะ” “มึงไม่เข้าใจกู” คล้าย ๆ อย่างนี้ ที่สำคัญเหมือนกันคือมันมีบริบทหรือภูมิหลังที่คนทำงานภาคสังคมหลายครั้งเขาคิดอีกแบบหนึ่ง ซึ่งที่คิดว่าการที่จะมาเป็นพี่เลี้ยงหรือโค้ชในพื้นที่ของคนดูแลภาคสังคมก็ต้องเข้าใจความคิด ทัศนคติของเขา แต่ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยนะ แต่ต้องเข้าใจว่ามีคนกลุ่มหนึ่งที่คิดแบบนี้จริง ๆ เพราะถ้าเราจะ challenge เขาเราก็ต้องเข้าใจเขาก่อน”

จดหมายเปิดผนึกถึงคนรุ่นใหม่

การขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงสังคมจะเกิดขึ้นและดำเนินไปได้ก็ด้วยคน ซึ่งอย่างน้อยก็เป็นกลุ่มคน และคุณสมบัติที่สำคัญของคนกลุ่มนั้นอย่างน้อยที่สุดคือไม่ใช่การเป็นผู้ที่ไม่รับไม่เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ แน่นนอนคนที่เรามักเรียกกันว่า คนรุ่นใหม่ เราก็มักจะหมายถึงคนที่มีพลังและแนวคิดใหม่ ๆ คิดนอกกรอบเดิม ๆ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จะช่วยเสริมพลังในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสังคมได้เป็นอย่างดี

Intrapreneur ที่เดินท้าวก้าวเข้าไปเพื่อร่วมสร้างความเปลี่ยนแปลงนั้นจัดเป็น
คนรุ่นใหม่ ที่มองเห็นปัญหาและโอกาสในการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งลงมือทำ ซึ่งในการ
ทำงานเพื่อสังคมยังต้องการพลังแบบนี้อีกจำนวนมาก

คนรุ่นใหม่แบบนี้อยู่ที่ไหน ใครช่วยตอบด้วย ?

กระแสค่านิยมที่ว่าเราต้องเรียนให้สูงเพื่อจบแล้วจะได้หางานประจำทำ มีเงินเดือน
ประจำเพื่อความมั่นคง แล้วสร้างบ้านซื้อรถที่เรียกกันว่า การสร้างอนาคต เป็นค่านิยมที่
ฝังแน่นมายาวนาน ซึ่งการจะทำให้หนุ่มสาวรุ่นใหม่ก้าวข้ามกระแสค่านิยมเหล่านี้เป็นเรื่อง
ที่ท้าทาย แต่ก็มีผู้ที่เชื่อว่าถ้าคนรุ่นใหม่ข้ามมันมาได้ พวกเขาจะได้เห็นคุณค่าที่ยิ่งใหญ่ใน
ชีวิต อย่างพี่โมตรีผู้ผูกพันกับวิถีชุมชนที่รายรอบด้วยทะเลและขุนเขา กล่าวอย่างเชื่อมั่น
ว่า

*“ถ้าคุณตัดสินใจว่าคุณจะมาร่วมงานเพื่อสังคม คุณจะได้เห็นคุณค่าของธรรมชาติ
ว่ามันยิ่งใหญ่กว่าคุณค่าของชีวิตด้วยซ้ำไป แล้วคุณจะตัดสินใจได้ว่า คุณจะเลือกอะไร”*

ส่วนพอมิตต์ผู้ภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชนมีความเชื่อว่า “คนรุ่นใหม่มีความ
คิดที่ดีอยู่ มีความสามารถ เพียงแต่เขาอาจจะยังไม่เห็นเรื่องของคุณค่า เรื่องความ
ภาคภูมิใจที่มันเป็นวิถีของเขา เพราะฉะนั้นถ้าเขามาที่ชุมชนเราและได้มีโอกาสมาคุยกับ
ชุมชน ได้คุยกับผู้นำหรือสมาชิกของกลุ่ม ผมเชื่อว่าเขาจะเข้าใจและเห็นคุณค่าของ
ชุมชนซึ่งตรงนั้นมันอาจนำไปสู่การปรับวิถีคิดของเขาด้วย จึงอยากให้เด็ก ๆ สมัยใหม่
ลองพาตัวเองเข้าไปเรียนรู้ชุมชนที่ไหนก็ได้ เชื่อว่ามีเรื่องราวดี ๆ แบบนี้อยู่ในทุกชุมชน”

นี่คือความเชื่อมั่นในตัวคนรุ่นใหม่ของพอมิตต์ และเป็น “สาร” ที่อยากส่งไป
ถึงคนรุ่นใหม่ทั้งหลายที่อยู่ในภาคในส่วนต่าง ๆ ของประเทศเรา

“การที่คนรุ่นใหม่จะลงมาทำงานร่วมกับชุมชนสิ่งแรกคือต้องมาเรียนรู้ชุมชน
ก่อน ว่าเขาอยู่กันยังไง เขามีหลักคิดยังไง เขามีอุดมคติอุดมการณ์ยังไง ถ้าเยาวชนรุ่น
ใหม่ได้เข้าใจเรื่องแบบนี้เขาก็สามารถที่จะเอาความรู้ของเขามาประยุกต์ใช้กับการ
ทำงานในชุมชน หรือที่มากกว่านั้นเขาอาจจะได้รู้ ได้เห็นคุณค่าของชุมชน อาจจะทำให้
เขากลับไปมองชุมชนของตัวเอง และเอาความรู้เหล่านั้นกลับไปพัฒนาชุมชนตัวเองได้ด้วย”

ประสบการณ์การทำงานร่วมกับคนรุ่นใหม่ทำให้แกนนำของขอนแก่นนิวสปีริต ซึ่งถือว่าเป็นคนที่อยู่ในเจเนอเรชันที่มากประสบการณ์ ได้เข้าใจวิธีการทำงานร่วมกับคนรุ่นใหม่เป็นอย่างดี พี่สี่ย้ำว่าในการทำงานร่วมกันนั้นจะต้อง **เปิดใจรับฟังความเห็นต่างของตน และอนุญาตให้กับความผิดพลาดของกันและกัน** ซึ่งพี่สี่ยได้ขยายความดังนี้

“พี่เข้าใจว่าคนรุ่นใหม่เขามีศักยภาพในการเข้าถึงชุดความเชื่อ ชุดเครื่องมือบางอย่างและเขาก็ใช้เครื่องมือพวกนี้ได้ดี มันเลยทำให้เกิดความเชื่อมั่นหรือความมั่นใจในตัวเอง ซึ่งความเชื่อมั่นพวกนี้ถ้ามันขาดประสบการณ์ในพื้นที่รองรับบางครั้งมันอาจจะทำให้เกิดช่องว่าง จริง ๆ การมาโค้ชมันไม่ใช่เรื่องอายุแต่เป็นความเชื่อมั่น ถ้าเขาเป็นคนรุ่นใหม่ที่รับฟังและเปิดใจให้กับคนที่คิดต่างออกไปหรือมีความเชื่อต่างออกไปมันจะทำให้ผสมผสานกันกับคนทำงานได้ และจะเป็นประโยชน์”

เราจะทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดีแม้เราเป็นคนต่าง “เจน” ถ้าเราให้เกียรติแก่คนที่คิดต่างจากเรา

“ชุดประสบการณ์ของคนเจเนอเรชันหนึ่งกับคนรุ่นใหม่ซึ่งอยู่อีกเจนหนึ่งที่มีลักษณะนิสัยทัศนคติโดยรวมต่างกัน การที่เราจะให้คนทั้งสองเจนมาช่วยเสริมกันแล้วนำไปสู่ความสำเร็จได้มันต้องอาศัยการเปิดใจให้กว้างที่จะรับฟังและเข้าใจคนที่คิดต่างจากเรา ซึ่งแนวโน้มของคนรุ่นใหม่พอเจอคนที่คิดต่างจากตัวเอง หรือคุยที่ไรก็ยิ่งกลับไปคิดเหมือนเดิมวน ๆ เขาจะไม่อดทน เขาจะรู้สึก “เบื่อแล้ว จบแล้ว คนนี้ไม่เอาแล้ว” ซึ่งอันนั้นมันทำให้หลายครั้งคน 2 เจนเชื่อมกันไม่ได้ เพราะอีกฝ่ายก็รู้สึกกว่าว่าเขาจะมาถึงจุดนี้มันก็มีบางอย่างที่เขาต้องต่อสู้ มีเบื้องหลังมากมายและก็อยากให้มีคนเห็นคุณค่ามัน แต่อีกฝ่าย “กูไม่ได้อยู่ในยุคอุดมคติ ไม่ใช่ชนกต่อสู้แบบนั้น” แต่เขามีความฉลาดแบบคนรุ่นใหม่ อยู่กับเทคโนโลยี อยู่กับความรู้ที่ค้นหาที่ไหนก็ได้ เลยมีโอกาสที่ทำให้เขาไม่เคารพ ไม่ให้เกียรติคนที่คิดแตกต่าง”

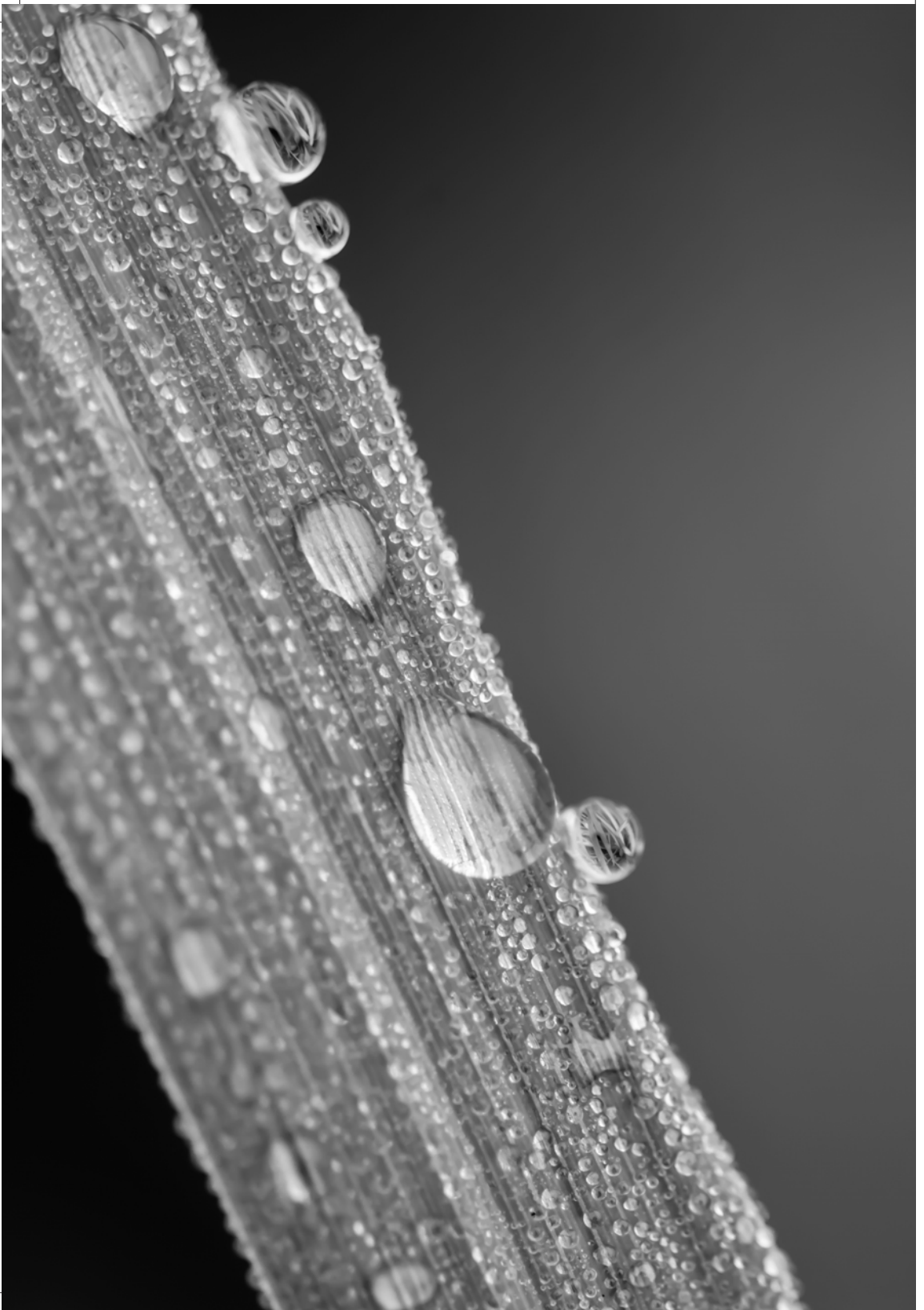
เราจะเรียนรู้ไปด้วยกัน แม้จะพบกับความผิดพลาดเราก็จะก้าวต่อไป หากเรา รักในงานที่เราทำ...

“สำหรับพีเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่สุด ถ้าเกิดเราสามารถเปิดใจรับฟังแล้วก็เคารพ คนที่เขามีชุดประสบการณ์ที่ต่างจากเรา รวมทั้งต้องอดทนที่จะทำงานร่วมกัน อาจมีบาง อย่างที่ขัดใจเราแล้วเราต้องอยู่กับความขัดใจนี้ไประยะหนึ่งจนกว่าเราจะเข้าใจ ถ้าข้าม เส้นนี้ไปได้การทำงานร่วมกันของทั้งสองเจนก็จะเกิดขึ้นและสวยงาม อีกสิ่งที่สำคัญคือ เราต้องอนุญาตให้กับความผิดพลาดของกันและกันบ้าง ถ้าเราไม่อนุญาตให้มันผิดพลาดก็ เชื่อว่าต่างคนก็ต่างกดดัน แล้วรู้สึกว่าการครั้งแรกของเรามันแย่งจึ่งที่เราต้องมาเจอกับอีกฝ่าย หนึ่งที่เสนออะไรไปแล้วแย่หมด หรือทำอะไรไปก็เฟล เขาก็ไม่ยอมทำงานและไม่มี ความหวังที่จะไปต่อ แต่ถ้าเราลองเรียนรู้กันไปผิดพลาดบ้างดีบ้าง แต่ถ้าเรายังรักในงาน ที่เราทำพีเชื่อว่าเดี๋ยวมันดีเอง”

เราจะได้อะไรในการขับเคลื่อนเพื่อสังคมที่ดีกว่า

คนรุ่นใหม่ผู้ก้าวอย่างเดินทางไปร่วมสร้างความเปลี่ยนแปลงในชุมชน ต่างได้ ตระหนักและประจักษ์ถึงคุณค่าต่อชีวิตและสังคมเกินกว่าจะพรรณนาเป็นถ้อยคำได้ ซึ่ง ยากที่คนมิได้เดินทางเข้าไปสัมผัสความเป็นไปในวิถีชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่ เข้มแข็ง จะเข้าใจอย่างแท้จริง

แต่อย่างน้อยที่สุด คำพูดของประธานสถาบันไทยเบ็งโคกสูงเพื่อการพัฒนา ประทีป อ่อนสูง ว่าด้วย *ความสุขในวัฏจักรสมดุล* และนายกสมาคมประชาสังคมพังกา แห่งความสุข ไมตรี จงไกรจักร ว่าด้วย *ความสุขในธรรมชาตีสัมบูรณ์* คงสร้างความ ตระหนักที่ลุ่มลึกให้เราได้ว่าด้วยคุณานุประโยชน์ของการขับเคลื่อนเพื่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำสังคมให้เดินทางไปสู่สิ่งที่ดีกว่าด้วยวิถีชุมชนที่เข้มแข็ง

- **ความสุขในวัฏจักรสมดุล**

“สังคมที่จะอยู่ได้อย่างมีความสุข และทุกภาคส่วนได้ประโยชน์ ไม่ว่าจะคุณจะเป็นนักธุรกิจรุ่นใหม่ที่อยู่ในเมืองหรือคนที่ทำงานใจกลางชุมชน หรือธุรกิจมหภาคใหญ่ ๆ มีเงินหลายแสนล้าน วันหนึ่งที่ชุมชนอยู่ไม่ได้เขาก็จะอยู่ไม่ได้ เพราะกำลังซื้อส่วนใหญ่จะอยู่ที่ประชาชนที่อยู่ติดดิน ฉะนั้นถ้าเราอยากให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข กลุ่มคนที่มีรายได้จากความรู้เรื่องของการผลิตสินค้าการทำธุรกิจ ก็ควรเอาความรู้ของเขามาทำให้ชุมชนแข็งแรง สามารถที่จะอยู่ดีมีแรง มีรายได้พอเลี้ยงตัวเอง พอชุมชนอยู่อย่างมีความสุขแบบนี้ก็จะมีเงินที่จะไปจับจ่ายใช้สอย ซื้อสินค้าในภาคธุรกิจ มันก็จะเหมือนวัฏจักรธรรมชาติของสิ่งแวดล้อม คือต้องอยู่อย่างเกื้อกูลกัน เพราะฉะนั้นถ้าคุณมีทักษะมีความรู้แล้วอยากแบ่งปัน ก็อาจจะมาทำงานร่วมกับชุมชน ชุมชนมีภูมิปัญญาที่สามารถผลิตสินค้าได้หลากหลาย แต่การเข้าถึงกลุ่มลูกค้าการเข้าถึงโอกาสชุมชนยังขาดอยู่ การช่วยอาจจะไม่ได้ช่วยเปล่ามันอาจจะเป็นเครื่องมือในการทำธุรกิจของเขาก็ได้ ต่างคนต่างได้เราก็ได้เขาก็ได้”

- **ความสุขในธรรมชาติสมบูรณ์**

“สถานการณ์สังคมไทยจนถึงสังคมโลกมีวิกฤตร่วมกันในเรื่องทรัพยากร การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ทำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรบนโลก ประเทศไทยกำลังเอื้อที่จะเปิดกฎหมายเปิดช่องทางให้ทุกประเทศมารุมทิ้งทรัพยากร พอมารุมทิ้งแบบนี้ถามว่า คุณมีเงินเดือน 50,000 แต่ในอนาคตคุณอาจจะต้องเช่าบ้าน เดือนละ 20,000 แล้วคุณต้องทำงานมากขึ้นอีกเท่าไรคุณถึงจะมีชีวิตสุขสบาย แต่คนในต่างจังหวัดหรือประชาสังคมที่กำลังพยายามทำเรื่องเด็ก เรื่องเยาวชน เรื่องสุขภาพ เรื่อง เหล้า เรื่องบุหรี่ เรื่องความมั่นคงในอาชีพ เรื่องความมั่นคงของมนุษย์ เรื่องความมั่นคงของที่อยู่อาศัยที่ทำกินของคนในพื้นที่ รวมถึงการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ดูแลป่า ดูแลทะเล ที่เขาทำทั้งหมดเขาไม่ได้ทำเพื่อวันนี้เขาจะได้ใช้มันนะ แต่เขาพยายามปกป้อง หุ้มเหเสียหายโดยไม่มุ่งมั่นที่จะเข้าเมือง ไม่มุ่งมั่นที่จะทำงานรับจ้าง เสียสละทั้งชีวิต เสียสละเงินทอง เสียสละความสุขสบายของครอบครัวของลูก แต่เขาก็พยายามมาทำตรงนี้ ซึ่งมันอาจจะหมายความว่าเขามีรายได้ระดับหนึ่งด้วย แต่เขาก็ยินดีที่จะทำ เพราะฉะนั้น สิ่งที่คนในสังคมภาคเอกชนหรือคนที่อยู่ในระบบที่ทำงานเช้า - เย็นได้เงินเดือนในเมืองหลวง ก็น่าจะได้อะไรมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน

“ถ้าคุณได้มีโอกาสเรียนรู้และสัมผัสมัน คุณก็จะรู้ว่าคุณค่าที่แท้จริงของชีวิตมันต้องร่วมรับผิดชอบสังคม คุณอาจจะมีหน้าที่หรือภารกิจอยู่ตรงไหนก็ตาม แต่ถ้าคุณมีโอกาสที่จะส่งเสริม มีโอกาสที่จะสนับสนุนคุณไม่ต้องลงแรงก็ได้ คุณแค่ได้มาเรียนรู้มาให้กำลังใจ หรือถ้าคุณมีโอกาสมากกว่านั้นคุณสนับสนุนให้เขาได้มีทรัพยากรในการทำงาน ไม่ใช่แค่คุณไปปักป้ายถ่ายรูปปลูกป่า มันธรรมดาดีมาก มันไม่มีประโยชน์ถ้าคุณปลูกเสร็จแล้วคุณทิ้ง

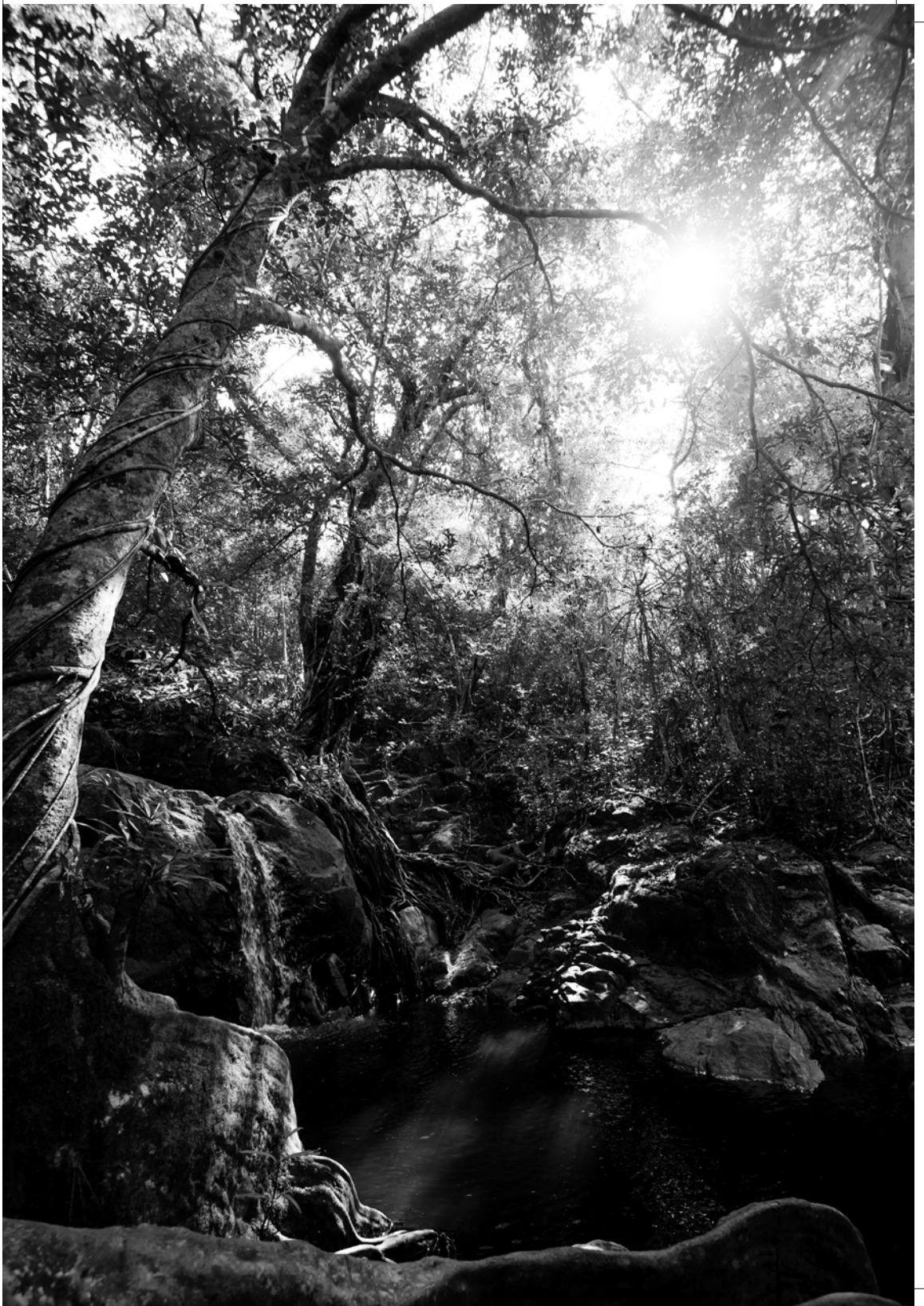
“ถ้าคุณคิดว่าไม่มีโอกาสได้ทำเรื่องแบบนี้ แต่คุณจะทำมอบหมายให้คนอื่นหรือชายประชาสังคมในพื้นที่หรือองค์กรมูลนิธิต่าง ๆ ได้ทำงานแทนคุณ ดูแลสังคมแทนคุณ ดูแลคนด้อยโอกาสแทนคุณ ดูแลทรัพยากรแทนคุณ คุณก็สามารถบอกได้ว่า “ผมร่วมรับผิดชอบ” ถ้าคุณเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ถ้าคุณบอกว่า “ผมจะร่วมมือกับประชาสังคมจังหวัดหนึ่ง ร่วมมือกับมูลนิธิหนึ่ง” แม้คุณไม่ทำเอง แต่คุณรับผิดชอบ เช่นคุณจ่ายค่าตอบแทนให้คน 3 คนไปทำเรื่องหนึ่ง ผมว่านี่คือการเปลี่ยนแปลงสังคมโลก เพราะจะนำไปสู่สังคมที่ดีกว่าเดิม

“ถ้าเราสามารถทำโครงการแบบนี้ (Intrapreneur for Change) หรืออาจจะไม่ต้องถึงขั้นทำงานมากเท่านี้ก็ได้ แคล้งมากับเรียนกับเรา ผมว่าจะทำให้เขาเปลี่ยนความคิด ถ้านักธุรกิจภาคเอกชน หรือคนที่ทำงานในบริษัทได้มาเห็นความจริง คือเราเชื่อมั่นเหมือนกันว่าสังคมไม่เชื่อว่าสิ่งที่เราทำมันมีอยู่จริง สังคมไม่เชื่อว่ามีคนทำงานเพื่อสังคม หรือสังคมเขาก็ไม่เชื่อว่ามีปัญหาแบบนี้อยู่ในชุมชน เพราะฉะนั้นถ้าคนในสังคมแบบภาคเอกชน แบบคนทำงานบริษัท คนทำงานประจำในออฟฟิศลงมาเรียนรู้ ผมว่ามันจะขยายความคิดเร็วไปอีก ยิ่งในยุคปัจจุบันยุคโซเชียล ถ้าคนเหล่านี้เข้าใจและไปสื่อสาร เช่นกระแสดังคมพูดเรื่องเสียด่า พูดเรื่องป่าแห้ว ผมว่าคนที่ทำงานในภาคเอกชนบางส่วนไม่ได้สนใจ แต่ถ้าได้มาเขาจะเข้าใจว่าทำไมคนในชุมชนถึงปกป้องทรัพยากร ทรัพยากรเกี่ยวข้องกับชีวิตยังงั้น หรือที่ดินมันคือชีวิตคนในต่างจังหวัดยังงั้น คนในกรุงเทพฯ อาจจะไม่รู้เพราะไม่เคยสัมผัสคุณค่าของเรื่องแบบนี้”

และนี่คือบทสรุปแห่งการตื่นรู้ของผู้พร้อมจะก้าวร่วมสู่ความเปลี่ยนแปลง..

“มันจะทำให้สังคมเกิดการเรียนรู้ใหม่
ว่ามันไม่ใช่ความคิดที่ขัดขวางการพัฒนาพวกนี้
มีผลประโยชน์ พวกนี้รับเงินมาจากไหนถึงมา
ปกป้องทรัพยากร มันจะกลายเป็นว่าเขาจะได้
รู้สึกว่าการหวงแหนทรัพยากรธรรมชาตินี้ก็
เพื่อลูกหลาน เพื่อสังคม การหวงแหนนี้ไม่ใช่
เพื่อเราคนเดียวแต่เพื่อคนทั้งโลก”

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

สินี จักรธรานนท์ ผู้อำนวยการมูลนิธิ Ashoka ในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่ฟังก์กา
แห่งความสุข, 2561

<http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/637708>

<http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/744581>

[http://ba.soc.swu.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=10:
what-is-se&catid=10:social-enterprise&Itemid=106](http://ba.soc.swu.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=10:what-is-se&catid=10:social-enterprise&Itemid=106)

[https://techsauce.co/startup/3-factors-bring-sweden-be-a-global-startup-
source/](https://techsauce.co/startup/3-factors-bring-sweden-be-a-global-startup-source/)

<http://www.sator4u.com/paper/1696>